

B. JÓSIKA MIKLÓS

ESZTHER

REGÉNY

(1853)

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1902.

TARTALOM

**LEWI.
A KISÉRTŐ.
A BÁN LEÁNYA.
A VIDÁM LOVAGOK.
A FEKETE VENDÉG.
VISEGRÁD.
LUBART.
A KISÉRTETEK TANYÁJA.
HŰS ERDŐBEN.
ESZTHER KRAKKÓBAN.
ÉLET-ÖRVÉNY, ÉLETTERV.
A HALICSI VÁSÁR.
HOLLÓKÁROGÁS.
NEM MIND ARANY, A MI FÉNYLIK.
A VÁRATLAN BEAVATOTT.
FORDULAT.
A TÖMLŐS VENDÉGEK.
KI SEJTI, MIT A JÖVŐ ÓRA HOZ?
A KIRÁLYNÉ.
BEFEJEZÉS.**

Új és ritkább szavak jegyzéke.

LEWI.

Azon időben, midőn történetünk kezdetét veszi, Nagy Lajos magyar királyunk egyik vezére, Apor István Olaszthonban Cornetto erős falait támadta meg. Tarenti Lajos nápolyi királynak híres kalandor-vezérét Werner herceget éji nyugalmaiban meglepven, bevette a várat, s az egész Capitana a magyar hadsereg s jeles vezérének kezébe jutott.

Nagy Lajossal egy időben uralkodó Kázmér lengyel király pedig Volhíniában mulatott, honnan csak nem régiben űzte ki a lithvániaiakat, hatalmas, nyugtalan főnökjeik, a rettegett Gedimin utódok, Kjeistut, Lubart és Olgerd alatt.

Kázmér a harcziás napok után vígan töltötte idejét s udvarában talán soha sem volt annyi mulatság s ünnepély napirenden.

Ezeket tájékozásul előrebecsajtván s megjegyezvén, hogy történetünk körülbelül 1349-től 1364-dik évig terjed: állapodjunk meg ideiglenesen Lengyelhonban s vessünk egy tekintetet annak egyik legnevezetesebb városára Krakkóra.

A város jelenben a béke azon nemének örült, mely e zajos korban ritkán terjesztette áldásait s inkább a fáradt vándor pihenéséhez hasonlított, mint a csendes révhez, hová vész és vihar után kiköti hajóját.

Valamelyik külvárosban, nevét az emlékezet fenn nem tartotta, ez időben egy öreg zsidó lakott, kit a szűk utczában, melyet távolsága s rejtettsége miatt látszott választani lakásul, szomszédai a fősvény Lewinek neveztek s unokáját, kivel lakott, a szép Eszthernek.

Akkortáiban Lengyelhonban még kevés zsidó létezett s főleg ritkaság volt, hogy egyike vagy másika e századokon át mindig vándorfajnak, állandóul letelepedjen valahová. Lewinek azonban jó ajánlólevele volt, mely őt egy országból a másikba kísérte, s minden üldözés daczára, melynek a zsidóság akkor inkább, mint valaha, ki volt téve, legalább durva bántalmaktól s botrányos kifosztatásoktól megóvta.

Kik ez ajánlólevelet látták, mert Lewi igen fukar volt ám annak előmutatásával s csak az utolsó szükségre hagyta ezt, állíták, hogy az alatt nagy pecsét függ s a római császárnak magának neve van aláírva.

Miként jutott e levélhez, azon felfedezetlen körülmények közé tartozik, melyeket senki sem tartott érdemesnek fürkészni. Világos annyi, hogy Lewi maga vagy talán még atyja fontos szolgálatot tehettek a császárnak - azon a pályán, melyen a tehetős zsidók akkor hasznosakká, néha nélkülözhetlenekké tudták magokat tenni, tudniillik a kereskedési s bérleti pályán.

Hogy magok a fejedelmek éltek a zsidók fáradhatatlan tevékenységével s kitartásával, ha valami ritkább ékszert vagy messze földről kapható szövetet akartak megszerezni, ez tudva van; mint szintén, hogy nem egy hatalmas urnak üzerkedéseit néha egy szerény megvetett zsidó tőzsér neve földte.

Ilyen, vagy ehhez hasonlóknak kellett a szolgálatnak lenni, mely Lewit ama nagypecsétű pergamen birtokába helyezé. Egy másik és szintoly valószínű gyanítás volt az, hogy Lewi fiatalabb, vagy legalább nem annyira elaggott éveiben híres és szerencsés orvos levén, sok ajtó nyílt meg előtte, s olykori nyilatkozataiból sejteni lehetett, hogy ő több ideig mulatott Kotromanovits István híres bosnyai bánnak udvarában s Prágában is néhány évet töltött.

Pénzt mindenki gyanított nála, mint ez időben minden zsidónál; de mivel egyszersmind fukarnak is tartottak minden zsidót, nem örömet fogadták be szállónak. Lewinek nem csekély áldozatába került még szállást is kapni Krakkóban. Szerencséjére az utca, hol végre meg-

szenvedtetett, nem volt a legegészségesebb lég hírében s valódi gyűléséül használtatott a szomszéd utcák szemetének.

Ez okon sikerült neki itt egy emeletes, de alacsony s szennyes külsejű házat kibérelni s alkalmasint az ár, melyet érte fizetett, feledtette a birtokossal a bérletét magát.

A lak azonban már az első két hónapban egészen más színt öltött magára: mert nem csak az apró hézagok egészen kitakarítottak, hanem a ház előtti utcarész is nagy ellentétben állt a szomszéd s közeli házak szemetével, hol néha éjenként gazdátlan ebek kerestek eleséget.

Tévednénk, ha azt hinnők, hogy a lak tisztasága s később mind az, a mi az öreg, beteges zsidó kényelmére megszereztetett, saját iparának eredménye leende. Minő tevékeny volt Lewi egykori orvosi pályáján s mint kereskedő, annyira reánehazedtek az évek később s midőn itt a hetvent meghaladott öreg szállását megközelítjük, jötehetetlen volt magával.

Őt nehéz csapás érte, mert szeme világát annyira elvesztette, hogy csak sejtette, nem látta többé a napot; s mivel ez őt oly késő években érte, nem maradt ideje megszokni a bajt s más érzékeinek felfokozásával a legnemesbik hiányát valamennyire pótolni.

Unokája volt az intéző szellem, kinek hű szeretete ápolta az öreget, varázsolta körüle az egyszerű, de jótévő kényelmet s igyekezett mindent megtenni, mire az öreg ember képtelenné lőn.

Lewi nem mutatott különös hálát ennyi s ily gyöngéd gondosságért, ha látszott is, hogy unokáját szereti, módjában valami száraz nyersség volt, s oly elégtelenség, mely a szép leánynak helyzetét nagyon is nehezítette.

Ha valahová akarta unokáját küldeni, sok idő telt el, míg a becses áruval őt meg tudta bízni, mindig volt valami kérdés, észrevétel, intés; míg végre az alig 16 éves, de fajának természete szerint jókor ért s tökéletesen kiképezett hölgy a félreeső laknak küszöbét elhagyhatta megbízásával.

Mikor aztán az ékszernek, ezüst-, aranyedénynek, vagy messze keletről, arab és persa karavánoktól szerzett szövetnek árával visszatért, az öreg Lewi bizodalmatlanságában s kikérdezéseiben oly sértő volt néha, hogy csak Eszther kiapadhatlan engedékenysége s szánalmának lehetett tulajdonítani, ha békétűrését el nem vesztette.

A véletlen úgy akarja, hogy épen egy ilyen órában pillantsuk meg az öreg Lewit és Eszthert először. Az utóbbi csak pár perczzel ezelőtt tért be a szűk utcába, s most leplezett arczzal, nem tekintve sem jobbra sem balra, halad a sok szemét és szenny közt vert sikamlós ösvényen.

A hölgy öltözete sötét és egyszerű, de a redőzet könnyű vetése s a kendő-tekeres fején a régi bibliai alakokra emlékeztet. Ez s a karcsú, emelt alak nemes tartása és járása bárhol feltűntek volna.

Most átszegte az utcát s azon részére ért, melyet oly tisztán tudott tartani s melynek némi vidorságot kölcsönözött a sötét lakra felfutó repkény s az ablakok mögötti virágok eleven színe.

Lewi mindig zárva tartotta az ajtót és semmi szolgálot meg nem szenvedett, csak azon keresztény leányokat, kik naponkint párszor jöttek a házhoz segíteni unokájának s ujra távoztak onnan. Eszther tehát kis öklével döngötte az ajtót, melyet az öreg Lewi megközelítvén durván kiáltott:

- Ki vagy? ide nem eresztenek be senkit - késő az idő!

Az idő egyáltalában nem volt késő, mert alig lehetett több négy óránál délután júniusi napon, tehát a leghosszabbak egyikén: de az öreg minden félbeszakítására egyedüliségének, főleg, ha unokája távol volt, indulatba szokott jöni s ilyenkor feledte, hogy még magasan áll a nap, azért hogy hálózott szemei már estét látnak.

- Én vagyok! öregatyám Lewi, - szólt Eszthernek csodásan kellemes hangja, nyugtatva.

- Egyedül vagy-e? - mormogta az öreg, a nélkül, hogy a nehéz kétszeres reteszt hátratolná.

- Egyedül, öregatyám, - viszonzá Eszther minden békétlenség nélkül, mert ő már alkalmasint régen megszokta az ilyen elfogadtatást s mindent került, mivel az öreget felingerelhetné.

- Jó, - mondá Lewi, - nézz csak magad körül, ha nem jár-e valaki ebben az elátkozott utcában.

- Senki nincsen az utcán, - mondá Eszther mindig hasonló béketűrőssel.

E biztatásra Lewi ovatosan kinyitotta az ajtót s Eszther - alkalmasint, hogy az Öreg saját-ságainak kedvezen, hirtelen besuhant azon, mintha leskelődő szemtől tartana.

Lewi, ha a napot nem látta, a két reteszt igen jól meg tudta egy fogásra találni, s mihelyt Eszther elsuhant mellette, azonnal rátolta az ajtóra azokat, sokáig kísérgetvén, ha erősen tartanak-e s nincs-e veszedelem, hogy valaki erőt vegyen rajtok.

- Jer, kedves jó öregatyám, - mondá Eszther bájos nyájassággal, - e keskeny folyosócskában vezetlek. Lewi azonban nem távozott az ajtótól, melyet még minden oldalról tapogatott és feszített.

- Megállj, csak Eszther; mit végeztél? - kérde kedvetlenül, - ugy-e semmit? tudtam! előre megmondhattam volna, megátkozott engemet - - -

- Nem, nem átkozott meg téged jó öreg atyám Izrael Istene! - szakítá őt félbe a leány, - sőt megáldott, mert adott neked hosszú életet s nyujtani fogja azt s eddig sem hagyott el minket. De jer, öregatyám, ne féltsd az ajtót, ellenáll az bárminő erőszaknak; éjenként még a másik vassal borított ajtót is bezárom s a gerendákat tolom eléje. - - Menjünk, itt légvonal van s a folyosó kövezete nedves, ma mosták meg.

- Váj! váj! - zúgolódt az öreg - elfogadván Eszther karját s mellette tipegvén az első ajtóig, melyen át elég tágas szobába nyitottak.

- Váj! váj! - sóhajtott Lewi, midőn a szobába értek, - Eszther leemelvén feltűnően szép és eredeti arczáról a fátylat, egy tölgyből egyszerűen, de tartósan faragott támlányt közelített az asztalhoz, mely a szoba közepét foglalta el.

- Váj nekem! - ismételte Lewi, - a szükség mindig növekedik, az élelem mindig drágább!

- Ne békétlenkedj, jó öregatyám, - mondá Eszther nyugtató hangon, - ma Isten vezérelte lépteimet, szerencsével jártam s jó csomó pénzt hozok haza.

- Mit adtál el? - kiáltott fel Lewi; - meghagyta csálni magadat, ugy-e? elbolondítottak, elszedték tőled a sok drága holmit csekély áron? - Tudtam előre - nem megmondottam-e, hogy keresd magadat, ne állj minden vevővel szóba; de az öregember tanácsát senki sem követi.

- Dehogyan nem követi, - szólt Eszther, - de bizony követtem azt szóról szóra s annak is köszönhetem, hogy mindent - és pedig igen jó áron eladtam.

- Eladtál mindent! - mondá az öreg felemelkedvén székrétől, - és jó áron, mondod?

- Azon az áron, sőt valamivel feljebb mint öregatyám maga mondotta.

- Sokkal többet kaptál-e? - kérde Lewi, - állj csak ide mellém Eszther, számítsd ki a pénzt itt az asztalon; de tudod-e, hogy én nagyon tévedtem ám, nem csoda, ha szegény öreg fejem elvétí a számokat, sokkal nagyobb árt kellett volna szabni azon holmiknak. - Lásd Eszther: olyan aranyat s oly köveket nem is lehet ám mindenhol kapni.

- Már ez mind késő, jó öregatyám, - felelt a leány, ha te elhibáztad az árakat, baj, de legalább szerencse, hogy valamivel többet hoztam érettek! Máskor még le is szoktak ám a vevők alkudni valamit s a szegény zsidónak rossz néven sem szabad venni, ha az emberek felét ígéri annak, a mit kér.

Erre nem sokat lehetett Lewinek felelni s miután Eszther a pénzt leszámlálta az asztalra s az öreg Lewi egyenként megtapogatta, vizsgálta, pendítette azt, nagy figyelemmel összeseperte s egy kis oldalszobába sietett, hová őt Eszther nem kísérte.

Néhány percz telt el, míg a zsidó visszatért, addig Eszther leemelte a keleties kendőtekélyt fejéről s virágai körül tekintett.

Lewi visszatérvén, unokája himző-munkát vett kezébe s közel hozzá vonván székét az asztal mellé, félbe nem szakította a csendet; mert az öreg, miután a kincset elzárta s visszatért - darabig hallgatott, mintha nehéz, keserű gondolat birkózna fel benne. Vonásainak kifejezése oly mélyen bús volt, hogy midőn olykor Eszther felemelte rá szeméit, szíve megindult.

- Eszther! - szólt végre az öreg, mintegy erőt vevén magán, - előttünk hosszú út áll, gyermekem, a sok virrasztás s az éji ködök gyakori utazásaim közben elvették szemem világának nagy részét, de látod, hogy még tagjaim épek. - -

Eszther sóhajtott.

- Étvágyam, álmam jó, előttem még hosszú élet áll s nem is vagyok oly igen öreg. - -

- Hová kell mennünk, atyám? - kérde a hölgy, látván, hogy az öreg egy kis szünetet tőn - mintha kérdeztetni akarna.

- Megmondom később, most egy felfedezést kell előtted tennem, melyet nem gondoltam soha lehetségesnek; de jobb, ha előre tudod, mi vár reád, mert Isten kezében vagyunk s életünket még sem számíthatjuk ki órára.

Eszther figyelmessé lett: rég megszokta már, hogy nagyatyja mindig panaszol, soha sincs semmivel megelégedve; bár ő azt hitte, hogy igen távol állanak attól, mit az emberek szükségnek neveznek. - Igaz, hogy az öreg Lewi még Eszthertől is titkolta pénzét s ékszereit. - Mióta kereskedése nagyobb részt unokája kezén ment át, egyenként hozott elő valami rejtekből egy-egy bőrhüvelyt drága gyűrűvel vagy karperecczel, kiszabta annak árát s beoktatta a hölgyet, miként kellessék azt a vevők előtt dicsérni; néha egy-egy gyémántnak, vagy rubinnak egész történetét beszélt elő. Hasonlóul tett a szövetekkel, melyek gondosan bemálházva az utóbbi időkben csak egyenként láttak napvilágot. Lewi tőlök oly nehezen vált el, mintha valami becses örökségtől kellene magát megfosztania. Régóta már semmi új nem jött a házhoz, mintha felhagyott volna egészen a tőzsérkedéssel s a kész szerzeményből élne.

Az okos leány nem egy észrevételt tett, melynek indokát szerette volna öregatyjától megtudni; de Lewivel nehéz volt bánni, ingerlékenységét az utóbbi időben minden csekély tudakozódás felidézte. Eszther látván, hogy öregatyjának egészsége naponként hanyatlik, mindent került, mi által neki kedvetlenséget okozhatna.

Most azonban valami ünnepies és nehéz elhatározásra mutató volt az öreg vonásainak kifejezésében, s Eszther előérezte, hogy rendkívülit fog hallani. Lewi szeretett élni s szerette magával elhitetni, hogy épebb mint valóban volt; de Eszther nem élt csalódásban s bár bensőleg ragaszkodott az egyedüli élő lényhez, ki neki annyiak közül - kiket elvesztett - fenmara-

dott, nem egyszer gondolkodott a jövőről s mit fog tenni, ha egykor az élet nagy könyvében az öreg számadása be leend rekesztve.

Lewi minden néhány szó után szünetet tőn: látszott, mennyire nehéz neki, a mit talán soha sem tett életében, egészen tisztán s leplezetlenül előadni gondolatit. Vagy talán a kényszerűség közepette, mely ezt szükségessé tette, most is azon törte fejét, miként fődözzel el annak egy részét, mit unokájának vallani szándékozott.

Volt tehát e megszaggatott tételek közt elég, és mondjuk ki - kínos rés a gondolatok és sejtelmek odább fűzésére.

- Ugy van, gyermekem, - szolt, hosszú út áll előttünk, mert mindenből kifogytunk! - Ezen utóbbi szavak minő rövidek, oly nehezen mondattak ki. Az öreg nem láthatta, miként hatnak azok Esztherre, elgyengült szemei nem kísérhették a tünező rózsákat mindig halványodó vonásain a fiatal hölgynek, ki most is magára igyekezett beszélni, hogy az öreg csak boszúságát szellőzteti, mivel talán valami nem sikerült ínve a várakozása szerint.

- Igen, Eszther, - folytatta az öreg, vehetted észre, hogy régen már nem vásárlók be semmit, hogy szekrényeim fogynak, nem telnek, minő nehezen határozom el magamat s csak végszükségben valamit eladni.

- Miért hagytl fel a kereskedéssel, a vételekkel, öregatyám? - kérdé Eszther, gyanítván, hogy nem minden oly sötét, miként azt Lewi vele elhitetni akarná.

- Rossz gyermek! - sóhajtott fel az öreg ingerülten, - te kérded azt szegény öreg nagyatyádtól? ki jól tudod, hogy a mi eddig előnyére volt minden vételnél - a jól és biztosan ítélő szem, meg kezdi megtagadni szolgálatát? - Emlékezel-e még? - nem oly régen történt, mikor már szemem éle megtompult, minő veszteségem volt azon egész árutárban, melyet Salamontól átvettünk Prágában. Mennyire boszankodtam minden eladás alkalmával, észrevevén, hogy avult s utánzótt holmikat akasztott a vén tolvaj nyakamba. Az átkozott! és semmit sem nyerhettem rajtok. Ne feledd, hogy fajunkat csak addig éri pártolás, míg fizetni s ajándékozni tudunk.

- Hiszen ment ajándék mindenfelé, - mondá Eszther, - elég nehezen vittem vállamon a becses szöveteket ama nagyurak nejeihez, kik mindig biztattak - s nem egyszer megsimogatták állammat, gyermek voltam akkor - három éve telt már.

- Bár ne adtam volna semmit! - mond Lewi; - mert ott kezdődött szerencsétlenségünk. Ajándékoztunk, Eszther, de Salamon többet tudott ajándékozni, elvesztettük perünket és az öreg Lewinek távozni kellett, ha nem akarta magát több és újabb zaklatásoknak kitenni.

- Azóta nincsen bizodalom magam iránt; még néhányszor megkísértettem a kárt helyreütni, - hasztalan! a szerencse hátat fordított; azért mentem egy helyről a másikra, mindig könnyebb ládákkal s nehezebb gonddal. Orvosi képességem is megszűnt, mióta egykor oly éles szemem most már ki nem olvashatja a beteg vonásaiból az első barázdát, melyet a halál átszánt azokon. - - Ne beszélj nekem főleg kereskedésről. Mikor elhatároztam arról lemondani, olyat cselekedtem, mint a ki az élőfát gyökerestől kiássa a földből: tágas ür maradt életemben s számtalan eltépett gyökérszálak! Azóta olyan vagyok, mint a lomb a kidőlt fán, látom - miként apad a nedv alólam!

- A mit ma eladtál, az utolsó volt gyermekem, mivel birunk. Utiköltségre pénz kellett, a mi csekély butorunk van, elárvereztetjük; azután vezetni fogsz engemet - merre mondom.

- Oh öregatyám! - mond Eszther, - miért messze vándorolni, ha semmink sincsen, ha kiapadt a forrás, nem okosabb-e, valami kis városkában meghúzni magunkat. Én sokat tudok, mert te és anyám jókor rászorítottatok a munkára, Brabantban csipkéket tanultam bogozni, Amsterdamban hímezni, Prágában a hárfát pengetni s a vad bosnyákok közt, a hős István bán udvarában -

a gazdag szláv nyelvet három változatban. Tudok ékes aranyzsinórokat kötni, érték minden házi munkához s két év óta e nép nyelvét megtanultam. Elélhetünk akárhol s én ki tudom szerezni a nélkülözhetetlent. Csak abból, a mit két év óta, hosszú üres óráimban dolgoztam, pár évig tenghetünk: hiszen te, drága öregatyám, oly kevéssel élsz, mindent megvonsz magadtól. Ketten csekélységgel megérjük s a kis összegből, melyet ma hoztam - valamihez foghatunk. F fiatal vagyok, előttem az egész élet - ne essünk kétségbe! ne vándoroljunk újra messze földre, mikor pár ölnyi hely mindenütt van, s te nem egyszer mondtad, öregatyám, hogy Izráel fiainak az Isten nem lakást, csak állomásokat rendelt a földön.

- Mennünk kell, Eszther! mond az öreg, kit gyermekének bensőségteljes szavai némileg megengeszteltek.

- Hallj engemet nyugodtan s ne szakíts félbe, - folytatá Lewi, van még egy megbecsülhetetlen áru-kincsem, Eszther, ereklye, melyet soha sem láttál, egy roppant smaragd, elbeszélem neked egyszer történetét. Ennek kell vevőt szereznünk, mi ha sikerül, minden bajon segítve leend.

E szavak után az öreg egy darabig elhallgatott, - azután megragadván unokája kezét, folytatá:

- Ah! azt hittem egykor, gyermekem, hogy e drága ereklyét, mely egy herczegséggel felér, fiaimnak s unokáimnak adhatom át bántatlan, miként én és eleim megőriztük azt! Fiaim rendre elhaltak, unokáim jókor elköltöztek más életbe! átok volt a Lewi-házon - s hová lepihent fejem, a dögvész s nehéz fekélyek követték lépteinket. Kűszöbűnk előtt fű nőtt s rendre elhaltak mind - mind! - - Te maradtál meg - - igaz - a legkedvesebb, legszebb, legjobb - ki felérsz avval a drága ereklyével.

Valami oly önkénytelen s szándéktalan volt a szenvedélyes dicséretben, melyet itt elég szokatlanul az öreg zsidó ajkairól hallánk, mikép nincs kétség benne, hogy őt e pillanatban, a mindig magába fojtott igazságérzet gyermeke iránt öntudatlan ragadta meg. - De egyedül maradtunk, - folytatá Lewi, - a kincscsel kezűnkben mint lakattal, melynek kulcsa nincsen! E kulcsot kell tehát megtalálnunk.

- Hagyd azt nyugodni, öregatyám, - mond Eszther, - s ha vagyok olyan, mint amaz ereklye, ha jószágod minden szép tulajdonnal felruház, ne bántsuk ama zárt lakatot! mit érnénk a kincscsel, mely csak irigyeket szerezne nekűnk.

- Mégis, mégis gyermekem! mert ha én elmegyek egykor, egyedűl maradsz a világon s ennek nem szabad lenni! De hogy ama drága ereklye birtokűnkben van, el nem áruljuk, mert saját embereink taszítottak az örvénybe s nem kellene több, mint megtudni, hogy még van valamink, azaz egy holt kövel birűnk, mely sokat ér, ha vevője akad, azonnal megkezdetnék az újabb, terhesb adóztatás és üldöztetés: nyugodt pillanatűnk nem volna! El kell tehát mennűnk messze innen, hol minket még egykori gazdag állapotűnkben láttak az emberek; ideiglenes fényt kell árasztanűnk magűnk körül, hogy hitelűnköt feléleszszűk. Mikor a gazdagság beköszön, akkor szerzűnk egy becsűletes férjet neked, hogy mielőtt szemeimet behűnyám, másodunokákat lássak magam körül.

- Boldogabbak leszűnk-e? - sóhajtott fel Eszther, - ha hitsorsosaink közül akad egy, ki a szegényt megvetné s a gazdagnak keze után nyűlna? s van-e oly gazdag ember, ki amaz ereklyének csak fele árát is megfizetné?

- Károly császár vagy Lajos király! - kiáltott fel Lewi - ezek elég gazdagok. Azért holnap már lépéseket kell tennűnk, hogy a mi csekély holmink van, itt - pénzzé teheűsűk. Veszűnk valami olcsó járművet, pár lovat; szereznűnk kell egy embert, ki minket lassanként rövid állomásokon át Bécsig kísérjen s lovainkat hajtsa. Ott vannak ama nagyurak, kiknek nem egyszer tettem szolgálatot, s kik mindig becsűletesen fizettek. Lásd, gyermekem, ezek fognak segítni rajtűnk, általűk juthatűnk ő felségének a császárnak színe elé.

- De mielőtt Bécsbe mennénk, - folytatá Lewi, - elmegyünk Visegrádra Lajos királyhoz, kinek fényes udvara van, ki a pompát szereti s legtöbb pénze van a fejedelmek közt. Nála kísértjük meg szerencsénket. Károly király idejében, akkor te kis gyermek valál, mert van annak 11 éve, voltam Budán, Visegrádon, ismertem Homonnai Drugeth Mihály nádort; leánya kikészítésének nagy részével én valék megbízatva; fiait is ismerem és számos más urakat, kiknek segítségével a királyhoz juthatunk, ha valaki - ő megadhatja drága ereklyénk árát.

- S ha ez megleend, - kérde Eszther, - hová szándékozol, öregatyám? visszatérünk-e Brabantba, hol annyian vannak népünkben, vagy Varsóba költözünk, hol a király tart udvart s mondják, nagy fénynyel él, s az ily embereknek mint mi, mindig van alkalmuk szerezni udvarok légövében?

- A királylyal, Kázmérral semmi közöm, Eszther, - szólt az öreg sajátos kifejezésével vonásainak.

- Miért? mond a hölgy élénken, - mondják, a király szeret élvezni, mulatni, de igazságos és jótévő!

- Meglehet, - viszonzá az öreg. - Hagyjuk ezt most, Eszther, majd ha a mi csekélységünk, mi van, eladtuk, meglátjuk, mi történik, minő szerencse kínálkozik. Jelenben a fődolog az, vevőt keresni ereklyénkre s ez nem oly könnyű s nem is jár veszély nélkül. Mindenesetre, mint közbenjáró kell fellépnem s a kincset úgy mint más birtokát, melynek eladásával megbízattam, kell áruba bocsájtanom.

- Emlékezel még gyermekem, minő roppant áron fizette meg Lajos király ama nagy aranyozott, ezüst billikomot, mely jávort ábrázolt kláris-szarukkal; mert azt hitte, hogy e becses edény a spanyol királyé volt egykor s én azt egy ottani nagyurnak megbízásából bocsátom áruba, kit avval egykor a király maga megajándékozott.

- De el fogják-e hinni, hogy oly drága kő, mely egy fejedelemséggel felér - reád bízott, öregatyám?

- Arra ne legyen gondod, nincs könnyebb, mint egy mesét gondolni, - szívat mondok egy helyett. Ha vevő akad: akkor, gyermekem, számolnunk kell az étellel s be kell rekesztenünk vándorlásunkat, mert az évek telnek.

Eszther nem akart az öreggel ellenkezni: ismerte annak elhatározott akaraterejét s tudta, hogy mihelyt egy rögeszme körül forognak gondolatai, őt semmi sem veti ki sarkából. Azért, bár nagyon kellemetlenül érintette őt nagyatyjának vándorlási terve: azt hitte, jobbat tesz, ha azon eszmén fűz odább, mely most atyjának minden gondolatát foglalatosságotatja.

- Hogyan volna, öregatyám, - szólt Eszther, - ha Varsóba mennénk előbb?

- Kázmér királylyal nincsen semmi dolgom, - felelt Lewi: - ő a zsidókat nem szereti.

- Nem szereti! kiáltott fel Eszther; - ki kell őt békéltetni ellenszenvével; ha nem akar pénzt adni, adjon földet. A föld jó, el nem hagyja az embert; ha minden veszve, a föld megmarad, síri osztályrészét legalább a hatalom a legszegényebbtől sem vonhatja meg; tudod pedig, jó öregatyám, hogy senki sem bőkezűbb földdel, mint a kinek a pénz egyébire kell, földje pedig elég van.

Mihelyt a beszédben más által célzás történt a halálra, Lewi ingerültté lőn s Eszther azonnal észrevevén, hogy e kellemetlen hűrt érintette, hirtelen félbeszakította beszédét s felkiáltott: - Legyen minden úgy, öregatyám, miként te akarod, parancsolj s hű gyermeked teljesítend mindent.

Lewi hosszasan s részletesen elbeszélte, miként kellessék a dologhoz fogni, hogy mielőbb pénzzé tehessék a mi csekély felkelhetőjök van s a lehető legkönnyebb szerrel vándorlásaikat megkezdjék.

Eszther félbe nem szakította őt többé s miután az öreg mindent elmondott és saját szavait számtalanszor helyreigazítván s ismételvén, egész utitervét kitárta, a nap minden további események nélkül követte a többiek egyszerű, változatlan menetét.

A KISÉRTŐ.

Eszther koránsem volt oly nyugodt, mint a minőnek látszott; azon napon, mely leáldozott, még mielőtt az öreg Lewi újabb tervei élete egyszerű folyamát megzavarták, történt valami, a mit Eszther semmi áron meg nem mondott volna öregatyjának.

Átalában a hölgy fiatalsága daczára elzárkózott volt. Ki bámulná őt! nem hasonlított-e a toronytetőn nővő repkényhez, mely nem érez földet maga alatt s tápot a hasadékok nedvében talál. Nem volt-e idegen növény, elkülönözve az emberi társaságtól s megvettetve még azoktól is, kik bámulva emelték szemeiket rendkívüli szépségére. Nagyatyjával nem találkozott semmi érzésében: mert bár haszonleső és fukar volt e hölgy is a maga nemében, a haszon, melyet ő lesett s az, mely után atyja esengett, nagyon különböztek egymástól. Ha Eszther fukar volt, nem a vagyont kímélte, ennek rá nézve nem volt becse, mert a mint jött az - úgy ment. Megszokta zsenge gyermekkorá óta a legszebb, legritkább holmikat nem tekinteni birtoknak s magát csak mint felügyelőt, ki alig várja, hogy a legszebbtől s legértékesbtől jó áron menekülhessen. Eszther fukar volt ifju álmaival s valami vele született ösztönszerű nagyravágyással, melyet maga sem tudott körvonalozni s indokolni magában. - Néha úgy tetszett neki sorsa elhagyottságában s elkülönözöttségében, mintha szégyelné a hiuságot, mely annyi lehetlenséget tündérez ifju képzele elé s láthatlan leplek alá - átérthetlen ígéretek rejt.

Nem volt egy barátnéja, kivel egyetlen eszméjét közölhetné; a tavasz szellőinek, a bokrok homályinak susogta gondolatit s feleletül egy talányt nyert: mert a felelet néma volt s elméje sajátos csalódásban maga susogta a feleleteket.

Nem voltak tiszta eszméi sok oly tárgyban, melyek egy gondos anya első nyilvánításai, ha gyermekét jól akarja nevelni: a rosszról és jóról a fogalmat tizenhat éves tapasztalásból szőtte össze, melyeknek alig számíthatta négy-öt utóbbi évét a gondolatok s eszmék határhoz. Azért ha valami rendkívüli történt, ha egy gondolat, ugyszólván, először kopogtatott értelme ajtaján, vagy rögtön s váratlanul új eszmét vetett a véletlen életutjába: ifju tapasztalatlansága sajátos tanokat vont le magának.

Zárkozottsága okozta, hogy csak saját elméjében igyekezett egyensúlyba hozni, felderíteni s taglalgatni - a mit nem értett, mi neki nem helyesnek, vagy eddigi fogalmaival össze nem férőnek látszott. Ah - miként szeretett volna - - hiszen ifju volt ő is - - egy hű anya keblére borulni, s megoldani szívében a talányokat, melyek elébe hulltak. Valami ellenállhatlan gyöngédség lehetlenné tette, hogy némely dolgokat atyjával közöljön, mert az öreg ingerültsége higgadt okulásra nem adott reményt. - Épen ama nap, melynek rövid részét átértük vele és Lewivel, volt egyike azoknak, melyek egész seregét a talányoknak költötték fel elméjében.

Eszther, mikép hallottuk, atyja által megbízott néhány áru eladásával s miként láttuk, szerencsés volt eljárásában. Nem ritkaság! - Az öreg megszokta, hogy Eszthernél minden jól elkelt s ha valamit eladni vitt, sohasem hozta haza. Kicsinyben mint nagyban e fiatal hölgy első gyermek-évei óta valami oly akaratot tanúsított mindenben, mi a vele-bánást nem kevésbé nehezítette. Makacsság volt-e ez vagy hiuság - mely mindig azt óhajtja, hogy igaza legyen s kudarcot ne valljon, nem tudjuk; de e tulajdona még eddig semmiben sem czáfolta meg magát.

Mikor e napon mindent eladott s árait oly magasra tűzte, hogy a hosszas alku után is több maradt, mint a mennyit atyja kérve kért, könnyebben indult a város utcáin keresztül, hogy minélelőbb haza érhesen.

A népesebb utcák után pár olyanon is átvezette útja, hol kevesebb ember járt s melyeket - ha nem sietett úgy mint most, szeretett kikerülni: mi okon? talán mindjárt megtudandjuk, ha őt kísérjük.

Alig haladott mintegy tíz lépésnyire a keskeny s e pillanatban egészen üres utcában, midőn hirtelen megállt s szembetűnő volt egész tartásából, hogy vagy meg akar fordulni, vagy talán feledett valamit s azon gondolkodik, miként hozhatja helyre, mit elmulasztott. Vonásai - jelenségekben semmi kétséget sem hagyandának szándéka fölött, mert a hölgy arcza szólt, egy tekintet megfajtotta ötleteit! de arcját, mikép mondtuk, lepel fődte.

E hirtelen időzés vagy megütközés pár pillanattig tartott csak, azután megfordult, vagy inkább meg akart fordulni - de erre nem maradt ideje.

- Ah te vagy az, szép gyermek! - kiáltott fel egy hang, mely magas negyven és ötven év közti némből ajkairól lebbent el: ki éppen azon pillanatban, mikor Eszthert habozni láttuk, jelent meg elég tiszta tekintetű ház ajtaja előtt.

A némből csinos, bár egyszerű s minden követelés nélküli öltözte, polgári születésre gyanítatott; vidám, piros arcza volt, s a jó akarat kifejezése ajkai körül, a világért sem gyanítatott rossz szándékra.

Mihelyt megszólalt, Eszther azonnal megállt, s nem csodálhatjuk, hogy minden illendőség ellen - felelet nélkül nem akarta hagyni a nőt, bár aligha nem éppen annak megjelenése okozta, hogy Eszther szeretett volna az egyenes utból kitérni, s inkább több utcát átkalandozni, mint hogy vele találkozék.

- Én vagyok asszonyom, - felelt Eszther, hátravetvén fátylát, miután látta, hogy más senki sincsen az utcában.

- Én vagyok: de mindent eladtam már, s jelenben otthon sincsen semmim készen, majd máskor beszólok kegyedhez megint, most sietnem kell, mert szegény öregatyám vár reám.

- Ej, ej, - pár pillanattal több vagy kevesebb, mit sem teszen, - felelt a némből, - jér be hozzám, leányom, valamit akarnék megrendelni nálad.

- Bocsánat, ha nem tehetem, - viszonzá Eszther, kinek vonásai égni kezdettek, s egész tartásából látszott, hogy valami veszély vagy tétova környezi, melyről nem szeretne vallomást tenni.

- Jó, - mond a némből, - ha oly udvariatlan vagy, s a szíves meghívást elodázod magadtól, nem leszek én oly büszke, ereszd le fátyladat, s darabig kísérni foglak.

Erre nem volt mit felelni: de valami ösztönszerű érzés nógatta Eszthert, mindenkép kerülni, hogy őt e némből társaságában lássák, s ez őt utcákon át kísérje. Tökéletesen az igazság háttérben maradunk, ha állítjuk, mikép a fiatal hölgy nem volt tisztában magával - mi tulajdonkép az, a mi őt e némből visszataszíja s mi okozza, hogy annak közelében - főleg nyilvános helyen - feszélyt érez.

Mihelyt a némből e szándékát kijelentette, Eszther kész volt elhatározásával.

- Udvariatlan? - kérdé szelid hangon, s míg futó mosoly játszott ajkai körül, - nem, asszonyom, csalódik, egyedül atyám iránti gond és mivel valóban elkéstem, okozta, hogy -

- - - hogy ki akartál engem kerülni, mert jól láttam szándékomat, - szakította félbe a némből tréfás ingerkedéssel. Legyen annyi mint az, folytatá azután, követlek én.

- Ezt sohasem fognám megbocsájthatni magamnak, - viszonzá Eszther, - s ha kegyednek megbízása oly siető, - szolgálatára vagyok, menjünk házába, de soká semmiesetre sem mulathatok.

- Helyesen, szép gyermek, - mond a némbér megindulva s Eszthert kezénél fogva, gyöngéden vonva maga után. Nem foglak tartóztatni, okos emberek hamar megértik egymást, te pedig okos kis leányka vagy - ha volt okos valaha!

Evvel mindketten behaladtak a házba, melynek ajtaja előtt az ismeretlent legelőbb megpillantottuk. Nemsokára tisztán tartott s némi kacérsággal, képekkel s virágokkal felékesített szobácskában látjuk őket.

A szabadkozás mit sem használt, mihelyt Eszther a szobában volt, a lak asszonya uri jogával élt s parancsolt otthon.

- Itt vagy újra, gonosz gyermek! - szólt a nő vidáman a leányka állát simogatva, - minő bajba kerül téged egyszer becsalni pár bizodalmas szóra!

- Mi az, a mivel szolgálhatok kegyednek? - kérde Eszther, kinek vonásaiból valami titkos félelmet lehetett kiolvasni.

- Hagyjuk most a megbízásokat, gyermekem, ráérünk erre később vagy máskor: most kalitban vagy, s egy negyedóra - nem több - de annyi az enyim; azért nem is keritek nagy várat előadásom körül - - szólj gyermekem: törted-e kis fejedet azon, mit neked mult alkalommal mondtam, mikor csipkéidet oly pogány áron adtad el nekem?

- Asszonyom, - felelt Eszther komolyan, - ha azt akarja, hogy csak pillanatig mulassak még, ejtse el - és örökre ama tárgyat: én nem értettem ajánlatát s van egy szózat bennem, mely mondja, hogy jobb, ha azt nem fogom soha megérteni.

- Mit árt, gyermekem, valamin kissé gondolkodni, - mond a némbér hizelgő nyájassággal, - oly gonosz szellem sugárzik-e szemeimből, hogy tőlem félsz, vagy gondolod, mikép károdra és vesztedre szoltam multkor veled? Félre ne ismerj engemet; igaz - gyermekem, ha nem volnál oly szép és ritka virág e selejtes világban, talán észre sem vettelek volna. A természet nem ok nélkül osztja ajándokait, őt vádold, ha a szem rajtad megakad, s eszébe jut az embereknek, minő kár, ha ily bájos teremtes feledetten virul át az életen! Látod, gyermekem, a ki bizik magához - az szemébe tekint mindennek, a mi az életben kínálkozik, és aztán választ kénye kedve szerint s ez a szabadság! - Míg attól - a mi önkényt utunkba esik - ijedelem és kétely tart el, addig nem vagyunk szabadok; van valami, a mi tartóztat, a mi megköti akaratunkat, és ez - ne csald magadat - vagy szolgaság a félelemmel szemközt, vagy rosszabb ennél, sokkal rosszabb! bizodalmatlanság magunk iránt.

- Én bizom magamban, - szólt Eszther, némi büszkeséggel, - s ha van, mit megközelíteni nem akarok, minek érintése fellázít, nem gyávaság ez, nem szabadságérzet hiánya, mert épen ez az én választásom, épen ez akaratom nyilvánulása! szabad akarathól nem akarok némely tárggyakkal s eszmékkal érintkezésbe jöni. Tegyen kegyed a veszély közepébe, nem fog gyávának látni.

- Te gondolkozol, gyermekem, - mond a nő, - eszed jókor ért meg, de járatlan vagy az életben; hallgass ki engemet egyszer és utoljára, szavamat adom neked, hogy e tárgyat soha többet nem érintem; jobb, ha rövid negyedóráját életednek rászánod, mint ha bennem örökös visszaozázásod által a kényszerűséget neveled, tőled végre és végképen elhatározó feleletet nyerni.

- Kegyed csodásan gyötör engemet, asszonyom, - mond Eszther békétlenül, - de legyen! mondjon meg mindent, talán saját búmra és kínomra faggat az ösztön - világot látni, hol előttem minden kétely és homály.

- Ismered-e ezen arcot, - kérde a nő, a szekrény fiókjából egy képecskét vévén elő, mely kis aranykeretbe szorítva, arra látszott számítva, hogy nyakékül szolgáljon.

Eszther futó tekintetet vetett a férfias vonásokra, melyek mintegy 30 évre mutattak, s kijelentően kellemesek és szépek voltak. Nem látszott a hölgy arczában semmi meglepetés, ajkát vetette fel könnyeden, mintegy jelöl a csekély hatásnak, melyet e vonások gyakorolnak rá. Azután visszaadván a képecskét a nőnek: nyugodt egykedvűséggel szólt: - Mi vonatkozása van e férfinak ahhoz, miért kegyed engemet itt tartóztat?

- Tetszik-e neked ezen arcz? - kérdé a nő, Eszther elé tartván a képet, melyen szemei nagy meglepéssel látszottak legelni.

- Nem talállok semmi visszatetszőt ezen arczban, - felelt Eszther, - de kitünőt sem.

- Kitünőt sem! - kiáltott fel a némbér, - tudod-e, hogy ezen embert Lengyelhon legszebb férfjának tartják?

- Meglehet, nem vitatkozom, - viszonzá Eszther, - annyit látok, hogy az arcz fiatal, bár a festők hizelegni szoktak, s az eredeti ritkán felel meg a másolatnak. De én férfiban mást keresek, mint az alak és vonások szépségét, s általában szívem szerkezete oly sajátos, hogy azt, mire kegyed - s most nem először - engemet birni törekszik, nem értem, s nem érzem! e férfiú-fő, minden szépsége mellett, hidegen hágy engemet.

- Nem hiszek neked, csintalan gyermek, - mond a nő, - tudod-e, hogy az, kit e festmény másol, egy a legtehetősb s előkelőbb férfiak közül az országban, s e rajznak eredetije jóval több hatást képes előidézni, mint a kép, mely, miként állítod, nem birta felmelegíteni szivedet.

- Mindaz, a mit kegyed mond, asszonyom, még növeli az űrt köztem és közöttte. Mi bírhatna engemet arra, egy férfiúval megismerkedni, kit vagyona, állása, születése oly távolra helyeztek tőlem, mikép minden remény, melylyel magamat kecsegtethetném, magában megszűnik.

- Viszony férfiú és hölgy közt, többnemű lehet, Eszther: te zsidóleány vagy, nagyatyád, mikép magad állítod, igen öreg már, s a sír szélén áll, mivé leendsz te, ha egyszer az öreg ravatala alatt nyugszik, s te egyedül s védtelen maradsz a világban?

- És az Isten! - mond Eszther, egy bátor és fénylő tekintetet vetve a nőre.

- Az Isten utai különösek, gyermekem, - felelt a nő. - Az emberek megszoktak sokat a gondviselés rovására róni, mit csak magoknak köszönhetnek. Csodásan érleli ki sorsunkat az idő, s nem jó s nem okosság annak kéznyújtásait elodázni s elutasítani. Hallj engemet nyugodtan: a férfiú, kit itt látsz, hatalmas ember, sokat tehet, s te neki rendkívül megtetszettél első látásra. Nincs kétség benne, hogy nagy és tartós befolyást gyakorolhatsz hajtható s szenvedélyes kedélyére, s előtted talán, ha szépségedet erővé tudod tenni, valami nem remélt szerep áll, melyről aligha álmodtál valaha.

- Minő szerep lehetne az, asszonyom, - mond Eszther, - egy gazdag férfiú múltó kegye, néhány év, talán hold, talán csak hétnek kényelme és mámore! En jókor megértem, miként kegyed mondá, fajom sajátja ez: tizenkét éves koromban kérőim voltak már, s ha öregatyámat el akartam volna hagyni, most távol innen élvezhetném - évek óta - a jólét azon nemét, mely a tágas szép földön fajunknak oly szűken méretett. Én nem akartam öregatyámat elhagyni s nem tévők evvel áldozatot; mert ha szeretni tudok, s mi a szeretet, bensőleg értem és érzem, szerelmet, miként a világ azt leírja, s miként azt annyiszor hallottam másoktól, mint hatalmas szenvedélyt örömeiben és élveiben magasztalni, kínjaiban és szélsőségeiben kárhozthatni, ily szerelmet szívem nem ismer! Mi csábíthatna el engemet, mi bírhatna rá, hogy a nyugodt éjt, a vidám ébredést más élettel cseréljem fel? Szívem nem nógat, minden hallgat ott, mint az örök űrben; oly gazdagságra nem vágyok, melyet a világ előtt rejtene, vagy szégyenlenem kelle-ne; - mit ajánlhat nekem annyiért, mit áldozni hiszek, egy férfiú - minden szépsége, szerelme és gazdagsága mellett?

- S a király! - szólt hangnyomattal a némbor: Kázmér lengyel király? - a leglovagiasb, legdaliásb férfiak egyike, s kinek intésétől ezrek, milliók sorsa függ!

- A király! - kiáltott fel Eszther meglepetve, míg vonásaiból látszott, hogy a mit hallott, kívül esett a körön, melyben sejtelve szötte, s meddig gyanúsításai terjedtek. - A király! ismételte a hölgy: az első ember az országban, kinek mindenki hódol, kinek parancsától minden függ? - -

- Igen a király, a báj és a szépség lábainál! - szólt a nő célzásteljes hangon. - A király, lánczai közt a szenvedélynek, ki hatalmáról lemond, s parancsot, intést fogad el!

- Oh! egy király - - ez más, asszonyom; - mond Eszther, - arra befolyást gyakorolhatni, kin felül senki sincs, ki parancsolni szokott csak, azt engedelmeskedni látni, ez rendkívüli valami!

- De a király s előkelő bármi hatalmas férfiú közt a különbség oly mérhetlen, hogy nincs méltó összehasonlításra. Mert a leghatalmasb meghódol előtte, s olykor éppen a leghatalmasbak közt vannak a királyoknak leghívebb szolgálói, - kiknek minden intés parancs.

- Miért akarod te a királyt összehasonlítani mással, vagy párvonalba állítani. Hiszen király egy van csak Lengyelországban - mond a nő.

Eszther, mióta a király neve említve lőn, nem volt többé az, kinek e találkozás kezdetében mutatkozott; egy új eszme kapta meg őt, látszott, hogy minden - e pillanat óta - növekedő érdeklődéssel hat rá.

- Nem akarom őt párvonalba hozni senkivel, - felelt Eszther - a király mellett és ellen van e harc és vélemény, - én fiatal leány vagyok, s csak annyit tudok, mikép a vélemény egybe össejő; - mindenki mondja: hogy Lengyelhonnak hősiess s tanácsban érettebb királya kevés, talán egy sem volt. De mi köze a királynak azon férfiúval, kinek szerelmével engemet oly kitartólag kínál kegyed? Talán híve, pártoltja, kegyencze a királynak; de mivel viszi az őt közelebb érdekességben ahhoz, ki egyedül áll?

Mikor Eszther e szavakat kimondotta, élénk kíváncsisággal látszott feleletre várni, mint valami nyilvánításra, melyet alig mert sejteni. A némbor felvette a képecskét az asztról, hová azt maga mellé letette volt, és sokat jelentő hangon, szemeit éllel szegezve Eszther szép s felindulástól virító arcára, felkiáltott: - Ez Kázmér, Lengyelország királya!

- E férfiú, - mond Eszther, kinek e felfedezésre idegeiben önkénytelen reszketegség mutatkozott, míg arcza elébb elhalványodott, azután majdnem égni látszott. - E férfiú a király? ismételte, kezébe véve a képet s hosszasan s érdeklődéssel tekintve rá. - A férfiú, ki engemet egykor az utcán megszólított, s a leplet vetette hátra arczámon s kinek durva bánását szemére lobbantottam, - - a király?

- Úgy van, Eszther - mond a nő, - a király maga, ki ellen nem tudott állni kíváncsiságának, midőn, mikép mondá - egy alak tűnt fel előtte - Rebeka természetével, haladva a legkisebb lábakon, különös rendkívüli, mint valami bibliai kép! - - e férfi áruhában - miként gyakran jár s vegyül a nép közé - emelte fel a fátylat, mely vonásaidat fődte: s miután szemedbe tekintett, - némán, békétűrően hallgatta a feddő szavakat, feledte, hogy a hatalom kezében van, hogy sokat engedhet s megbocsájthat magának, mit más nem merhetne, feledte, mondom, s elvárásolva állt előtted némán, magán kívül! Mikor eltávoztál, lépteidet kísért s nem nyugodott - míg nevedet, sorsodat, viszonyaidat meg nem tudta. - Hiszesz-e már nekem? - érted-e miért léptem utaidba? Engemet a király bizott meg.

- A király? - mond Eszther, fürkésző tekintetet vetve a nőre: a király kegyedet? - S minő viszony létezik kegyed s a király közt? s hogyan történik, hogy a király nem hivatta öregatyámat magához, vagy nem parancsolta, hogy én jelenjek meg színe előtt?

- Én a király híve vagyok, Eszther, - viszonzá a nő, kit a hölgynek szende észrevétele némi tétovába hozott, - nem jönnek-e hegy és völgy össze? miért ne ismerne a király engemet, vagy ismerte volna férjemet, ki csatái egyikében halt meg? - Ne vizsgáld, ne fürkészd ezt, higgy szemednek, higgy fülednek, ha nekem hinni nem akarsz! Reád - ismétlem ezt - rendkívüli szerencse vár, ha eszed van! Azt mondád, hogy szived a szerelmet nem ismeri; ha ez igaz, s ha a király leend az első, ki ezen érzést képes benned felébresztetni, ha erővé tudod tenni az első szerelem, az első szenvedély varázsát és báját, akkor előtted nagy szerencse áll. Ha pedig élesztetni s felfokozni bírod a király szerelmét a nélkül, hogy abban osztozzál, akkor a hatalom van kezében, mert számíthatsz te - míg a király ragadtatik, látsz és hallasz te - míg ő védhetlen bájnak enged! Szóval, ha szeretni tudod őt, akkor osztozol boldogságában, új élet nyílik előtted, feleded a királyt, hogy szerethessed Kázmért, a lovagias férfiut, kinek szerelmeért annyian tennének s tettek mindent kockára; ha pedig nem szereted, akkor több, - királyné vagy! urnő, a király hajtható, szenvedélyes szíve fölött: mind a két esetben tehát rendkívüli áll előtted.

Eszther érezte, hogy ragadtatik, hogy valami ellenállhatlan csábnak enged: egy húr volt érintve kedélyében, melynek rezgését csak álmaiban és ábrándaiban sejtette, a dicsvágy húrja. Nem gondolt e pillanatban egyébre, mint arra, hogy az első ember az országban, kit mérhetlen távolban hitt magától, lábainál fog heverni, egy szavát, egy intését lesni. Nem jutott eszébe, hogy maga a hatalom, melyet e viszonyban gyakorland - szégyenítő reá s a királyra nézve, mert a míg őt a - kétértelmű lények sorába helyezi, addig annak alapja a király gyengesége s muló szenvedélye. - Nem ért reá meggondolni, hogy minél több tartósságot akar a király e talán muló szeszélyének adni, annyival inkább kell a királyban az ember gyengeségére számítani.

- Asszonyom! - kiáltott fel, még mindig kezében tartván a király képét, - igaz-e mind az, a mit kegyed mond! - szeret-e engemet a király, vagy csak muló szeszély az, mely mátol holnapig tart?

- A királynak megtetszettél, szép Eszther - felelt a kérdett, - tudakozódott utánad, - óhajt veled megismerkedni, s állítja, mikép szebb arcot, bájosb alakot soha sem látott. Többet mondott! erősítette, hogy fél tőled, mivel előérzetével bir a rendkívüli bájnak, melyet te - inkább mint bárki más - tudnál felette gyakorolni. Ez az, a mit tudok. - Elég-e ennyi hiuságodnak, s elég-e ez reményeidnek? A király szenvedélyes férfiú, a világ sokat beszél titkos szerelmi kalandjairól: mondják, hogy egyik várában egész sereg hölgyet tart, hogy nem egygyel az előkelőbb úrnők közül hosszabb vagy rövidebb ideig tartó szerelmi vagy szeszélyi viszonyai voltak; mind ez bizonyítja, hogy a király valódi szerelmet még soha sem érzett. - Ez a tér tehát egészen nyitva áll annak számára, ki e hős szívet, de mely eddig virágról virágra lebbent - a valódi szerelemmel meg tudja ismertetni. Mondd, Eszther, nem volt-e okom téged e hatalomra figyelmeztetni, melynek gyakorlata csak tőled függ? - Határozd el magadat, a negyedóra helyett, melyet igénybe vettem tőled, majdnem egy óra telt el: ne hagyd azt elveszni! - Szólj, nyilatkozz: - akarod-e, hogy a királylyal összejöjj? de gondold meg jól, hogy ennek nem itt Krakkóban s minden esetre titkon kellene történni.

- S öregatyám! - kiáltott fel a hölgy, mintegy álmából ébredve, melybe őt annyi új eszme ringatni kezdte.

- Öregatyádra gond leend, - nyugtatta a nő, s talán - mit gondolsz Eszther - nem lehetne az öreget magát - - -

- Hallgasson kegyed, s egy hangot sem többet erről! - kiáltott fel hirtelen Eszther, az asztalra ejtven a király képét, melyet öntudatlan forgatott ujjai közt. - Jó, hogy eszembe juttatá öregatyámat. - - Oh! el - el - tőlem - e vétkes vágyak - - a király! - a király s egy héber leány - kivel a legutolsó keresztény nem eszik egy tálból, nem laknék egy szobában!

- Gyermek! - mond a nő, - Lengyelhon első embere oltárnak tartja szivedet, melyen ég áldozatot tenni - és te megvetésről szólsz!

- Öregatyám talán ez órában haldoklik, - sóhajtott Eszther, - talán a perczeket számlálja, míg visszatérek hozzá! - feledje kegyed - az égre kérem! - mindazt, mit ez óra hiú és gondatlan szavakban csalt ajkaimra, mit elárult gyengeségeimből! nem akarok semmit tudni, nem akarok semmit hallani.

- Nem, Eszther, így el nem válunk egymástól, - kiáltott fel a nő, megragadván a fiatal hölgy kezét, - minden oly hirtelen jött, mikép értem a zavarodást, melyet ily kilátás földézett benned. Nagyatyádnak semmi baja, s ha megbízásokkal küldött a városba, nem szorította idődet perczekre - maradj - egy negyedórát még! magad mondottad, hogy egyszer s utoljára mindent akarsz hallani és tudni: ne cselekedjél úgy, hogy az óra, melyet feláldoztál, vesztve legyen s kebledbe kételyt és harczot emelj haza! Láss világosan, sok mondani valóm van még: a mi előtted áll, azt, ha eszed van, nyugodtan s kiábrándultan kell áttekintened! Ne tagadd előttem, szíved - ha nem ismer szerelmet, magasra törő lelked ismer egy más érzést, melynek híjával senki sincs, kit a sors a nagyobb számból kiemelt, - te dicsre vágysz! - benned meg van előérzete annak, hogy neved nem fog feledve lehúyni, mint annyiaké, - megérdemli az ösztön, mely benned él, hogy azt figyelmetlenül ne mellőzd, s meg ne semmisítsd magadban, neked engemet ki kell hallgatnod.

Maradásra birhatta-e e cselszövényes nő a fiatal hölgyet, kit hatalmasan láttunk ingadozni; minő eredménye lőn e találkozásnak? később tudjuk meg; most változatos eseményeink érdeke kényszerít ideiglen elválni a bájos héber hölgytől, s a képzelet tarka szárnyain más tájakra emelkedni.

A BÁN LEÁNYA.

I.

Mélyen a bosnyák hegységekben, nem igen távol a sutiskai vártól, Kotromanovics István, híres bosnyák bán birtokától, vadászsereg kezdett gyűlőngni, mely kevéssel azelőtt az erdők minden rejtekeit elállta.

Felséges nyári est volt, a nap éles sziklacsúcs mögül néhány széles sugarát szűrte át az ezredes fák lombjain, melyek itt a bérczek oldalait borították el.

A bán hajadona, az alig tizenhét éves Erzsébet, vagy Lizinka, mikép őt atyja házánál nevezték, ama kornak szellemében, mert 1351-ik évben vagyunk, kedvelte az ily multságokat s résztvett e vadászatban.

Lizinka, a bán leánya - a vadászünnepély királynéja, - maga és kísérete lóháton jelentek meg.

Nemcsak a bosnyák, hanem messze földön a legszebb élő hölgynek tartották az ifjú hercegnőt, mikép őt nevezték. Atyja nemrégiben Radivoj gazdag kényurat legyőzvé, a chelmi hercegséget elfoglalta s ezen idő óta magát Boszna és Uzora szabad hercegének és chelmi grófnak címezte. De a király e legkedvesebb hivatalnokai s vezérei egyikét csak bánnak nevezte, s hűbéresének tartotta.

Azon pillanatban, mikor a fölséges völgy félhomályba lépünk, a színhely előterén egy tűnik szemeinkbe azon jelenetek közül, melyeket a művészet minden időben kegyelt s százszorosan ismételt ecsetével.

Gyönyörű kép volt ez, - óriási facsoportozatokkal mögötte, hús patak szélén.

A zöld gyepen, melyet már az esti harmat zománcozni kezdett, a dühösen rohanó patak közelében, két alakot látunk, az egyiket lóháton, a másikat gyalog, de kantáron tartva délczeg paripáját. Lovon bájos hölgy ült, eleven színű bársony fődte tagjait, térdig érő tunica nemét képezvé, melynek hasított ujjai alól hófehér patyolat hólyagzott ki; valami széles kendő, arannyal áttört nehéz selyemből, könnyed, festői redőkbe volt vállán keresztül vetve, míg fejére a phrygiai süvegekre emlékeztető főveg simult.

Fekete fürtök, homlokán kétfelé választva, sűrű és hosszú fonatban függöttek le kétfelől; az öltözetet bő nadrág egészítette ki, mely alatt veres topánon végződött, a legkisebb lábak egyikéire borulva.

Kevély méne pej szőrén, mint sima bársonyon játszódtak a hanyatló nap sugarai, s a békétlen állat a gyepet kapálta maga előtt, olykor egy-egy habfoszlányt ejtve el ezüstablájáról.

Ha a hölgynek szabályos, kellemteljes vonásai, átlátszó bőre, s egész fenséges tartása képes lón bárkit meglepni, a másik alak is érdemel figyelmet.

Magas karcsú ifjú volt ez, egyszerű setét öltözetben, mely az akkori bosnyák viselettől különbözött, ódon magyar szabású volt, s a szövetnek finomsága a legelőkelőbb s tehetősök egyikére gyaníttatott.

Az ifjú halántékain gesztenyeszín fürtök folytak le, s fejét kerek süveg fődte, finom szövettel körülkerítve, mely ahhoz lenge kócsagtollat szorított.

A hölgy mellett állt, s a kedves hajadonnak szelid, de lélekteljes vonásai valami ellenállhatlan rokonszenvet árultak el.

Az ifjú a hölgy aransarkantyúi egyikét erősítette meg, annak piros topánaihoz: s miután e lovagias szolgálatát bevégezte, nagy és világító kék szemeit emelte fel ahhoz.

- Köszönöm, mond a hölgy, kissé reszketeg hangon, - de mondd meg nekem, idegen, mivel ma már harmadszor vezet a sors össze veled, ki vagy, s honnan jössz? mert látom, hogy idegen föld a te honod.

- Nem tudom, miként szólítsalak - felelt az ifjú - hányszor szememet hozzád emelem, királynénak neveznék: én idegen vagyok, eltaláltad, atyám nemes családból ered, s a szomszéd Magyarországon lakik. Engemet tudnivágy s tapasztalás keresése hozott e vidékre.

- Mondd meg nevedet, - szólt a hölgy, - s tartsd meg emlékül e lánczot. Evvel vékony velencei lánczocskát kerített le nyakáról, a legegyszerűbb női éket, melyet csak gondolni lehet, de melynek birtoka az ifjút majdnem elszédítette örömében.

- Nevem, Kont lovag, - felelt az ifjú, miután a velencei lánczot átvette, s bal karján meg erősítette, - s a tiéd? kinek képe szivemben él, míg e láncz raboddá avatott.

- Az én nevem Lizinka, - felelt a hölgy - e név legyen neked elég, Kont lovag, mikép én nem kérdek tőled egyebet; de el kell itt válnunk; amott a völgy hosszában kíséretem robog elő; hallod a riadó kürtöket, miként felelnek völgyről-völgyre egymásnak? - Légy üdvöz nekem, lovag, ha estve lelkedet felküldöd égbe, bizd meg egy jó óhajtással Lizinkáért.

E szavak után a hölgy sarkantyújával érinté a mént, mely nehányszor üdvözölte a sietve közeledőket vidám nyerítésével, s pár percz múlva eltűnt Kont lovag szemei elől.

Az ifjú utána nézett: volt valami magasztaltság a tekintetben, mely a hölgyet kísérte. Azután karját emelte fel és szólt: enyim! ha Isten él! és a sűrűben látjuk őt eltűnni.

Egyes csapatjai a hajtóknak még veregetve pajzánságból a fákat s vad üvöltéseiket ismételve, terengenek elé; köztük egy-egy lovas tűnik fel, kiknek durva bőr fõdi tagjait, s vállaikon hosszú ívek s félig üres tegzek függenek.

*

A rengetegben a kürtök feleltek rendre egymásnak: itt-ott a sűrűben 14-15 éves gyerkőczék a nyílvevőket s kopjákat szedték össze, melyek hasztalanul lövettek s hajítottak el. Egy széles erdőnyílásban távol a nézőtől embercsoportozatot lehet látni. Egyes fák, magasra nyúlva, mint tornyok és sűrű bokrok nem engedik jól kivenni, mi történik ott, a tömeg sűrűdik s nagy mozgásban van.

Mikor a szép hölgygyel többen kíséretéből, vagy vadásztársai közül találkoztak, megállította lovát, s élénk társalgás kezdetett, melynek foglalatja a vadászatra s annak egyes eseményeire vonatkozott.

Köztük néhány hölgy is feltűnik, s a többi közt egy, miként nyergében ülve is ki lehet venni, magas és karcsú nőalak, mintegy harmincz éves. Arczának vonásai szabályosak s élük a keleti fajra emlékeztet. Sűrű fekete haj fõdi vállait, s öltözete szabásban nem sokkal különbözik az ifjú kegynőétől, kit az idegennel beszélgetni láttunk, csakhogy aranyhímzésekkel van terhelve.

Míg a fiatal ménének sörénye egyszerű veres szalaggal volt bevonva, s nyergét tigrisbőr fõdte: addig az idősnek gyönyörű lovát mesterileg készült hálózat borította és sörénye arany-szalagokkal volt átszőve.

- Álljunk meg itt, Lizinka! - szólalt meg a nő, egy tekintetre sem méltatván a fiatal hölgy kíséretét.

- Jól van, Diana néném, - viszonzá Lizinka szíves hangon, s némi tisztelettel arcának kifejezéseiben; - gondolom Micoslaw eddig elintézte a menetet s atyámnak örvendetes estét szerzünk.

- Szüksége van reá, - felelt Diana vagy Danicza, miként őt a bosnyák földön nevezték, a bán nővére; - mert míg a Brebir faj él, az öröm csak egyes tévedt sugárokat nyújt neki. - Amott látom, bontakozik a gomoly, jer virágom, egy zöld domb emelkedik itt, honnan legjobban láthatjuk, mit és minő sikerrel intézett a vad férfiak szeszélye.

Lizinka e szavakra megfordítá lovát, s kísérte az éltesb hölgyet, míg a többiek - némberek és férfiak, mindig élénk és vidám társalgás közt tiszteletes távolban maradtak.

Nemsokára a dombnak tetején látjuk, alig három ölnyi magasságon, az itt széles völgy alja felett - a két hölgy alakot. Lovaik nyugtalan topogása, a távolról harsányan riadó trombiták, s messzihangzó kürtök gyaníttaták, hogy azok, ama távolibb csoportozat, melyről említést tevénk, valóban közelednek.

Alig telt el tíz, tizenkét perc, s már a közeledő, lovas és gyalog tömeg bontakozni kezdett.

Elöl apró lovon, barna ficzkó, alkalmasint cigány vagy arab, nyitotta meg a menetet: utána roppant nagyságú ebek jöttek, egész sereg - tuskés nyakörvökkel. Apró gyerkőczék rövid kürtökkel kezükben, s vállaikon átvett hosszú bőrostorokkal intézték el a rendet e vad állatok közt, melyeknek vér fődte hosszú gyapját és orrát. Azután jött egy lovas csapat, hosszú trombitákkal, melyek szép vadászdallamot harsogtak.

Öltözet, lovak, alakok, szóval minden valami kezdetleges léhhel volt övedzve: a férfiak velős jelelt vonásokkal birtak, s rajtok az éghajlat viszontagságaira számított durva öltözet tűnt fel. Most a kényelem s elkényesedés korában ily sereg, mint az őserő mintája, el nem hibázná hatását.

E vad zenészeit a rengetegnek, de kik férfias csatákban is helyt álltak nem egyszer, más nem kevésbé érdekes sereg követte. Elöl 30-32 éves férfiú jött tarka lovon, lobogó sörénnyel, zöld s aranycafrangokkal; kezében kopját tartott, nyergén át remekül készült ív hevert; őt számos lovag, egyszerű vadászöltönyben követte.

Végre nehéz jármű, kereken nyugvó soroglya inkább mint szekér, gördült elő, melybe négy ökör volt fogva; fenekét két óriási medve s egész halmaza az apróbb vadaknak töltötte meg, míg jobbra-balra gyalog vadászok kísérték ujjongva, énekelve.

Markó és szárnyas lova, az erdők vilái, kik holdvilágos éjeken szédítő dalaikkal vándorlovagokat halálra altatnak, s a mesével határos tettek, szerb s bosnyák kényuraktól elkövettetve, voltak e dalok foglalátja.

A költészet vérében volt e népnek, ha szerencsés csata vivatott, ha rendkívüli történt, az első hevenyész versekbe foglalta azt, s miként a versek születtek, a nép hangja dallal kísérte.

Az egésztest széles tömege a hajtóknak rekesztette be, mint sűrű felleg hullámozva a vadászmenet után.

Nem lehet valami élénkebbet s vadon körvonalaiban érdekesbet gondolni, mint a szemle, melynek élvezetében a fiatal Lizinka s az éltesb, de még mindig szép Diana gyönyörködtek.

Mikor ama lovag, ki tarka lovon ült, a domb közelébe ért, odahagyta követőit, s a hölgyekhez vágatott.

- Üdvözlég, Micoslaw! - szólt Diana - ma szerencse kísérte a vadászatot, s a rengeteg két szörnyét veszttette el.

- Ideje volt, - felelt Micoslaw, miután lovát kissé megnyugtatta, - sok kárt tettek, s a legeltetés, főleg a magasokon, hol a fű legillatosabb - lehetetlenné kezdett lenni.

- Egész erdőt viszünk haza atyámnak, - szólt most Lizinka, megpillantván a sok zöld lombot, melylyel a lovak s az emberek fővegei felbokrétáztattak, s mint zászlókkal haladtak a fáradt, de vidám hajtók.

- Menjünk! az idő telik, - mond Diana, mikor a sereg már jó előre haladott, - mindjárt megelőzhetjük őket, lovaink békétlenek a nap küzdelmei után, tele jászol előtt megpihenni.

E felszólításra lesiettek a dombról. Nemsokára azoknak kíséretében, kik alant a hölgyekre vártak, a tágas, bár útnélküli völgy aljában, látjuk őket a vadászmenet hosszában száguldani, míg azt megelőzték, s végre kiérvén az erdőségből, mögöttük néma csend terült.

II.

A nap már lehaladott; minő zaj és dübörgés visszhangzott kevéssel ezelőtt, oly síri csend hevert most a rengeteg sűrű boltozatai alatt. Csak az esti szellő susogott a lombokon keresztül, s a gyors patak habtorlásai zúgtak koronként.

Mintegy félóra telhetett el az élénk vadász sereg távozása után, midőn közel azon helyhez, hol Lizinkát először megpillantottuk, nesz hallatszott, s két lovas férfiú léptetett ki a sűrűségből.

Csendesen és némán haladtak; az elsőben a már borongó esti homály daczára azonnal ráismerünk a szép ifjúra, ki Lizinkának, talán elejtett s meglelt arany sarkantyúját illesztette lábára. A másik hasonlított azon vadászcsoporthoz, látott ifjakhoz, kik, miként sejtenünk kell, Micoslawnak, Kotromanovics bán öcsésének kíséretéhez, vagy barátihoz tartoztak. Öltözete egyszerű volt, arcza szabályos, s annak kifejezése erő- és szigorteljes.

Mikor a patak közelébe értek, mindketten leszálltak lovaikról, s leemelvén kantáraikat, a zöld fűbe pányvázták ki paripáikat ős szokás szerint.

- Jer, Zdenko, - szólt Kont lovag, - heverjünk le a gyepre, be akarom várni, míg a vadászsereg rég elhagyta már az erdőséget, nehogy egygyel vagy többel a bán emberei közül találkozzunk s vendégszerető szokásaitok szerint, akarva nem akarva a sutiskai várba vigyenek, honnan nem hamar szabadul, főleg idegen és magyar: nekem pedig rövidre van szabva időm.

- Csitt! - szólt Zdenko, - ott a sűrűség szélén pár embert látok!

- Elkésett, vagy tévedt hajtók, - felelt Kont, - messze vannak, s nemsokára kiürül a rengeteg!

A két gyalog ember, kit Zdenko megpillantott, valóban gyorsan távozott, s azon irányban, merre Micoslawot s a vadászmenetet haladni láttuk; néhány percz múlva eltűntek, s minden néma volt a két ifjú körül.

Míg lovaik előbb leheveredtek, nem nagy előnyére nyergeiknek, azután a fűszeres legelő áldásait élvezték, addig a két ifjú beszélgetett.

- Mit mondasz e tündérről? - kérdé Zdenko.

- Azt, - felelt a másik szenvedélylyel, - hogy a hír nyomorú kontár; ah! mennyire távol volt a valóságtól képzetem, mikor mind azt hallottam, a mit ezen angyali teremtsérről beszél a világ. Minő hölgy! mennyi báj, minő seraphi kifejezés a kedves vonásokban!

- Ugy-e, ugy-e! - viszonzá Zdenko, - s minő szív, mint az arany, minő gyöngy! romlatlan szentségében a fényes udvar minden kísértetei közt.

- Elérhetetlen! - sohajtott Kont.

Zdenko elmosolyodott: - Elérhetetlen? - s azt Kont lovag mondja? semmi sem elérhetetlen! minden kezeden van, s erős akaratednek a lehetetlenség hódol.

- Félre a nyereménynyel, melyet a hatalom ad, Zdenko, nem vagy-e barátom, bár külön földön születünk.

- Egyszerű házban én, és te!

- Én palotában! legyen, de hasonló ház fogad el egykor mindkettőnket: barátom vagy, Zdenko, s tudod, hogy nem úri lakom, nem háztartásom, szívem vágyik társra! Óhajtánék magamért ez egyszer szeretetnél, másnemű hódolat nem melegíti fel szívemet.

- Legyen úgy! miként mondtad, - feledjük ki a híres Kont családnevét, melyet a nagy király maga kegyel: a merésznek semmi sem lehetetlen, a kitartás minden akadályt legyőz, s a szép hölgy, ki ide varázsolt, mint a világ csendes éneke - szívet keres ő is! nem fényt, nem magas állást.

- Szólj róla! - mond Kont, - beszéld el nekem élete kedves titkait: ha szeretett-e, ha a gazdag szomszédok közül nem kísértette meg nála szerencsáját valaki? - mondj mindent a mit tudsz, a mit sejtessz.

- A tiszta kebel szentélye olyan, - mond Zdenko, mint a kristályöböl; miért rejtene titkot, nem olyan-e, mint az átlátszó forrás, melynek színes köveit megszámlálhatod? miért keresnél titkot a sugárban, mely derít, nem leplez, mely old, nem köt, mely világít, nem éget! - A híres bán szép hajadonának egy titka van csak, az, hogy titka nincsen.

- Nincsen! - mond Kont, - én egy titkot óhajtánék neki, melyet megosztson velem, s földve legyen a világtól.

- El nem fogod azt érni: fajunkról egyik vád az, hogy titkosan szőjük cseleinket, hogy annyi érdemet tulajdonítunk az árulásnak, ha ügyes és czélra vezet, mint a nyílt vitézségnek. Ellen-ségeink mondják, hogy boszuállók és haragtartók vagyunk. Tévedés! annyi ellenséggel volt ügyünk nemzeti létünk nehéz küzdéseiben, hogy mikor kenyértörésre kerül az ügy, nem szabad a választás és mérlegelés kockáját megkísértenünk. Ha rés nyílik előnyre és sikerre, nem szabad kérdenünk, nemes vagy nemtelen ellenséggel van-e ügyünk: ívet kell feszítnünk, szövőteteket kell vinnünk a csendes lakba, meg kell ragadnunk, mit az óra nyújt; mert, haj! sokszor torkunkra forrt a hit s a bizalom! Aztán tett után, s ha az indulat mámora eloszlik - mint a vihar, mely kifacsarta a fákat, s lángpalástot terített a lakokra, szívünkbe térünk; és ne hidd, hogy vad kebleinkbe ne kelne szó a félreismertek védelmére és szánalmára. Nemes faj a miénk, mint a gyémánt! de gyémánt kell, hogy kérge lehulljon, s világa sugározzék. Azért fentük oly sokszor erőnket barátokhoz, míg őket ellenségeknek hittük! Ne csodáld, - folytatá Zdenko, - hogy ezt meg kelle neked mondanom; mert barátod vagyok, bár fajunkat a tied ellenségének hiszi a világ. - A bán dicsőséges leánya nemes szívében hordja jellemünket, csak hogy nála mint higgasztott szeszével találkozol mindennek, mi fajunkban jobb és tisztább. Ha szeret, ne kételkedj, nem fogja azt titkolni. Szerelme büszkesége leend! Kont az ismeretlen ifjú, kivel néhányszor találkozott életében, ha képes volt rokonszenvét felidézni, neve be van írva szíve könyvébe, ki nem törli azt többé senki!

- S hiszed-e, - kiáltott fel Kont, - hogy e hölgy, ki bármely trónt és koronát ékesítne, ki merné kevély, nagyravágyó, bár becsületes és hőslélkü atyjának szerelmét vallani?

- István bán nem kevély, nem nagyra vágyó, barátom, - felelt Zdenko, - ő a szerencsétlenség árjában érett férfiúvá; nem lehet büszke, mert az embereket ismeri, s ezen ismeret alázatra vezet. Leánya szereti őt, s tiszteli, e két indulat kirekeszti a félelmet. Miért ne vallaná meg, a mit érez, miért ne nevezné meg, mi szíve büszkesége és boldogsága.

- Zdenko, imádásod túlvisz hitedben a valón, - mond rövid szünet után Kont lovag. - Nem fogod velem soha elhitetni, hogy a bán beleegyezzen leányának szövetségébe, ha a vőlegény csak egy szelet földdel, pár jó lóval s fényes hajlékkal kínálhatja meg csodaszép leányát, nem országgal.

- Vivd ki szerelmét! - mond Zdenko a meggyőződés hangján, - s kérdezd aztán, ha a bosnyák szűznek van e szüksége szülői megegyezésére, ha kér-e máshol tanácsot - mint saját szívéből.

Kont megragadta barátja kezét, s mély felindulással szólt: - Enyhet öntenek szavaid szívembe, barátom! - Igazad van, én - ki nem kérdeztem nevét, ki őt Mladin kunyhójában láttam először rokkával kezében - - miért ne hinném - hogy ő sem kérdi, honnan jöttem, mihelyt tudja, hogy övé vagyok.

- Rokkánál? - kérde Zdenko.

- Úgy van, - felelt Kont; - néhány holddal ezelőtt királyom barátait kerestem fel, akkor vezetett először a véletlen vele össze. Tudod, Zdenko, hogy Lajos király az embereket nem ünnepies alkalmakkor szereti megítélni, s nem egyszer maga ismeretlenül s álruhában nyit be azokhoz, kiknek rokonszenvéről s hűségéről kezeskedett a hír, kezeskedtek saját ígéreteik s nyilatkozataik. Nem egyszer csalódott, midőn vendégszerető s vendégtisztelő lakaitokban a lakomák s vadászatok fesztelen óráiban a kedélyek megnyíltak, s az emberek előtte, ismeretlen előtt, róla, kinek neve messze elhangzik, őszintén szóltak. - Sok keserű igazságot hallott füle; de ő szereti az igazságot, s azért tisztába jött sokról, álszín-e vagy valóság. Ez fejtse meg, hogy a király hívei, s kiket bizodalma emel szárnyain, példáját követik, s barátokat szereznek uroknak ott, hol szerény lepel fűdi az érdemet. - Oh! hányszor hitte a világ, hogy a király magas vára palotáiban örömmek és kényelemnek él, mikor távol volt - s messze földön keresett barátokat vagy ismert ellenségeire.

- Nagy merészség, mond Zdenko; de értem ezt, mert ott, hová dicső királyunkat a gondviselés helyezé, erő s elszántság kell hozzá, az igazságot leplezetlen látni.

- E vándorlások egyikében, szép őszi nap volt, - folytatá Kont lovag, - Sutiska közelébe jöttem, kíséretemben egyik leghűbb cselédeim közül volt. Mindketten vándorkereskedők szerepét vittük, s el valánk sokkal látva, mit a ti földeteken az emberek szeretnek. Közel a várhoz ama major szomszédságában, hol veled jöttem össze néhány nap előtt, egy kis kunyhó inkább, mint ház, létezik. Nem tudom ismered-e az öreg vadászt Mladint, kit a medvék s vadkanok rengetegeitekben rokkanttá tettek, s most leányával visszavonulva él, de azért szegényes kunyhójának ajtaja mindig nyitva van az utas előtt?

- Ismerem jól az öreg Mladint, ki ne ismerné! - felelt Zdenko, - s a szép Milát, szemefényét az öreg vadásznak.

- Reánk esteledett az idő, - folytat Kont, - mint most, Sutiska közel volt s bár tudtuk, hogy nálatok tilos ajtót zárni a vándor előtt, s kemény büntetés éri a vendégjog megtagadóját, inkább óhajtottunk Mladin egyszerű vendégszeretetével élni, mint a bán fényes udvarában menhelyet keresni.

- Csodás jelenet bontakozott ott szemünk előtt, csodás egyszerűségében és nemességében; csodás azért, mert fel sem tűnt rendkívülisége, s mégis rendkívüli volt.

- Élénken felizgattad tudni vágyamat, - mond Zdenko.

- Mladin egyszerű kunyhójának tetején vigan örvényelt a füst a kék légbe fel: a lak ajtaja előtt a lombfödél alatt, mely zöld venyige pitvarát képezi, ült Mladin: hosszú barna ívet olajjal fényítván, míg annak vastag húrja a lóczán hevert mellette. Lábánál gyapjas eb, akkora mint egy oroszlán, feküdt.

- Közel hozzá kis kerek széken kedves leányka ült: öltönye tiszta, de egyszerű gyapjuszövet; legfeljebb a kecs, melylyel e szegényes mez földte, emelte könnyű természetét, különböztette meg őt bármely lakójától a majoroknak.

- Mellette rokka nyúlt, s a leányka szorgalmatosan font. Közel hozzá vele egykorú gyermek foglalt azon a lóczán helyet, melyen Mladin ült s kisdéd kezecskéjével a fehér gyapjas ebnek széles fejét simogatta.

- A hölgyek alig haladták a tizenhat évet. A másodiknak vonásai távolról sem voltak oly eszményiek, mint az elsőé, de bájosak azért, s eleven tekintete az egyszerűség boldogságára s derűségére mutatott.

- Valami leirhatatlan érdek volt e csoportozatban.

- Mladin, mihelyt kunyhója elé értünk, felkelt, s igen szívesen fogadott.

- Nem sejtette ki vagy? - kérdé Zdenko.

- Távolról sem, kereskedőnek, szatócsnak hitt, - felelt a másik, - de halld tovább.

- A szép barna hölgy, pár perczczel megérkezésünk után, felkelt rokkája mellől s kezét nyujtva a másik hölgynek, egy hangon, mely most is édesen hangzik fülembe, szólt:

- Jó éjt, Mila! szorgalmas valék, s majd ha a fonal meggyűl, s a szövőszékre kerül, hímes párkányát magam szövöm meg neked.

- Mihelyt a hölgy felkelt, s megszólalt, Mladin intett nekem fejével, mintegy béketürest kérve, azután a hölgyhöz sietett.

- Jó éjt! - mond oly tisztelettel s alázattal, mely az öreg ficzkó marczona vonásaival elég szembetűnő ellentétben volt, - kegyed már távozni akar? hiszen a lovak -

Mladin folytatni akarta, de a szép gyermek ajkaira tette kisdéd ujjai egyikét s jelentőleg intve mondá: - Távozom Mladin, a nap leáldozott, s a mi késik, el nem marad, útközben rátalálok a lovakra. - - E szavaknál a hölgy hirtelen félbeszakította beszédét, azután felém fordulva folytatá:

- Kegyed, jámbor utas, messze földről jő, s a legjobb helyet választotta e jó embereknel éji szállásul: de ne feledje, hogy a várban Stepán a bán lakik, s ajtaja mindig nyitva vendégek számára.

- Varázs alatt valék; szemem szebbet nem látott, ily hang nem csendült meg fülemben: felelni akartam, de a kedves gyermek mosolyogva bucsúzott, s Mila még mindig tartván barátnéja kezét, elsietett véle. Nehány pillanat mulva facsoport árnyában voltak, azután itt-ott a bokrok közt lehete őket, mint lenge árnyakat látni.

- Gyanítom, ki volt a szép barna hölgy, - mond Zdenko, - a bán hajadona maga.

- Igen barátom, a bán leánya, a szép Lizinka, kiről a hír szól, hogy a földön párja nincsen! - de Mladin egyszerű kunyhója előtt, rokkával, s öltözve, mint a kedves Mila, s szólva, mint a lak gyermeke!

- Oly kevésbé ismernéd-e itteni ildényeinket? - mond vidáman Zdenko, Mila és Lizinka egy emlőn növekedtek, s a büszkeség nem szokása népünknek felülről le. Ildényeink egyszerűek, s ha Sutiska várának kapuján túlhaladtál, a bánt magát gyapjuszövetben fogod otthon találni, s mikor agg vára széles nyitott erkélyében ül, legfeljebb egy nagy oroszlánbőr fekszi meg vállait az este hűve ellen. Csatákban, vadászaton, ez már más! - ezek a mi ünnepélyeink, s mi legjobb s legszebb szekrényeinkben, előveszszük ilyenkor, lovaink pedig, mint az elkényeztetett gyermekek, fényesebbek és cifrábbak, mint mi.

- Azon nap óta, midőn a szép Lizinkát a vadász egyszerű kunyhójában megpillantottam, neki adtam szívemet, - folytatá Kont, - nem kérdeztem ki, honnan jött - - neki szántam, mivel bírok - - s egy hang szivemben élesen szólt: nem lehetsz annyi s nem bíratsz annyival, hogy e gyöngy ne diszesítse a legfensőbbet, mit elérhetsz!

- Szereted őt? - kérde Zdenko.

- Kimondhatatlanul! - felelt a másik.

- Mit akarsz - mit fogsz tenni?

- Meglátjuk - - de szeretetni akarok én is egyszer életemben. Mivel vagyok én rosszabb másoknál, kiknek Isten a hölgyszerelem nemes ajándokát adta, s miért legyen alku, számítás, nyereszkesedés az, minek ára nincs, minek becsét ki nem számíthatod - mi nem nyereszkesedés, hanem nyereség!

E szavak után az ifjú felkelt: - Jer, mond; üljünk lovainkra, az est borul - s ma jó napom volt!

- Betérjünk-e Mladinhoz? - kérde Zdenko.

- Gondolkozzunk erről! szeretném, ha a kolostor felé mennénk: sokat hallottam, derék olasz építőjéről s Daniczáról, e kolostor alapítója s védője vad szenvedély s előítéletek ellen.

Nem sokára a két ifjú nyeregben ült, s a patak hosszában, ritkás erdő közt, himes gyepen száguldott.

A VIDÁM LOVAGOK.

I.

Néhány holddal azon idő után, mikor a bosnyák erdőség homályiban, Kotromanovics István híres bánnak nem kevésbé híres leányát először láttuk, történetünk színhelye megváltozott.

Igen messze a bosnyák rengetegtől, a pompás Viszla vize közelébe vetett a véletlen, de hogy az ellentét tökéletes legyen, a természet is más függönyt vont fel, s a legszebb téli díszítményeket tárja elénk.

A tágas tér ezer berkeivel hó-lepellel van borítva, a fákon csillámlik a zúz, s a büszke folyamot jégkéreg borítja, melyen helyenként vert szánutat lehet észrevenni, e kezdetleges jármű nyomát, melyet kevés helyt használnak annyit, mint Lengyelhonban.

A vidék, hová tévedtünk, borítva a legtisztább égtől, nem igen távol esik Krakkótól és Bochniától, melynek sóaknái már ez időben híresek voltak.

Mintegy három-négy óra lehet délután, s a mi először szemeinkbe tűnik, egy új, vidám tekintetű vár: nem nagy, nem igen kicsiny, s magas erdőalakú berkektől annyira körülvéve, mikép csak most, midőn megközelítjük, emelkednek ki egyszerre az időtől meg nem szürkült falai, s tűnik fel széles árka, mint fényüzési cikk, mert a vendég könnyen nélkülözhetendé a dobogót, oly jéghidat épített reá December atya, ki ez évben a legmérgezőbb hidegével köszönt be, s zúzos szakálát csakugyan megrázta.

Vendég pedig nem hiányzik, mert alig pár hajításnyira a vártól hat egyszerűen, de a hideg ellen igen gondosan öltözött lovagot látunk, a sűrű, de most lombozatlan minőségében nem átláthatatlan berekből kiérve, a várhoz közelíteni.

Négyen együtt lovagoltak, a más kettő, alkalmasint szolgák, vagy lovászok, mögöttök ügettek. Prémzett lengyeles szabású felső öltönyeik, s lovaik tele voltak zúzzal, s mind a négy vendégnek kékesen piros arcából látszott; hogy orraikat, füleiket csak az mentette meg a fagyástól, hogy egy lehe a szellőnek nem lengett, s e nap a legdicsőbbek egyikéhez tartozott.

Mihelyt az árok széléhez érkeztek, rövid kürtjel hangzott, s nemsokára a dobogó, mely egy-szersmind a kaput is képviselte, dübörögve leereszkedett, egy tekintetet engedvén a bejárás keskeny tölcserébe.

A várnagy már az udvaron volt, mintha előre tudta volna a jövők megjelenésének óráját.

Mihelyt a vendégek a várba érkeztek, s a híd felvonatott mögöttök, a várnagy az egyik lovaghoz intézte szavait, s vidáman felkiáltott.

- Isten hozta, Poláwsky lovag! ez már felséges gondolat, hogy kegyed újra meglátogatja egyszer e bagolyfészket.

A várnagy mintegy 36-40 éves férfiú lehetett, erélyes velős vonásokkal, melyeknek kifejezése vidor kedélyre mutatott. Az ifjú, kihez szavai intézve valának, ha idősb volt is - 27-28 évesnek látszott, s férfias szépsége bárhol feltűnt volna.

- Bagolyfészkekbe? - kiáltott fel a lovag, kihez e szavak intézve valának, - galambokat szállítunk bele, barátom Zborowsky: miként vagy? van-e jó borod és elég? szóval enni inni bőven, s lágy ágyaid vendégeim számára. Mert hogy tudjad, pár szélestorkú kalandort hozok ide, kik szeretik a billikom fenekét látni, s minden akadályt elhárítanak, hogy célzt érjenek.

- Minden bőven! - felelt Zborowsky, lesegítvén nyergéből Poláwskyt.

- Vetted-e leveleimet? - kérde suttogva, mihelyt leszállt lováról Poláwsky.

- Igen, lovag, - viszonzá Zborowsky hasonló titkos hangon.

- Készek a szobák?

- Minden a legjobb rendben van.

- Ha a többiek oly pontosak, mint te, - folytatá - úgy pár óra múlva az egész társaság megérkezik.

E szavak után Poláwsky a főépület lépcsőjén felhaladott, s midőn a magas ajtó előtti állványra ért, felvetette a hideg daczára sapkáját a légbe s felkiáltott:

- Vígán barátim! éljenek a vidor lovagok, - veszszen a gond és bú, vígán urak!

Ha a vár külről daczos tekintetű volt, belőlről lehetetlen tőle némi vadon és sajátos kaczer-ságot megtagadni.

Az egész felső udvarkát tornáczok vették körül, s ezeknek arab faragásain át télben is fényesen zöld repkény fonódott.

Roppant terepély vadgesztenye széles koronával, mely nyárban sátozt képezett, az egyedüli fa annak közepében, s látszott, hogy rostélyzaton fekvő ágai alatt a tágas ernyő víg poharazások-ra volt számítva.

Benn a szobák s pár nagykiterjedésű terem ujdonsága mellett ódon szellemet gondos tisztasággal párosított, mindenből látszott, hogy itt inkább, mint bárhol, mellőzve volt minden, a mi fészély és szertartás.

Bútorzat, képek, edények, vadász- és harczfegyverek, szóval minden, az élet emberét bélyeg-zé, s arra látszott számítva lenni, hogy érzést és kedvet fokozzon fel.

Poláwsky lovag ismerőnek tartatott e nemben, s ki a vár-épület négyszegében körül folyó szobákat végigfutotta, meg kelle vallania, hogy az ifju úr semmire sem számított kevesebbé, mint komoly erényhősök s szent borzalmú emberek látogatásaira.

Minden egyebet a képzelő-tehetségre bizunk, s rövid ábrákat csak azzal fejezzük be, hogy az egésznek tekintete gazdag nemes titkos tréfái tanyájának színezetét viselte homlokán s bordái közt.

Poláwsky megjelenése villanyos volt: alig tudnók azon elevenséget s zajos derűtséget leírni, mely egyszerre e falak közt terjedett e vidor társaság megérkeztével.

Poláwsky s társai nevettek, tréfáltak, az udvaron a cselédek a lovakat vezetgették s később a boltozott ólakban igen élvezetes menhely kínálkozott nekik; az ifjuság, Poláwsky lovag legelől, összejárta a szobákat, s minden tárgyra, mely őket meglepte, élczek, vidor észrevételek és tréfák hangzottak az öblös hézagokban, hol rég nem csendült meg annyi hahota, annyi dal, annyi felkiáltás.

- Bort, bort! - mond Poláwsky, - ide Lichnyowsky! hagyd magában az egyiptomi Lucretiát, ki, mikép látod, keveset költött tagjai fedezetére - ide, ide! Zborowsky, vad ficzkó! beléd fogassam-e Marko szárnyas lovát, hogy jobban mozogj, - bort - bort - elő!

Az ifjak egyike, kinek figyelmét egy kéjtelt ecsettel festett Cleopatra lekötötte volt, s kit Poláwsky Lichnyowskynak nevezett, pár csókot vetett az egyiptomi királynénak s vidáman sietett egy asztalhoz, melyen csodás hirtelenséggel nehéz ezüstkancsók s roppant kristály-billikomok termettek.

- Elő Starzinsky, Szapia! - kiáltott vidáman Poláwsky, két kézzel fogván fel a kantákat s színig töltvén a poharakat - kiki szeretőjéért!

- Ej, - mond a megszólítottak egyike, - ha Poláwsky pajtásunk minden szeretőjéért kiürít egy ily kristály vendégbódítót, mi sem marad nekünk; rajta urak, előzzük meg a veszélyt - - éljen - - várjunk csak! - folytatá - ki is éljen? - éljen - éljen - a szép Izidora, az öreg Zamojsky neje!

- Helyes, - felelt Poláwsky, nagy élénkséggel, felragadván az egyik kristályt, - lesz gondom magamra, uraim! de éjfél után kettőig egy sem buvik lágy vánkoso közété, minő igazán Poláwsky nevem. Igyunk, éljen a szép Izidora! az ő bölc s férje pedig, Isten neki! éljen ő is, s földje bő violaszín kontusa, a mit csintalan neje néha-néha szeszélyből vét - a komoly illem ellen.

A hosszú lovaglás daczára egyik sem volt fáradt, mikor mindnyájan az asztal körül álltak és ültek: a mellékszobában egyszerre lengyel dallamok hallatszottak: - úgy látszott, Zborowsky vagy talán Poláwsky lovag maga - mindenről gondoskodtak.

- Uraim! - szólt az utóbbi, midőn már néhány kanta kiürült, - van borunk, zenénk! de bár mint jó házigazda, kötelességem kínálni vendégeimet, figyelmeztetek benneteket, szeles ficzkók, hogy a nap még fenn van, s az éjnek egyrésze tánczvigalomnak van szánva.

- Jobb a koczka, Poláwsky lovag, - kiáltott fel Szapia, - férfi-tánczvigalom, hol hölgyek nincsenek, mit sem ér!

- Mit gondolsz, Zborowsky, - mond a házi úr, - nem lehetne-e valahonnan néhány csinos hölgyet ide bájolni?

- Később lovag; - felelt Zborowsky, - a dolog fontos, s míg szolgaszellemeimet kieresztem a szelenczéből, s ezek összefutják a podol, lithván s veresorosz várakat és majorokat, idő kell.

Mindnyájan nevettek, legderültebben Poláwsky. - Lám urak, - szólt Lichnyowsky, - barátink nem mondanak nem-et! s valóban legkevesébbé sem lepne meg, ha egyszerre a kürt szólna, s egy sereg angyal röpülne be minden ablakon, ajtón.

E pillanatban mintha Lichnyowsky szavainak nyomatékot akarna adni, a kürt valóban megszólalt, s mindnyájan, mint tündérvesszőtől illetve, felugrottak az asztaltól.

- Ily jókor! - kiáltott fel Poláwsky, - ez már meglepő, ily pontosság maga magát dicséri!

- Mi történik? - kérdezték az ifjak össze-vissza: miből világos, hogy arról, a mire a vár urának Zborowskyhoz intézett kérdései megérkezésekor vonatkoztak, a többiek legkevesebbet sem tudtak.

- Uraim! - kiáltott fel Poláwsky, - szedjétek össze magatokat: nőm, a szép Rokiczana jó Prágából kíséretével. Illem, urak, mindenek felett! óhajtom, hogy nőmet mindenki a legnagyobb udvariassággal fogadja, s ha szentségtelen vágyai vannak, sziveskedjék a nő vendégek s udvarhölgyek sorában szerencsáját megkísérteni.

- Nő - neje! Rokiczana? - kérdezték a lovagok, - mennyi talány!

E közben Zborowsky kisietett a vár udvarára, Poláwsky pedig folytatá: - Lichnyowsky te velem jössz; ti többiek siessetek az épület másik szárnyába, ama szép terembe, hol a falakat ama vaslemezzet hősök képei borítják; vigyétek a zenészeket magatokkal. Reád bizom, Szapia, ki a legügyesebb vigalomrendező vagy, mindent úgy intézni - hogy mikor nőm kissé kipihente magát, kész ünnepélylyel lepjük meg.

Senki sem foghatta meg a dolgot: de az ifjak vakon engedelmeskedtek a vár urának, mikép látszott, s keveset gondoltak a többivel. Jól tudták ők, hogy Poláwsky lovagnak titkos

kalandjai alkalmával meglepetés meglepetést ér, s még nem volt soha okuk panaszra, ha gondolatlanul odaengedték magukat annak, mit a pillanat hozott.

Poláwsky Lichnyowskynak s néhánynak a várban lakó cselédei közül kíséretében lesietett az udvarba, hová épen most a leeresztett hidon át felséges csapat érkezett, hatalmas ostopattogások, ezer zörgő zsibaja közt - a várudvarba.

Elöl két lovas jött, keményen felfegyverezve: a festői lengyel öltözetet télies bélelt kontusok fődtek, melyek széles szövetekkel voltak derekaikhoz szorítva, s vad kinézést kölcsönöztek nekik. Lovaik, magok, fegyvereik fénylettek a zúztól.

Utánuk hosszú sora a szánoknak jött, nyolczat lehete megszámlálni, melyek mindegyikébe két apró zömök lithvániai ló volt fogva.

Mihelyt az első szánok a négyszegű vár főhomlokzata elé értek, azonnal észre lehetett venni, hogy azok mindegyikében, az elsőt kivéve, egy hölgy és egy férfiú ültek.

Az első szán egészen medvebőrrel volt borítva, s a két téliesen bélelt bársony bundákba öltözött hölgynek, kik abban ültek - arczait sűrű fekete fátylak fődtek, melyeket a zúz fehérén csipkézett.

A szánok készítése elég idomtalanak látszott, s azok egyikét sem borította fődél vagy ernyő, de a bennülők igen jól gondoskodtak magokról: mert a széltelen üde és fűszeres téli hidegnek semmi rése sem maradott őket érinteni.

Poláwsky lovag azonnal az első szánhoz sietett, s elhárítván az ülést leplező roppant medvebőrt, kezét nyújtott az abból kiemelkedő hölgyek egyikének. Mikor ez a főajtó emelvényére ért, - míg Lichnyowsky a másik hölgyet segítette ki, észre lehetett venni, hogy az elébb kiszállt hölgy magas, méltóságteljes tartású, de le nem leplezván magát, vonásai a kedves talányok közé tartoztak.

Mindenesetre e hölgy a jöttek közt első személy volt, mert mihelyt a szépen kövezett udvarban, melyet Zborowsky úr igen söprötten tartott, a többi szánakból hat hasonlóul téliesen öltözött pár ifjú urak és gondosan fátylazott hölgyek kiszálltak, azonnal lehete látni, hogy mindnyájan körül siettek.

- Légy üdvöz nekem, Rokiczana! - szólt Poláwsky, - jer, siessünk a számodra felkészített osztályba, hogy magadat az út fáradalmi után kipihenhesd.

A hölgy pár szives, de a leplező fátyol miatt halk szóval fogadta az üdvözlést, azután sok kecsesel köszönnén a jelenlévőknek, Zborowskyt követte, elfogadván férje karját, s felhaldott a széles, de kanyargó hágsón, kísértetve azon hölgytől, ki vele egy szánban jött, s három nőcselédttől, kik az utolsó szánból szálltak ki.

Mikor az új úrnő lakóosztályába mindnyájan eltűntek, mintegy öt óra lehetett délután, s a nap épen hanyatló félben volt.

II.

Poláwsky lovag, Lichnyowsky kíséretében nemsokára visszasietett azon terembe, hol őt poharazni láttuk, s hová már Szapia s a más két vendég visszatértek volt.

Pár percz mulva Zborowsky is belépett.

A lak urának igen jó kedve volt. - Zborowsky! - kiáltott fel élénk derűtéllyel! - mestere a meglepetésnek! gondolom Szapia s e barátim itt! - folytatá a más két vendégre mutatva, - mindent készen találtak, s alkalmasint csak az van hátra, meggyújtani a gyertyákat a csillároknak?

Szapia igenelve intett fejével s Poláwsky folytatá: - Ha kedves nőm s a bájos úrhölgyek és urak, kik látogatásukkal megtiszteltek, darabig pihentek, s pár óráig öltözködtek, örömet résztveendnek a vigalomban. Kedvem ma az, Zborowsky! despotája a dióhéjnyi várnak, hogy éjféltáig együnk, igyunk, tánczoljunk, vigadjunk! Azután pedig - - no, mindig állsz, szeretett hivem! - siess, szaladj! s ha minden világárban úszik, mint sugárokból szőtt tenger, jer s tedd meg a jelentést, - mikép illő.

Zborowsky, mihelyt Poláwsky lovag elhallgatott, vagy inkább egy vidor mazurkát kezdett énekelni s fejével billentett, jeléül, hogy nincs mit mondjon tovább, - elsietett.

Az ujon érkezett férfiak nemsokára a terembe gyűltek.

- S ti mindnyájan házasemberek vagytok, vagy lettetek? - kérdé Szapia, nevetve sietvén eléjük.

- Csitt! - szakítá őt félbe Poláwsky, - tisztelet a nős férfiak iránt, főleg ha oly kevéssé zsarnokok és féltékenyek, mint e vidám czimborák?

Az ifjak, mert e házas férfiak mind fiatalok voltak, nevetve fogadták a házi úr észrevételét, nem ereszkedvén taglalatába barátaik előtt ismeretlen új viszonyaiknak, s derűten társalogtak, énekeltek, járkáltak a tágas teremben fel s alá, azután egy-ketten a támlányokba vetették magokat, s volt, ki a zaj közepette kedvet mutatott egy sort aludni, nehéz kivihetelű szándék, ennyi bohó czimbora közt.

Nem csekély feladat lenne e társalgást füllel, értelemmel kísérni, s ha rászánnók is árva fejünket, csak oly okosak lennénk, mint a magyar ember, mikor tót gyűlésből jó.

Hogy sok tréfa s bohóság volt a szőnyegen, az ismételt nevetések tanúsították; mint szintén hogy itt, a tökéletes egyetértés - s jövő órák örömevezetének mámoros igéreteivel ölelkezik.

Zborowsky alkalmasint jó előre tudván, mi vár reá, nem sokáig mulatott - s mielőtt még késedelme figyelmet gerjesztene, belépett, jelentvén a vigak legvigabbikának, Poláwsky lovnak - mikép minden kész - magát Zenobia királynét elfogadni, ha élne.

III.

Idő telt el ujra, s midőn a terem egyik tágas falán függő roppant aranyozott óra nyolczat ütött, egy más teremnek ajtaja nyílik meg előttünk, tág mezőt tárván a legérdekesb szemlék egyike.

A terem majdnem egyházhoz hasonlított: magasb boltozatai, roppantabb ablakai voltak, mint az előbbinek, melyben vigadtunk s poharaztunk láthatatlanul, s az ablakok festett üvegei akkortájban szokatlan fényűzésre mutattak, bár e festésekben a kísérek képezték a jelleget.

A falakon, sűrűn egymás mellett nehéz arany keretekben roppant merev lovagok vasban, vagy idegenes öltönyökben bámultak sűrű szemöldek alól az alattok sürgő nem igen számos, de gyöngyként válogatott társaságra.

A terem végét elfoglaló erkélyalakú folyosóban már hangzott a zene. A hölgyek egy emelvényre gyűltek, melyet Zborowsky úr hadiasan ékesített fel zászlókkal, ivekkel, tegzekkel és dsidákkal, melyekhez nehéz fabuzogányok, tele verve szegekkel, járultak. Mindez úgy

rendezve, hogy a fenyőágakkal átfont diadalék, a vastag sárga viasz-gyertyákkal elhalmozott csillárok világításában - igen kellemes benyomást tőn.

A lég e roppant hézagban, a kemény téli hideg daczára, enyhe volt, mert két tág kandalló, öles fahasábokkal ellátva, pillanatig sem engedett rést a külső légnak udvariatlan kandiságra; csak mikor az ajtószárnyakon át a cselédség üdítő szereket hozott, kacsintott be Deczember úr, savanyú lehetetet árasztván a közelebb sétálgatókra.

Része a hölgyeknek a lovagok udvarias kíséretében fel s alá járkált, míg egy festői csoportzat a szőnyeggel borított emelvényen, a zenészekkel szemközt magashátú támlányokon foglalt helyet - s köztök Rokiczana is.

Zborowsky úr, mint ünnepélyrendező - bemutatta úrnőjének vendégeit, kik csak az utolsó állomásban csatlakozván hozzá, ismeretlenek valának előtte.

Mind jól hangzó lengyel nevek említették kevés kivétellel, a nélkülözhetetlen -szky végzettel.

A nők feltűnően szépek voltak, de Rokiczának úgy tetszett, mintha kissé túl a rendén feszélytelenek lennének mozdulataik, s vidámságukban valami léteznék, mit ő eddig - igen hibásan gyanítjuk - szemtelenségnek szokott otthon nevezni: - de idegen földről jöven, óvakodott a hajszaálgató bírálgatásoktól, s azt hitte, hogy e könnyed odaengedés, s e feszély nélküli vidorság - a vidék ildényeihez tartozik.

A terem nagysága miatt, s mivel minden bútorzata, s fal mellé illesztett fényes tölglóczákból s néhány támlányból állt, távol sem mutatta azon telettséget, mely az ily ünnepélyeknek mindig növeli érdekét. De oly élénk volt e nép, a zene oly buzdító, a csillárok világa s a kandallók lobogó tüze annyira életadó, mikép épen a telettség hiánya adott e társaságnak valami szabad élénk színezetet.

Az említett emelvényen ült Poláwsky lovagnak fiatal neje is, Rokiczana, mikép őt férjétől nevezni hallottuk. Magas emelt alak volt ez; finom, karcsú idomai szobrásznak szolgálhatandának mintául. Vonásai sajátos érdekléssel bírtak, s azokban derűtség és szenvedélyesség vegyültek. Kék szemei életet leheltek, kisdud száján kedves mosoly lebegett, s mindenből látszott, minő boldognak érzi magát, s mennyire mulattatja őt a rögtönözött ünnepély.

- Mit mondasz váramról - szólt Poláwsky, kedves hölgyem? mert azért, hogy a szent emberek kezeinket összeadták, s az áldás szavait kimondották fejünk felett, én hű lovagod maradok, s te holtig szeretőm leendsz.

- Minden a legjobban van, - felelt Rokiczana vidáman, - meg vagyok mindenkép, s kedvesen lepetve. Mogorva vadászvárat képzeltem, setét folyosókkal, melyek homályaiban kísértetek lesnek; pár komor cselédet, s valami durva várnagyot, s íme egész udvarom van, a cselédség sűrű, s látom vidor tekintetű váradat, számos előkelő vendégek, lovagok, s vidám nejeik látogatják. Neked gazdagnak kell lenned, Jarosláv! s én kissé szégyenleni kezdem magamat, hogy oly keveset hoztam a házhoz.

- A leggazdagabb lovag vagyok széles Lengyelhonban - mond Poláwsky bensőséggel, - mert téged birlak, szép Rokiczana; - te szerelmet, derűt kedvet hoztál e falak közé, s ez a legjobb aradíj!

Rokiczana a zene védelme alatt, másoktól alig értetve, folytathatá beszélgetését fiatal férjével, ki igen szerelmesnek látszott nejebe.

- Mondd meg nekem, - szólt a hölgy rövid szünet után, - biztos e várad? nem félhetünk-e semmi meglepetéstől? mert tudod - bátyám Zdenko, haza váratott, s alig hiszem, hogy távozásom a háztól, még pedig tudta s akarata ellen, fel nem ingerli boszuját; Zdenko boszuja pedig félelmes, mint az ég villáma.

Poláwsky lovag ajkain megvető mosoly lebegett. - Mi panasz lehet indulatos bátyádnak, Rokiczana? - kérde némi büszkeséggel; - nem vagy-e nőm, nem hordalak-e karjaimon, nem vagy-e királyné e várban, s nem intézheted-e életedet saját tetszésed szerint?

Rokiczana e feleletre elhallgatott: látszott, hogy maga nem kíván egyebet, mint vigasztaltatni s bátoríttatni; elméjének bánható, vidor de távolról sem aljas könnyelműsége volt a paizs, melyet komoly gondolatok s előérzetek elé szokott vetni.

Poláwsky alkalmasint ismerte nejét, s szerfelett jól tudott vele bánni. - Vessük magunk mögé a gondot, Rokiczana, - szólt - bátyádat, ha engesztelhetetlen, kibékítik az idő s boldogságod; időt pedig nyerünk, mert ki tudná meg Prágában, hová tűntél el a távoli Vízla mellett.

- Szeretlek, Jaroslaw! hűséged s becsületességed a szirt, melyre imám egyházát építem! - szólt Rokiczana szenvedélylyel, - végre is, ha veszély van, megosztom azt veled, s ha Zdenko súlyos kardját emeli fejedre, keblem a paizs, mely a csapást felfogja.

Valahányszor Rokiczana Zdenkót említette, férjének vonásai mindannyiszor gúnyos megvetést árultak el; de ez csak mint villám rángott át ajkain, s Rokiczana e kifejezését a kicsinylésnek észre sem vette.

- Az itt jelenlévők kedvesem, - folytatá Poláwsky, - hű barátim, kikre számolhatok; aztán telik hold és év - s talán később nem leend elkerülhetetlen ezen elszántság.

- Én szeretem azt! - kiált fel Rokiczana, mintha valóban féltetni kezdené a vágyva várt magányt férje biztató ígérete után. - Nincsenek-e tágas szobák, roppant teremek, s ha majd a tavasz kiengeszteli e merev hórétégeket, nem virul-e zöld erdő a vár körül, s nyulnak tágas rónák, övedzve berkektől az ezüst Vízla partjain? Otthon, hű lovagom, ólaimban pár gyors ló, mi kell egyéb! Hidd nekem, e nagy körözet, e sok szolgáló kéz, terhemre vannak inkább, mint kényelmemre. Otthon, a csendes szülői háznál, magam öltöztem, s minden cselédem agg dajkám volt. Szerettem volna őt magammal hozni, s aztán neved ki, ha akarsz, kis ebecske-met is nehezen nélkülözöm.

Poláwsky lovag, egyik vendégét intette magához, ki egygyel a szép hölgyek közül karon fogva sétált, s mikép látszott, igen élénk társalgásban volt.

Intésére az ifju azonnal odahagyta pár mentegető szó után a hölgyet, s a lovaghoz sietett. Poláwsky valamit sugott fülébe, mire az ifju azonnal odahagyta a teremet.

Mihelyt eltávozott, a lak ura nejéhez fordult.

- Megbocsáss, Rokiczana, - szólt udvariasan, - hogy nem feleltem tüstént észrevételedre: e vár tied, a körözet felett rendelkezhetsz saját tetszésed s hajlamod szerint. Alkalmazhatod mindnyájokat szolgálatodra, vagy nehányat, vagy egyet, s ha tetszik, öltözhetsz magad itt is, bár meg kell vallanom, hogy komornáiddal tökéletesen meg vagyok elégedve, fejezte be, helybenhagyó tekintetet vetvén neje öltözetére.

Ezt a lovag teljes joggal mondhatta, mert Rokiczana valóban felséges jelenet volt. Kék selyem ruhája felül simán s redőtlenül olvadt karcsú derekára, míg kabátja tág redőkben lepte el termetét; fejét kis fekete fejkötő fődte, arannyal gyéren áttörve, s egészen hajához simulva, melynek csak két széles aranyfényű fonata vonult körül halántékai mellett. Minden festői volt rajta - a fejkötőt tartó boglártól, a kis lábak magas sarkú cipőjéig.

- Örülök, - szólt vidáman Rokiczana, - ha tetszik neked öltözetem, egy kis érdemem van benne, mert hölgyeim, ha ellen nem állok, egész kis királynét piperéztek volna fel belőlem!

- Nem vagy-e az? - szólt élénken a lovag; - nem élsz-e országod közepette?

- Ah! - riadt fel egyszerre a fiatal nő, örömsikoltást hallatva, - Malenki! Malenki, kedves ebecském!

Valóban e pillanatban egy kis világosbarna ebecske, a legszebbek egyike - visítva örömeiben, rohant Rokiczanához, kifogyhatatlanul, ugorva fel ölére, s onnan le, s a többi hölgyeket s urakat is megtisztelvén a legbohóbb ugrásokkal; csaholva s körbe székről-székre nyargalva, s oly zajt ütven, mintha a vár az övé lenne.

Az egész vendégsereg nevetett; mind az állványhoz közeledtek, s miután Rokiczana összeölelte, simogatta a magánkívül helyezett kis kedvencét, gyönyörű kezét nyújtogatta birhatatlan bensőséggel Poláwskynak.

- Köszönöm! - rebegte, - e gyermekes, de kedves örömet neked Jaroslaw, most már látom, hogy gondolatimban tudsz olvasni, s elég valamit kívánnom, hogy rögtön teljesítve lássam.

A lovag élénken látszott kedvese örömeiben osztozni, s ajkaihoz vonván az oda nyújtott kezecskét, derülten viszonzá; - ha annyira bizol tündér hatalmamban, Rokiczana: lássuk, tégy még egy kísérletet - ma szerfelett jó kedvemben vagyok; bátorság! halljuk egyét legkedvesebb óhajtasaidnak!

Rokiczana ajkai körül csintalan mosoly vonult el, azután nemével az ingerkedésnek mondá:

- Vigyázz, hű lovagom, hogy ne legyen a kísérlet hatalmasb tehetségednél; nekem valóban van egy óhajtasom, melynek teljesítése nagy örömet okozhatna nekem.

- Halljuk! halljuk! - szoltak mindnyájan.

- Szólj! - viszonzá férje rejtélyes, sokat ígérő mosolylyal.

- Legyen! - felelt Rokiczana, - magad akartad; ha tehát hatalmad oly nagy, öreg dajkámat, egyetlen hű cselédemet, akarom itt látni.

Poláwsky intett, az emelvény körül összecsoportozott vendégek szétváltak, s egy magas, halvány öreg nő állt alig négy-öt lépésnyire úrnőjétől.

Mihelyt megpillantotta őt Rokiczana, felugrott üléséből, s lesietvén az állványról, a nő karjai közé vetette magát: - Bogumila! - kiáltott fel riadó örömmel és bensőséggel. - Oh! hogy téged látlak újra, szabadon lélekzem, nehéz kő esett le szivemről! - Jer, ülj ide mellém, most már minden kívánságom teljesítve van! - Evvel Rokiczana férje karjaiba vetette magát - gyermeki örömmel, s nem gondolván annyi néző jelenlétével, ezer kedves nevet adott neki, s kilehelte a gazdag szerelmet, mely e meleg szivben honolt.

A nő, ki ennyi örömet idézett fel, mintegy hatvan éves; valamikor rendkívüli szépek lehettek vonásai, miről jelenben is tanuskodtak, de a szabályosan halvány arcznak kifejezése szigorú és hideg volt.

Karjai közé fogta az ifju nőt, ajkai érintették annak havas homlokát, de ez volt minden. Mihelyt Rokiczana férjétől visszatért az agg nőhöz, hogy őt maga mellé ültesse az emelvényen, Bogumila ajkai körül leirhatatlan szelidségű mosoly vonult el, oly ellentétben szigorú vonásaival s egész tartásával, hogy mindenkit meglepett.

- Fáradt vagyok, kedves, kedves gyermekem, - szolt alig hallhatólag, - kiméld öreg dajkádat e vitor ifju nép zajától; majd ha szétoszlik a tarka szivárvány, tiéd vagyok újra és mindig; mert - az aggnő e szócskánál félbeszakította beszédét, megszorítván a fiatal hölgy kezét, s csendesen kiment a teremből, a kis ebecskét is maga után szólítván.

- Isten vezéreljen, öreg bagoly! - szolt a fiatal hölgyek egyike lovagjához intézvén szavait, - az kellett még, hogy e vén madárváz közénk jöjön, van úgyis köztünk már egy - ki nagyuráságra adta esztét.

- Uraságra? - kérdé az ifju.

- Úgy van, - felelt a hölgy, - nagyon fenn kezdi hordani orrát, pedig igazság szerint nem is közénk való.

- Ah! most eltaláltam, - viszonzá a lovag; - ennek ám oka van, vetted-e észre, hogy Jaroslaw barátunknak is szemébe tűnt, s minő figyelemmel kezd iránta lenni?

- Vettük észre mindnyájan s Rokiczana sem késend észrevenni, - előttem az is gyanus, hogy Zborowsky annyira sűrög-forog körüle.

- És zsidó! - mond a lovag undorral.

- Ezt első tekintetre látni lehet! bár meg kell vallani, hogy csinos leányka és igen jól tud azon előnyökkel élni, melyekkel a természet megajándékozta.

- Én nem találok semmi oly különöst rajta, - szólt a hölgy, - maga is a legcsinosabbak egyike, felvetvén ajkait.

- Jaroslaw ellenben, úgy látszik, azt találja, - mond a lovag, - s ez a földolog. Reánk egyikünkre sem néz, a héber kegyistennő, úgy látszik, különösen jól tudja megkülönböztetni, a kit akar.

- Eszther! - hangzott most Poláwsky szava.

- Hallottad? - suttogetta a hölgy lovagjának, - vajjon mit akarhat vele?

E pillanatban a lak ura Rokiczánával odahagyta az emelvényt, hol eddig társalogtak. Mihelyt Eszther neve kimondatott, egy támlányról, magas karcsú hölgy kelt fel, ki eddig némán ült, s szemeit tárgy nélkül látszott a teremben járatni.

Ha nevének kísérete közt a lovag e hölgyet megkülönböztette, ez mindenesetre izlése mellett szólt, mert az egész társaságban nem volt arc, mely első tekintetre képes leende annyi figyelmet s érdeket gerjeszteni, mint ez.

A keleti szabályos vonásokon az ifjuság rózsái fölé egy árnyalata a barna lénnek volt öntve, mely őt a sarmat jelleget viselő többi hófehér arczoktól - megkülönböztette. Nagy fekete szemei félig földve selyem ernyőktől, mély szenvedélyességet árultak el, vegyülve egy árnyával a búskomolyságnak. Volt e fölött egész tartásán valami báj előmölve, mi képes leende őt a legfényesb hölgytársaságban is kitüntetni.

A lovag felszólítására a fiatal, alig tizenhét éves hölgy, s ki miként nem szükség mondanunk, nem volt más, mint az öreg Lewi unokája, a szép Eszther, - Rokiczana közelébe sietett, kinek egyre azon kis szolgálatok közül volt szüksége, minőket ily társaságokban a hölgyek egymásnak tesznek, a nélkül, hogy ezért cselédet szólítnának elő. Valami csekély rendetlenség öltönyükben, vagy hajékukban, egy félrecsuszott szalag talán, vagy ferdén álló virág s ehhez hasonló. Ilyen csekélységet hozott Eszther is rendbe Rokiczana öltözetén.

Mikor e munkához fogott, egy tekintete találkozott Poláwsky lovaggal. A felséges szempár - nem mondhatjuk - váddal nyugodott a szép férfiu vonásain, nem! e tekintetben, mely mint napnak sugára esett reá, valami egészen más volt. Büszke önbizodalom és szilárdság szövetkeztek abban égető vágygyal. Volt ígéret és fenyegetés - békétlenség s makacsság együtt e hirtelen tekintetben, mely a nyilvánítás erejével és világával birt.

Poláwsky egyetlen ily hirtelen és futó tekintet után, nem kételkedhetett, hogy e hölgy nagy és életemesztő szenvedély súlya alatt van, melyet szeretne titkolni és még sem szégyenli, ha elárulta.

A lovag arczkifejezése, melylyel a szív és érzelem e kérdésére, e nyilvánításra felelt, nem leende képes a kedves Rokiczana derült kedvét s könnyed odaengedését biztosságba ringatni. De mit tudott Rokiczana minderről! - Volt-e neki más gondolata, mint férje, mint a hely, hol van, mint a vidor nép, mely körülé lejt és társalog?

A zene lassú lengyelt hangoztatott, s Poláwsky szép nejével nyitotta meg a vigalmat. Senki sem maradt ülvé, mindenki követte a táncz vezérét, s nemsokára a hölgy és lovagok koszoruját teljes mozgásban látjuk.

Zborowsky volt az egyedüli, ki a terem tizenkét oszlopa egyike mellé vonulva figyelmes szemlét tartott egyenkint a hölgyeken. Jól észre lehetett venni, hogy Eszther különösen elfoglalta figyelmét.

Az öltékeny viselt, mely csak azért látszott földni a tagokat, hogy azoknak szobrászi arányait jobban kiemelje, a többiek fesztelen modora, a bizodalmas meghitt hang, mely köztök s tánczosaik közt feltűnt, szóval minden, a mi e körben rendkívüli történt, alkalmasint már eddig is meglepte volna a szép Rokiczánát, ha veende időt más gondolatokkal foglalkozni, mint boldogságával, mint a titok léhe által édesebbé s érdekesebbé vált jövőnek álmaival.

Mit tudta ő, az idegen - egy gyöngy a férfias cseh népből, jöve az akkor fényes és eleven Prágából, ide a szeretett lovag várfészkebe - mi történik körülé? mi az, a mi neki viszásnak - szokatlannak tetszik! Nem volt-e Lengyelhonban, az élv és gyönyör honában? Mit tudta ő, ha a kissé medret törő fesztelenség nincsen-e a nemzet szokásaiban, s ami neki túlzott szabadságnak látszik, nem mindennapi-e ezen emberek közt, kik csak kéj és gyönyörnek látszattak élni?

Pedig volt sok, a mi őt méltán meglepheté. Mindezen hölgyek, kik előtte mint hires neveket viselő lovagok nejei mutattattak be, kiket ma látott először, mindezek mondjuk, tánczosaikat egyszerűen tegezték, s általok is csak e bizalmas neven szólítottak.

Párszor úgy tetszett neki, mintha a tekintetek, melyeket e hölgyek udvarlóikkal cserélgettek, a csintalan mosoly, melylyel a suttogó beszédekre feleltek, szóval egész magokviselete oly hölgyeket jelelne, kik nem művelt s gyöngéd társaságban növekedtek. De szerénysége vissza-utasított minden sértő sejtelmet s talán gondolá, mikép később sokat változtathat körözetében s annak szellemében; főleg pedig, hogy e kört magát szűkebbre vonhatja, s e fényes udvartartást egyszerű, vagy legalább nem oly zajos és népessé változtatandja.

Eszther, a héber hölgy, különbözött a többitől, s volt valami szerény s méltóságteljes egész valójában, mi felidézte Rokiczana rokonszenvét. Sejtette-e, hogy a hölgy, ki mint társalkodóné volt személye mellé rendelve, az akkortájban megvetett zsidóosztályhoz tartozik? - nem tudjuk. Csehországban és Lengyelhonban ez időben igen kevés zsidó volt, s így a faj kijelelt vonásai nem annyira ismeretesek. Eszthernek egész módjában illem és gyöngédség tűnt fel, mi őt előnyére megkülönböztette a többi hölgyektől s Rokiczánának nagy könnyebbségére volt - őt maga mellett láthatni.

Ez okozta, hogy valamint útközben, úgy az estély alkalmával is legtöbbször s legszivesebben Esztherrel beszélgetett.

A héber hölgy vádtalan udvariasságot tanusított, de sem tekintetében, sem szavaiban nem létezett azon bensőség, azon bizodalom és rokonszenv, mely Rokiczánában.

Ha e társaságban csak egy-kettőt emeltünk ki, oka, hogy a többinek nincsen befolyása eseményeinkre, s következőleg csak diszítményeül szolgálnak a képnek, melyet itt a történeti multból kiemeltünk.

Az ünnepély vígan folyt, Rokiczana a lovagok mindegyikével tánczolt egy-két kört, azután az emelvényre ment fel, hol mindig többen voltak a fiatal urak s nők közül, kik az úrnő üléséhez közelítvén támlányaikat, mindenkép igyekeztek őt mulattatni s Poláwsky lovaggal pár szót cserélni. Az utóbbi mindazon kis gyanú mellett, melyre talán magunk is adtunk némileg okot, pillanatig sem hanyagolta el nejét, s mindenből látszott, mennyire igyekszik kedvében járni.

A FEKETE VENDÉG.

I.

Az idő haladott, de a Lengyelföld a vigalom hona, élénk szép és hősi népe nem tartozik azok közé, kiken a bánat erőt vesz, kiket a szerencsétlenség lenyom; ha honi dalait hallja, ha poharak csillognak, s főleg szép és bájos hölgyek közt van, falra aggatja a gondot s örül életének.

Nem csoda tehát, hogy a lefekvésről senki sem gondolkozott, s míg az üdítő szerek bőségben kerengtek, a teremben s annak néhány oldalszobáiban - a társaság együtt maradt.

*

Mintegy tíz óra lehetett éjfél előtt, midőn kürtjel hangzott a várkapu tornyában. Mindenki figyelmét felgerjesztette ez, mert a zene éppen szünetet tartott.

- Ki lehet e késői vendég? - kiáltottak fel minden oldalról; míg Poláwsky most térvén vissza nevével az oldalszobák egyikéből, s a teremben sétálgatván, hirtelen megállt.

- Zborowsky! - kiáltott fel.

Zborowsky éppen ki akart sietni a teremből, de azonnal megállt, s a lovaghoz ment.

- Meg nem foghatom, ki lehet az, kit a kürt jelel? - mond Poláwsky.

- Hivatlan vendég mindenesetre; - felelt Zborowsky, - mert mindazok, kiket én meghívtam, itt vannak.

Mihelyt a lovag Zborowskyt szólította, többen közeledtek, de a várnagy hirtelen elhallgatott.

- Siess ki, barátom, - folytatá a lak ura, - remélem, kiadtad a parancsot, hogy engedelem nélkül, senkit se ereszszenek be a kapun.

- Bizonyosan! - felelt Zborowsky, - ha kegyed kívánja, azonnal elutasítatom.

Poláwsky fel volt kissé hevülve a bortól, miként a többi jelenlevők is, néhányat a hölgyek közül kivéven. Zborowsky szavaira összevonta szemöldekét és szólt: - Hadd maradjon künn a hűvösben a jámbor, akárki legyen; kivéven, s az magában értetik - tevő gúnyos felnevetéssel hozzá, ha a krakkói püspök, vagy valami más szent ember tiszteli meg e világi falakat.

- Ha tehát egyházi ember, beereszthetem? - mond Zborowsky nevetve.

- Mindenesetre! - kiáltott fel Poláwsky lovag, - ne mondassék, hogy valami szegény zarándok, vagy kolduló kolostorlakos hasztalanul kopogtatott Lobzow kapuján; de a ház törvényét add tudtára, ez magában értetik.

A lovag e párbeszéde Zborowskyval igen rövid időt foglalt el, s a várnagy kissé békétlenül távozott.

Egy inas éppen bort hordozott körül, akkortájt a legkedveltebb üdítő szert, mikor még czukrászat s számos egyéb csemegék nem voltak ismeretesek vagy szokásban.

Poláwsky lovag felvett egy poharat s magasra emelvén azt - felkiáltott: - Barátim vigan! - vegyen kiki poharat, s igyunk egyet kedves, drága Rokiczánámnak egészségeért!

A felszólítás nagy készségre talált, a férfiak azonnal poharat ragadtak, a hölgyek közül is a legtöbben, s nem sokára élénken hangzott:

- Éljen Rokiczana, a mi kedves házi nők, Poláwsky lovag bájos neje!

Úgy látszik, hogy a vidám társaság egészen feledte a kürtjeit, s a sajátos éji vendéget, ki oly szokatlan órát választott látogatásra.

Eszther nem ivott, egy oszlop közelében állt, festői sötét öltönyében - s szemei a bánat és dacznak kifejezésével kémeltek Poláwsky-lovagon. A számos gyertyák világa, így - miként az oszlop árnyában állt, csak fél arcját világította. Hasonlított márvány szoborhoz, s volt valami baljóslatú egész valójában.

A férfiak teljes sürgésben valának, az inasok medenczájének terhét a lehető sietséggel könnyíteni. Többen a jelenlevők közül más neveket indítványoztak éljeneztetésre, midőn a terem ajtaja megnyílt, s a zenészek éppen egy zajos mazurt kezdtek meg.

A tágra nyitott ajtón át, egy magas férfiú lépett be; tagjait fekete redős öltöny fedte, melyet széles vörös öv szorított derekához; első tekintetre meg lehetett benne az egyházi férfiut ismerni. Mintegy 38-40 éves lehetett legfelebb, jelentő, de hideg és szigorú vonásokkal, melyeknek jelenben a fényes világításban igen jól ki lehetett felindult kifejezésüket venni.

Mihelyt Poláwsky lovag az új vendéget megpillantotta, egy tekintetet vetett a többi lovagokra, azután hirtelen a legközelebbihez intézvén szavait, szólt: - Ez Bariczka! ismerem őt, a leg-hatalmasabb szónok s erkölcsbíró a sarmát földön. Istenemre! nem jött legyen hiába ide! - Evvel eleresztvén Rokiczana karját, a zenészeknek intett, s a zene tüstént elnémult, s új vendége elé sietett, oly élénkséggel, mintha legkedvesebb barátja lepte volna meg őt látogatásával.

E közben Bariczka, ki akkortájban a legbuzgóbb s legszigorúbb hitlejlesztők közé tartozott nemcsak Lengyelhonban, hanem Európa ezen egész részében, csendesesen s méltósággal haladt előre a hosszú teremben. Volt-e kísérete? nem lehetett tudni, mert a terembe Zborowsky-val lépett be, és senki sem követte őt.

- Légy üdvöz, szent férfiú! - kiáltott fel vidáman a lak ura, - becsületes keresztény társaságban vagy itt, Isten jó népe közt, kik életüknek, melyet tőle nyertek, örülnek és senkit sem bántanak.

Mikor Bariczka Márton perjel a terem közepébe ért, hol már mindnyájan Poláwsky körül sereglettek, felemelte karját és szigorú hangon szólt:

- *Ne közelíts, átkozott!*

E szavak után, melyek főegyházi személytől azon időben kimondva, mikor a római pápa királyokat nevezett és tett le, el nem hibázhatták hatásukat. - Valami babonás rettegés kapta meg kevés híján az egész társaságot.

- Ah! - kiáltott fel Poláwsky lovag, egy azok közül, kit e sajátos üdvözlés meg nem rezzentett, - te békés házba áldás helyett átokkal nyítsz be? - Uraim! ezen embernek esze nincsen helyén! Vigan, Bariczka barátom! - íme szép hölgyek karjai nyílnak, el kell dobni a gondot; egy vig krakoviánkát zenészek! Hölgyeim, remélem, kegyetek nem fogják e vendégünket így busongni hagyni.

Bariczka, míg a lovag szólt, körben jártatta tekintetét, mintha minden arcot egyenkint meg akarna jegyezni magának.

Mihelyt Poláwsky csintalan heveséssel, minden feszély s elfogultság nélkül kimondta felszólítását, biztatva körültekintett a hölgyek közt, hol egy-kettő legkisebb részben sem osztózott a közijedelemben. Egy csinos barna hölgy azok közül, kiknek kissé túl is fesztelen magaviselete Rokiczana figyelmét is megkapta, sőt benne valami kifejezhetlen titkos rémületet idézett fel, előrelépett, s mielőtt Bariczka újra szólhatna, karjai közé vetette magát.

Mihelyt a jég meg volt törve, s az első lépés megtéve, többen a hölgyek közül körülfogták a komoly egyházi férfit, s összevissza nevetve kiáltottak: - Éljen a táncz és a vigalom! Lássuk, mit tud a vendég, ellenállhat-e nekünk, elég udvariatlan, visszautasítani a hölgyeket, kik őt tánczra, örökre szólítják?

A hölgyek ingerkedéseit a lovagok hahotája kísérte, s Bariczának minden erejére szüksége volt, hogy a villányosan átalánosakká vált bohóskodások és tréfák közt komolyságát megtartsa, s magát a mindig csintalanabbakká s merészebbekké váló hölgyektől kiszabadítsa.

De az egyházi férfi sem lélekjelenlétét, sem komolyságát el nem veszítette; alkalmasint átlátta, minő nevetséges szerepet játszanék, ha magát e hölgyek ölelései s czirógatásai ellen védvén, egyenkint visszautasítaná a szemtelen, de igen is veszélyes támadókat.

Mikor már a hölgyek azt hitték, hogy a diadal övék, Bariczka legkevesebbé sem ellenkezvén velök, hatalmas érczeljes hangon felkiáltott:

- Bodzanta, a krakkói püspök, a római pápa ő szentségének parancsából, téged - *Kázmér lengyel királyt* - Béliál fiát - egyházi átok alá tesz! Légy átkozott! és mindazok, kik lépteidet kísérik, kik veled társalognak, kik egy tából esznek, egy serlegből isznak veled - légy átkozott!

Bariczka mindezt oly hatálylyal és méltósággal mondta ki, hogy miként egy szava átkának a másik után lebbent el ajkairól, a hölgyek is egyenkint emelték le karjaikat róla, mindnyájan odahagyták s lassanként hátrább és mindig hátrább vonultak Poláwsky lovagtól, kit Bariczka itt egyszerre mint Lengyelország királyát ismertetett meg.

Senkire sem gyakorlottak az egyházi férfi szavai oly rendítő hatást, mint a szép Rokiczanára, ki eddig közel férjéhez a legnyugodtabbak egyikének látszott; habár mindaz, a mi körüle történt, meglepte őt s értelmét hatalmasan kezdé nógatni taglalgatására helyzetének.

Nem az egyházi átok volt az, mi a fiatal hölgyet lesújtotta. Még a gyermeki kor határában, talán nem is tudta az ily átok egész horderejét felfogni; de Bariczka Poláwsky Jarosláwt, kinek vendégei már is sajátos, bár futó sejtelmeket ébresztettek az egyszerű hölgyben, Lengyelország királyának nevezte: azon hadiasan férfias, tanácsban érett, országos hivatalnokai választásában bölcs és meggondolt királynak, kit míg egy része a nemzetnek imádott, a szomszéd fejedelmek becsültek: számosan mások féktelen szenvedélyei s számos kihágásai miatt gyűlöltek.

Kázmér lengyel királyban két ember létezett: az élvadász és a király. Kiket fényes hivatalokkal megbizott, azok az ifju, élvvágyó emberrel a királyban sohasem találkoztak. A király jól meg tudta embereit választani, s a nép sokat tartott helyes tapintatáról s emberismeretéről.

Ellenben a másik ember, ki Kázmérban létezett, s egészen más lapra tartozott, került a komor, bölcs férfiakat, s azon néhány ifju, kiket mellékélete virágos utáiban társul avatott, benne csak Kázmért a férfit, lovagot, szerelmest és élvvágyót ismerték. Jaj volt, ha a rokonszenv által elvakítatva eszükbe jutott oly előnyöket követelni s oly vágyakat nyilvánítani, melyeket csak a király teljesíthetne.

Utolsó szavuk volt ez! s Kázmér rögtön változtatta hangját, tekintetét, s elfordult tőlök, mintha soha sem látta volna őket. Ha aztán a megsértett hűség, a nagyra vágyás nehélye pár titkot árult el a király egyéni, ifjoncz életéből, nem egyszer halál volt a lakat, mely örökre elzárta a rejtélyeket.

Ismerték őt jól Lengyelhonban; azért a szerencsés, kit a király választása ért egyéni kalandjaiban, mindent feledett, s a pillanat gyönyörének élt, miként Kázmér maga szeretett feledni, s maga mögé vetette koronáját s királyi pálcáját.

Ki a királynak e szeszélyét tapintattal ki tudta aknázni, igen jól találta magát körében s víg napokat tölthetett; de Kázmérban nem a kegyosztó urat, hanem kárpótlásul a legjobb pajtást és cimborát találta.

- A lengyel király! - ez volt Rokiczana első gondolata, a mely azt közvetlen kísérté egy másik, - hiszen én a királynak *neje* vagyok!

Mindez, miként a helyzet maga megfejté - talányosan és rohamosan kapta meg kedélyét, s nem volt ideje egyét is a felidézett eszméknek tovább fűzni.

Poláwsky lovag látván a hatást, melyet embereire Bariczka jelenléte s az egyházi átok gyakoroltak, felhagyott a tréfán s intvén kezével, szólt:

- Barátim, vendégeim! ezen eszelős ember itt királynak címé engemet, Poláwsky lovagot, a vidám cimborát, ennél több bizonyosság nem kell arra, hogy esztét veszítette. Zborowsky! elő kell embereinket szólítani. Adass e hóbertos embernek oly bűvös éji szállást, hol hevéből kiüdüljön s kísérteti álmai eloszoljanak.

- A zene szóljon! - folytatá: - tánczra ifjak, hölgyek, hagyjátok e kolostori baglyot magára! - Ezt mondván intett, a zene megszólalt, s a párok szövetkeztek. Maga a lak ura a szép Eszthernek nyújtotta kezét, míg Rokiczana mámoros elfogultsággal Szapia lovag felszólítását fogadta el, s a vígalom megkezdett.

- Farsangi bohózat! - suttogott lány hangon a szép Eszther, üde ajkait annyira közelítvén Poláwsky füleihez, hogy lehellete érinté az ifjú arcát.

- Nem egyéb, - viszonzá ez, - Zborowsky gondoskodand a szemtelen tolakodóról.

- De lenne bármi, - szólt hirtelen s szemeit kimondhatlan kifejezésével a szenvedélynek a lovagra emelvén a hölgy, - ki valóban hű - el nem távozik, s az egyházi átok sem odázza el!

E rövid párbeszéd azon idő hézagát töltötte ki, mely addig telt el, míg a zene újra és zajosabban kezdett hangzani.

Zborowsky kisietett a teremből, de Bariczka nem mozdult helyéből, s mikor látta, hogy Poláwsky felszólítása s a vidor zene készülnek fellépésének egész hatását megsemmítni, felemelte hatalmas harsány szavát és kikiáltott:

- Rokiczana! te meg vagy csalatva! nem Poláwsky lovag az, kit férjednek hiszesz, - kivel tégedet nem a krakkói püspök Bodzanta, ama szent férfit, hanem a thinjeczi apát kényszerítette a királytól s kiadván magát krakkói püspöknek - színleg - hallod Rokiczana! színleg esketett össze! Tudod-e jámbor szűz, hogy e némberek nem vidéki urak nejei s hölgyei, nem! oly személyek ezek, kikkel egy lovag neje sem társalogna - utcán és rossz hírű házakban felszedett kéjhölgyek!

Oly valami erő volt a perjel hatalmas szavaiban, hogy míg a tánczoló magokhoz tértek, míg az iszonyú vádra, melyet e vakmerő ember kimondott, Poláwsky odahagyván a szép Eszther delejesen vonzó s veszélyes közellétét, elösielt, Bariczka képes volt mindazt, a mit hallánk - harsány, éles, érthető hangon kimondani.

Épen az utolsó szót mondta ki, midőn Zborowsky néhány fegyverrel a terembe lépett, s Poláwsky felindulva a dühig, Bariczka mellett termett.

- Vakmerő! - kiáltott, - te a királyt költöd fel bennem és saját váramban, visszaélvén a vendégjoggal - átokkal s rágalommal köszöntesz be! - Jól van, legyen neked a te hited szerint! - Ha király vagyok, s a hatalmas lengyel király Kázmér, úgy ezek itt mindnyájan és te magad alattvalóim vagytok. Ha a féktelen bűnös áll itt, kire átkodat szórtad, nem csodálhatsz, midőn veled a szerint bánik, miként azt előre gyaníthattad, mikor e vermébe a bűnnek beléptél.

Poláwsky Jaroslaw könnyen feled és megbocsájt, főleg saját várában s vendégei közepette - - a királytól reszkess!

Bariczka szabályos vonásai a legmélyebb undort s megvetést árultak el, s feleletre sem méltatván a lovag szavait, félbeszakasztott szónoklatát folytatta.

- Igen, mind ez igaz! s légy átkozott! az anyaszentegyház undorral kitaszít kebléből; téged pedig Rokiczana a római pápa ő szentsége maga védelme alá veszen; - jer ide mellém, mivel Isten van, avval az üdv!

- Zborowsky! - kiáltott fel a király, ki már alig birt haragjával, - fogasd e szemtelen embert körül, s vettesd a Viszlába! - -

Az iszonyú parancsot kimondván Kázmér, oly méltósággal, mely nem csekély ellentétben volt előbbi fesztelenül hanyag odaengedésével, a terem emelvényére lépett és felkiáltott:

- Igen! én vagyok a király s látni akarom a vakmerőt és hűtelent, kit e csuklyás barátnak erő nélküli üres szavai el birtak rémíteni s oldalam mellől elijeszteni.

- Vagdaljuk össze! - kiáltottak az ifjak, fegyvereik után sietve, melyeket az akkori hadiasb időkor nyersebb szokásai szellemében, ily vigalmakkor sem hagytak messze magoktól, s most a terem egyik szögletében letéve heverték egymás mellett.

- Éljen a király! - kiáltott fel Zborowsky, s utána mindnyájan, míg a férfiak néhány percz mulva széles görbe szablyákkal kört képeztek a király körül.

Bariczka nyugodtan állt, nagy gyöngyű olvasójának nehéz ezüst feszületét tartván kezében s vonásai legtávolabb árnyát a félelemnek sem árultak el. A kardok feje felett csörgöttek, egyetlen intés s a buzgó ember ezer darabbá leende vagdalva.

E pillanatban Rokiczana a fegyveresek közé rohant; a veszély, mely az egyházi férfit fenyegette, s ennek veszte után a királyt magát, miként hitte, azonnal visszaadta a hölgynek lélek-jelenlétét. Mikor Bariczka az aljas cselt felfedezte, melynek e hölgy martaléka lőn, Rokiczana félájultan hanyatlott az ifju Szapia karjai közé, ki vele egy támlányhoz sietett, hol a nő minden lelki erejét összeszedvén, tisztára igyekezett a homályt deríteni, mely sorsa felett borongott. - Most e fenyegető pillanat adta neki azon erőt, melyet köznapi lényektől elvenni szokott.

- Megálljatok! - kiáltott fel, - ha ama férfiú ott a király, akkor én neje vagyok, mert csak mint ilyen és oltár előtt esküdtem neki hűséget és engedelmisséget! Én nem akarok vért látni menyegzőmön, el a kardokkal! ereszszétek szabadon ezen embert, kit buzgósága túlrágadott s nem tudja, mit beszél.

- Mit késtek, - szólt hideg nyugalommal Bariczka - Beliál fiai! bor, zene és kéjhölgyek rabjai ti - öljetek meg! mert igazat szóltam: ezen ember itt a lengyel király - s én egyházi átok alá vetem őt! - Kinek üdvé kedves, ki nem veti oda egy elátkozottért mennyei osztályrészét, kövessen engemet, ti mások, kik a sátánnál vagytok - íme itt állok védtelen - az Isten szolgálja, vagdaljatok össze.

Rokiczana közbejött, s a perjel utóbbi szavai - rövid szünetet idéztek elő.

Kázmér, mikép már mondtuk, bortól hevülve, a lovagok legtöbbjei hasonlóul ingerült, félig mámoros állapotban lévén Bariczka szavai nem voltak képesek a kedélyeket megengesztelni, s a jelenet mindinkább szorongó, Kázmérra nézve szégyenítő s nyomasztó színezetet vett.

E pillanatban Eszther, ki eddig az egészet semlegesen látszott tekinteni, a királyhoz lépett, s egy hangon, melyben szilárdság s bámulandó hideg vér egyesültek, szólt, csak Kázmértól hallhatólag: - A jelenetnek véget kell vetni, mielőtt Rokiczana többet halljon e csalótól, kit alkalmasint bátyja Zdenko vesztegetett meg.

E szavak visszaadták a király lélek-jelenlétét.

- Urak, - szólt nyugodtan, - vessétek el a kardokat, miként azt a királyné parancsolta, tevé hozzá hangnyomattal. Vigyétek ezen örültet biztos helyre, míg rendelkezem felőle.

- A Viszla vizébe vele! - sugta Eszther, még mindig a király mellett állva, mint gonosz szelleme, - a hírnek szárnyát kell szegni, s a felség sértő bűnhődjék.

Kázmér s Eszternek szemei találkoztak, a királynak úgy tetszett, mintha soha szebbet e hölgnél nem látott volna, s mintha annak ígérete alatt állna. - Azonnal intett Zborowskynak s valamit sugván fülébe, a jövő pillanatban Bariczát körülfogták a férfiak, s vele együtt kitolakodtak a teremből.

II.

Kínos szünet követte ezen erőszakos jelenetet, mely alatt Bariczka nem szólt többet, hanem hidegen s gúnyos megvetés kifejezésével arczában engedett magával tenni, mit az erőszak végzett fölőtte.

Rokiczana halványan állt s kezét összefogva szólt: - Uram király, mert magad lerántottad az álczát a titokról, mely személyedet fődte: mi fog ezen emberrel történni? kit nem bosszú, nem vizsgaság, hanem főnökének, a krakkói püspöknek parancsa hozott ide?

- Jer, Rokiczana, - viszonzá a király, - előrehaladt az éj! sok történt, a mi idegeidet feszültségben, kedélyedet hányattatásban tartotta; vonuljunk vissza szobáinkba; hagyjuk e vidor népet itt magára. Mi gondod se legyen ama szemtelen barátira, majd elmegy oda, a honnan jött.

Rokiczana nyugtalansága mindinkább növekedett; csodásan kezdettek világosodni sejtelmei. A mi őt e hölgyek, s e sivár fiatalság körében előbb meglepte, s a mi természetes gyöngéségét ellenségesen érintette, most a szégyen s a nemes harag kíséretében kapta meg egész valóját.

Szólni akart, de valami óva intő, titkos szózat hangzott keblében. Ne ingereld ezen embert, ki mindenre képes, ki magával a római pápával daczol, s kit az egyház kiteszített kebléből.

- Igazad van, Jaroslaw, - rebegte Rokiczana, mintha még mindig annak hinné férjét, kinek az előtte kiadta magát, s mintha semmi sem történt volna. - Menjünk! lankadt, kimerült vagyok! - - de ifju, s pár órai csendes háborítlan pihenés visszaadandja erőmet s életbátorságomat. - E szavak után Esztherhez fordult s nyájas hangon szólt: - Kedves Eszther, Poláwsky lovagnak bizonyosan nem lesz ellenére, ha Bogumilát felkeresed; ő ápolt gyermekkoromban, s legjobban tudandja, mit leend üdvös tenni, hogy idegeimnek e görcsös lázát legyőzzem.

A király intett Eszthernek s a fiatal hölgy eltávozott. E közben szelid nyájassággal igyekezett Rokiczánát megnyugtatni, kivel a teremből eltávozott. - Nemsokára a lovagok, kik Bariczát kikisérték - visszatértek, s az együttmaradottak néhány kedves felkiáltás után újra tánczhoz fogtak, még pedig oly élénkséggel, mintha semmi sem szakította volna félbe a vidám ünnepélyt.

Mi történt tovább a teremben a királynak eltávozása után azon hölgygyel, kit maga királynénak nevezett; miként szövetkezett vagy vált el a társaság elébb vagy később, azt titok leple fődí s eseményeinkre érdekl nem bír.

*

Egy órával azután, szépen, s az akkori idők fogalmai szerint kényelemmel butorozott hálószobába lépünk - hol Rokiczana, a királyt és az öreg Bogumilát együtt találjuk.

Az egyetlen ágy, veres nehéz kárpitokkal árnyékolva, állt egyik szögletében; a kandalló tüze, melyet Bogumila koronkint élesztett, sajátos világot öntött arra s a többi butorokra.

Rokiczana vánkosai közt feküdt, míg Kázmér egy támlányhoz ült ágya mellett, kezében tartván a hölgy gyöngéd ujjait.

Bogumila kis kerek széken ült a kandalló mellett s a kis eb mellette hevert. Úgy látszott, hogy előhaladt kora s az alkalmasint hosszú és fáradságos út daczára kerülté őt az álom.

- Légy nyugodt Rokiczana, - szólt a király részvétellel, de melyben valami békétlenség vegyült.
- Megfejttem neked alkalmasb órában mindazt, a mi most nyugtalanít s elrémít. A fejedelmek viszonyai olyanok, mikép fájdalom, nem engedik, hogy mindig szívök sugallatát kövessék választásaikban. De azért nem egyszer bensőbbben csatlakoznak ahhoz, kit szívök titkon választott s az ily viszony boldogítóbb mint az, melyekre a szertartások nappali fénye alatt az áldás adatott. - Te szívemnek ily titkos választása vagy, szerelmemen nem kételkedhet, minden egyéb nem olyan, hogy téged nyugtalanítna! Te enyim maradsz! nincs a világnak oly hatalma, mely minket többé elválaszson.

- És az esketés? - kérdé Rokiczana, - valódi esketés volt-e az Ur színe előtt?

- Nem mondotta-e Bariczka, hogy a thinjeczi apát, tehát egyházi ember, ha nem is a krakkói püspök, egyesített bennünket? Nem történt-e ez oltár előtt, nem mondotta-e ki e jámbor férfi felettünk áldását?

Rokiczana a király szavai meg nem nyugtatták; de valami nem egészen tisztázott terv kezdé kifejteni körvonalait elméjében. - Úgy látszott, mintha minden törekedése oda menne, a királyt megnyugtanni s eltávolítani; azért legyőzvén a vihart, mely keblében dült, szeliden s engesztelő hangon szólt: - Köszönöm a vigasz csendet adó szavait! Nem a királyé e szív, hanem Jaroslawé, nem a nagy Lengyelföld az én királyságom, hanem e rejtett vár. Nem aggódok tehát többé, mivel te Jaroslaw így akarod, de ha kéresemnek némi hatalma van szíved felett, ne bántasd Bariczkát. Nagyon fel fogja ez a kedélyeket ingerelni ellened! - Mi történik itt alant, hallod-e a kopogást? - kérdé egyszerre a fiatal nő fülelve, míg Bogumila csendesen az ablakhoz közeledett s annak leeresztett függőnyeit félreemelvén, kitekintett a téli tájképre.

Felséges volt az, a hold fényesen világított s az egész vidéket sűrű hólepel fődte; közel a várhoz alig néhány lépésnyire attól a Viszla vize terjesztette jegét. A király maga is fülelt az ismételt kopogásra, mely hasonlított ahhoz, mikor erdőben valami agg fát vágnak ki; azután nyugodtan felelt: - Semmi különös; Bogumila talán meg tudja fejteni az éjjeli zajt.

- Mit látsz, Bogumila? - kérdé Rokiczana élénk kíváncsisággal.

Az agg nő leeresztette a függönyöket s az ágyhoz közeledett.

- A jeget vágják nem igen távol a vártól, - felelt, - jól ki lehet az embereket a hóban, s a fényes holdvilágban venni.

- A jeget? - kérdé Rokiczana.

- Lásd, - nyugtatá Kázmér, - hogy semmi az egész; ha az emberek jeget vágnak, vagy halászni készülnek, vagy a jégvermeket akarják ellátni. - Evvel Kázmér fölkel s nyájas bensőséggel szólt: - Távozom Rokiczana saját óhajtasod szerint; itt hagylak Bogumila felügyelete alatt e magányos szobában, mely nem neked volt szánva. Pihend ki magadat jól, s holnap, ha vendégeink nagy része távozik, leend néhány magányos óránk, melyekben teljesen meg foglak

nyugtatni, s megtudod mindazt, mi viszonyunkat jövőre s mindezen körülmények közt még bensőbbé s érdekesebbé teendi.

- Jó éjt s vidám ébredést, nőm, angyalom, mindenem!

Evvel Kázmér megcsókolta Rokiczana homlokát és kezét s nyájasan köszönvén Bogumilának, eltávozott.

Mihelyt a király betette maga után az ajtót, Rokiczana felemelkedvén vánkosairól, ujját ajkaira illesztette hallgatás jeléül s intett Bogumilának.

Úgy tetszett, mintha a távozó lépteire fülelne, míg azok egészen elhangoztak.

*

Miután minden csendes volt, csak künn hallatszottak a jégvágók sűrű csapásai, Rokiczana hirtelen felkelt ágyából s mindig csendet intvén Bogumilának - felső öltönyére mutatott, mely közel az ágyhoz egy székre volt vetve. Az értelmes agg nő kitalálta azonnal, mit akar Rokiczana: urnőjére adta az öltönyt, s Rokiczana cipőibe dugván lábacskáit, a kandallóhoz sietett.

- Bogumila, - szólt heves felindulással, - én gyalázatos ármány áldozata vagyok, későn nyílt fel szemem, szenvedélyem elragadott! Nekem innen menekülnöm kell minden áron mielőbb, hogy szégyenemet és szerencsétlenségemet örök feledségbe temessem!

- Ah, a gyalázatos! - kiáltott fel Bogumila, - sejtettem ezt mindig, s miután egy tisztos lelkész engemet titkon felszólított, hogy Bochniába siessek, hol reám Poláwsky lovagnak, a király meghitt emberének küldöttje vár, ki engemet egyenesen kegyedhez vezetend, tettem valamit, minek egész felelősségét magamra vállalom - - -

- Mit tettél? - kérde élénken s ijedt hangon Rokiczana.

- Hírül adattam Zdenko úrnak, kegyed vitéz bátyjának, hogy ha velem találkozni akar, s óhajtja megtudni, hová lett huga, kit annyira szeret, siessen álruhában Bochniába.

- Megtörtént-e ez? - kérde Rokiczana növekedő félelemmel.

- Több történt ennél, - felelt Bogumila szilárd hangon, - kegyedet szelid anyja halálos ágyában lelkemre kötötte s gondjaimra bízta, drága gyermekét! esküt tettem örködni lelkére és testére! Sátán kijátszta értelmemet, megcsalattam én, úgy mint kegyed, s hittem a lovagnak, ki oltárról szólt. De alig távozott el, alig történt meg hátam mögött az elragadás békés nászpompa helyett: minden félelmem felujult s esküt tettem Isten előtt, semmit el nem mulasztani, hogy kegyednek nyomát felfedezhessem. Tudtam én - és igen jól, mikép nem az én szelid Rokiczánám akarata az, hogy a hű Bogumila eltávolíttassék személyétől.

- Készülőben valék tervem kivitelére, midőn ama felszólítást vettem, hogy kegyed után siessek.

- Mondád Bogumila, hogy több történt! - szólt Rokiczana élénk, de mikép vonásaiból látszott, kínos kíváncsisággal. - Oh szólj, - ismétlé, - mi történt, találkozta-e Zdenkóval? Mit mondott ő, kinek haragjától inkább rettegek, mint a királyétól, mert Zdenko szeret, a király megcsalt!

- Zdenko itt van, - viszonzá Bogumila erélyes tekintettel, de halkítván hangját.

Rokiczana összerázkódott: - Itt van? - kiáltott fel, - itt, Kázmér várában, hívei s ellenségeinek közepette? mert ez órától kezdve mindenki ellenségem itt, ki a király híve. Magamtól s lelkiismeretemtől szeretnék szaladni. Oh szólj, hol van, hová rejtetted őt?

Bogumila nem felelt, hanem csendesen egy ajtóhoz közeledett, mely szemközt volt avval, melyen a király távozott s Rokiczana lakosztályának egy mellékszobájába vezetett.

Az ifjú nő feszült figyelemmel s nagy felindulással nézett az ajtóra. Ez felnyílt, s nem csekély meglepetésükre abból Zdenko, ugyanaz, kit a bosnyák erdőségekben találtunk a rejtélyes Kont lovaggal, lépett a szobába.

Tagjait szintazon egyszerű öltöny fődte, melyet akkor viselt, csak hogy most bőrvébe görbe tőr volt szúrva - minden fegyvere.

Rokiczana bátyja elé sietett, szerette volna magát karjai közé vetni; de Zdenko - kinek szép, keleties vonásai szigorú, fenyegető kifejezéssel birtak - karját nyújtotta Rokiczana elé - mintegy tiltva az ölelést.

Bogumila félrevonult, s Zdenko egy tekintetet vetvén maga körül, pár lépést tett még s megállt Rokiczana előtt. - A hölgy ajkai reszkettek, nem tudta miként, minő szavakkal üdvözlje a férfiut, kiről hinnie kellett, hogy ellene fel van indulva.

A rövid szünet után, melyet a helyzet megfejt - Zdenko szólt.

- Mindent tudok, Rokiczana! Fel kellett ugyan tennem rólad, mikép életed legfontosb pillanatában nem fogod tanácsomat mellőzni akarni, de megbocsátottam neked; mert ismerem a szenvedély hatalmát. Ha vonásaim haragot árulnak el, ha bosszú forr keblemben, ez nem téged tárgyaz, hanem ama csábítót; és most Rokiczana, követni fogsz engemet.

- Te megbocsátottál? - szólt a hölgy könnyebbülve.

- Igen, - felelt Zdenko, - mert sokat szerettél és ártatlan vagy! De nem fogsz addig keblemen pihenni, míg a szenny eltörölve nincsen, melyet egy szegény, de becsületes családra borított a gazdag és - - - ! De nincs most idő erre, első lépés innen menekülni, a többi jönni fog! - Bogumila, - folytatá az öreg nőhöz intézett szavait: - el van-e minden intézve?

- Minden, - felelt ez röviden és szilárd hangon.

E pillanatban hangok hallatszottak a vár előtt; épen azon tájon, hol a jégvermek csapásai csak kevéssel ezelőtt szüntek meg.

- Mi történik ott? - kérdi Rokiczana az ablakhoz közeledve, hová őt Zdenko is kísérte, betolván elébb minden ajtó előtt a reteszt.

Bogumila elhárította a kárpitot, s váratlan jelenet lepte meg a nézőket.

A várból leeresztett, de ez oldalon ki nem vehető dobogón, többen azok közül, kiket már a király társaságában láttunk, - a Viszla partjához érkeztek.

A hold fényes világításában s a szikrázó hó közepette könnyen ki lehetett Zborowskyt és Bariczkat venni, kinek kezei hátra voltak kötve.

- Istenem! - riadt fel Rokiczana, - a perjelt a Viszlához vezetik, meg kell mentenünk őt! a királyhoz sietek, meg nem tagadandja tőlem első kérésemet.

Rokiczana mindent feledve, mi körüle történt, az egyik ajtó felé sietett, Zdenko megragadta karját s szigorú hangon szólt: - Késő! míg a királyhoz juthatsz, a bűn végrehajtatik, de menekülésedet akadályozod s engemet is veszélybe hozasz! Bizd Istenre a bosszút, öltözködj, készülj, én addig e mellékszobába lépek. Bogumila! ne feledj semmit s mihelyt készen vagytok, kövessetek.

Míg Zdenko beszélt s Rokiczana átlátta, hogy bátyjának igaza van s a segély késő már, addig Bogumila el nem távozott az ablaktól s kinyitván azt, hogy világosban lásson, egyszerre a már nyitott ablakon át tompa loccsanás hallatszott: olyan, mint valami nehéz tömegnek vízbe hullása, melyet hosszas hahota kísért!

- Megtörtént! - mond Zdenko.

Rokiczana majdnem összeroskadt, bátyja fogta őt fel karjai közé; Bogumila hirtelen betette az ablakot s a függönyöket leeresztette.

*

Mikor a király Rokiczanát elhagyván - két szobán át egy harmadikba ért, ott egyik hű cselédje várt parancsira. Kázmér távozást intett kezével, szó nélkül haladt el mellette, s a szép hálószobába nyitott, mely neje s maga számára volt fényesen s minden kényelemmel felkészítve.

Eszther egyedül ült itt egy támlányon, s mihelyt a király a szobába nyitott, fölkel.

A hölgy vonásainak kifejezése e pillanatban alázatos és semlegesnek látszott.

- Rokiczana - mond a király - öreg dajkájánál maradt, az út s mind az, a mi itt történt, kimerítették őt.

Eszther hallgatott, s készült a szobát odahagyni.

- Maradj, Eszther! - szólt a király, közelebb lépvén a hölgyhöz, - maradj, te ritka és rendkívüli teremtés! Engedd, hogy szép szemedbe tekinthessek s kiolvassam abból lelkedet. - Ne félj tőlem - ah minő szép vagy - így előntve rózsákkal a halvány arcz, s szivárgó könnyel a világló szem!

VISEGRÁD.

I.

Néhány hét telt el e jelenetek után. Még mindig tél van, szigorúan köszönt be, s 1351-ben egyével találkozunk a hazánkban ismeretes kemény és tartós teleknek, mikor folyóink védelme megszűnik s csalékony hátaik országúttá s biztos hidakká válnak.

De ha a hideg lepleibe burkolva, dermedt tetszhalálban várta a föld a jövő tavaszt, a nap fényesen nézett alá a felhőtlen égből, s szétszórta kristályait a hóleplekre.

Elhagytuk Lengyelhont, a kéjvadász szenvedélyeiben féktelen Kázmér egyik várát s Magyarhon közepette vagyunk. Visegrád áll előttünk! magas hegyormán betekintve a széles rónára s a felséges Duna jégfödte hátára.

Nem rom, mint jelenben, hanem büszke királyi lak, telve néppel, s tárháza oly kényelemnek és fénynek, minővel akkortájt Európának kevés királyi laka dicsekedhetett.

Valami nevezetesnek kellett történni, vagy volt készülöben, mert nemcsak a nagy kiterjedésű várudvarban s fönn teremeiben sejtett minden valami rendkívüli ünnepélyre, hanem alatt a Duna partja is tanúsította, mikép a nagy király, mert a legnagyobbak s leghatalmasbak egyike ült akkor Magyarország királyi székében - Nagy Lajos - rendkívüli fényt tár föl udvarában s alkalmasint magas vendégeket vár.

Pest felől egy lovas csapatot látunk csendesesen közeledni a Duna felé: elől egy téliesen öltözött, még fiatal s feltűnő hölgy jött; jobbán egyházi férfiú lovagolt, feketén öltözve fényes aczél vérttel mellén, mely a tágas farkasbunda alól kicsillámlott a nap fényében, balra egy ismerőnk, Zdenko, kit már két alkalommal láttunk s kinek oldalán most nem Kont lovagot, hanem egy nem kevésbbé érdekes ifjút pillantottunk meg, - mögöttük feles kísérettel.

- Mennyi tenger nép! - kiáltott fel a hölgy, ki nem volt más, mint a már e történetben említett chelmi hercegnő, Katharina, Kotromanovits István bánnak egyik nővére. Férje őt megelőzte s már a király udvarában volt Visegrádon.

- Minő tolongás! - folytató a hercegnő, szavait latinul intézvén az egyházi úrhoz, - mondja meg nekem, püspök úr, minő sátor az ott?

A Duna partján, a csikorgó hideg daczára, magas szövetpalota volt kiterjesztve. Tömérdék ácsorgó nép, mely közt számosan lóháton - lepték el a Duna partját azon tájon, honnan a visegrádi hegyig széles, szalmával és homokkal borított út vezetett, két oldalt oszlopokkal ellátva, melyeken lámpák függöttek az éji utas biztosságára - a kövé vált jégen át.

A magas sátor előtt tábor-tüzek égtek. Büszkén, délczeg lovakon fegyveresek tartották fenn a rendet, s nyargaltak hol a Duna jegének hosszában, hol a sátor körül.

- Ez a királyi sátor, - felelt a kérdett, egy tisztos tekintetű férfiú, hosszú, fekete szakállal s lelkes vonásokkal. - Ő felsége ezt a jövők kényelmére vonatta föl, mert mikép kegyed látja, tömérdék nép van itt együtt, s a vártető még jó távol, itt a kedves meleget árasztó tábortüzek közelében mi is felüdülhetünk.

A fegyveresek hadiasan fel voltak ékesítve, fejeiken vas sisakok ültek, s vállaikat farkasbőrök fődtek - a legkeresettebb hadi ék ez időben.

Oly rend volt e sürgő nép közt, hogy midőn távolról trombiták harsogása - mikép e pillanatban is - jelentett valami közeledő vendégsereget, a fegyveresek rövid közbejövételére azonnal

széles utca hasadt a tömegben, melyen keresztül bármely úrnapi menet háborítlan áthaladhatta.

- Én sem hideget, sem fáradságot nem érzek püspök úr, - mond a hercegnő, - hála a széltelen, felséges téli napnak s jó lovaink biztos járalmának. Ha nincs ellenére kegyelmednek, lovagoljunk valami olyan helyre, hol mindent kivehetünk, mert valaminek történni kell; hallja, mikép rivalnak a trombiták s a sűrű embertömeg miként válik el egymástól.

- Ő felsége, midőn kegyednek mint legkedvesebb vendégei egyikének elfogadásával megbízott, egyszersmind parancsai alá rendelt; menjünk tehát arra a halomra, mely itt balra, szemközt a táborral pár nyíllövetre attól emelkedik, határdombjaink egyike ez.

Míg a hölgy a püspökkel beszélgetett, Zdenko a fiatal Drugethtel, mert ez volt a másik ifjú, élénk társalgásban van; tárgya e beszélgetésnek a király, ki iránt az akkori hadias fia álság buzgó hűséget és csodálást tanusított.

- Mondd csak, Drugeth, minő sereg közeledik arra, gyanítom a pozsonyi uton? - kérde Zdenko.

A közeledő díszmenet valóban megérdemlette a figyelmet, mert a vendég, kinek kíséretét Zdenko észrevette, nem volt más, mint Lajos német császárnak hajadona, Margit, Lajos magyar király testvérének, a fiatal István hercegnek hites arája, jövén most Bécs felől fényes pompával, hogy - a lakodalmi ünnepély főszemélye - az egybekelés napját Visegrádon ülje meg.

Elöl lovas csapat jött; első tekintetre lehete látni, hogy ezek mindannyian Magyarország leggazdagabb s legelőkelőbb osztályához tartoztak.

A püspök udvarias készségére Katharina azonnal megfordította lova fejét s Zdenkóhoz szólt: - Lovag! mi a püspök úrral s kíséretünkkel ama halom tetejére lovaglunk; a nép, melynek egy része arra siet, alkalmasint helyet adand nekünk; ha kegyed addig a díszmenetet közelebből akarja megtekinteni, tegye - s majd nekem részletesen elbeszéli, a mit látott.

- Engedelmeskedem, asszonyom, - felelt Zdenko udvariasan, - Drugeth Miklós barátom, mint a híres nádor, Mihály fia, s udvarnál igen ismeretes, legjobb tolmácsul szolgál.

Evvel a hölgy kellemteljesen köszönt, s búcsút intvén kezeivel, Zdenko és Drugeth jobbra tértek el lovaikkal egyenesen a közelgő díszmenet irányában.

Oly helyet foglaltak el, hol úgy szólván szemlét tarthattak az egész fölött.

Nemsokára a lovas banderium közeledett, mint egy aranyfelleg nyerítő méneken.

- Kit a banderium elején, ama hosszú sörényű fakón látsz, - szólt Drugeth, - a vezér Akus legrégibb családaink egyikének ivadéka s a király kedves embere. Az egész csapatot névszerint elsorolni tehetségemet haladja, de Visegrádon leend alkalmam legérdekesb fiatal honfiainkat veled megismertetni; elég legyen most annyit mondanom, hogy e csapatban a legrégibb nevek hangzanak. Folyk, Basa, Radván, Bogáth, Monoky - ama halvány lovas, fekete ménen a csapat jobb szárnyán, a kegyvesztett Toldi Istók fia Gyerő, kinek a király megkegyelmezett; ott látok két Alaghyt, erre a balszárnynon, ama pompás szürkén - Palóczy Dezső ül - itt van Pethő, Ruttkay, Gútkeled, Perényi három, Bebek, Rozgonyi, Zudar, Szirmai, de ki győzné őket előszámlálni.

A csapat után nyomban Nagy Lajos király pompás díszhintaja jött, kit öcsce arája elé küldött más járművek kíséretében; Margit a császári hajadon ült abban - egy éltes magyar úrnővel.

- Felséges hölgy! - szólt Drugeth, Zdenkóval együtt köszönnév a hercegnőnek, ki nyájas mosolylyal viszonzta az üdvözlést.

- Ki amaz éltés nő, a hercegnő mellett? - kérdé Zdenko, miután az első hintó elhaladt.

- Akus Lórándné, sárosi grófnak neje, - viszonzá ez.

E pompás járművet a magas arának kísérete követte, hat, az elsőhöz alakban hasonló, de kevesebb fénynyel ellátott hintóban.

A hercegnőében nyolcz fehér mén volt fogva, a többiek hatos különböző színű fogatok által vonattak.

Nyomban a kíséret után jött a nádornak hintaja, keveset különbözve az előbbiektől, szintoly fényes és kényelmes, melybe hat fakó volt fogva - a legszebb s tiszta magyar ivadékú lovak.

- Ezen arany kalit, - szólt nevetve Drugeth, - a miénk, atyám és anyám ülnek benne.

Végre számos vidéki urak, kevésbé pompás, de mindamellett feltűnő kocsikban s a hercegnő nagyszámú nő- és férfi-cselédsége, eleven színű szövetekkel borított társzekereken rekesztették be a menetet.

Az egész kíséretet s hintósort két oldalról fegyveresek s nagy serge a fiatalságnak vették körül, kik közt számos előkelő hölgyet is lehetett látni. Bő kabátjaik fölé mentéket öltöttek ezek s sajátos alakú kalpagjaikkal szerfelett növelték a pompás menetnek díszét, mely hasonlított a hónap fehér terítőjére ömlött szivárványhoz.

Miután a menet elhaladott, Drugeth, ki többeknek köszönt volt a hintókban ülők közül, felkiáltott: - Most ha tetszik, barátom, siessünk vissza a szép Kotromanovics Katharinához.

Monoky, a derék püspök s jeles hadiember, a legjobb helyet kereste ki számára. Igen jókor érkeztek a halomra, mely körül sürgött a nép, s hol a híres bosnyák hősnek nővére a leg-érdekesb szemlében gyönyörködött.

A sátor alatt István herceg állt, ki kevéssel ezelőtt érkezett oda nagyszámú urakkal minden vidékből. Lehetett ott velencei, lengyel, bosnyák, magyar és német urakat látni. Mindezek - külső megjelenésük s fényes készülékük által igyekeztek tanusítani a fontos körülményt, mely megjelenésüket előidézte.

A sátor közelében egy sereg zenész volt felállítva, többnyire csehek és cigányok, kik a zene-istennő kegyeletében szövetkezvén, talán okozták, hogy külföldön a magyarhoni cigányokat nem egyszer cseheknek nevezték, miként azok főleg Franciaországban ez óráig is cseheknek - bohémiens - neveztetnek.

A szokásos elfogadás és üdvözlés szertartásai után, melyeket a képzelő tehetségre bizunk kiegészíteni, Kotromanovics Katharina kíséretével együtt a vár felé haladókhoz csatlakozott.

Miután mindazok, kiknek számára a nagy kiterjedésű királyi lakban szállások tartattak készen, vagy kik a várban állandóul lakó hivatalnokok szállásaiban előző vendégszeretetre számíthatnak, a császári ara kíséretében megérkeztek Visegrádra: hintók, lovak, ácsorgó nép lassanként elvonultak, s az est beköszönt. Azok, kik a várban nem találván helyet, alatt a helységben, vagy messzebb kerestek menedéket, a Dunához leérkezvén, már Visegrádnak minden ablakait mécsessel árasztva látták; a várkerítés s a messze lenyuló falerősítések és bástyák koszorúival a világnak valának borítva. Felséges látvány a most fellegezni kezdő éjhomályban.

Többen, még a tehetősök közül is, ősi szokás s ősi edzettségük szerint, közel a Duna partjához sátrakat vonattak fel, magas tüzeket gyújtottak s úgy magok, mint azok, kik a királyi elfogadó szövetalkban kerestek tanyát, az estét s éjet víg zene s társalgás közt töltötték el. A királyi sátor mint varázsvessző által tánczteremmé alakult, hol férfiak és hölgyek leszállván nyergeikből s levetvén télies mentéjüket, versenyt tánczoltak s danoltak a visegrádi nász-néppel.

Fenn a várban az egybekelés előestéjét ünnepelték, s a királyi laknak minden teremei világárban úsztak.

Az ifjú király magas vendégeinél akkor jelent meg a tánczvigalomra felkészített teremben, midőn már ezek mind együtt voltak.

Első megjelenése kellemes hatást gyakorolt mindazokra, kik őt most először s azon fény közepette látták, mely kevés uralkodóháznál mérközhetett az övével.

Öltönyének keleties szabása még emelte a király karcsú termetét. Hosszú volt az régi szabás szerint s virágokkal áthímzett arany szövetből.

A királyhoz nem távol látjuk Zdenkót, ki, miként mondva volt, Katharina kíséretében jött, a bántól magától küldetve követségbe a királyhoz és tisztelkedni István herczegnek s arájának.

Mikor a király, István herczeg s annak arája, körülvéve udvarhölgyeitől, megtevék körmene-tüket a teremben, s legtöbbekkel, kik bemutatattak, szives szót váltottak, a zene megszólalt s az ünnepély kezdetét vette.

A tekintet érdekes és feltűnően sajátos volt. A különböző, a mostani ízléstől és fogalmaktól annyira eltérő, nem egyszer igen is kezdetleges szabású öltönyök, de melyeken szövet és hímzés a fényt és pompát tanusították, a különböző népfajok, melyek itt képviselve voltak, a már akkor finom s az élet kényelmeihez szokottabb velenceiektől, nápolyiaktól kezdve, a német, magyar, szerb és bosnyák vendégeig, oly elegyét tüntették elő a fajoknak, a műveltségi fokozatoknak, mi hosszas tanulmánynak szolgáltathatanda anyagot.

Látszott, hogy már ez időben a fényűzés messze haladt Magyarországon s avval, mit e terem-ben s a többi evvel összekapcsolt s hosszú vonalát a házagoknak képező szobákban az emberek magukon hordottak, egy országot meg lehetende venni.

Különösen a Drugeth- és Bebek-család férfiai és női pazar fénynyel különböztették meg magukat.

Igen sok latin beszédet lehetett hallani, még pedig tisztábbat, mint a későbbi századokban, de a király s István herczeg majd mindenkiel saját nyelvén szóltak, különösen a magyar és szerb urakkal és hölgyekkel. Német szó is gyakran hangzott s Margit herczegnő s kíséretének nagyobb része e nyelven társalogtak, s ha ezt nem értőkkel jöttek össze, tolmácsok segedel-mével éltek, minők akkor a fejedelmi udvarokban számosan voltak.

A hölgyvendégek közt feltűnt Kotromanovics Katharina, a bán nővére. A herczegnő nemcsak akkortáiban ritka műveltsége, hanem első ifjúságának regényes eseményei által híres lőn.

Magas, barna alak volt, miként már láttuk, felséges vonásokkal, melyek a szerb jellegre mutattak, mint rokonra a bosnyák, horvát és albaniai fajjal. Izletes öltözéke festői redőivel még jobban kitüntették rendkívüli szépségét s hasonlóná tévék őt keleti királynéhoz a biblia lapjaiból.

Anyja őt és testvéreit, Istvánt a bosnyák bánt és Dianát, Raguzában növeltette saját fel-ügyelete alatt, midőn a Brebirek üldözése férjét hivatalától s birtokától megfosztotta.

Zdenko szerény illedelemmel, de férfias nyíltsággal közeledett az ünnepély folytatában nem egyszer e hölgyhöz s férjéhez, egy koros, hadias tekintetű férfiúhoz, kiknek szives alkalmazá-sukból látszott, hogy e közelítés, mely mindig a tisztelet határi közt maradt, terhükre nincsen. A király maga s az egész királyi család, mint szintén a számos fiatal vendégek részt vettek a tánczban s lassú magyar s lengyel soraiból a korosabbak sem vonták ki magokat.

Az ország számos nagyjai, kik közt az ifjú királynak szoros igazságszeretete s jellemtisztasága miatt, feles szenvedélyes tisztelői s bámulói voltak, fesztelen, férfias nyíltsággal szóltak vele. A király különösen azokkal társalgott, kik hadi vagy polgári érdemeikről ismeretesek valának.

Nem egynek feltűnt e fényes körben azon szivesség, melyet a király Zdenko iránt mutatott. Az ifjú cseh, ki Kotromanovicsnak számos hadviseléseiben szenvedélyből s azon vágyból - ily híres férfiú közelében végezni hadi tanfolyamát - vett részt, később házánál gyakran megfordulván, ott majdnem ahhoz tartozandónak tekintetett; minek azon megkülönböztetést is köszönhetette, hogy a már akkor Európa leghíresebb fejedelméhez, a roppant kiterjedésű Magyarország királyához, testvére lakodalmának alkalmával követül küldetett s Kotromanovicsot képviselte.

A híres bán a királyt még eddig személyesen nem ismerte, s bár maga készült Visegrádra, a király, nem tudni mi okból, ellenzette ezt, s őt oly dolgokkal bízta meg, melyek személyes jelenlétét kívánták.

Mondják, hogy Zdenko, midőn legelőbb a királyi terembe lépett, hol még az ünnepély kezdete előtt megbízólevelét adta át az egész udvarától körülvett királynak, pillanatra annyira elfogult, hogy szóhoz alig tudott jőni.

Igen egyszerű oka volt zavarodásának, mert a királyban első tekintetre Kont barátjára ismert, kit mindig tehetős magyar úrnak tartott, de kiről távolról sem álmodta, hogy Magyarország királya. Lajost magát kissé tévővába hozta az ifjú rögtön megjelenése, de azonnal magához tért. Ujját jelentőleg illesztette bizalom és titoktartás jeléül ajkaihoz, s e mozdulatot egészen azon derült arczkifejezéssel kísérte, melylyel őt Zdenkóval a bosnyák erdőségben társalogni láttuk. Ez visszaadta rögtön az igen elhatározott jellemű ifjunak is lélekjelenlétét, s mintha soha semmi közelebbi meghittségben sem leende a királylyal, a legmélyebb tisztelettel végezte megbízását.

A király maga ezen egész bemutatási szertartás folyama alatt, hol annyiakat kelle fogadni, s annyiakkal társalognia, nem látszott több tudomást akarni venni Zdenkóról.

De mikor ez többekkel együtt a teremet elhagyta, a király apródjai egyike, Apor Egyed - a híres Laczkófi Apor István közeli rokona - Zdenko után sietett, s kérte, hogy ő felsége egyéni könyvtárába menjen, s várjon, míg a hosszas bemutatások végüket érték, mert a király szólni akar vele.

II.

Zdenkót, mikép mondva volt, Apor Egyed a könyvtárba vezette, mely a király írószobájától csak egy remek üvegfalazat által választatott el. Ekkortájban az üveglablakok használata már terjedni kezdett Magyarországon, hol azelőtt még a királyi csarnokokban is az ablakok nagy része irhával volt bevonva s a birtokos osztálynál üveg legfeljebb ivóedényül használtatott.

A szépen rendezett s mivel a király egyéni kedvére volt szánva, nem terjedt - de annál váltogatottabb könyvtár - nem volt képes Zdenkónak kirekesztő figyelmét elfoglalni. Békétlenül sétálgatott fel s alá abban, várván a király felszólításának eredményét.

Hosszú, sőt neki végtelennek tetsző várakozás után, Lajos király egy oldalajtón át egyedül, ör és fegyvertelenül, bár még mindig királyi ékben lépett a könyvtárba.

Zdenko hirtelen megfordult, s a király előtte állt. Nem látszott az ifju Lajos szép vonásaiban semmi, a minek e különös találkozássra vonatkozása lenne. Olyan volt arczának kifejezése, mintha közte és Zdenko közt semmi különös és rendkívüli viszony nem létezne. E termé-

szetesség, e kerülése minden hatásnak, az ifjunak szerepét szerfelett könnyítette. Lajosban e feltűnő tapintat az embereket közelíteni magához, vagy eltávolítani, ha kellett, történetileg tudva van.

- Zdenko! - szólt a király, oly hangon, mely sem komoly egészen, sem derült nem volt. - Leráztam nyakamról az unalmas bemutatási szertartást s hozzád siettem; megbocsáss, hogy oly soká várakoztattalak, üljünk le, néhány szóm van veled.

A kínálást magasb helyzetű embertől, a műveletlen többnyire ezer mentegetődzéssel fogadja; de a kit jó vagy balszerencséje a legfelsőbb légbe vezetett, jól tudja, hogy az ily kínálásokban soha sincs, vagy ritkán van kitüntetés szándéka; s többnyire, ki ezt teszi, saját kényelmére szokott számítani.

Zdenko tiszteletteljesen köszönt a királynak, mihelyt őt megpillantotta s a kínálást szintazon természetes készséggel fogadta el, mint a minő egyszerűen az történt; avval a különbséggel, hogy a támlányok egyikét előbb a király számára közelebb vonta s megvárván míg ez leült, Lajos kézintésére egy széken foglalt helyet.

- Mindenekelőtt, Zdenko, - mond a király némi élénkséggel, - hogy van Lizinka? Katharinát, ki szerencsémre Kont lovagot soha sem látta, ritkán fordulván meg Sutiskán, nem kérdezhettem bizodalmasan, s általános kérdéseimre, általános feleleteket nyertem csak.

- Uram király, - felelt Zdenko, - felséged nevezetes diadalt tőn, mert nem lehet egyébként megfejtetni, a mi történt, s a mi Stefán bánnak egész haragját felingerelte.

- A király, - szólt Lajos, - a szomszéd teremben maradott, Zdenko! ily kérdéseket csak barát tehet baráthoz; hagyjuk ki a királyt; szólj, mi ingerelte fel a derék bán haragját s mi történt? halljuk, beszéld el nekem, értsd meg jól, nekem, a király elutazott, - tevé hozzá, videran felnevetve.

Zdenko újra nem ellenkezett; neki ez kellemesb, gondolá magában, s mit árt, ha e rövid óra alatt feledem a királyt, majd megtalálom, úgy hiszem, elég jókor s elég gyakran e négy falon kívül.

- Engedelmeskedem, - viszonzá Zdenko, minden czímezést kerülván ezután, - Stefán bánnak leányát, a szép Lizinkát, többen kérték meg azóta, mindnyájan udvarias, de tagadó választ nyertek.

- Mi, kik a bánhoz közelebb állunk, nem egyszer hallottuk őt felkiáltani: a leány büszke! hol ragadt ez reá a rokka mellett, s azon egyszerűségben, melyben neveltem? De nem haragudott a derék lovag, míg az utóbbi napokban Lizinkát kedvenczei egyike, a gazdag s minden tekintetben feltűnő Mladin a Koriatovicsok családjából, kérte meg, s Lizinkától elhatározott kosarat nyert.

- S te ezt előnyömre magyarázod? - kérdé Lajos.

- Nincs különben, - viszonzá Zdenko, - ha a királylyal szólnék itt, óvakodnám ennek indokolásától: de így, nincs okom Kont lovag előtt titkolni azon meggyőződésemet, hogy a kedves Lizinka mindezen utóbbi áldozatokat a fiatal vadászért tette, ki atyjának is oly nagy mértékben meg tudta nyerni rokonszenvét.

- Köszönöm, Zdenko, a jó hírt, - szólt a király, azután rövid sohaj után, mely önkénytelenül emelkedett kebléből, folytatá, - látnom kell őt és mielőbb, Zdenko; de a nehéz kötelességek súlya minden időmet igénybe veszi. Ugy-e barátom, vider óráinkban, mikor nyíllal tegzeinkben a vadont jártuk fel együtt s mikor... jut-e még eszedbe... egy árkon átvittél válladon, nem gondoltad, minő sok munkával terhelt emberrel van ügyed?... mert a király az ország első

munkása. Ládd, ha valahol pár órát akarok meggazdálkodni Kont komámnak, éjet, napot össze kell tennem s előre dolgoznom, hogy távollétem örvényt ne hagyjon maga után.

E szavak után a király elhallgatott darabig, azután jobb kedvvel folytatá: - Mondd meg nekem őszintén, Zdenko, nem sejt-e Lizinka, hogy nem vagyok az, kinek ő gondol?

- Sem ő, sem atyja, - viszonzá Zdenko, ki igen hamar ki látszott békülni a királylyali új viszonyával, - s Diana s mindazok, kik itt megjelentek a király tiszteletére, nem ismerik Kont lovagot, tehát a titkot el nem árulhatják.

Zdenko, mikép láttuk, eddig csak a király kérdéseire felelt, s egy hanggal sem szólt arról, mi őt oly közel, oly égetően érdekelte, Rokiczanáról és Kázmér királyról.

- Látnom kell Lizinkát, Zdenko, - szólt a király, - s ezt csak társaságodban tehetem és akarom tenni; köztünk soha sem álland mint harmadik a király; mint szintén Lajos király és Zdenko lovag közt, sohasem mint harmadik a barát. Két életet kell élnem, kedves, jó Zdenkóm, ha szívemnek is élni akarok.

- A terv könnyen kivihető, - felelt Zdenko, s a lakodalom után időt tűzhetünk ki találkozásra, a barát mindig helyt áll.

- De a lovagra is szükségem leend, - mond a király komolyan: - Kázmér a lengyel király minden oldalról megtámadtatott gazdag és hatalmas nemesei által, s miután Halics körül, a várost kivéve, mindent elszedtek tőle ama büszke olygarchák, engemet szólított fel segélyre.

- Kázmér! - kiáltott fel Zdenko, elfeledvén a helyet, hol van, s pillanatra egészen és teljesen barátja és vidám czimborája előtt képzelvén magát, - bocsánat! - szólt azután, igyekezvén mérsékelni felindulását.

- Haragudj, barátom, kényed kedved szerint, semmi feszély! Egy szép teljes harag, természetes okkal-móddal, mindig érdekekkel bír; de mondd, mi haragított fel oly rendkívül, a vidám czimbora, az életet kedvelő s avval kissé pazarul bánó Kázmér szomszéd ellen?...

- Mi haragított? - riadt fel újra Zdenko, - ah a féktelen kényur, kinek semmi sem szent, ki mindent elgázol maga előtt! Titok-e, mit csak nemrégiben tett?...

- Hallottam, hogy egy tiszt es egyházi urat a Viszlába vettetett, - mond a király, - de nem józan fővel, s miután e szent ur elég eszélytelen volt a lehetőleg legrosszabb időt választani, hogy királyának hivatalos minőségben a legkeserűbbet és sértőbbet tudtára adja, a római szentegyház átkát. Nem mentem őt, s Istennek hála, Kázmérral az emberrel kevés érintkezésem van és leend valaha; de az oly oktalan fellépéseknek, minő a Bariczkaé volt, minden színezete mellett a vértanuságnak s erélynek, igen káros következései szoktak lenni. - A túlbuzgó hév az indulatokat felláztatja, s azokat is helyeselhetetlen tettekre bírja, kik kiméletes fellépésre megtérnének. Mert barátom, Zdenko, nehezebbek a csaták, melyeket magunk ellen vivunk ki, mint azok, melyekben nyílt ellenség előtt vérezünk.

- Ebben sok igaz van, - viszonzá Zdenko, kit a király megjegyzése nem látszott egészen meggyőzni, - de Kázmérnak egy más tette, ah, száz tette van! mely minden becsületes kedélyt felláztat, s ezek közül egy, mely engemet közelebből érdekel s miért óhajtván vártam az órát, hogy Kont lovaggal találkozhassam. Ő nekem nem egyszer kölcsön baráti segélyt ígért, ha erre felszólítom.

- S a ki még soha sem szegte meg, sem magának, sem másnak adott szavát! - felelt a király, a bensőség nemes kifejezésével nyujtván kezét Zdenkónak.

- Azért nem akarom felszólítani most! - mond Zdenko, - mert Kontnak is megvan egyéni hiusága s nem tartozik azon barátok közé, kik félnek felszólíttatni, ha a kívánt szolgálat nehéz választást feltételez. De lehetetlent nem is kívánhatok! - folytatá Zdenko, - mert Kázmér

lengyel király ellen kellene felszólítnom Kont lovagot, Kázmér ellen, kinek a király már alkalmasint segílyt ígért és biztosított.

- Zdenko, - felelt Lajos nevetve, - gyanítom, nem kívánsz ő felsége a lengyel király ellen hadat indítani és seregeidet ellene vezetni, minők nincsenek sem Zdenko, sem Kont lovagnak? A játék tehát úgy áll mint eddig: a mit Zdenko Kont lovagtól várt, azt Kont lovag most is teljesítheti, s ígéri, hogy abból a királynak egy hangot sem árul el, ha kívánod.

Zdenko fel volt indulva, szemöldeit vonta össze, azután erőt vevén magán, szólt: - mielőtt megkísérteném, ha Kont lovag beválthatja-e, mit most lovagiassága s férrias szelleme oly könnyen ígért, s mielőtt felszólítnám azt, kinek hiusága az enyém is, hogy szavát megtartsa, egy nehéz, de szükséges felfedezést kell tennem, mely eddig talán még el nem terjedett a hír szárnyain.

- Halljuk a szükséges felfedezést, - mond a király biztató hangon.

Zdenko elbeszélte mindazt, a minek a Viszla közeli várban tanúi valánk, s ha szavait nem ismétljük is, elkerülhetlen azokból annyit megemlítenünk, mi e regényes epizódot kiegészíti.

Ezt teendjük tehát, s e kivonatot magunkra vállalván, átveszszük rövid időre Zdenko szerepét.

*

Kázmér lengyel király az akkori idők kalandor szellemében nem egyszer jelent meg itt-ott országában ismeretlenül; sőt megtörtént, hogy Prágába, Bécsbe jött, a nélkül, hogy erről valakinek sejtelme lenne.

Említettük, mikép ő Lengyelhon egyik legdicőségesebb Királya volt, s benne Kázmér a könnyelmű, kalandok után sóvárgó, s szenvedélyeiben túlcsapongó ember - s a király élesen elváltak egymástól. Ez oka, hogy a történetek szokott őszinteségük szerint, nem voltak ugyan leplet ilynemű tetteire, sőt igen is pontosan feljegyezték azokat; de némi kimélylyel érintették emlékezetének e homályos oldalát, hogy annál hatályosabb színekkel adják a méltánylatot királyi tetteire.

E titkos utak egyikében, melyek - s ezt nem szabad elhallgatnunk - nem mindig kalandokra voltak számítva, pillantotta meg a király Prágában az egyházak egyikében a szép Rokiczanát - Bradin Wolomir, egy öreg hadi embernek leányát, s ellenállhatlan vonzalmat érzett a rendkívüli szépséggel ellátott hölgy iránt.

Hatalmasok szenvedélyeinek hizelegni - a kenyérkeresetek egyike, s még hagyján! - ha az aljas kerítő czéljai eddig mennek, s a szenny ily emberei nem követelnek fontosabb beavatkozási jogokat.

Ily ember találkozott Kázmér közelében is, bár nevét az emlékezet fenn nem tartotta s igen jól tette: ennek sikerült néhány nap alatt a kedves teremtésnek egész rövid életregényét megtudni.

Bradin Wolomir mintegy 5-6 évvel ezelőtt halt meg s nejét már korábban vesztette. Csatában esett el e férfiu, mint annyian akkor, s leánya 11 éves korában egyedül bátyjának, Zdenkónak s egy koros dajkának gondviselése alatt maradt.

Így növekedett fel, s bátyja semmit sem mulasztott el hugának nevelésében. - Nem voltak gazdagok, még tehetősek sem; de nem szorultak senkire. Zdenko s huga jó hírben voltak Prágában; az ifju mint - fiatalsága daczára - már gyakorlott hadiember; Rokiczana mint szelid virág, kiről senki sem tudott egyebet, mint jót mondani.

Azon időben, mikor Kázmér király őt meglátta, s embere által mindent elkövetett vele megismerkedni, Zdenko nem volt Prágában: holdak után váratott haza, mert a bosnyák földön a hatalmas bánnak, atyai barátjának, udvarában volt.

Mikor Kázmér áruhában, mint ismeretlen ifjú, azon ürügy alatt, hogy Rokiczana bátyját, Zdenkót keresi, az egyszerű házhoz jött, szíves fogadtatásban részesült. Rokiczana a szülőtlen árva jókor sajátjává tette azon önállást s tapintatot, mely a magára hagyottaknál épen ezen elhagyottsággal képezi az egyensúlyt. Kázmér a fiatal hölgyben többet talált, mint keresett, s a csábítás minden cselei és szövevényei szétszakadtak szemközt e nyílt, nemes teremtéssel.

Az öreg dajka az ifju hölgy folytonos kíséretében, majdnem anyai szerepet öltött magára, s Rokiczana, ki anyját 5, atyját 11 éves korában veszítette el, a fejlődő évek mindig bensőbb ragaszkodásával - csatlakozott ezen egyszerű, de szilárd jellemű nőhez, az egyedülihez, kivel saját neméből közeli érintkezésbe jött.

Bogumila örködött e hölgy felett, szerette úrnőjét határtalanul, de semminemű kedvezés, vagy gyöngeség nem bírándá őt pillanatig is helytelen engedékenységre.

A fiatal lovag alkalmasint látta, hogy itt a szokott uton semmire sem mehet; hogy magas helyzetét kimondani s ezáltal hatást akarni gyakorolni Rokiczanára, a legegzenesebb út lenne arra, őt örökre elijeszteni magától, nem maradt tehát egyéb hátra, mint szerelme és szenvedélyes bámulatának sugalmát követni s a szerelmes lovag szerepét játszani legjobb tehetsége szerint.

Egy kis regény hamar készen volt: szülőkről, kik őt valami ellenszenves házasságra akarják, ha nem kényszeríteni, legalább birni, s kiket a jó ifjunak, kimélni kellett. - Ő magát egyszerűen Poláwsky Jaroslawnak nevezte: de tehetős szülők fiának állította Lengyelhonban.

Ez inkább sikerült, mint minden egyéb, mit megkísérteni vágyott - használandá. A szerelmes lovag házasságról szólt; a krakkói, szent életéről híres püspököt Bodzantát rokonának monddta, s erősíté - mikép ez maga kész leend őt a szép Rokiczánával megesketni s nem csak az áldást rájuk mondani, hanem azt is mielőbb kieszközölni, hogy szülői e titkos szövetségbe, mert titkosnak szükséges annak darabig lenni - beleegyezzenek, s Rokiczánát mint kedves leányukat nyitott karokkal fogadják.

A király - ezt nem vitathatá el magától - ezúttal többet s melegebben érzett, mint azok irányában, kik gazdag szerelmi névjegyzékében pillanatig, vagy legalább nem sokáig időztek.

Lassankint beleélte magát az egyszerű lovag szerepébe, s mivel maga is szeretett, - a kedves Rokiczana szerelmét is sikerült neki megnyerni.

Egyébiránt Kázmér tudtára adta arájának, mert Rokiczana magát annak tekintette, hogy az egybekelést nem leend eszélyes halasztani, nehogy szülői őt óhajtásaikkal behálózzák s terveikkel ostromolják. Mondta, hogy egy várában kényelemmel s távol a fürkészők vizsgálásától fognak lakni; sok jó barátja s vidám czimborája lévén, ezen elvonultság - mely kevés ideig tartand - nem csekély kellemmel fog kínálkozni.

Rokiczana szíve meg volt nyerve, s a derült, ártatlan, semmi aljast nem sejtő hölgy - könnyen hajlott; de Bogumila egy nehézséget gördített a másik után e szövetség ellenébe. Elkerülhetlennek mondá Zdenko lovaggal tudatni az egész dolgot s ennek visszajöttét bevárni. Nem akarta a házat elhagyni, melynek annyi év óta felügyeletével meg volt bízva s titkon, mielőtt ezt Kázmér vagy arája megtudnák, tudósította Zdenkót egy meghitt embere által arról, a mi Prágában készül.

Zdenko válasza azonban késett, s mivel a krakkói püspök maga, mikép Rokiczana és Bogumila hitték, megérkezett titkon Prágába s őket egyszerű lakukban felkereste, nem lehetett e kedvező körülményt kiszalasztani s Rokiczana rá hagyta magát biratni, hogy Bogumila tudta nélkül odahagyja a házat - s a püspök szállására siessen.

A szerelem győzött; a hölgy megtette a bizodalom ezen áldozatát, s magának a püspöknek védelme alatt s annak éltés nővérétől kísértetve elhagyta Prágát, s Bochnia közelében egy kis imaboltban, Jaroslaw lovag egyik hű barátjának várában az esketés megtörtént.

Bogumila nem sejtett semmit, nem tetszett ugyan neki a sietség, titok s elhamarkodás, mely által mindez történt; de nem látott semmi veszedelmet a dologban. Annál nagyobb volt ijedelmé s meglepetése, midőn Rokiczana ágyát reggel üresen találta, s a levélke, melyet a hölgy egy asztalon hagyott, értésére adta, mikép a szép hajadon, kit leányának tekintett, kit széles e világon leginkább szeretett - gondosságát kijátszta, s híre-tudta nélkül távozott.

Bosszú és fájdalom küzdöttek az agg nőben s nyugalansága mindinkább növekedett Zdenkónak megfoghatlan késedelme által. Később megtudta, hogy a király a levelet felfogatta s Bogumila titka el volt árulva, vagy kilesetett.

Rokiczana ígérte levelében, hogy mihelyt állandó helyen leend, azonnal tudósítandja minderről. Azon reményét is kifejezte, hogy idővel Zdenkónak bocsánatát is reméli megnyerhetni, nem tarthatván szeretett bátyja örökös haragot iránta azért, mivel bizonyos jóváhagyását feltevén, azt megelőzte s hogy Bogumila sem fogja őt elhagyni, s tőle megvonni anyai tanácsát.

Mennyire megnyugtatta a hű nőt a krakkói püspök személyes jelenléte Prágában, oly kételyek s ijedelmek foglalták el őt - most védencze eltűnése után.

Zdenkót a tudósítások hosszas kimaradása nyugtalanítani kezdette, s egy este váratlanul érkezett Prágába, hol Rokiczánának hült helyét s Bogumilát majdnem betegen találta a lelki rázkodtatásoktól.

Zdenko, mint elhatározott jellemű ember, mintán természetes hevessége szerint haragja egész súlyát kiöntötte Bogumilára, Krakába sietett; éjjel-nappal utazott, s ott a püspököt felszólítván, hogy a rejtélyt oldja meg, nagy meglepetésére hallotta a szent férfiutól, mikép az egész dologról semmit sem tud, s Poláwsky Jaroslaw lovagnak soha sem hallotta hírét, az egész család ismeretlen lévén előtte.

Ezen idő alatt Rokiczana, a nélkül, hogy erről Zdenkónak sejtelve lenne, közel Bochniához, azon várban mulatott fiatal férjével, hol őt a krakkói püspök, vagy inkább a tinjecz apát, ki annak szerepét játszta, összeeskette.

Poláwsky azt állította, hogy várát készítteti fel neje elfogadására, s igyekezni fog a püspök által kitapogatni szülői véleményét, hogy a békét velők megközelítse s azon szövetség felől, mely boldogsága és büszkesége - a titoktartás alkalmatlan leplét elvonhassa.

Zdenko világosan látott, mindent tudott s a derék püspök ígéretét vette, hogy a dolognak végére járand. Visszasietett Prágába, hová épen aznap érkezett meg, mikor Poláwsky lovag Bogumilát hirnöke által felszólította, hogy urnőjéhez siessen, annak minden holmiját magával hozza, még kis ebekskéjét sem feledvén; a házat pedig ideiglenesen valami jó szomszéd felügyeletére bizza. E felszólítást a szükséges utiköltség s az utazásra kellő lovak s vezetőik kísérték.

Minden egyébnek, mit még Zdenko mondott, tanui valánk, s így visszatérhetünk Lajos király könyvtárába.

- Hallatlan! - szólt a király felindulva - s mi történt testvéreddel?

- Stefán bánnak udvarában van jelenben, hol a legelőzőbb szivességgel fogadtatott, - felelt Zdenko, ki alig tudta e visszaemlékezések által felizgatott dühét s bosszúját fékezni. - Ott van, - ismételte keserűn. - Élete elvesztette érdekét; olyan mint a leszakított virág! - - És becsülete! - a név, melyet viselek, melyen soha szenny-folt nem volt - - ennek nem szabad, nem lehet így maradni!

A király, fel s alá kezdett szobában járnia, azután megállt Zdenko előtt, s kedvetlenül szólt: - Boszantó körülmény - Zdenko! nemcsak magára ezen gyalázatos eseményre, hanem mivel épen most ígértem segítő kezemet Kázmérnak felzendült nemesei ellen. Ezen utóbbiakat nem kedvelem, Zdenko; mert nagy részt a királyéhoz hasonló féktelenség és önkény vezeti őket. E gazdag olygarchák, úgy látszik, Kázmérnak - az embernek, gyöngeségeit ürügyül használják, hogy a szigorú rendet tartó király ellen felkeljenek.

- Tehát minden büntetlen maradand? - viszonzá Zdenko haraggal, de a mely a tisztelet korlátai közt maradván, semmi illetlennel nem birt.

Lajos király néhány pillanatig elhallgatott, azután mintegy új eszmétől megkapatva, jóval derültebben szólt: - A mit hallál, a király nevében volt mondva; de Istenemre; szomorú lenne, ha két oly fiatal czimbora mint Kont s Zdenko lovagok - a királyra s hadseregeire szorulnának ily egészen egyéni ügyben, melynek sem Lengyelhonra, sem azon országra, melyet szerencsém van kormányozni - vonatkozása nincsen! - - Lássuk kissé, Zdenko lovag - - gondolkozzunk - - de mielőtt ezt tennők, vegyünk időt magunknak. - Bizzuk Kázmér és Lajos király ő felségüket magokra; szövetkezzenek, ha kedvük tartja és Isten úgy akarja, de Poláwsky Jaroslaw lovagnak azért meleg napokat készíthetünk egyénileg - s a nélkül, hogy a király, vagy a világ erről tudomást vegyenek! ha csak nem elkerülhetlen.

- S felséged ezt akarná? - kiáltott fel a meglepetés örömében Zdenko.

- Csalatkozol, barátom, - viszonzá nevetve Lajos király, - ő felsége semmit sem akar, sőt biztosíthatlak, miként Kont lovagnak nem egyszer gyúlne meg a baja, ha ő felsége némely kalandjainak nyitjára akadna. - De akar Kont lovag és nagyon akar! - Legyen ennyi elég egyelőre s most váljunk el, a jónak kiérlelése időt kíván s Kont úrnak háttérbe kell lépni, mivel a királynak vendégei vannak s még ma sok tenni s intézni valója. De Kontnak első üres órája barátja s czimborája rendelkezésére áll s ezt tudatni fogom veled.

A király mindezt azon nyérelyes, derült szívettséggel mondá, melynek bája neki annyi barátot és tisztelőt szerzett.

A találkozásnak itt vége szakadt - összejöttek-e újra vagy nem s minő eredménnyel? talán az eseményekből gyanítandjuk később.

LUBART.

Mit végzett a király Zdenko lovaggal, senki sem tudta, senki sem gyanította.

A lakodalom nagy fénynyel ment véghez s miután mindennek vége volt, Zdenko a chelmi herczegnek s Katharinának kíséretében eltávozott Visegrádról. Kik őt többször látták a király közelében, sőt tudták, hogy Lajos néhányszor magához hivatta, s vele hosszasan társalgott, nem találtak ebben semmi rendkívülit; mert tudva volt, mennyit tart a király a bosnyák bánról, kinek Zdenko követe volt, s gyanították a rendkívüli készülletekből, mikép Zdenko által a magyar korona eltántoríthatlan hívét fel fogja szólítani, hogy seregeivel a királyi zászlóhoz csatlakozzék.

Visegrád azért, hogy onnan a számos vendégek eltávoztak, nem volt üres. Soha népesebb, elevenebb udvar nem létezett, mint Nagy Lajosé. Nem volt sem ünnepélyekre, sem sorkivüli alkalmakra szükség - hogy ott, az akkor oly széles határu ország minden részéből tisztelgők, küldöttek, kérelmezők meg ne jelenjenek. - A király szerette a munkát, kitartó volt az országos ügyek elrendezésében, főleg szívén hordta Magyarország becsületét; s jaj volt annak, ki azt érinteni merte!

De mindamellett mindig maradt ideje udvarában az idegenek tartózkodását s a honiak jelenlétét kellemessé tenni.

Zdenko távozása után Lajos király nagy tevékenységet fejtett ki; Kázmérnak egy újabb, sürgető követsége érkezett, mely segítségre szólította fel a hatalmas bojárok ellen, kik Kázmért - kihágásaiért «paraszt királynak» nevezték; már fegyvert ragadtak ellene, s Brzsetet, Chelmet és Wolodimirt elfoglalták.

Az egyházi átok által sujtott Kázmér látván, hogy hatalma ingadozik, s büszke alattvalói mindinkább szövetkeznek ellene, erőt vett bosszúján s a római pápához folyamodott az átoktól felmentésért. Igérte, hogy az egyház érdekében az eretnek lithvániai tatárok ellen keresztes hadat indítand - s engedelmet kért ezt a pápa jóváhagyásával hirdettetni.

A pápa ily fontos ígélet után engesztelésre hajlott s az átkot feloldván - a kívánt felhatalmazó bullát a királynak megküldötte.

Mindez csekély eredményt ígért azon országban, hol annyian fel voltak Kázmér ellen ingerelve s az egyházi átok megszüntetése csak lassan talált hitelt, míg a bullának tartalma ismeretes lőn.

Egészen másként állt az ügy, midőn tudva lőn, hogy Magyarország királya seregeket gyűjt s készül átlépni a Kárpátokat.

Kázmér, hogy időt nyerjen, kénytelen lőn szégyenítő békére lépni. Vezérei elvesztették a bizodalmat benne és szerencséjében, mind azt a mi történt, Isten büntetésének nézván.

Nagy Lajos csodás hirtelenséggel, mielőtt a fellázadt lithvániaiak gondolták, túlhaladt a Kárpátokon s egyesülvén Kázmér hadaival, Wolodimir alatt táborot ütött.

Kjeistut, a hatalmas lithvániai fejedelem, meg nem rettent a fenyegető veszélytől. Roppant hadserege készen állt, mert minden gyűlevész nép zászló alá sietett. Hol rablás, gyujtogatás, szabad zsákmány s minden egyéb féktelenség napirenden voltak - ott könnyű lőn a számot szaporítani.

Hirtelen mint a villám rohanta meg a kevély Kjeistut - a két hős király táborát.

De Nagy Lajost soha senki sem találta készületlen. Vezérei éber figyelemhez voltak szokva s már a nápolyi hadviselések tanusították, minő buzdító erővel bír a király személyes jelenléte.

Mint felleg által lőn a jól rendezett, szoros fegyelemhez szokott tábor körülborítva.

A nép, mely számában bizott, mely tudta mi és mennyi függ szerencsés eredménytől, hevülve bortól s vér és martalék szomjától, vakon neki ment a veszedelemnek, ezren estek el, s a halottak testein át más ezrek jöttek.

Lubart, Kjeistut öcsce, - válogatottabb őrizettel Wolodomirban volt, s csak azon pillanatra várt, midőn testvérének seregei az első előnyt nyerendik, hogy kirohanván a városból, az ütközet szerencsáját elhatározza.

De a hatalmas lithvániai hercegek reménye meghiusult; a két király seregei a csatát elfogadták s hatalmasan visszavertek minden támadást, míg Lajos újabb tanuságát adta történetileg híres személyes vitézségének, mely benne a vezéri képességgel szoros kapcsolatban volt.

Legjobb magyar csapatjai élén rohant egyenesen azon osztályhoz, hol Kjeistut buzdítva népét, oroszláni bátorsággal vivott. - A királyt körülfogták - egy hatalmas buzogánycsapás fenyegette fejét, midőn Zdenko, mindenkori kísézője Lajos királynak - elhárította a csapást s a király életét megmentette.

*

Pár óra mulva Lajos megtámadtatása után a csata el volt határozva. A lithvániai seregek megszaladtak, s mindenütt üldöztetve, halottakkal s sebesültekkel töltötték el a nagy kiterjedésű csatamezőt.

Kjeistutot magát sebekkel terhelve, dühös védelem után Zdenko husz lépésnyire Lajos királytól, elfogta - Zdenko, kit Kázmér nem ismert, mivel álnév alatt kísérte e hadviselésben a magyar királyt. Nagy Lajos nem érezte Kjeistuttal haragja és bosszúja súlyát, tisztességes fogságot rendelt számára, s nagylelkű volt, nagy, mint mindig - szemközt a szerencsétlenséggel.

Lubart a vár falairól a csata veszteségét látván, azonnal meggyőződött arról, hogy Wolodomirt nem tarthatja; de nem akarta gyengeségét elárulni, s kettőztette a tevékenységet a város védelmében.

A felszólítást, hogy magát adja meg, büszkén utasította el, s mindenből azt lehetett sejteni, mikép halálcsatára s védelemre készül utolsó emberig.

Lubart a falakon megkettőztette az őrséget, egész napon lovon ült, csak olykor szállt le változtatott lovairól, bátorítván, buzdítván a népet kitartásra s ígervén, mikép végveszély esetére, becsületes hódolati feltételeket eszközölné ki.

Mivel a város nem ostromlatott, s a két király részint az ellenség üldözéséből visszatérő seregek rendezésével, részint azzal volt elfoglalva, hogy a várost még szorosabban körül fogják, - Lubartnak elég szabad ideje lőn a védelmet rendezni.

Maga Nagy Lajos azt kezdte hinni, mikép a vitézségéről híres Lubart bevárja az ostromot.

Nem volt tehát csekély s nem kevésbé kellemes meglepetése - midőn Wolodomirból követség jött a táborba s Lubart a két királynak a jövő nap reggeli óráira felajánlotta a várat, nem kötvén ezt más feltételhez, mint hogy az őrizet letevén fegyverét, bántatlanul térhessen vissza tüzelőihöz.

Lajos, ki készebb volt békére mint szükséglen véráldozatra, s kit hadviseléseiben mindig a becsületes béke és a rend helyreállításának reménye vezérlett, - azonnal hajlandónak nyilatkozott.

Kázmér alkalmasint jobban ismervén ellenségeit s számos tapasztalásból tudván - minő keveset lehet ezeknek szavában, sőt esküikben bizni: figyelmeztette szövetségesét az éberség kettőztetésére, s hogy Lubartot olyba tekintse, mint a ki akkor gondolkozik leginkább ármányról s hitszegésről, - midőn engeszteltnek s megijedtnak mutatja magát.

Lubart, miután a követség a táborba elindult, szállásának egyik szobájában volt. A nap már lehanyatlott s az ódon szellemben butorzott szobának egyik asztalán sötéten s veresen égtek a gyertyák.

Lubart magas férfiú volt, mogorva de szép és szabályos vonásokkal, melyek rettenthetlen elszántság mellett - valami rejtett álnokságot fejeztek ki, bár mindazok, kik őt közelebbről ismerték - állíták, hogy szíve nincsen zárva nemesb érzések elől, s kedélyében valami vad-regényesség szövetkezik rendíthetlen férfiassággal.

Fegyverei rendetlenül heverték a szobában, az asztalok egyike mellett ült egy szép fiatal emberrel, kinek arcza nyíltságra s hősie kitartásra gyaníttatott.

- Minden veszve van! - szólt Lubart, miután a kantát, melyből ivott - az ifju felé tolta kezével:
- Igyál, Bogdán Ivanicze! mondják, hogy a magyar király könnyen hívő s annyira el van áztatva a szerencsétől - mely őt kaczerán és negéddel kíséri, mikép szemet húnyt az okos ellenség előtt, s pórázon hagyja magát azok által vezetetni, kik okosan s a maga idejében tudnak ígérni, hogy időt nyerjenek; azért személyem, úgy hiszem, nincs veszélyeztetve. Kjeistut fogva van, reá leend a két király haragja irányozva s engemet nem fognak oly szorosan őriztetni, hogy időt s alkalmat használva, ne tudjak még a paraszt királynak meleg napokat előkészíteni.

- Nem áll, herczeg, a mit mondasz, - felelt az ifju ital után, - megbocsáss nyíltságomért; sorsodat nem szabad véletlenre bízni, ha Kjeistut elvész, mikép ez nem lehetetlen - mert Kázmér dühösen gyűlöli őt - rajtad nyugszik hazád szerencséje - fegyvered dicsősége! Míg én és többen, kik híveid vagyunk - ha saját életünkkel s a mi ennél több, szabadságunkkal nem is gondolunk, nem akarjuk főnökünk vezérünk szabadságát az elbizakodott ellenségnek martalékul oda vetni. Neked, uram, minden áron menekülnöd kell s erre mód s idő van! azért valék első, ki miután Kjeistut elfogatását hírül hozták, neked tanácsoltam, hogy a vár feladására a holnapi reggeli órákat tűzd ki.

- Hogyan? - kérdé hevesen Lubart, kinek arczából látszott, hogy ifju hivének szavai egy derűjét az örömmel sugároztták fel.

- A követség nem késhetik, - viszonzá Bogdán, - meghalljuk mi hírt, mi jót hoznak az ellenséges táborból. Most - a közelgő éj homályában átadásról s kapunyitásról szó sem lehet; akármikép hangozzék tehát a felelet, az éj köztünk leend s azt használni fogjuk.

- Miként - kérdé Lubart.

- Egyszerűen, - felelt az ifju. - Az ellenség táborában sem engemet, sem téged, uram, nem ismernek. A csatavesztésnek természetes, mindenkori következményei az átszökések s árulások; nem fog tehát az ellenséges táborban senkit meglepni, ha két közharczost egyszerre megjeleníteni látnak ott.

- Közharczost?

- Igen, sőt talán egyét azon keresztény oltár szolgáinak, kik itt Wolodomirban tartózkodnak, vagy inkább rejtőznek, s kikről feltehetjük - mikép igen hajlandók az ellenséggel szövetkezni s vele mindent jókor megtudatni, mi itt történik. Ha szabad vagy, uram, sokat tehetsz, s főleg olyas valamit, a mi neked előnyös békére nyitand kilátást.

- S mi lenne az?

- Bocsánat, ha ezt csak a szabad Lubartnak, hős hercegemnek mondom meg; mert a terv még saját agyamban sincsen kitisztázva.

- Szólj, Bogdán, akarom tudni, mire célzasz!

Épen idáig terjedt a beszélgetés, melynek csak kevés részét jegyeztük fel, midőn a követség visszatért Wolodimirba, s azon pillanatban, mikor a hős lelkű Bogdán - főnöke előtt talán szellőztetni akarta vakmerő tervét, - egy, Lubart tisztei közül a szobába nyitott, jelentvén elég derült arccal, hogy a követség szólni kíván a herceggel, s miként látszik, kedvező felelettel tért vissza.

Bogdán jelentékeny tekintetet vetett Lubartra, ki azt azonnal megértette s szemei elég világos feleletet adának a néma intésre, melyet Bogdán tekintete fejezett ki.

A követség be lőn bocsájtva s tudtára adta Lubartnak, mikép Lajos király magára vállalta szövetségese nevében is, hogy a kitűzött feltételek lelkiismeretesen meg fognak tartatni, s ha minden fegyver s hadikészület a királynak átadatik, az őrizetnek élete meg fog kiméltetni s az biztosan s bántódás nélkül térend vissza tüzelőihez.

A király az átadást reggeli 8 órára tűzte ki.

Mihelyt Lubart látta, hogy az ellenséges táborban kívánatára hajlanak, felkiáltott:

- Személyemre nézve nincsen semmi kivétel?

- Nem adatott semmi ilyen tudtunkra, - felelt a követség szónoka, - sőt a magyar király latinul, mely nyelvet szerencsére értek, akként nyilatkozott Kázmér király előtt, hogy benne bizodalmat gerjeszt azon körülmény, hogy te, uram herceg - személyedet nem is említetted a feltételek közt!

- Jól van, - mondá Lubart, - várjatok az őrházban, nemsokára ki leend a parancs adva; addig minden a régiben marad s a vár őrizete megteendő kötelességét.

Mihelyt a követség eltávozott, Bogdán felkiáltott: - Nemde jól számítottam, s nem volt eszélytelen feledség hercegségednek nevét kihagyni a számításból? tudtam előre, hogy ez a lovagias szellemű magyar királyra, ki bár mellettünk s nem ellenünk volna! el nem hibáztatja hatását.

- Elhatározott szándékom tehát a menekülés szerencsáját megkísérteni? - kérdé Lubart.

- Igen, - viszonzá a kérdett, - de hogy ezt tehessük, nem szabad egy percet is elmulasztanunk. Ha egyszer szabadok vagyunk, s hegyeink közé vonulunk, a szétugrasztott gyáva nép újra szövetkezik velünk, egyéb dolga sincsen! Ha ma futott, holnap győzhet, a had szerencséje ez - s a jó vezér jó katonát nevel.

Néhány óra telt el e párbeszéd után. Wolodimir falain csendesen jártak az örök fel s alá, Lubart kihirdette a városban a hódolat becsületes föltételeit. Minden fegyvert a vár terére hordatott, hol az szoros őrizet alatt halmazokba volt lerakva. Kitűzetett a reggeli nyolcz óra az átadásra, s a megfélemlített nép, mely ostromtól s végpusztulástól rettegett, valamennyire könnyebbedett. Tartott ugyan a hatalmas ellenségtől, de főbizodalmát a magyar királyban helyezé, kinek lovagiassága s minden áltatást gyűlölő tiszta jelleme közvéleménynyé vált.

A két király táborában is minden csendes volt, a tüzek nagyrészt lehamvadtak, s a nap fáradalmi s küzdései után - az örökön s változtatva czirkáló csapatokon kívül mindenki pihent.

*

Wolodimir felől a holdtalan éjnek csillag derűjében bontakozott ki két utasnak alakja. Ugy látszott, hogy a királyok seregeihez tartoznak, mert mindkettőnek öltözete hasonlított azokéhoz, kiket a magyar király vezérlett.

Keleties, bőszabású, durva szövétű dolmányokból állt ez, réz és ólompikkelyekkel elárasztott tűszőkkel a derékhoz szorítva - s lobogó nadrágokból, melyekhez az ős mintájú saruk szíjakkal voltak erősítve.

Fejeiken borzas prém süvegek ültek s pár hosszú késen kívül, mely öveikben talált helyet, minden fegyverük rövid széles szablyából állt. Jó közel voltak már a táborhoz, midőn az egyiknek suttogó szavait ki lehetett venni.

- Wolodimirban senki sem tudja távozásunkat, - mondá a vándorok egyike. - Reggel nyolcz órakor a kapuk kinyitására a szigorú parancs ki van adva - s gyanítom, nem kevésbé fogja a két király urat meglepni, ha hült helyünket találják.

- Közel vagyunk az előőrsökhöz, gondolom, - felelt a másik, - mert a magyar király táborában mindig példás rend van, mit elfogunk tőle tanulni.

- Gyanítom, herczeg, - felelt, a ki legelőbb szólt, - hogy jó czimborákra akadunk az előőrsökben, kik el nem árulják pajtásaikat, ha kissé elkéstek; de ha valami makranczos fiu akad élénk, teszünk erről!... csakhogy minden attól függ, a lehető legkevesebb zajt ütni, s hamar végezni ily emberrel, míg többen nem jönnek.

- Tudom, Bogdán, - viszonzá a herczegnek szólított, ki nem volt más, mint Lubart, - tudom, hivem!... s helyt állok magamért.

- A czirkáló csapatoktól, - mondá Bogdán, - kevesebbet tartok, ezeknek lovaik vannak s a dübörgést hallván, ezen árkokkal s bozóttal elárasztott téren könnyen megvonhatjuk magunkat valahol, míg tovább haladnak.

- Mi ez itt, - kérdé Lubart, sötét tömeget látván maga előtt a földön.

- Egy a számtalan halottak közül, - viszonzá Bogdán, - kiket rá nem értek eltemetni, hiszen a csata majdnem egész nap folyt.

E pillanatban a két menekült simább téren volt, s Bogdán egy örrre mutatott, kinek élvonalait jól ki lehetett venni.

- Haladjunk! - inté Lubart hívét, ki pár másodperczig időzött; - itt hevesen folyt a csata, minden oldalról halottakat lehet látni.

- Kisértsük meg az őrt kikerülni, - mondá Bogdán, - kissé balra tartsunk, de mindig a tábor irányában, melynek néhány hevenyészett sátra emelkedik amott, nem nagy távolságban. - Nem sok ily szövettakkal dicsekedhetett e hadviselésben, mert a két királynak s a vezéreknek sátraikat kivéve, a többiek a podgyászlovakon maradtak. Lajos szerette, ha népe az idők mostohaaságai ellen megedzetik, s váratlan esetekben nem keli időt vesztegetni sátrak felszedésére.

Természetében volt pedig azon ellenségnek, melylyel jelenben küzdött - a legnagyobb veszteség után is összegyűlni az erdőségekben s éjjelenként, a sátorban pihenők ellen megkísérteni szerencsáját.

A két szökevény darabig haladott balra, midőn az ör egyszerre reájok kiáltott szláv nyelven: «sztoj!»

Ketten voltak egy ellen, s nyíllal főleg ily homályban, a lövés bizonytalan, ezt gondolák a menekülők.

- Mi történhetik velünk? álljunk meg, várjuk be a czimborát, hadd halljuk, mi szándoka van velünk! - mondá Lubart.

Ez mindenesetre a legtanácsosb volt; mert ha megfutamlanak - zajt üt az őr, vagy egy másik előörs közelébe jutnak.

Megálltak azonnal s Lubart leheveredett a gyepre.

Az őr vigyázva közeledett, s mikor látta, hogy az idegenek egyike nyugszik, a másiknak sincs íve és tegze, jó közel jött s négy-öt lépésnyire érvén hozzájuk, durván kérde: - Kik vagytok, semmirekelők? feleljetek tüstént, vagy egy jó nyilat eresztek rátok.

- Ne haragudj, pajtás! - viszonzá alázatos, engesztelő hangon Bogdán, - elkésett emberek vagyunk, kissé körülnéztünk a vidékben, ha nem vihetnénk-e valamit haza nejeinknek, s reánk borult az éj. Látod, czimbora, fegyverünk sincs e rossz kardon kívül s úgy el vagyunk fáradva, hogy lábunk alig bír.

- Melyik sereghez tartoztok? - kérde az előörs, mindig nyers és parancsoló hangon; talán sejtve Bogdánnak idegenes kiejtéséből, hogy nem lengyel.

- Kázmér királyéhoz, miként te pajtás, - felelt Bogdán, - hagyj itt kissé pihenni, aztán tovább ballagunk, míg osztályunkhoz érünk; mert, tudod, hogy mióta a magyar király velünk tart, nem sok tréfát csinálnak az ily maradozókkal, pedig Isten látja lelkünket, üres kézzel jövünk.

- Üres kézzel? - mond az előörs, - gaz, tolvaj, rendbontó nép! Hó! - kiáltott alkalmasint a legközelebbi előörst akarván előszólítani.

- Legyen eszed, czimbora! - szólt most Lubart, felkelvén, - íme egy aranyom van, Károly király képével, minden kincsem, egy magyar vezértől kaptam ajándékba, mikor a csatában lovammal kináltam meg, miután az övét egy nyíl érte; neked adom, ha befogod szádat s megmondod, merre kerülhetjük ki az öröket s juthatunk a lengyel seregekhez.

Az örs kissé meggondolkozott az alkudozások ezen utóbbi fordulatára; azután újra élénk hangon szólt; - Ide azzal az arannyal, ha nem valami réz pityke!

Lubart kezébe nyomta az aranyat: - Tiszta arany, czimbora, - szólt - s nem sok ilyen forog a nép kezében.

- Hát te kenyérvésztegető, - mond újra az előörs Bogdánhoz intézvén szavát, csak amugy ingyen akarod megmenteni nyakadat, nincs-e neked is valami aranyad, vagy egyéb pénzed, melyet vitézségedért nyertél?

- Talán lelek én is tüzőmben valamit emlékül számodra, czimbora, - felelt ez, - de megcsalsz! elébb elszeded vagyunkámat, aztán előhivod pajtásaidat, azért alkudjunk; tőlem sem kapsz ingyen semmit, de ha jól megmagyarázod, miként mehetünk át a táboron osztályunkig, mely annak egészen a végén van, - akkor én is nyomok valamit markodba.

Hogy minden egyes őr a tábor elrendezését nem ismeri, ez természetes, másként hazugságon érendé Bogdán urat a hatalmas adószedő, kivel épen most alkudozásban voltak, mert Lubart és Bogdán épen úgy nem tudták, mint az örs maga, hogy a tábor tulsó végén magyar seregek tanyáztak.

Bogdán éles szemei e közben megszokván némileg a homályt, észrevették, hogy a legközelebbi előörsök igen távol lehetnek, mert jobbra-balra senkit sem vett észre, annak is, ki őket vallatta és faggatta, felkiáltása eredmény nélkül hangzott el.

A két király táborának kiterjedése igen nagy volt, s mivel Kjeistut szétugratott seregének egyes lehető merényletről sem lőn tanácsos feledkezni, azért az egész tábor körül kellett hézagonkint előörsökkel állítani. Nemcsak Wolodimir felől tartatott az örökös szükségnek,

hanem az ellenkező tábor végén is. Ennyi helyre igen sok ember kellett, s így azokat jó távol állították fel, többet bizván a czirkáló csapatokban, mint ezen egyes örökben, kiket nem is lehetett mindig rendes időben felváltani.

Mindezt Lubart és Bogdán nem tudták bizonyosan; mert ha sejtették volna, mekkora a távolság egy előőrstől a másikig, aligha oly hosszas és őket alkalmatlanul feltartóztató alkudozásokba ereszkedendének.

- Én mutassam meg nektek az utat? - szólt az előørs durván, - holott csak oly idegen vagyok e földön, mint magatok, ha igaz úton jártok tudniillik, s nem vagytok az ellenség kémei; nektek, kik csapatjaitoktól nem a légben, hanem a földön távoztatok, jobban kellene tudni a visszavezető utat.

- Nagyon sok szót szaporítasz, czimbora, - mond Lubart, tökéletesen elvesztvén béketűrését e rossz időben történt halasztásra; evvel mintha még valamit keresne az előørs számára tüszőjében, hirtelen kiragadta kését, egy ugrással az örs mellett termett s Bogdán segedelmével, ki főnökének szándokát azonnal kitalálta, átmetszette a beszédes örnek torkát.

Az örs, jajt sem kiálthatott, oly hevenyén történt a műtét.

- Fektesse le a jámbort, - mond Lubart, - halottnak nézhetik, mert valóban az, s itt elegendő hevernek, nem fog hamar szemet szúrni, ha egygyel több van.

Az előörsöt a torokmetszés után, mely őt gyökeresen kigyógyította adószedői buzgóságából, a két szökevény lefektette a gyepre, alkalmasint nem nagy veszteségére a tábornak, melynek védelmét kereskedési cikknek látszott tekinteni.

- Most előre! - mond Bogdán, - az egyszer sikerült, de nem leendő üdvös többször megkísérteni; most gyanúsabbak leendünk, mivel vérnyoma látszik öltönyünkön.

Lubartnak nem kellett több felszólítás: mihelyt a kíváncsi előørs széles halotti díszágyán feküdt, mindketten megindultak.

Nem igen messze haladtak, mikor már a tábor előttük terjedett, de egészen nyugodt volt.

Mintegy nyíllövésre lehettek az első, alig pislogó tábortűztől, s már az alvók rémletes horkolása hallatszott, midőn egyszerre lódobogás közeledett, még pedig nem a tábor felől, hanem annak azon irányában, hol az előörsök gyér láncza volt felállítva.

- Le a földre! - kiáltott fel hirtelen Bogdán; - mindjárt itt lehetnek, bár még semmit sem látok, erre is találunk még a csatában elestekre, minket is azoknak néznek, elég véresek vagyunk.

Evvel mindketten távol egymástól a földre heveredtek, oly fektet vévén, mely valószínűvé tette, hogy a csatában estek el.

Alig pihentek pár perczig így, midőn már előállt a szükség lehelletüket magokba fojtani, mert egy 20-24 főből álló lovas czirkáló csapat - ügetve jött, s a mint sejteni lehetett, egyenesen feléjük tartott.

Ezen hadosztály edzett magyar alföldi lovasokból áll, kikre a király parancsából mint biztos emberekre az ily örködés bizatott, mely nem egyszer nagy veszélyvel járt.

Magyarul beszélgettek együtt, miből Lubart s Bogdán egy szót sem értettek volna, még azon esetben is, ha a lódobogás nem akadályozandá hallásukat.

Úgy látszott, hogy az itt-ott, de már a tábor kerületében gyérebben fekvő halottakat, a közelgő csapat emberei annyira megszokták, mikép azok nekik fel sem tűntek többé.

Lubarttól pár lépésnyire haladtak el a lovak; maga is alig hitte kikerülhetni az összetiportatást, bár a lovak természetében van - ha tehetik - örízkedni, hogy holt testre ne lépjenek.

Lehetett koronként a párolgó állatok horkolását hallani, mikor valami halott mellett haladtak el, vagy azt későn vévén észre, roppant ugrást tőnek azon át.

Lubartot egy ló sem érintette; a czirkálók egyike sem álmodta, hogy él, s még kevesebbé, minő hatalmas és veszedelmes ember hever közelében élve - felfokozott életet - ha élet van!

Bogdán kevesebb szerencsével dicsekedhetett; mert fölötte sűrűbben ügetett el a csapat, s a lovak egyike lábaszárára hágott.

Mint ama spartai gyerkőcze, ki a lopott róka által össze hagyta harapni magát inkább, mint hogy a Lykurg törvénye által túrt, de felfedezés esetében gyalázattal járó lopáson éressék, úgy Bogdán a fájdalmas nyomást egyetlen szisszenés nélkül fogadta.

A czirkálók túlhaladván rajtok, s közeledvén a táborhoz, vágatni kezdettek - s nemsokára eltűntek szem elől.

Lubart felemelkedett, Bogdán nem minden erőködés nélkül hagyta el fekhelyét.

- Mi történt? - kérdé Lubart, látván hű kísérője minő nehezen vonja lábát maga után.

- Semmi különös; - felelt ez, - lábamon haladt át a lovak egyike, szerencsémre jó erős csontjaim vannak s el nem törték. - Most nem szabad e fájdalmat éreznem, ha meg akarunk menekülni. Előre uram! arra balra a tábor közepében, a hely bokrokkal van benőve, a mint látom, a többi oldalon a tér sima - hamarabb észrevehetnek! erre a tábor főutcáján sem előőrs, sem czirkáló csapat nem jár - haladjunk!

Bogdán minden erejét összeszedte, legyőzvén fájdalmát s Lubarttal együtt egyenesen a tábor felé tartottak.

Ha ott valaki reájok is bukkan, könnyebb leend a mentség, úgy hitték, - sőt magok kérdőre vonhatják azt, ki őket találja gyanusoknak.

Szerencsésen keresztülhaladtak a tábor nagy részén, a nélkül, hogy valaki őket fölfedezné. Csendesen s óvakodva lopództak egy bokortól a másikig, mígnem egyszer négy-öt lépésre voltak az alvóktól, s a pislogó, vagy elhamvadttábortüzeztől.

A sűrű bokrok mögött megálltak néha s füleltek, ha minden csendes-e - hogy onnan egy szakadásig lopódzhassanak, melynek árka, miként hitték, elfödendi őket a vizsga szemektől. - Uram! - szólt Bogdán, egy ily bokor mögött, - amott alig 30-40 lépésre lovak vannak kipányvázva a gyepen; nem volna-e jó, ha egy párt megszabadítnánk kötelétől? Látom, mindegyiken rajta a nyereg, a kantár fejkön, csak zabláik vannak kiemelve.

Lubart azonnal tanusította, hogy a jó tanácsot kész elfogadni; mert minden felelet helyett kivonta kését tüsszőjéből, s oly hirtelenséggel, melyet Bogdán bámulni igen, de utánozni sértett lábával nem volt képes - a kipányvázott lovak közt termett; egyiknek kötelét lemet-szette, s miután zabláját beillesztette fogai közé, a meglepett állatnak nem csekély ellenzése daczára, megragadta kantár szarát s a közelebbi lóhoz sietett. - Miután ennek is elmetszette kötelét, s azt karja körül csavarta, az elsőnek nyergébe pattant, s vezetékével Bogdán elé sietett, ki csak most sántikált elő az őt fedő bokor mögül.

- Űlj rá! - szólt Lubart, - majd meglátjuk, mit találtunk vaktában - - mit érnek e gebék?

Bogdán elég nehézkesen ült a lóra, de mihelyt nyeregben volt, azonnal mintegy újra születt-nek érzé magát.

- Most már miénk a világ! - kiáltott fel, gondatlan vidámsággal, - erre uram, hol legtisztább a tér, a rossz akaratnak marháink részéről van segédeszköze s ez a sarkantyú, tehetség pedig nem hiányzik bennök, mert kemény aljok s erős csontjaik vannak.

A lovaknak volt-e kedvére, a mi velök szándékolatott, nem tudjuk; prüszköltek, horkoltak - de mihelyt a két lovas sarkantyúját érezték, s kezük forgása tanusította, minő ficzkókkal van ügyök, nem vártak több biztatást, s gyorsan száguldottak a nyiltabb tér felé.

A tábor tulsó szélén az előörsek ketteje utánok kiáltott s nyilaik süvöltöttek füleik mellett, mind hijában! - mentve valának.

A KISÉRTETEK TANYÁJA.

I.

Mielőtt a sajátos jeleneteket megközelítnők, melyek történetünk e fordulatában reánk várnak, világosb fogalom okáért egy lapot kell a komolyabb Cliotól kölcsönöznünk.

*

Nyolcz órákor reggel, mikor Wolodimirnak kapui megnyittattak s a nép fehér zászlókkal gyülröngött a téren össze, hogy a diadalmas királyokat engesztelő ünnepiességgel fogadja: Lubartnak, Kázmér király nem csekély boszuságára, hült helyét találták. A város hódolt, a zsákmány és fegyvertömeg elég írül szolgált a kudarczért, melyet az eszélyes lithvániai főnök - bátyjának hatalmas legyőzőivel vallott.

Kázmér, ki inkább tartott Lubárttól, mint magától a vakmerőségéről ismeretes Kjeistuttól, szigorú fogságba akarta az utóbbit vettetni, de nagy Lajos ellenkezőt ajánlott.

- Meg kell nyerni az embereket s nem ingerelni, - szölt; - a lithvániai hercegeknek számos baráti vannak, a nép öket szereti, s ha Kjeistut boszantásával Lubártot felingereljük, kifogyhatatlan zaklattatásokra nyitunk utat.

Kázmérnak, ki felett a sokkal ifjabb Lajos király csudás fölényt gyakorlott - engedni kellett.

Kjeistut halál helyett, melyet fejére várt, könnyítve látta fogságát is; de a magyar királynak felsőségét kellett elismernie, s mi öt legkevesebbé aggasztotta, - hűség esküjét letenni.

Egyszersmind rá állt arra is, hogy - miként a történetiró kifejezi magát - fölvegye azt, a mit akkor keresztény vallásnak neveztek, s mi a megtérített népeknél - ez időben - még nem állott sok egyébből: mint szertartási külsőségekből, egyházak építéséből s böjtökből.

Kjeistut mindezt megígérte, sőt esküvel erősítette, hogy öcsését is rábirandja a keresztény vallásra.

Wolodimir, a magyar király hatalmába jött, s egész Volhynia hódolt felsőségének.

Lajos szándéka volt, Kjeistutnak egészen visszaadni szabadságát; de a vakmerő férfiú igen hosszasan találta a kegy reményét, s egy éjjel leszúrván a fogságául rendelt szoba előtt álló egyetlen ört, többek segítségével, kik csak a pillanatot várták, hogy öt megszabadíthassák, - megmenekült Wolodimirból.

Lajos király meghódítván ekként Volhyniát, s szétvervén a daczos lithván hercegi testvérek egész seregét, beváltotta Kázmér királynak adott ígérétét s hadait visszarendelte Magyarországra.

Lajos és Kázmér közt, miként láttuk, szövetség létezett; de az ifju magyar király sohasem érzett az utóbbi iránt különös rokonszenvet. Ha országlási bölcsességét méltánylani tudta, féktelenségét s a botrányokat, melyeket előidézett, csak mély megvetéssel kísérte.

*

Kázmér e közben megelőzvé seregét, visszasietett Lengyelországba, s mindenütt előre kirendelt fogatokkal utazott, melyeket számára a pártján maradott lengyel urak tartottak készen.

Éjjel-nappal haladott, mert szívét új hatalmas szenvedély foglalta el, hatalmasb minden eddigi szerelmi viszonyainál.

Tudva volt Kázmérről, hogy első nejével Aldon Annával, Gedimin leányával, elég békésen élt, de a másikat, Hess határgrof leányát, Adelheidot, ki hevedése s különczködései által nem csekély alkalmatlanságot okozott neki, Zarnoviczba számkivetette, hol jelenben is lakott; nem elzárva, de szoros és szigorú örködés alatt. Szép, feltűnő hölgy volt ez egyébiránt, s jobb sorsra érdemes, - azért a király magának számos ellenségeket szerzett szigorúsága által.

Mindamellett hajszálnyira sem tért el régi kicsapongásaitól, s mihelyt az egyházi átok alól Lajos király közbenjárása által felszabadult: újra megnépesítette pár kastélyát, a korabeli írók tanúsága szerint azon fajával a könnyelmű némbereknek, minőkkel már lobzovi várában találkoztunk.

De a várnagynak nem csekély bámulatára, a király igen gyéren látogatta meg e helyeket s később parancsot vőnek, a szép őrizetet királyias ajándokkal szárnyára bocsátani. - Lobzov egészen újra lőn felkészítve; a király semmit sem kimélt - sem fényben, sem kényelemben. E lak mindig a hű Zborowski felügyelete s kormányja alatt, most már belül tündéri palotához hasonlított.

- De ki volt a tündér, a ki ott honolt? - Nem többé a szép, erényes s valóban szerető Rokiczana, nem valami hercegnő, kinek korona ékesítette fejét; hanem mindamellett egy azon ritka teremtések közül, kiknek a gondviselés, midőn a véletlen vagy maga a féktelenség a legaljasabb szerepek egyikét szánta, nagy befolyást enged ezrek sorsára.

Ilyen volt a viszlai vár jelen lakosa: nem rejtődzött ő; nem földte viszonyát az óvó titoknak leple; tudta egész Lengyelhon, hogy a király szenvedélylyel ragaszkodik hozzá, s e némben mindent kivihet, a mit akar.

Eszther volt ez! ama héber hölgy, kit azon nevezetes napon láttunk először Lobzovon, mikor még Rokiczana kíséretében távolról sem álmodta talán a szerepet, melyet nemsokára - játszand.

Szebb volt e hölgy, mint valaha - s fajának keleti eredete meg nem czáfolta magát: körül minden ázsiai kényelmet lehelt. Számos cselédei, lovai, butorai, sibaritai háztartása az agg történetek azon királynéira emlékeztettek, kik szerették a földre varázsolni az elizei kerteket s azok kifogyhatatlan élveit.

Szigorú, kevély, ment minden kacérságtól, tiszteletet tudott magának többek előtt még azok közül is szerezni, kik kétértelmű állása miatt az előtt kicsinybe vették s vele azt éreztetni szerették.

A szenvedélyében féltékeny királynak legkisebb okot sem adott kételyre, s úgy tudott kedvében járnai, annyira értette szerepének szellemét, hogy magát úgy szólván, minden találkozás-kor meg tudta újítani, s Kázmér végre kész leende minden kívánsát s gondolatát teljesíteni.

Kísérte a királyt vadászataira, vele lovaglott egy amazon ügyességével. Ha Kázmér kéjelgő élete titkos czimboráit várba gyűjtötte, bajosabb, szeretetreméltóbb házi nőt Lengyelhon elő nem tudott mutatni. Ellenben országos dologba soha sem elegyedett, s ha ki tudta a király jó-tévőségét pártoltjai előnyére aknázni, hivatal s kitüntetést senki számára nem sürgetett.

Ha átvállalta a szerepet Kázmér szeretője lenni, azon órától fogva, mikor a király őt e várba telepítette, ajtaja zárva maradt a kéjhölgyek előtt. Eszther nem volt sem oly ártatlan, sem oly engedékeny, hogy ilynemű körözetet megszenvedjen, s e faját a némbereknek másnak tekintse, mint a mik voltak. Nem akart tükröt tartani maga elé, s óvakodott sokszorozni szerepét maga körül.

Hatalmasok kedvesei mindig találnak oly becsületes hölgyekre, kik a befolyásért, melyet amazok gyakorolnak, feledik az ildomokat, s nem vonják meg hódolatukat a hatalmas büntől.

Eszthernek számos látogatói lőnek, még az előkelő hölgyosztályból is; mert e némben - mint sokban - kivétel volt abban is, hogy tudta, mikor kell minden elbizottságot háttérbe odázni, s ritka tapintattal birt kiengesztelni azokat, kik előtt állásánál fogva valami szégyenítő alárendeltetés terhét érezte.

Mindazok iránt, kik vele az ildom és szivesség határiban maradtak, a héber hölgy előző szolgálatkészséget tanusított. E szolgálat néha képes lőn a legszigorúbb erényt kibékülni: mert Eszther, bár nem kevésbé jártas cselszövényekben, hajlamból jótévő volt.

Lengyelhonra nézve a király e szövetségének egy más, nevezetes következménye lőn, Eszther szenvedélylyel ragaszkodott fajához és hitsorsosaihoz. Sem szerelme a király iránt, sem annak ígéretei és kérései rá nem birhatták őt, hogy a keresztény hitre térjen: állítván, mikép a sors nem azért helyezte őt oly magasra, hogy hátat fordítson az üldözött zsidóságnak.

Mihelyt a kegynek főfokát elérte, mihelyt azon öntudattal birt, hogy kormányoz, mennyi részben tudniillik nagy Kázmér alatt e kormány terjedhetett, s hogy királyi szeretője egyetlen kívánságát sem tudja megszegni: azonnal a Némethon nagy részében elterjedt zsidóságot feljáratta s mindent elkövetett annak Lengyelhonbani letelepedését elősegíteni.

Seregestül jöttek a zsidók Eszther felszólítására; kincseiket, német, holland és flamand tájnyelvüket, s kifáradhatatlan életrevalóságukat magukkal hozván. Lengyelhonból szivárgott át s terjedt el később Magyarországon is - e vándor nép.

Eszthert hitsorsosai királynéjuknak tekintették s udvarában - mert udvartartásnak lehete házkörét tekinteni - a bevándorolt gazdag s egyrészt művelt zsidó családokból bájos hölgyek voltak szolgálatára.

Kázmér király e tündérnek társaságában töltötte minden szabad óráját.

Rokiczana feledve lőn, Esztherben élt minden egyénisége; de ideje olykor szűkre volt mérve; mert Gedimin fiai, Kjeistut, Lubárt s ezek közt a legvitézebb, Olgerd kevés pihenést engedtek neki. Ujabb sereget gyűjtöttek ezek s Vörös-Oroszországot támadták meg, egész Halicsig pusztítván s rabolván. Később Sandomirt rohanták meg s Olgerd szövetségzén a Dnieper vidéki tatárokkal, Podoliában gazdálkodott, mindent sivataggá tevén, mint a sáskahad.

Nagy Lajos Vörös-Oroszországot az utóbbi hadviselés alkalmával magyar koronabirtoknak nyilatkoztatta; saját érdekében volt tehát Kázmért segíteni.

Zdenko, Lajos király közelében maradt azon idő óta, midőn annak tábora Wolodimir előtt állt. Egy osztály parancsnokságával lőn megbízva, mely bosnyák harcosokból állt.

Gyakran társalgott vele a király s ezt mindenki természetesnek találta, élte megmentője iránt: azért Zdenko megkülönböztetését vitézségének s tevékenységének tulajdonították.

Azonban több volt a király barátsága annál, mi közönségesen a kegyenczek szerencsáját képezi: mert Zdenko részére Nagy Lajos lényegéből a legjobb osztály jutott, az ember a királyban.

Ha a történet s fényes körözte Lajosnak magasságát látta, Zdenko e mellett, a még szeszélyeiben is nemes és szeretetreméltó ifjat ismerte meg benne.

Épen ezen időtájban Kázmér a Gedimin utódok által országát veszélyeztetve látván, újra nagy Lajoshoz folyamodott; de az utóbbi annyira el volt országos dolgokkal foglalva s ellenszenve Kázmér király egyéni kicsapongásai miatt annyira növekedett, hogy semmi hajlamot sem érzett, őt sereggel megsegíteni.

Lajosnak magának szüksége volt legjobb hadaira; mert Olgerd Erdélynek észak-keleti részét készült megtámadni, s gyorsan közeledett vad csordáival.

A király Laczkófi Apor Andrást, az erdélyi vajdát 40,000 emberrel a nem megvetendő ellenség elé küldötte, s maga nem vett részt e hadjáratban. Apor András nem időzött, hanem első parancsra megrohanta a lithvániai herceget s gyűlevész hadát nem csekély fáradsággal, de gyorsan semmivé tette.

Kázmér, az e közben Nagy Lajos királytól 100,000 forinton megvett Vörös-Oroszországot vezérei által védte, s így mind a két királynak néhány pihenő hete maradt, melyekből az egyéni élet rovatába is jutott valami.

Hogy Kázmér ezen idő egy és nagy részét Eszther közelében szándékozott tölteni, ezen senki sem bámult többé Lengyelhonban.

Sajátságai közé tartozott a királynak az ily kalandokat mindig a titok leplével fűdni, bár aligha nem tudta, hogy e titkai azok közé tartoznak, melyeknek redőzetén mindenki áttekinthet.

*

Egy felséges, bár holdtalan őszi estén, miután már a nap leáldozott, három embert pillantunk meg mintegy négy órányira a lobzovi vártól.

Nem szükséges titkolnunk, hogy ezek közül a két első nem volt más, mint Kázmér király s legkedvesebb fiatal kegyenczei egyike, a szép Szapia, kivel már a lobzovi várban találkoztunk.

A harmadik egyszerű fegyveres szolga volt, egye azoknak, kiket a király ily utaiiban mint feltétlenül hű s vakmerően bátor embereket szokott használni.

Kázmér és Szapia oly igénytelenül voltak öltözve, mikép senkinek sem jutott volna eszébe, hogy a királylyal s az előkelőbb lengyel urak egyikével találkozott.

A vidék, melyen vigan társalogva haladtak át, ritkás erdővel volt borítva, melynek egyes nyílásai messze kilátást engedtek nappal, de jelenben kétes borulatokban végződtek.

Valamikor e vidékben pár népes helység létezett: de ezek részint a gyakori ellenséges megtámadtatások közben, részint a dögmirigy irtásai alatt lassanként egészen elpusztultak; lakosaik vagy elveszvéen vagy más tájakra költözvéen.

Ha a szegényes földkunyhóknak, melyek valaha itt terjedtek, legkisebb nyoma sem látszott, mégis maradt fenn valami ezen egykor annyira népes helységekből, mi azoknak helyét jelölte. - Egy régi egyház, melyet különmemű éjmadarak választottak udvartartásukra, s nem igen távol, szemközt ezzel - egy avult tekintetű kastély; azok egyike, melyekben a nép hite szerint, ha nem a sátán maga, legalább gonosz szellemeinek egész serege gyűl össze éjféli órákban s ünnepli a szemközti baglyok zenéjének kíséretében sabbathjait.

Egyikét sem lehet e két idősenyvedt épületeknek romnak nevezni: mert mind az egyháznak, mind a négy kerek toronnyal ellátott kastélynak falai és födele - kevés híján - épek valának, s az idő sem lehelte még reájok az aggság kormát.

De a pusztá falakat és födeleket kivéve, minden egyéb eltűnt. A két épület, miként mondtuk, a vidékben kisebb-nagyobb mértékben kísérteti hírbén volt, s az utas, főleg a műveletlen és babonás alsóbb osztályokbeli - óvakodott annyira elkésni, hogy az éj vagy épen a kísértetes éjfélt őt e romok közelében meglepje.

Nem szükség mondanunk, hogy Kázmér király s a művelt, bátor Szapia - bár nem tökéletesen mentek a kor előítéleteitől, annak babonás félelmében legkevesebbé osztottak.

Midőn velük itt a magasra felnyúló fák közt találkoztunk, még annyi távolra lehettek a két épülettől, hogy azoknak élvonalait sem vehették ki; de valami különös zsibongás hatott füleikhez. Úgy tetszett, mintha az esti szellő megszakadott zenefuvalmait emelné szárnyain

feléjük, a nélkül, hogy képesek lennének csak sejteni okát a rendkívülinek, mi figyelmüket felgerjesztette.

A zsbongás és zene mindinkább kivehetők lőnek, miként utasaink a két romhoz közeledtek.

Már akkor, midőn ez legelőbb hallatszott, Szapia figyelmeztette a királyt, ki ez útjában is, mint mindig, mikor álnév alatt is álruhában utazott, igen derült volt.

- Meg nem foghatom, - mond a király, - mi történik ott! - - Nem vagyunk távol már amaz elátkozott romokhoz, Szapia, melyeket a nép kísértetekkel népesített meg, s ha nincsen is még éjfél, közel járunk hozzá.

- Ah... Isten csudája! - kiáltott fel egyszerre Szapia, - nézze felséged, a kastély felső emeletében minden világos, s ha szemem nem csal, közelében embereket látok.

Utasainknak épen e két régi épület közt kellett elhaladni, ha csak ki nem akartak tért az egyenes utból, - mely Lobzov felé vezetett.

Mikor e táján a vidéknek sűrűbb fák közül kiérkezvén, azon erdőnyílás állt előttük, melynek két oldalát a már említett romok elfoglalták, a zene rövid időre elhallgatott s Kázmér király megállította lovát.

- Értesz ezen éji vigalomból valamit, Szapia? - kérdé kísérijétől derült hangon, - eddig, ha utam erre vezetett, legfeljebb a baglyokat hallottam huhogni, de most magok jelentek meg a romok szellemei.

- Az egésznek, úgy látszik, elég békés színe van, - viszonzá Szapia; - hallja felséged, újra szól a zene, ezek jó szellemek lehetnek, kik dicsérik az urat; mert egyház közelében gyűltek össze, s aligha nem valami farsangi bohózat készül itt; elég jókor, mert még a fák levelei csak most kezdenek sárgulni.

- Bármilyen ott, s bármilyen történjék, - mond a király, engemet semmi esetre el ne árulj.

- Ez magában értetik, uram király, - felelt a lengyel lovag, - kivéven, ha valami rosszban jár e nép... De nem volna-e jobb kikerülni minden találkozást; még közel négy órányi távolra vagyunk Lobzovtól, s bár az utolsó állomásban váltottuk lovainkat, a feltartóztatás nagyon késleltethetné megérkezésünket... Erre jobbra a régi egyház mögött, mindig az erdő szélét követvén, észrevétlen kikerülhetjük a figyelmet.

- Kikerülni? - mond a király - s ezt te tanácslod, Szapia, ki, ha minden sejtelmem nem csal, épen oly kíváncsi vagy tudni, mi történik ott, mint én magam. - Nem - nem hivem! - ki nem fogunk semmit kerülni, sőt egyenesen neki hajtunk a kísérteti seregnek. De ismétlem, személyemet el ne áruld - még veszély esetében sem! bizd ezt reám, ha szükségét látom, majd szólok én, s meglátom, ki mer bennünket Lengyelhonban feltartóztatni.

- Mi tagadás benne, felséges uram, - mond Szapia nevetve, ez az első ingyen kínálkozó kaland lenne, melyet Szapia lovag jó kedvéből kikerül. De egyre mégis bátor vagyok felségedet figyelmeztetni, ha ismeretlen akar maradni: hogy ezen emberek, jó vagy gonosz szellemek közt még is akadhat egy kettő, ki királyának arcát ismeri.

- Igazad van, Szapia, - felelt a király, - mihelyt reám ismernek, természetesen minden tréfának vége: én pedig e vidor népet feszély nélküli jó kedvében akarom meglepni; mert jó kedv hangzik itt - ebben semmi kétség! - Felteszszük tehát bársony álcáinkat - miként szoktuk, midőn valami helységen átlovaglunk. - Ezzel Kázmér egyszerű kontusának oldalzsebéből egy ajkig érő fekete álcát vett ki, minők már akkor, főleg nők által utközben használtattak; és sapkája alá illesztvén azt, miután Szapia is követte ura példáját, Kázmér vigan felkiáltott: - Most bátran - és előre! Ezzel sarkantyút adott lovának - és Szapiától s a fegyveres szolgától kísértetve - egyenesen a régi kastély felé vágattak.

Ez balra emelkedett tőlük s négyszegének egyik homlokzata, épen az, melyben a góth izlésű kapu bemélyedett, az ablakréseken kiáradó világításban meglepő szemlét nyújtott.

Túl az egyház, mely távolabbról egészen, sötétnek látszott, most midőn utasaink annak égbe felnyúló magas homlokzatával találkoztak, mutatá, minő tiszteletelleni célra használtatott az itt egybegyülekezett emberektől: mert onnan ismételt lónyerítések hangoztak ki, s fekete alakokat lehetett lámpásokkal kezükben, ki s bemenni látni tágas hajójában.

Mikor mintegy 200 lépésnyire lehettek a kivilágított romtól, egyszerre néhány lovas ugratott elő s egyenesen feljűk tartott.

Kázmér és Szapia kardjaik markolatára tették kezeiket, míg a mögöttűk lovagló fegyveres szolga közelebb jött s egészen kirántotta hosszú kardját.

- Ereszd hüvelyébe kardodat, - szűlt a király, észrevevén cselédének harczias szándékát; azután Szapiához fordulva szűlt: - ezek egyenesen felénk tartanak.

- Úgy van, - viszonzá Szapia, - meglátjuk, mi szándékjuk van; engemet e kaland dicsűen kezd mulattatni, felsűges uram, csak kardjainkra ne szoruljunk késűbb; no de ez sem baj - ha kell!

II.

Nem folytathatá tovább, mert a lovasok - mindűssze négyen, közelűkbe érkeztek s vigan felkiáltottak: - Űdvűzők legyetek - idegen urak! épen jűkor jűttetek részt venni az ünnepűlyben.

Kázmér és Szapia e vidám hangon kiejtett meghívásra azonnal megállították lovaikat.

A lovagok megérdemeltűk, hogy őket a király ne hagyja egy tekintetre: mindnyáján szűp paripákon űltek s űltűzetűk, mint lovaiknak készűlete gyanítottá, hogy a királyt itt jű vagy balszerencsűje felsűbb osztályű emberekkel vezette össze.

Egyűbiránt az idegenek űltűzete polgárius volt, nem hadi s a mi ez idűben elég meglepűnek látszott, egyiknek sem volt fegyvere; ellenben vonásait a király és Szapia lovagűhoz hasonló rövid bűrsony álczák fűdtűk el, melyek csak a felsű ajakig érvűn, sem evűst-ivűst, sem a társalgást nem akadályoztatták.

- Űdvűzlűm kegyeteket! - felelt a király, mihelyt a lovasok megállítottván lovaikat, a meghívás szavait bevűgeztűk. - Miután emberek vagyunk, mikűnt láthatják, sietűnk s nem érűnk rá szives meghívásukat elfogadni.

- Nem érnek rá! - kiáltott fel a jűttek egyike. - Ah, dehogy nem érnek reá! a jűra mindig reá ér az ember s nem vagyunk-e lengyel fűldűn - - hol a barátságos meghívást mindenki elfogadja?

- Igaz, - mond Kázmér, - de itt erdűben vagyunk, nem otthon, s gazdának, mint vendűgnek álcza fűdi vonásait: ez kivűtel az általanos szabálytól, jű uraim, s a lengyel vendűgszeretet s barátság mit sem csonkul, ha pár álczával kevesebb leend is az ünnepűlyen.

- Kegyetek tehát, - szűlt egy másik a négy lovas közül, kiknek fiatalságát, élűnk ércztűles hangjuk elárulta, - visszautasítják a szives meghívást: ám legyen, senkit sem erűltetűnk! - - a herczegnű ő fensűge egyűbiránt nagyon meg leend lepetve, megtűdvűn, hogy kegyetek távoz-tak a nélkül, hogy őt csak egy tekintetre méltatnák.

- Herczegnű? - kiáltott fel a király, - minű herczegnű? ki lehet az, ki erdűk homályában, romok kísűrteti közelűben tart éjűfélkor udvart, s kinek körűzetét álcza fűdi?

- Halljuk, urak! - mond Szapia, miután a király elhallgatott, - fejtsűk meg e talányokat.

- Ő hercezségének szeretetreméltó sajátságairól s magasb céljairól nem minket illet ítéletet hozni, - szólt egy az idegen lovagok közül; a mi pedig szeszélyeit illeti, ezekről, úgy látszik, urnőnk nem szándékozik fejtegetést adni a kíváncsiaknak. Vannak bájos hercegnőnknek valóban szeszélyei, de a legszeretreméltóbb neműek: s ezek egyike az - hajadonon maradni mindaddig, míg valakit nem lát, ki őt első látásra meghódítja.

- Valóban? - mond Kázmér király, - de ha itt mindenki álcát visel s gyanítom, ő hercegsége maga szükségesnek látja, ilyen által szépségét megóvni avatatlan szemektől, miként fog meghódíttatni, még pedig első látásra.

- Helyes észrevétel, urak, - felelt az elébb szóló, - s íme újabb bizonyosága annak, hogy ő hercezségének valóban sajátos szeszélyei vannak; ... de, mikép mondtam, nem káros, hanem kellemes neműek. Sikerül-e ő hercezségének emberére találni s nem fogja-e még valamikor Libussa példáját követni, s az eke mellől férjet hozni magának? ez nem reánk bízott: mi csak parancsit teljesítjük.

Senki sem bámulhat, hogy az, a mi itt mondatott, nagyon is felingerelte mind a király, mind Szapiának kíváncsiságát.

Egyébiránt az idegen lovagok, mert bár jól beszéltek lengyelül, kiejtésükben valami idegen-szerű tűnt fel - - oly udvariasak voltak, mikép, ha tudandák is, minő magas helyzetű vendégek állnak előttük, nem tehettek volna e részben többet.

- Mit gondolsz, barátom, - szólt Kázmér, Szapiához intézvén szavait, - ha megkisértenők ő fenségénél szerencsénket?... Remélem, kegyetek lovagjaim, - folytatá, - nem veendik elbizottságnak, ha két vándor kalandor kissé számít a női szeszélyre s női izlés sajátságaira; csak aztán, ha leemeljük álcáinkat, csalódás ne kövesse a szerencse kockáját.

- Mi gondja se legyen kegyeteknek erre, - felelt az idegenek egyike, - ő fensége nem oly hirtelen választ; jól megfontolja, a mit cselekszik: ez oka, hogy még mindeddig férj nélkül maradt. - Bátran, urak, a ki mer, az nyer! menjünk, az idő halad, s ki tudja mit hoz a jövő óra, - hol vonjuk fel újra sátrainkat, ha itt is, mint annyi helyen már - szép hercegnőnk épen megóvja szívét.

- Legyen! - mond Kázmér, - előre, uraim, vezessenek be minket ő fensége udvarába. - Az idegenek nagy készséggel megfordították lovaik fejét s előre vágottak.

- Felséges uram, suttogta Szapia, közelebb vonulva a királyhoz, latinul, - én minden kíváncsiságom mellett, kissé kockáztatott merénynak hiszem, hogy felséged e nép közé vegyüljön.

- Miért gondolod ezt? - kérde Kázmér nevetve.

- Az igaz, hogy ezen emberek fegyvertelenek, s az egésznek - legalább annyi részben, mennyiről eddig ítéltünk, inkább farsangi bohózatához hasonló, mint komoly színezete van; de felségednek számos titkos ellenségei léteznek.

- Nincsenek-e barátim, még pedig számosabban, mint ellenségeim? - szakítá őt félbe a király. - Hol hús lengyel van, legalább tizennyolczat magaménak merek nevezni!... Mi történhetik rajtunk? oldalainkon csüggenek jó kardjaink, s ha reám ismertek ezen emberek, ha rosszban járnak, még elég hatást tulajdonítok nevemnek arra, hogy valami gonosz merény végrehajtásának pillanatában megsibbaszsa az ellenem emelt kart.

Szapia inkább kötelességérzetből szólt, mint valódi aggodalomból. Kíváncsisága szintűgy fel volt ingerülve, mint a királyé, s bár egyáltalában meg nem foghatta az egész dolgot, annyi világos volt előtte, mikép, ha a király élete ellen céloztatnék valami, azok, kik ily kárhuzatos merénnyre szánták fejüket, óvakodnának a nagy számtól és sok tanuktól, s mivel Kázmér király

annyiszor jár egyedül, vagy csekély kísérettel, sokkal könnyebben célzott érne bárki ellene titkon, mint ily botrányosan zajútó módon.

Kázmérnak még egy más utógondolata is volt, az tudniillik, - nem Eszther-e az, kifogyhatatlan leleményességében eredeti eszmejárásának, ki, miként már gyakran - ha nem is ily módon - történt, őt valami rögtönzött tréfával akarja mulattatni, s abban is, mi itt netalán reá vár, - kalandokra sovárgó szeszélyére s hajlamaira építette tervét és számításait.

Kázmér nem találta valószínűtlennek azon ötletét kedvesének, hogy itt mint rejtélyes hercegnő akarjon megjelenni s felfokozván a királynak kíváncsiságát, mintegy megújítva magát más szerepben s alakban jelenni meg királyi szeretője előtt. Ez jellemében volt az érdekes héber hölgynek.

Mindezen gondolatok felvillantak ugyan elméjében, de nem volt ideje azokat tovább fűzni s kiérlelni: mert néhány percz múlva oly közel voltak a kastélyhoz, mikép nem maradt egyéb hátra, mint lovaikról leszállni.

Vezetőik valóban megálltak s a szemle, mely itt bontakozott, alkalmas volt a kalandori vágyat és kíváncsiságot felidézni s felfokozni.

A régi épületnek felső emelete, mikép már mondtuk, ki volt világítva, de egészen sajátos módon: mert nem csillárok és tartók árasztották itt szét a sugárukat, hanem szurok szövetelek, melyek itt-ott a falakból látszottak kinyulni s néha, midőn egy-egy szikrájuk az évek óta békésen szövő és fonó pókhálókra esett, ezeken, mint ezüst-csipkén folyt hirtelen végig a láng.

Szerencsére az idő csendes volt, az ég majdnem egészen borútlan, csak egy-egy fekete felleg-folt úszott lassan át a kék ürben, eltakarván pár csillagképletet s gyöngéd fűszeres szellőt gerjesztvén könnyű nyomása alatt.

A kastély világított részében vígan hangzott a zene, s úgy látszott, hogy az odagyűlt vendégek igen jól töltik idejüket. Az épület előtt is feles népet lehetett látni s köztük vidékieket minden fegyver nélkül, s a legjobb hangulatban. Ezek közül aligha nem öntött igen bőven a garatra egy-kettő az ünnepélyt rendezők bőkezűségéből. Mert ez időben még az ácsorgó nézők is ritkán hagytak nagy vigalmak s ünnepélyek alkalmával oly minden kedvezmény nélkül, miként az most történik.

- Vágyok tudni, - mond Kázmér újra latinul Szapiának, - miként fog e tréfa végződni?

Az idegenek egyike, ki eddig is legtöbbet beszélt, s a legnagyobb udvariasságot tanúsította az újan érkezett vendégek iránt, vidáman szólt:

- Minden csendesen s a legnagyobb illemmel fog véghezmenni, uraim.

E szavakból, melyeket lengyelül - ha nem is a legtisztább kiejtéssel - mondott - világos, hogy a királynak latin szavait megértette.

- Ha úgy tetszik kegyeteknek, lovagok - folytatá ugyanaz, - szálljunk le lovainkról, ő fensége a legszivesebben fog kegyetek megérkezésének örülni.

E pillanatban néhány trombita szólalt meg, mintegy jeladásul újabb vendégek megérkeztek.

- Örömet! - mond Kázmér jókedvűen, - ki semmi mulatságnak nem volt megvetője s bár égett mielőbb Eszthert látni - a világért sem hagyandá el ezen embereket, mielőtt tudja, mi hozta őket ide s mi a tulajdonképeni valóság - a hercegnő férjhezmeneteli szenvedélye meséje alatt.

- Mielőtt leszállnak, még pár kérdést, urak - szabad-e a hercegnő nevét tudni? - mond Kázmér.

- Minden kétségen kívül, ő hercegségének neve Mária - felelt a kérdett.

- Mária! - kiáltott fel Szapia - Mária... kurtán, minden cím s vezetéknev nélkül.

- Mit akarnak kegyetek többet? - szólt most egy másik lovag az idegenek közül. - Nem szép név-e Mária? s nem gyaníthatja-e az, kit a hercegnő választása ér, mikép mindent, mi őt érdekelhetné, megtudand mielőbb.

- Ez ellen nincsen kifogásom, - mond Kázmér, - végre egy név olyan mint a másik, s bár a világ sok mindent készített már nevekből, főcéljuk az, hogy kik nevükön szólíttatnak, értsenek arról... Megkísérjük tehát szerencsénket a fenséges, s miként hinni akarom, gyönyörűséges hercegnő előtt. De még egyet tudnunk kell, uraim.

- Mindenre felelünk, - viszonzá, az, ki utoljára szólt.

- Mi fog történni, ha véletlenül a fenséges hercegnőnek rossz izlése lenne, s ennyiek közt, kik őt kalandjaiban kísérik, épen kettőnk valamelyikére találna szemét vetni?

- Mi fog történni? - viszonzá a kérdett, míg a többiek mindnyájan hallgattak, - az fog történni - nem több, nem kevesebb, - mi bájos hercegnőnk üdvöztető választásának természetes következtése: a szerencsés választott azonnal össze fog ő hercegségével eskettetni.

- S azután? - kiáltott fel Kázmér, kit a kaland mindinkább mulattatott.

- Azután? - lőn a felelet - semmi sem fog történni.

- Semmi! - mond a király.

- Semmi, - válaszolt az idegen, - mert ő fensége maga sokkal szabadabb szellemű, mint hogy másnak szabadságát korlátozni tudná. Ha megtette választását s férjének kedve van őt kísérni, a legszivesebben elfogadandja e kíséretet, ellenben - -

- Ellenben? - kiáltott fel Kázmér élénken.

- Ellenben, - felelt a kérdett, - ha nem akarja ezt tenni, teljes szabadságában álland megkísérteni, van-e annyi ereje; miután a hercegnő szívének és kezének birtokába jutott ellehetni nélküle! - a hercegnő büszkébb, mint hogy feltartóztassa, ki menni akar!

- S a lakodalom? - kérde Kázmér, kinek kíváncsiságát a felelet még inkább felélesztette.

- Mind ez a szerencséstől függ, kit a tisztelő választás ért, - viszonzá a kérdett. A hercegnő a minő fenséges, oly alázatos is tud lenni. Így tehát lakodalom, együttlakás, kísérése haza ázsiai paradicsomába, s a többi - mind ez a választottól függ, ki mehet, maradhat - - kedve tetszése szerint, miután az összeesketés szertartása végre van hajtva.

- Fenséges és egészen új neme a szövetekezésnek! - mond Szapia jókedvvel, - be kár, hogy nem válik általánossá!

Miként láttuk, Szapia egy ellenvetést sem tett, ismerte Kázmért; nem volt egyenesebb s rövidebb út, őt makacs szilárdságra bizni, mint ha ellenkeztek vele - miután egyszer valami elhatározásnál megállapodott.

Szapia észrevette a királynak parancsoló szavaiból, hogy azon határig ért, hol - miként nem egyszer történt - még csak egyetlen hang visszahozhatatlan kegyvesztést idézend elő.

Azért magába fojtván nyugtalanságát, felkiáltott: - Félre urak! le akarok szállni lovamról.

Ezzel Szapia leugrott lováról s mihelyt a földön volt, Kázmérhoz sietett, mintha a királyi palota hágcsoínál állna s lesegítette őt nyergéből.

A fegyveres szolga átvette a lovakat s mindent szemmel tartott maga körül, mintha mindez gyanus leende előtte.

Kázmér király, miután négy vezetői is leszálltak lovaikról, megragadta ezek egyikének karját és szólt: - Megálljunk csak urak, mielőtt e pompás palotájába a baglyoknak betérnénk, beszél-gessünk kissé.

- Tessék velünk parancsolni kegyednek, - felelt a kérdett.

- Mi történik velünk azon esetben, ha egyikünket sem éri a hercegnő választása? - kérde Kázmér a biztató felelet után.

- Ezen esetben? - viszonzá a szónok, ki minden feleletét kérdéssel szokta megkezdeni, - ezen esetben épen semmi sem történik.

- Hogyan semmi?

- A semminél is kevesebb, - viszonzá a szónok, - mert akkor kegyetek utjokat folytathatják, mintha itt sem lettek volna. De miután minden kérdéseikre, mikép látták, a legnagyobb készséggel feleltünk, legyen szabad nekünk is egy figyelmeztetést kockáztatnunk.

- Halljuk az egyet, mire kegyed minket figyelmeztetni akar, - szólt Kázmér vigan.

- Ő hercegsége szent fogadás következtében, senkihez sem szól, s nyelve csak az *igen* által oldatik fel, melyet a lelkész kérdésére adand az esketés alkalmával.

- Ez nem nagy baj, - felelt Szapia tréfásan, - okkal móddal ő hercegsége e dicséretes - a házi békét soha fel nem bontó - szokást az esketés után is megtarthatja.

- Menjünk, menjünk! - mond az idegen, ki az utóbbi feleleteket adta Kázmér királynak, - gyanítom, kissé elkéstünk, mert a nagy teremben gyérül a világ s a zene is elhallgatott. Félek, hogy kegyetek elmulasztván a táncz és vigalom óráit, aligha nem egyedül a végszemlére érkeztek, melyet ő fensége vendégei fölött szokott tartani, hogy ha szerencse kedvez, választását megtehesse.

E szavak után Kázmér s a többiek az agg kastély főajtáján, vagy inkább ajtórésén át a felső emelet hágcsojáig értek, hol többen álltak s jártak fel és le; egynek-kettőnek üdítő szerek voltak kezében, melyekkel a vigalomra szánt nagy és felül öblös kúppal ellátott terembe siettek.

Kázmér és Szapia mind idegen arcokkal találkoztak, vagy olyanokkal, melyeket inkább vagy kevésbbé álczák földtek.

Mikor a nagy pusztá terembe léptek, a szemle nem kevésbé lepte meg őket; egy butordarabot sem láttak itt, minden ablak, ajtó eltűnt, s a magas keskeny réseken át az esti szellőnek szabad játéka volt.

Egy régen elhagyott kandalló, hol csak a tévedt utas gyújtott néha a kastély szobáinak régi padolatdeszkáiból tüzet, most száraz gályákkal volt tömve, melyeknek tüze világításra látszott csak számítva lenni, bár Lengyelországban őszi estéken a kandalló tüze mindig türhető. - A szövétnekek, melyeket már említettünk, itt-ott a falak repedéseibe voltak illetve s mindent kísérteti fénybe borítottak, mely fölött a terem tágas kúpjában a felfelé tolakodó füst kóvály-gott.

Látszott, hogy a társaság, mely itt összesereglett, igen csekély előkészületeket talált; mert a nagy teremnek ülései hirtelen levágott s galyaiktól fosztott fasudarakból álltak, melyek a falak hosszában nyultak s elég élvezhetetlen s kényelmetlen nyughelylyel kínálkoztak.

A boltozott öböl körül, mely e lovagtermet borította, egykor karzatok vonultak; jelenben ezeknek csak egy része állt még, de oly szilárdul, mikép a hegedüsök, czimbalmosok oda telepedtek. Most pihentek hangszereik s magok, mennyire a körülök hullámozó szövétnekek

füstje engedte, lekémeltek a népre; mely, ha nem is nagy számban gyűlt ide, mégis elég telett tekintetet adott a roppant hézagnak.

Kázmér királynak kíváncsisága mindinkább fel lön ingerelve és Szapia, a legélénkebb lengyel ifjak egyike s a hölgyek különös tisztelője, nagy meglepetésére látta, hogy itt a nőnem is képviselve van, s ezek közül csak kevésnek arcát földi álcza.

Mindenesetre - gondolá a király és hive, - itt néhány ismeretes arcznak kell lenni, mely nem akar titkai vagy bohóságai közben kiméletlen szemekkel találkozni, mások ellenben tökéletesen ismeretlenek, s aligha nem más vidékiek.

Kázmér egyetlen arcra sem emlékezett azok közül, melyek itt földetlen járkáltak - bármiként feszítette meg emlékező-tehetségét.

Azok egyike, kik őt a terembe kísérték, s kit eddig is legtöbbször hallánk szólni, bocsánatot kért Kázmértól a hercegnő nevében, hogy ez őt, az ismeretlen lovagot - utjában feltartóztatván, nem tudja illőbb helyen elfogadni.

A falak elég ügyességgel fenyőlombokkal voltak borítva, s a teremnek egyik végén fasudarakra a szomszédszobák padolatdeszkái voltak szegezve, elég széles emelvényt képezvén, mely ellentétben a többi díszítmények erdei s mezei tekintetével, szép gyapjas szőnyeggel volt borítva, minőket akkor fejedelmek s tehetősb urak tábori sátraik aljának földésére használtak.

Ezen emelvényen, mely a felette boltozatosan összevont fenyőágakkal erkélyt képezett, volt az egyetlen butor, mely némi követelést árult el: egy tábori szék tudniillik, felséges tigrisbőrrel földve.

E zöld erkély s emelvény felé intézték vendégeink lépteiket, nagyon is megható okból, mert az ünnepély főszemélye s éppen az, ki kíváncsiságukat annyira felingerelte, amaz erkély alatt s a tigrisbőr-földte széken ült, míg mellette jobbra-balra egy-egy tetőtől-talpig vassal borított lovagot pillantunk meg, leeresztett sisakvéddel. Fegyverzetük síma aczéla veresen ragyogott a sajátságos világítástól s miként hatalmas kosarakkal ellátott hosszú pallosaikra támaszkodva - a néma hercegnő mellett álltak, inkább szobrokhoz mint élő lényekhez hasonlítottak.

A királynak, ki megszokta a tömjénezést s udvarlást személye körül, talán fel nem tűnt annyira, mint Szapiának, hogy Kázmér álcája s egyszerű öltönyének daczára, mióta a terembe lépett, az ottan fel s alá sétálóknak nemcsak figyelmét felgerjesztette, hanem valami önkénytelen tiszteletnek tárgya is volt. Feltűnt ez különösen azon udvariasságban, melylyel neki utat szabadítottak, s látszott azon tekintetekből s suttogásokból, melyek rövid áthaladását a teremajtó nyílásától a hercegnő üléseig kísérték.

- Fogadni mernék, - gondolá a vidám kalandor, - hogy itt igen jól ismernek bennünket s az egész ünnepély, melynek békés színén semmi ok nincs kétkedni, a király mulattatására van tervezve. - Annál jobb, - gondolá magában tovább, - élni fogunk az alkalommal s bevárjuk a kifejlést, mely nem lehet más, mint a király tetszésének megnyerésére számított.

Mennyi volt Szapia sejtelmeiből igaz, vagy éppen ellenkező történt-e azzal; mit várt? meglátjuk alkalmasint, mielőtt e romoktól távoznánk.

III.

Nemsokára az emelvény előtt álltak Kázmér és Szapia, nem csak azon álczás négy lovagtól kísértetve, kikkel őket eddig társalogni láttuk, hanem többektől, kik, miután a zene ideiglenesen elnémult, fel s alá sétálgattak a teremben s kik közül néhánynak vonásait rövid álcza földte - a többieké pedig egészen ismeretlen volt az új vendégek előtt.

- Főnség! - szólt most az, a ki eddig is szóvivő szerepét játszotta, s deli termetű férfiú volt, beszédét a tábori széken ülő hölgyhöz intézve. - Ime két vándor lovagot van szerencsém eddig hercegségednek bemutatni, kik tiszteletüket kívánják tenni s egy jó szerencsére főnséged színe elé járulnak.

A hölgy, kihez e szavak intéztettek, fejedelmi alak volt; arczát kétszeres hímzett fátyol fődte, mi lehetlenné tette, kivenni vonásait; de minden egyéb rajta, igen is képes volt az új vendégekben kellemes fogalmat előidézni arról, mit előttük a rejtély leple titkolt.

A hercegnőnek minden felelete néma főhajtás volt.

E pillanatban s mielőtt Kázmér szólhatna, trombiták harsogása jelentette, hogy valami újabb fog történni, s az ünnepély más szakába lépett.

Mihelyt a trombiták vidám repedezése megszűnt: a vaslemezes lovagok egyike megszólalt:

- Főnséges asszonyom, e perczben válik el a tegnapi nap a maitól, éjféltől van, s az ünnepély be van rekesztve: ha tehát hercegségednek tetszik - itt az idő, - hogy azok felett, kik itt hódolatára összegyűltünk - boldogító választása által kimondja az ítéletet.

E szavak közben a férfiak a hercegnő ülése előtt tágas félkört képeztek, míg a hölgyek mögöttük foglaltak helyet, lassankint mind az erkélyhez közeledvén, mintha valami rendkívüli várna rájuk.

Mihelyt Kázmér a hölgyet megpillantotta, kit előtte hercegnőnek szólítottak, s kinek sajátos szeszélyével őt megismertették, különös maga előtt is megfeythetetlen érzés kapta meg. Nem volt gyűlékonyabb kedély az övénel, s ember, kinél a szépségnek oly rögtöni hatása lenne, mint az e részben történetileg ismert Kázmér. Nem tagadhatta pedig el magától, hogy a felséges alak, mely előtte ül, miként egy királyné ülne trónján, mindazzal bir, mi egy szép s bájos arcznak előérzetét megfeytheti.

A tréfa, mely őt utjában feltartóztatta, mindinkább érdekes színt kezdett magára öltetni s úgy tetszett neki, mintha semmi jobbat nem tehetne, mint egészen odaengedni magát az óra kedvezéseinek, melyet a szerencsésebbek, vagy legalább érdekesebbek közé vélt méltán számíthatni.

A vas-lemezes lovag felszólítása után a hölgy felemelkedett üléséből - s egyenesen Kázmér király felé intézvén lépteit, valamit mondott az őt felszólító fegyverzett férfiúnak, de oly halk hangon, mikép Kázmérnak s a többieknek lehetetlen volt abból egy szót is érteni.

A teremben a legmélyebb csend uralkodott, s csak kívülről hangzott némi zsibaj s egy-egy nyerítés.

- Szerencsét kívánok kegyednek, ismeretlen lovag! - szólt most az, kihez a hercegnő beszéde intézve volt, Kázmérhoz közelítvén: - szerencsét, mondom, mert ő hercegsége szíve rögtöni sugallatából kegyedet választja kísérről a kastély kápolnájáig, mely egyik tornyát foglalja el, s hol minden készen áll ő hercegsége választására az egyház szentesítését és áldását adni.

Ezzel a hercegnő be sem várván a király feleletét, kecseljes mozdulattal nyújtotta neki kezét.

Jegyezzünk meg egyet: hogy tudniillik Kázmér, bár az egészet bohózatnak s tréfának tartotta, nem csekélylyé meg volt lepetve, mikor látta, hogy a dolog kifejlődéséhez közelít, s a rejtélyes hölgy minden további meggondolás nélkül, fődött arcza daczára, őt választja.

Vannak helyzetek, melyekbe pusztán leírás után nehezen tudjuk magunkat egészen bele-gondolni, s az, melyet most igyekeztünk a multból felidézni, inkább, mint bármely más, azok egyike volt, melyeknek megítélésére a jelenlét szükséges.

Oly közel állt itt a tréfa és komolyság, mikép nem csoda, ha Kázmér pillanatra elfogultnak érzé magát.

Nem első dolga volt a királynak álszövetségre lépni, melyre az egyház embere mondta ki szinleges avató szavát. A király házas ember volt, - bár évek óta önkényes özvegységet választott, miután nejét fogva tartotta: semmi új s főleg ilyenmű házasságnak tehát érvénye nem lehetett s legfeljebb arra lön alkalmas, az előbbi botrányt Rokiczánával még súlyosbba tenni, melynek következései annyira felbőszítették a római szentszéket.

Annyi igaz, hogy Kázmér minden áron szeretett volna elválasztatni fogoly nejétől, kinek szeszélyei mellett féltékenysége is ezer kellemetlenségnek tette ki őt. Kevesen tudták a lépéseket, melyeket e célra tőn, - de vannak itt-ott nyomai annak, hogy a római pápa kifárasztva Kázmér folytonos kérései által, végre - főleg Lajos király közbenjárására, nem mutatkozott egész idegennek, őt Hesseni Adelheidtól végképen megmenteni.

Kázmérnak, őszintén megvallva - kevés reménye volt sikerre. A római pápát sokkal inkább megsértette a derék Bariczka megölettetése által, mint hogy még kiengesztelődése után is hihetné kegye ennyire terjedését.

E rövid kitérés után folytassuk előadásunkat. - Jelenben erkölcsi lehetetlenség volt valami komoly, tartós és vonakodás által nevetséges szerepet ölteni magára, s azt árulni el, hogy a tréfát egyszerre valóságnak veszi s attól visszaretten.

A hófehér gyöngéd kezecske is, melynek delejes melegét érezték ujjai, képesebb volt könnyen izgatható idegrendszerét lázba hozni, mint őt hideg magatartásra birni.

Szorosan s igazság mellett maradunk tehát, ha mondjuk, hogy a magas, karcsú hölgyet, a jelenlevők egy részétől kísértetve, majdnem akaratlanul követte hosszú szobák során át, míg az épületnek azon szögletét érték el, hol az egyik védtorony öble egykor kápolnául használtatott; de jelenben - úgy miként az egész rom - tökéletes elhagyottságban volt.

Magas égbefutó ívekkel boltozott imahely volt ez, melynek ajtaja ablaka eltűnt, s csak lóczáit kimélte meg az idő, mivel ezek faragott kőből készültek, miként az oltárkép is, melyet óriási méretű s durva faragású szobor - Szent Pál apostolé, pótolta ki.

Mikép Kázmér király azonnal láthatta, ama szeszélyes kalandorok, mert jellemzőbb kitétel hiján ezzel kell élnünk, a helyet lehetőségig felkészítették céljaikra.

Itt sem hiányoztak a fenyőlombok s zöld füzérek; a magas keskeny ablakréseket durva szövetek borították, a lehetőségig elzárva az itt alkalmatlan légvonalat. Az oltári gyertyatartókat négy henger alakú fa pótolta ki, melyeknek kifűrt egyik végében sárga viaszgyertyák égtek.

Az oltár előtt tisztos férfi állt egyházi ékben, földetlen arczczal - de Kázmér király és Szapia előtt ismeretlen vonásokkal.

Ha ez is költött személy volt, ha itt is szentségtörő kény nem illető szerepet öltött magára, - a választás ellen nem lehet kifogás; mert a szerepvivő minden követeléseknek meg látszott felelni.

A hercegnő egy szőnyeggel borított oldallóczán foglal helyet, s Kázmér királyt, kezének kecses mozdulatával - ülésre intette. Szapia az egész jelenetet, mint azt, mit eddig átélt e romokban, azon utógondolattal s vezéreszmével kísérte, - hogy mindezen előjeleneteknek valami tréfás, de mindenesetre meglepő feloldása következend, mely a királyt s őt kielégítendi.

A két aczél földött lovag még mindig leeresztett sisakvéddel, a hercegnő közelében állt, míg a többiek a kőlóczákon foglaltak helyet.

Nem hangzott semmi ének, mindenki hallgatott, de az egésznek valami ünnepies szelleme volt, mi a királyt talányos nyugtalansággal kezdé eltölteni. Ugy tetszett neki, mintha csupa bohózatnak mégis kissé igen komoly lenne, a mi most reá vár, de hirtelen legyőzte ezt. Senki sem irtózott annyira, mint ő a nevetségességtől, s azt hitte, hogy nevetségessé tenné magát, ha épen a kifejlés percében több fontosságot tulajdonít a dolognak, mint akkor, midőn abban szerepet vállalt. Aztán a szép hölgynek egész bájjal s érdekléssel bíró alakja is segített őt mámorba ringatni.

A vasas lovagok egyikének intésére a hercegnő rövid pihenés után felkölt s kezét nyujtván Kázmérnak, ki példáját követte, vele együtt az oltár elé ment.

Mikor oda értek, az egyház embere lengyel nyelven rövid beszédet tartott, melyben a szívek szövetségét emelte az érdek, ildomok és számítások szövetsége fölé, intvén a hölgyet, hogy a maga részéről semmit se tegyen, mi azzal, kit szíve választott - viszonyát megbánathatná.

Öt perc alatt a rövid szónoklatnak vége volt, s az aczéll lovagok egyike az oltárhoz járult, a onnan egy ezüst tányért hozott, melyen két egyszerű arany karika gyűrű volt s azt a hölgy elé tartotta.

A hercegnő egy tekintetet vetett a gyűrűkre, aztán fejével intett, mintha jóváhagyását nyilvánítaná.

Az egyházi férfiú most annak módja s rendje szerint megkezdte az esketést.

A királyt nem szólította néven, mikor a szokásos kérdéseket tette, a hölgyet pedig egyszerűen Máriának.

*

E közben künn az ég mindinkább borult, terhes fellegek úsztak elő, s az eső csendesesen kezdett lanyházni. A gyertyák setéten s lobogva égtek, s az egésznek e pillanatban rendkívüli színezete volt, mint valami mult századi képnek, mely egyszerre életet nyer.

A szertartás közben a két aczél-födött lovag, kik, úgy látszik, mint tanúk valának jelen, az egybekeltek mellett álltak, mint szintén még ketten az álcázások közül.

Kázmér előtt úgy rémlett, mintha külről lovak dübörgését és nyerítését hallaná.

Azon pillanatban, midőn az eskető lelkész az áldás utolsó szavát kiejtette s így a szertartást befejezte, egyszerre a hölgy hátravetette sűrű fátylát s a két aczél-lemezes lovag felemelte sisakrostélyát. Mind ez nem tartott öt másodperczig, de e rövid idő elég volt arra, hogy Kázmér a hölgyben Rokiczanára, ki Mária nevet is nyert a keresztségben, a férfiak egyikében pedig Lajos királyra ismerjen. A másik lovagnak vonásaira nem emlékezett; mi elárulhatjuk, hogy az nem volt más, mint Zdenko, Rokiczana bátyja.

Lehetetlen a meglepést leírni, mely a királyt megkapta.

A bámulat s fellobbanó harag első önkénytelen hatása után, kardját rántotta ki, mit Szapia látván, pillanatig sem késett hasonlót tenni; igen jól megfoghatván a király felindulását, midőn, az álhercegnőben ő is Rokiczanára ismert, bár Lajos király és Zdenko kik legyenek, nem is gyanította.

De mielőtt szólhatna, mielőtt kardja súlyát éreztethetné, egyszerre a gyertyák kialudtak s Kázmér és Szapia a sötétben gyors lépteiket hallottak maguk körül.

Mindez tündérzethez hasonlított - olyan volt, mint álom.

Miután Kázmér tapogatódzva maga körül s kiáltva Szapia nevét, végre magához tért, kisiettek a kiürült kápolnából.

Mikor a szabadba kiértek, távozó lovas sereg dübörgése hangzott; elég közel még, de villámgyorsasággal haladva, s ott találták a fegyveres szolgát a lovak mellett.

Nem volt idő késni, s a király felindulása oly fenyegető lön, hogy Szapia egy szót nem mert kockáztatni.

Mikor Kázmér egyik lábát a kengyelbe tette, hű fegyveres szolgája egy levelet nyújtott át Szapiának minden előzmény nélkül, ki nem sokára nyergében ült.

Szapia a levelet oldalzsebébe rejtette s követvén a király példáját, nemsokára mind a hárman megindultak.

Az éj egészen elborult s az eső záporban hullott alá, csak egyes villámok, kísértetve éles csattanásoktól - segítették utasainkat, hogy az irányt el ne téveszszék.

Haladhettek mintegy fél óráig s a király még egyetlen szót sem ejtett ki. - Végre, midőn szabadabb tért értek s a vihar dühe valamennyire enyhült, egyszerre felszólalt.

- Szapia! parancsolom, hogy mind arról, minek tanuja valál, senkinek, még Eszthernek se árulj el semmit - - te pedig Mizsenku, - folytatá Kázmér, megállítván pillanatra lovát s a fegyveres szolgálhoz intézvén szavait, - féken tartsd nyelvedet, - ha egy hangot elárulsz abból, a mit láttál és hallottál, fejedet üttetem el.

Köszönöm igen szépen, gondolá Mizsenku, jobb hallgatni, mint fő nélkül maradni.

Szapia a levelet nem is merte említeni, ismervén Kázmér hirtelen fellobbanó haragját s mivel ily sötétben ez úgy sem vezetende semmi felfedezésre.

Utóbbi szavai után Kázmér király elhallgatott. Kedélye fel volt lázadva, ezer terv ütközött abban össze, de aligha juthatott valami elhatározáshoz.

Még pár órányira lehettek Lobzovtól, midőn egyszerre számos szövétneket pillantottak meg, melyek messzire szórván a szikrákat magok mögé mint csillagos fátylat, gyorsan közeledtek.

- Minő új boszorkányság ez megint? - kiáltott fel Szapia, a király közelébe ugratván.

- Elkéstünk rendén túl, - mond a király, - nem lehetetlen, hogy Zborowsky élénk jó embereivel.

Néhány percz alig telt el s a mindig közeledő szövétnekek világárjában száguldott egy felséges alak, a legszebb paripán, melyet szem valaha látott.

Nem volt ez más, mint a bájos Eszther maga, ki alkalmasint tudván, hogy a király őt meglátogatandja, meg nem foghatta e késedelmet s nyugtalanságát nem birván tovább fékezni, maga lóra ült s jött Zborowskynak s néhány fegyveresnek kíséretében a király elé, kit e figyelem elbájolt s ki alig várta a pillanatot, hogy Eszther karjai közt háttérbe odázhassa a mult jelenetek borzasztó valóságát.

Eszther nagy örömmel ismert a közeledők egyikében a királyra.

A szerelem sovárgásának hevével üdvözölte őt, kimondva mindazt, mit e pillanatban öröme s vígasza sugallt.

A király elfogadtatását Lobzovban nincsen szükségünk hosszasan leírni.

Mindenki gondolhatja, hogy e titkos óvhelyében szerelmének nem hiányzott semmi, mi az ottani órák báját emelhette.

Szapia másnap reggel egy kedvező pillanatot kilesvén, átadta a királynak a levelet, melyet a fegyveres szolgának az álczafödötték egyike adott kezébe, azon meghagyással, hogy urának adja át.

A levél tartalma ez volt:

«Lajos király, nagy Kázmér lengyel királynak üdvözetet!»

«Ha van, mit emberek lévén, emberien vétettünk, a legszebb vigaszok egyike az, hogy mi, kiket Isten kegye a népek fölé helyezett, királyian kiegyenlíthetjük, mit emberien hibáztunk.»

«Felséged ily elégtétet adott azon angyalian szelíd és nemes teremtésnek, ki Kázmérban az embert, a hős lovagot szerette, nem a hatalmas fejedelmet. Rokiczana, ki azon elégtét után, melyet becsülete elkerülhetlenné tőn, nem teend semmi akadályt a törvényes elválás ellen. Ezt a római pápa ő szentségétől megnyerni kész szivességgel ajánlkozom. Annál inkább remélek pedig sikert, mivel felségednek Hesseni Adelhaid királynétóli elválását is sikerült kieszközölni egyházi szent főnöküktől.»

Midőn Kázmér eddig olvasta a levelet, az asztalra ejtette azt kezéből; azután legyőzvéen felindulását, összeszorított ajkakkal folytatá az olvasást.

«Az elválásról szóló bulla Varsóban vár felségedre s egy hónappal ezelőtt kelt Rómában. Felséged, ha mi kedvetlenséget érezne azért, a mi történt, emlékeztetem a szerencsétlen Zách Klárára, ki szenvedélyének hasonlóul áldozata lőn, s kinek atyja, vakmerő gyilkos szándékra ragadtatván leánya szerencsétlensége miatt, az egész Zách-család s annak minden rokonai kiirtattak a föld színéről!»

«Hasonlót lehetetlenné tenni s megóvni felséged szentséges személyét veszélytől s késő lélekfurdalásoktól, e cél vezette felségednek hű szövetségesét és jó szomszédját - Lajost.»

*

Míg a lengyel király kiérleli bosszú vagy béketervét, s a szükséget vevén tanácsadóul, kitalálja, a mi jobb, - keressük fel történetünk egy másik legérdekeseb személyét.

HÚS ERDŐBEN.

Egy szép őszi nap reggelén, közel azon helyhez, hol Lizinkát legelőbb láttuk Kont lovaggal, sűrű fák ernyője alatt hófehér mént pillantunk meg, s rajta könyökével a keletiesen magas kápáju nyereghez támaszkodva Lizinkát.

Olyan volt sötét öltönyében a fehér lovon, mint a néma szobor. A nap zöldesen szűrte át első szűz sugarait a lombok csipkéin, még nem öntötte el a kalászos tért, még nem aranyozta meg a hímes réteket, csak a tornyok csúcsain nyugodott, mint a mesés rubin.

Mit keresett a hölgy itt egyedül minden kíséret nélkül, a hatalmas bánnak leánya, kinek atyja uralkodói tiszteletben s megkülönböztetésben részesült?

Arcza halvány, a zöldes világítás itt a lombok árnya közt okozza-e ezt, vagy titkos bánat hervasztotta le a rózsákat arczáról? ki tudná; ki leste ki keble szentélyét! Szenvedés és fájdalom a hatalom küszöbeit is megközelítik s talán ez üdén ifju virágot is érte már a vihar fonnyasztó lehellete?

Nincs többé a vidor béke a kedves arczon, ajkai remegnek, szemei fénylenek a szétszivárgó könnytől, mely szíve árjából odáig lopódzott.

Kire várhat, miért van a szobrászi arczélen a sovárgás kifejezve, mintha homlokára írtad volna?

Néha békétlenül rázza fejét, s ha méne nyugtalanná lesz, ha a földet ássa a jaspis-körmeivel, a hölgynek kis keze elsímul a selyemsörényen, melylyel a reggeli szellő játszik.

- Eljő! rebegték ajkai, - oh! ha szárnyakat tudnék neki adni, ha olvasna szivemben, mennyire szeretem! - de eljő - béketűrés!

Egyszerre a galyak megrezzentek s mint mikor a fekete felhő jó s első nyomása felkölti a szeleket, zörgött a rengeteg s a hölgy egyenes ülést vőn nyergében; lódobogás hangzott közeledve, mint a bércekről gördülő kő. - Lizinka megfordította méne száraz fejét s egy domb-ra száguldott fel. Ugyanarra, melyen őt már egyszer láttuk; csak hogy akkor vidor vadászsereg özönlötte körül s most egyedül állt a zöld halom kúpján, mely mint honunk hún-sírhaj, domborodott a sűrű erdőség szélén.

A völgy hosszában sötét mén száguldott; nyerítve jött, sörénye szétfoszlott, mint fekete szárny s rajta karcsú lovak ült, egyszerű harczok fia, bőrlemezben, pikkelyes övvel, kerek süveg fején, hosszú sastollal.

Egy pillanat alatt a fehér s fekete mén egymás mellett termettek; Lizinka szemközt állt az ifjuval, kinek arcza égett, kinek szeme világított, szebb párt ez árva föld ritkán látott.

- Végre itt vagy! - kiáltott fel Lizinka, - oh! Kont, mennyire vártalak.

- Itt vagyunk, - szólt az ifju szenvedélylyel, - te és hű lovagod! - nem én késtem, az idő késik, de itt vagyok! Oh! engedd, hogy lesegítselek ménedről s ott a közeli forrás mellett, ama mohos szirtlapon foglaljunk helyet. Atyád házában egy óvtalan pillanatunk nem volt; pedig keblem tele, annyi mondani, annyi kérdeni valóm van!

- Tudod, hogy tiéd vagyok, parancsolj velem! - szólt Lizinka a fejedelmi hölgy - az egyszerű lovagnak.

Pár percz múlva szálltak lovaikról; Kont két magányos fához, a fűszeres erdőnyílás gyepeinek közepette, megkötözte a lovakat, melyek, mihelyt a zablát kiemelte szájukból,

gondatlanul legeltek s néha farkasszemet néztek egymással. Lizinka előresietett, megkerülte a zöld dombot, hol az elébb állt lovával s darabig haladván az erdőóriások árnya alatt, bevárta Kontót s aztán karján a szeretett ifjunak, ment tovább, míg egy sziklás halomhoz értek, mely félkörbe kanyarodva, halántékai közt mohval és repkénynyel földött szikla alatt, e hegységek leghűsebb forrását rejtette.

Itt sima kőlapon, melyet a vidékiek a fáradtak kényelmére fektettek két sziklaszeletre, hogy lóczát képezzen, foglaltak helyet.

Elől e hús rejtek bejárásánál összehajlottak a bokrok, mintha suttogó rezgésükkel álomra és feledettségre ringatnának.

Oly csendes, oly titokteljes volt a hely, a forrás ömlése oly dallamos, az árny oly szenderítő, mikép sajátos báj gyakorlái itt hatását. De a két szerető mindent feledett maga körül: Lizinka gömbölyű karjait fűzte az ifju nyaka körül; hosszú, szűz ölelésben hagyta magát annak férfiasan széles melléhez szorítani.

Mikor a találkozás élve, a hosszú ölelés végre megszűnt, Lizinka búsan emelte szemeit Konthoz s remegő hangon szólt:

- Nehéz napok értek engemet, Kont, mióta egymást nem láttuk; tudod, hogy atyám mennyire szeretett s akarom hinni, most is legközelebb vagyok szívéhez, de félek, hogy épen e szeretet készül a szent frigyre, mely eddig falaink közt honolt, veszélylyel fenyegetni.

- S mi történhetett, a mi kedves Lizinkám nyugalma háborítja? - kérde Kont. Nekem úgy tetszett, hogy atyád irányomban szívesebb, mint valaha s általában nem vettem semmi rendkívülit észre.

- Atyám mindig szíves a nagy király küldöttjei iránt, s rendkívüli nem is történt, sőt épen oly valami, - felelt a hölgy, míg vonásait pír öntötte el, - mit senki sem kerül ki sorsunkban; mert a hölgyek élete, a bevett fogalmak szerint csak akkor kezd számítani, ha egy férfiú nevével szövetkezik. Atyám gazdag, hatalma két emberfajnak sok gondot ad: a haszonlesőknek s irigyeknek. Ez oka, hogy a szövetség Kotromanovics Stefánnal oly kíváncsnak látszik, mikép azon rövid idő alatt, mióta utolszor voltál Sutiskán - nem kevesebb, mint hat kérő jelentette magát, kik mindannyian vágynak a dús aradíjra s a híres bán szövetségére.

- És te? - kérde az ifju, kinek homlokán a gond és féltékenység egy fellege vonult át.

- Én szívemet meg nem tagadhatám tőled, - felelt a hölgy, átszellemült tekintet vetvén az ifjura, - sem nem ajánlhatám frigyre, mert szívem nincsen többé birtokomban! e szív fölött, mely a tied, a széles földön csak te rendelkezhetel; de fájdalom! kezem fölött atyám vél parancsolhatni. Béketűrően vette az első három kosarat, melyekkel kérőimet megajándékoztam, de később, midőn a híres szerb császárnak, Duzsánnak egy rokona, Mladin, a Koriatovicsok hatalmas és gazdag családjából, megkért s én tagadó választ adtam, kedvetlenül figyelmeztetett: minő szerencsét utasítottam el magamtól, s mikor az ötödik kérő jelent meg, tulajdon atyámban, egyedüli támaszomban elhatározott pártolóra talált. Látván végre, hogy ellenszenvem eziránt is legyőzhetetlen, maga ajánlott férjet s kinyilatkoztatta, mikép három holdi gondolkodás után semmi tagadó választ el nem fogad.

- S kik voltak e kérők? - mond Kont, komolylyá válva, - eddig csak Koriatovics Mladin nevét említetted, szabad-e tudnom a többit is?

- A három első nem nagy fontosságú, - felelt Lizinka, - megnevezem őket, ha kívánod, bár a kosarat nyerteknek nevét tovább adni mindig gyöngédtelenség.

- Nekem mondd meg azokat, - viszonzá az ifju, - még egyszer bensőleg kebléhez szorítván a hölgyet, s én tapasztalni kezdem, Lizinkám, hogy igen-igen féltékeny tudnék lenni.

- Nem vagyok-e én is az? viszonzá a hölgy, - hiszen szeretlek! Halld tehát a három nevet, ezek egyike a legelső, ki megkért, gazdag lengyel nemes, Zeipuss Lato, kegyencze Kázmér királynak, utána Szubini Szandiwag lengyel, tehetős úr jött, ki az 50 évet meghaladta s atyámnak sem nyerte meg tetszését, végre Straczimir, egy fiatal szerb.

- Straczimir Constantin? - kérde Kont, - a szerb Alcibiad? kinek vitézségéről és szépségéről annyit beszélnek?

- Ugyanaz, - viszonzá Lizinka.

- S e jeles ifjunak nem tulajdonítsz fontosságot? kit én igen is veszedelmes vetélytársnak tartok.

- Nem akarok semmit személye s tulajdonai ellen szólni, - mond Lizinka, - az ifju nekem is feltűnőnek tetszett, de fontosságot nem tulajdonítok neki, mint kérőnek, mert atyám még ellenkezésben van a családdal.

- S az ötödik és hatodik? - kérdi Kont.

- Az ötödik, s ki atyámban elhatározott pártolót talált, hasonlóul szerb s egy a legjelesebbek közül: neve Lázár, kik Szerbiában a körülményeket ismerik - nagy és fényes jövőt jóslnak neki.

- S a hatodik? - kérde békétlenül Kont.

- A hatodik hazád fia, - szólt Lizinka, - talán ismerőd, talán rokonod, soha sem láttam őt, de atyám igen meghitt barátjának fia, kinek magasztalásában kifogyhatatlan.

- S neve?

- Laczkófi Apor Istvánnak, Lajos király híres vezérének, a ki annyi tiszteletet szerzett a hős és szeretetreméltó ifju király fegyvereinek Nápolyban - - fia Sándor.

Kont Lizinkának e szavai után felkelt ülőhelyéről s darabig némán s keresztbefont karokkal állván előtte, egyszerre felkiáltott:

- Úgy van, Lizinka, értem helyzeted egész súlyát s azt hiszem, hogy nekem, az egyszerű ifjunak, ki kérőid egyikével sem vagyok képes sorompóba állni, kötelességem nyugalmadért áldozatot tenni! - - Minő nehéz ez az áldozat - itéld meg magad, ki nem kételkedhet szerelmemen.

- Áldozat! - kiáltott fel Lizinka, oda hagyván ülését, - s te a férfiú, képes volnál visszalépni! - Mikor én a gyenge hölgy aggódva, de elszántan tekintek a három hold utolsó napja elé? - Oh! - nem - nem Kont, a mi szerelmünk nem tartozik az ilynemű, áldozatkészek számába. Olyanok vagyunk mi, mint az ikerfa, kinőve egy gyökérből ölelkező koronákkal, hol virágaik összeelegyednek! - Áldozatnak mernéd te nevezni és saját lelki erőd nemes áldozatának a lemondást, melylyel éltem gyökerét metszenéd át? - Oh! nem, te nem tévedhetsz ennyire, hogy magadat gondold feláldozni, mikor engemet áldoztál fel!

- Igazad van, Lizinka, - szólt szenvedélyes örömmel Kont, megragadván a hölgy kezeit, - ha oly erős vagy, megbocsátasz nekem, ha nem bizodalmatlanság szivedbe, csak azon ellenállhatlan ösztön megszüntetni, mi téged nyugtalanít, birt engemet e nyilatkozatra! - Igen, drága Lizinka - éltem élete, kész e szív minden áldozatra, de nem arra, mi tégedet is ugyanazon örvénybe sodorna, melynek szélét megközelítettük! Oh! minő jól esik tégedet ily erősnek s ily elszántnak látni.

- De mondd, Kont, - szólt a hölgy, - mivel tennünk kell valamit, mit fogunk cselekedni; érzem, mikép egyedül sem én, sem te el nem távolítjuk a végzet vas kezét; együtt kell

tennünk, egyesülnünk kell dacolnunk a sorssal s megküzdennünk vele, ha kell! engemet erősnek fogsz találni mindig.

Kont karjai közé fogadta a hölgyet, kinek lelke jóval erősb volt gyöngéd idegeinél s ki most keblén reszketett, mint a megingatott bokor rózsája.

Kont, miután a hölgy kifejlett karjai közől, fényes parancsoló tekintetet vetett reá; Lizinka őt soha szebbnek, férfiasbnak nem látta, mint e pillanatban, azután delejesen megkapó hangon s szilárd kifejezésével férfias vonásainak szólt:

- Együtt teendünk mindent, Lizinka: de te olyan vagy mint az arany, tisztább, fényesebb, minél több tüzen a kísérletnek mentél át; azért ne vádold a végzetet, ha téged nagy és hatalmas kísérlteken át vezet a révbe. Előtted nehéz választás áll - - érzem, sejtem ezt, - de meg kell ennek is lenni, te győzni fogsz, mint mindig. - Ha bennem bizol - ígérd nekem, hogy mindent elkövetsz atyádtól még egy hónapi meghosszabbítását a kitűzött határidőnek megnyerni!

- Ah, ha bizom-e benned? - felelt Lizinka, - hiszen minden gondolatom, minden életem te vagy! Igérem neked, bármibe kerüljön, legyen bár betegség díja, meg fog történni, atyámnak engedni kell, akarni fogom ezt s megtörténend.

- Ezen időt, - folytatá Kont, - használni az én gondom legyen. Meg kell atyád kegyét még inkább, sőt egészen nyernem.

- S ha ez nem sikerül?

- Sikerülni fog, - viszonzá az ifju a meggyőződés hangján, - de maradjon ez addig az én titkom, csak valami előre nem látott körülmény ne jöjön közbe.

- Oh! ne szólj akadályról, nem lehetőségéről annak, mi bennünket elválaszthatna, - mond Lizinka, - én nem akarok, nem tudok erre gondolni, s ha ily akadály jőne, szerelmem elég erős azt is legyőzni.

Így beszélgetve telt el félóra, azután a társalgás bensőbb lett s telve volt azon vonatkozásokkal s visszaemlékezésekkel, melyeket csak szerelmesek értenek, s hol a beavatatlan, egészséges érzékei daczára, hall és nem ért, lát és nem vesz semmit.

Tovább pár óránál ültek együtt; ki nem tudja, minő önállása volt akkori időben némely hölgynek, ellentétben a függés alatt szenvedő nagyobb számmal, méltán csodálkozhatnak, hogy a bán leánya órákig tudott el lenni az atyai háztól a nélkül, hogy ez feltűnnék. De Lizinka nem volt minden felügyelet nélkül, mert hazul Dianával, Zdenkóval s Rokiczánával indult el, s most eltelve pár óra - nehéz szívvvel kelle az ifjutól elválnia.

- Mikor látlak újra? - ezt kérdezte a kedves hölgy. - Olyan vagy, mint a tavasz, csak egyszer jősz egy évben s rövid a te országod, de míg itt vagy, minden felvirul körülöd. Oh! ha itt laknál a szomszédban, ha láthatnálak minden nap, minden órában!

- Sorsom ez, jó Lizinkám, - felelt az ifju, - két év óta ismerlek már s mindannyiszor atyádat is látom, ki talán azért oly szíves és mutat annyi rokonszenvet irántam, mivel nem sejt, hogy igénytelenségem daczára, arra vágyik szívem s az után nyúl merész kezem, mi legbecsesb házánál. De ha kitekintek nem a késő, hanem a közeli jövőbe, talán szomszédok leendünk még egykor, tőszomszédok, mint nálunk mondják a szép magyar földön.

Mindketten felkeltek s Kont folytatta: - El kell válnunk kedvesem, de még pár napot mulatok itt, s ez soha sem tűnend fel kevesebbé mint most, mikor a király parancsából, mint hírnöke jelentem meg atyád házánál; tudod pedig, hogy atyád sokat tart a királyról, ez pedig terveiből, hadviseléséből sem a bánt, sem a hősies harczosait ki nem hagyja soha.

Kont előre sietett s megoldván a lovak kötelékeit, nemsokára mindketten nyeregben ültek.

Darabig csendesen s mindig beszélgetve haladtak előre a széles erdőnyíláson, hol történetünk elején a zajos vadászménetet vad pompájával láttuk. Még jó távol lehetett széle az erdőnek, mely épen e helyen látszott legszebbnek. - Óriási fák mint annyi árboczok, melyeknek ezredes sudaraiból gályák bordái teltek ki, emelkedtek jobbra, balra, néha festői nyílást képezvén - sűrűen, mint kőfal, míg tovább a rengeteg azon mesés régiségű erdőbálványokat láttatá, melyek minden másodrendű fát és bokrot kiöltek közelükből s mint csoportozatok, vagy egyes fák - emelkedtek távol egymástól - bársony gyepen szélesre kiterjesztvén koronáikat.

E ritkás oldal felé fordultak most, s miután darabig egyenes irányban haladtak, egyét azon fáknak érték, melyek más vidékeken az idegenektől látogatott növényi csodákat képezik.

Míg szédületes magasan kitárta ez lombszárnyait s azokon mint zöld bolton a legdúsabb tenyészterület, addig toronyalakú tőkáját idő s talán a vándorok tüzei kivájták s később a vadászok kénye némi kaczértsággal valódi kis remetelakká alakította. El volt ez nyírlóczákkal látva s oly tisztán tartva, mikép szűk öble a legkedvesebb menhelyet képezte forró nyári napokban.

Mikor Kont és Lizinka kevés távolságra voltak ezen eleven egyháztól, azonnal észrevették, hogy az óriási fának, melyet a vidékiek Knéznek neveztek, öble nem üres s közelében cselédek s lovak állnak.

Majdnem ezen pillanatban lépett ki abból egy magas, férfias alak, sietve közeledvén Konthoz, ki felkiáltott:

- Üdvözlök, Zdenko, s íme a bán leányát hozom, látod, hogy pontos valék.

- Mint illő! - felelt Zdenko, - le akarsz-e szállni, mert itt többen vagyunk s egy gyalogséta a kolostorig nem leend kellemetlen. A cselédek átveendik lovainkat.

A fa öbléből, mielőtt még Lizinkát Kont - ki hirtelen leugrott volt lováról, a fehér ménről lesegítette, két hölgy lépett ki, mindkettőt ismerjük.

Rokiczana az első, mély gyászban - egyszerűen öltözve, majdnem mint apácza. Vonásai halványak, de a visszatért nyugalom első pihenése látszott azokon: hasonlított a lábadozó beteghez, ki először hagyta el ágyát s lépett szabadba, érezvén már a visszatérő erőt s a jelentkező egészség bátorságát.

Őt Diana követte, ama felséges hölgy, kinek szigorú erénye s vallási buzgalma a római pápa figyelmét is felgerjesztette.

Nem lehet valami igénytelenebbet képzelni, mint e hölgy, kinek érett arczkifejezése, nyugodt, kiábrándult tekintete egy léhét árulta el a búskomolyságnak.

Miként jöttek ezek ide, miért vált el tőlök Lizinka s hogyan történt, hogy Kont nem velek együtt jött s csak később ért a légyott helyére, kevés indokolással meg leend fejtve.

Diana a római pápától, személyes kérelmére engedelmet nyert egy hölgy-kolostor építésére, s az e szép erdőség közepette kezdett emelkedni.

A pápának legközelebbi érdekében lön ez időben mindent kegyével és engedményezéseivel kísélni, mi a kereszténység terjedését előmozdította s képes volt a régi pogányhitet, melyet még annyian s ezek közt nagy része a szláv fajnak vallott - gyökeresen kiirtani.

Dianának, ki a kereszténység terjedésében a polgárisodás terjedését látta, kinek ihletteljes lelke, úgy szólván képviselője volt a szelídségnek és simuló ildényeknek honában, a pápa nemcsak a felhatalmazást adta e kolostort építeni, hanem Olaszthonból egy értelmes építőmestert is küldött hozzá.

Ezen építmény az agg Knéztől, az erdőség ezen öreg atyjától jobbra kivehető lön távolban. Mihelyt mindnyájan együtt voltak, Rokiczana hátrább vonúlt kissé, hogy Lizinkának és Dianának az elsőséget adja, de a két hölgy tisztelettel engedte azt neki át, mindig felségednek czímezvén őt. Rokiczana természetes szerénysége daczára kénytelen volt a menetet megnyitni.

Világos, hogy Kotromanovics Stefán udvarában Rokiczana, mint lengyel királyné fogadtatott s a bán - és egész családja semmit sem mulasztottak el, a hírt minél távolabb terjesztetni, hogy Kázmér király titkon nagy Lajosnak s Zdenko lovagnak jelenlétükben, megesküdt Rokiczánával, s hogy ez most a nejétől törvényesen elválasztott királynak valódi neje.

Lengyelországban e hír sokkal később terjedt el, mint Bosniában s a szerb császárnak, Duzsánnak, udvarában. Nagyon szemet szúrt az akkori aristokraták, vagy inkább oligarchák fogalma szerint, a lengyel királynak e szövetsége egy prágai polgárleánnyal, kinek bátyja csak vitéségének köszönhetette a lovagi sarkantyút. De mindamellett Kázmér királynak viszonya Esztherrel a héber hölgygyel, ki miként hitték, az országra nézve is káros befolyást gyakorol, - még inkább bántotta őket s így nem csuda, ha voltak, kik azt óhajtották, hogy e házasság bár valósulna s a király Eszthert s az ennek befolyása által előáradó zsidó népvándorlást kiküszöbölné az országból; Rokiczánával pedig megelégedvén, a kalandoknak s botrányoknak békét hagyna.

Mikép történt a király nősülése s hogyan van, hogy szép, fiatal neje mindjárt az esketés után a bosniai bánnak udvarában telepedett le, ezt senki sem tudta egészen világosan. Ez okozta azon ezerféle sejtelmet és gyanításokat, melyek e csudás eseményt nyomban kísérték és csak akkor kezdettek némi elhatározottabb eszméknél megállapodni, mikor a király a krakkói püspököt, Bodzántát Rómába indította s mindent elkövetett, hogy a pápa e hevenyészett szövetséget méltányos okok miatt felbontsa.

De míg ezen lépések megkezdettek, az egész válóper folyama közben senki sem tagadta meg a tiszteletet Rokiczánától.

Ha Zdenkónak s Nagy Lajosnak szándékuk volt e nőnek becsületét a világ előtt helyreállítani, ez ritka szerencsével sikerült.

Rokiczana valóban egynek tartatott ez időben a legérdekesebb jelenetek közül s főleg a hölgyek, még a legmagasabban helyezették is - egészen pártján valának.

Ha ő a lengyel trónt óhajtandá e szövetséggel megnyerni, ha a válóper elé a legcsekélyebb akadályt igyekezendé gördíteni, hihető, hogy épen azon bősültek volna fel ellene leginkább, kik most pünkösdi királynéságát oly kedvezően legyezték, látván, hogy a hölgy távol attól, a kedvező szerencsét előnyére kiaknázni, a király első felszólítására késznek nyilatkozott az elválásra.

Zdenko pillanatig sem hagyta el nővérét: mi igen üdvös és czélszerű volt: mert bár Kázmér nem akarta Lajos királyt elidegeníteni magától s a keserű tréfát igen savanyú arczczal, de a lehető engeszteltséggel igyekezett királyi barátjának és szövetségésének szellemében venni, titkon fel volt Rokiczana, de főleg a vakmerő Zdenko ellen bősülve. Akadt volna tehát hivei közül nem egy, ki szerencséjének tartandá a király egyéni bosszujának szolgálni s így Zdenko örökösége a legtöbbek által korántsem tartatott feleslegesnek; főleg, midőn a derék és jeles Bariczka halálának híre szétterjedt az országban.

Kont, mikép mondá - nem követségi, hanem egyszerűen hirnöki minőségben volt a bán udvarában, kinek aligha igen fontos sürgönyöket nem hozott; mert Kotromanovics Stefán soha annyit és oly gyakran nem beszélgetett az ifjuval s jelenben késedelmét csak az okozta, hogy a bántól elébb nem szabadulhatott.

Megindulván Rokiczana, mindnyájan kísérték őt, derülten inkább mint komolyan, társalogva értek az új kolostorhoz.

Magasan álltak már ennek falai s látszott, hogy Diana tetemes költséggel rendelkezhetett; mert az épületnek nagy kiterjedése volt s a magas falak közt egy kis gazdaságot foglalt magában, az apácák egész földi világát, kiket választás vagy véletlen hozand e falak közé, ha felépülnek.

Diana vallásos szándékát nagy részvét kísérte, de csak azok részéről, kik a kereszténység terjedését óhajtották. Maga Kázmér, a lengyel király, annál hamarabb óhajtván feledtetni a pápával, hogy egyházi átok alatt volt, csak nem régiben feles összegekkel segítette Dianát, ki Magyarhonban is számos pártolókra talált, kik között első helyen említendő, az ifjú király s a gazdag egyházi rend főnökei.

Mihelyt az új egyházat megtekintették, mely szorosan össze volt a kolostorral kapcsolva, körüljártak mindent. A magas folyosók már boltozva valának; a czelláknak ajtait, ablakait készítették. Sok munkás volt jelen, mert épen a tágas kolostori kert földjének kitisztításában s irtásában feles munkás dolgozott.

Diana mindjárt az építés kezdetekor a kolostorfal egyik szögletbástyáját tökéletesen bevégeztette, úgy hogy a szoba - mely annak emeletében létezett, később szállásul használtatott általa.

- Az idő telik - szólt Diana, - s ha felségednek tetszik, indulhatunk. Ezen utóbbi szavak Rokiczanához voltak intézve, ki e címet elvből fogadta el; de azután a mi történt s le nem birván mindeddig csalódása fájalmát győzni, örökös emlékeztető jel maradt ez azon boldogságra, melyet egykor remélt s azon kínos szerepre, melyet játszania kellett, míg sorsa elválik.

- Menjünk, mond Rokiczana, - én is tudósításokat várok Rómából s talán eddig megérkeztek azok.

Mindnyájan megindultak s nemsokára az egész társaság néhány cseléd kíséretében, útban volt a bán kastélya felé.

ESZTHER KRAKKÓBAN.

I.

Mig ezek Kotromanovics közelében történtek, másnemű jelenetet kell kikapnunk az események szövegéből.

Miután Kázmér királynak hatalmas szövetségese segedelmével sikerült ellenségeit legyőzni, többen azon főurak közül, kik ellene fegyvert fogtak, közeledni kezdettek udvarához. Előbb egyenkint, később nagyobb számmal jelentek meg Krakkóban. A király a maga részéről semmit sem mulasztott el, e közelítést mindinkább elősegíteni és könnyíteni. A megtértek közül számosan hivatalokat nyertek, vagy hivatalaikban megerősítettek s Kázmér lassanként élvezni kezdé újra azon udvari fényt és pompát, melytől az utóbbi idők zavargásai s csatái elvonták őt.

Ellentétben azon egyéni multságokkal, hová mintegy kipihenni sietett az országos gondoktól, s hol egész más, feszély nélküli szellem lengett; az udvari ünnepélyekben és körökben a legszigorúbb bírálat sem találanda helytelent és semmi olyat, mi a királyt feledtetné.

Eszther egyikében sem jelent meg ezen ünnepélyeknek. Ő a királylyal tökéletesen el tudta hitetni, hogy őt csak személyeért szereti; de mihelyt Kázmérnak naponkint növekedő szenvedélyét s engedékenyséjét tapasztalta s hinni kezdé, mikép főleg a fiatalok s a lekötelezettek közt, pártja annyira növekedett, hogy hatásának terjesztését kockáztathatta: lassanként vágyat érzett magában nyilvános helyeken is megjelenni. - Nem kell felednünk, mikép senki sem tudta vágyait dicsélyesben indokolni, ha szükség, eltitkolni s azokkal ellentétben cselekedni - mint ő.

Ez oka, miért óhajtotta, hogy a király őt kitalálja, s így megtörténjék, mit a hölgyek tapintata valódi rendszerre alapított: szeretőik vagy férjeik által kivitetni s indítványoztatni azt, mit magok óhajtanak.

Azonban Kázmér bizonyos dolgokat egyáltalában nem akart kitalálni. - Ha oly eszmék jöttek elő, melyek meggyőződései ellen voltak, semmi neme a példálódzásoknak nem használt, a király nem értette a dolgot. Eszther odavetett észrevételei, hogy Kázmér saját magát becsüli meg, ha nem szégyenli azt, kit szíve választott, - mi eredményre sem vezettek. A király az ily célzásokat többnyire egy öleléssel viszonzta, mondván: mennyire büszke választására s miként örül, mindazon alkalmaknak, melyekben a szép Eszthert - kis titkos ünnepélyeiben körülvéttelve látja bámulóktól és hódolóktól; de egy hanggal sem érintette, hogy szeretőjét udvarnál is szeretné láttatni s őt ott is azon fokra emelni, melyet szívében elfoglalt.

Eszther észrevevén, hogy oldalas utakon s példálódzások által mit sem nyer, s a király megfoghatatlan szórakozottságot s csekély értelmi tehetséget fejt ki célzásainak felfogásában, egyszerűre akart a dolgon fordítani.

Kázmér király egy este, mikor már mindnyájan eltávoztak közeléből, csak hű komornyikával volt hálósobájában s vetkőzött. Az osztály, melyben lakott, ugyanaz maradt, melyet akkor foglalt el, mikor még a szép Adelhaid királyné udvarnál volt s összefüggésben maradt egy rövid folyosó által a királynétól egykor lakott osztálylyal.

A király e napon igen kedvetlen volt; újabb zavargások s elégtelenségek hírére hallotta, s Rómából a tudósítás újabb valópere iránt mindig késett. - Inkább, mint valaha, érezte az országlási s egyéb gondok súlyát s vágyott néhány napi pihenésre.

A király hálósobája melletti teremben mindig örök voltak, de azon oldalon, mely a feljebb említett kis folyosóval volt összeköttetésben, sürgősen tartatott az.

Mikor a komornyik meggyújtván az éji lámpát, eltávozott, a királynak úgy tetszett, mintha a kis folyosó felől neszt hallana. - Valóban amaz üres osztály felől a neszt növekedett s úgy rémlett, mintha a zárba kulcsot illesztenének. - Pillanatra valami babonás félelmet kezdett érezni a király, mintha attól tartana, hogy első neje, a szelid Aldon Anna, ki rég a sírban pihent, szánt volna neki egy éjféli látogatást. De ez nem volt több egy futó gondolatnál s mihelyt nem kétkedhetett többé, hogy valóban kulcs az, mely a neszt okozza, hirtelen felugrott ágyából s kardjai egyikét, mert hálósobájában sem hiányzott a fegyver, felragadván, várta, mi fog történni, a nélkül, hogy a szomszéd szobában létező öröket megszólítsa, átván félelmet árulni el előttük.

Ezek hallották ugyan, hogy a király felugrott ágyából, de felszólítás nélkül nem mertek a szobába lépni.

Kázmér nem tévedett, a kis folyosóval közlekedő ajtó volt az, mely mindig zárva tartatott, honnan most egyszerre nem más mint a szép Eszther nyitott a király szobájába.

A pongyola, mely karcsú arány- és szabályteljes tagjait fődte, még emelte e váratlan megjelenés érdekét. Eszther talán soha szebbnek nem látszott a király előtt, mint ez órában; de e megjelenés s mindaz, minek saját udvarában - s azok közt, kik személyével közvetlen érintkezésben voltak - történni kellett, hogy Eszthernek sikerüljön, ezen eddig minden kétértelmű jelenetektől óvott szentélyt megközelíteni, ez nem tetszett Kázmérnak a királynak.

Bármennyire szerette Esztert, mihelyt ráismert, szigorú hangon felkiáltott:

- Te Eszther? - s kinek engedelmeivel.

Nem lehetetlen, hogy az eszélyes némből, ki Kázmért tökéletesen ismerte, el volt ily fogadtatásra készülve, azért szerény és alázatos hangjában és tartásában pillanatig sem veszítette lélekjelenlétét.

- Én vagyok, felséges uram! - szólt azon hangon, mely a királyt még eddig soha sem érintette hidegen, - minden engedelem nélkül jöttem, s felséged elhiheti nekem, hogy sokkal vétekebbnek érzem magamat, mint gondolja, azért azok közül, kik szolgálatomban vannak, az egyetlen hű Rachelt hoztam el magammal s vakmerőségemet mindenki előtt titkolni akartam.

A hang a királyt, mint mindig, most is megengesztelte s szelidebben, de komolyan szólt.

- Eszther! vannak az ildomnak némely szabályai, melyeket gyöngédség s nemesebb tapintat tiltanak mellőzni. Te tudod, mennyire szeretlek s épen ezért mélyen sért, hogy te vagy az, ki ezen szabályok ellen vétettél. Nem akarok többé semmit hallani, bármi hozott ide, neked tüstént távoznod kell, vagy én fogok távozni!

- Igaz, - mond Eszther, - hiszen Lengyelország trónján újra királyné van, s az ildomok azt követelik, hogy az ily címzett szeretők, mint én, eltávolíttassanak az udvartól.

- Lengyelország trónján királyné? - szólt Kázmér, - szabad-e tudnom, miként nevezi magát ezen ismeretlen nagyság?

- Neve Rokiczana! - felelt Eszther, vádteljes tekintet vetvén a királyra. - Felséged jónak látta ama vakmerő cselekedetet, mely a romokban játszatott, tőlem titkolni, s én ezt hálásan, mint kíméletet fogadom; de egy névtelen levél tudomra adta azt, s hogy a cseh hölgynek sokkal nagyobb merény bocsájtott meg, mint az, a melyet most én kockáztattam, mert ellen nem tudtam állni a vágnak a királyt látni s őt vigasztalni.

Kázmér mellőzte az egyenes feleletet: - Itt nem folytathatjuk beszélgetésünket, szólt; - látod, hogy e felső öltönyön kívül igen is nagy pongyolában vagyok; de akarom tudni, hol szálltál meg s honnan s ki segédelmével közelítetted meg e szobát, mely minden oldalról őriztetik?

- A mellékosztályban vagyok, - szólt Eszther, ki fel látszott tenni magában, hogy a mit cselekszik, az egészen s nem félig történjék. - Ugy vélekedtem, folytatá, hogy ha Rokiczanának szabad volt a leghősiesb lelkű királyok egyikét eszélyesen szőtt - de a király tiszteletéhez mérve illetlen módon, egy színletnek hitt szövetségre csábítani, a szerelemnek is van annyi joga, megközelíteni azt, kinek életét és becsületét áldozta s fel merni annak oldala mellett állni, kihez a bosszú, s ellenséges szándék oly közel jutottak nem egyszer.

- Menjünk, - mond Kázmér, - vagy inkább siess előre s várj reám; a mi itt történik, elveim s ínyem ellen van. - Nem akarom a mellékszobában levők kíváncsiságát még inkább nevelni, miként az eddig is történt, mert majd minden hang áthat az ajtókon.

- Felsőged követni fog engemet, - szólt Eszther szemeit bátran emelvén fel a királyra, - többet áldoztam és mertem már, mint hogy akkor tapasztalnék visszautasítást, mikor szerelmemnek legnagyobb tanuságát adtam.

Kázmér három hét óta látogathatta meg Eszthert, leveleiben mindig ismételte, mennyire óhajtja őt látni, most előtte állt, s szebbnek tetszett neki mint valaha! Eszthernek nyert ügye volt!

- Jó, - felelt Kázmér; - felöltözni s követni foglak.

Eszther egy tekintetet vetett a királyra, azután nyugodtan szólt magában: jöni fog!

Úgy lőn: míg Eszther a szobában volt, Kázmér széken látszott állni; minden kicsapongásai mellett, kevés emberben volt oly kényes, gyöngéd féltékenység az iránt, mi a királyi méltóság légkörének megőrzésére tartozott. Azért a legkellemetlenebbül érintette őt, hogy a szomszéd szobában örködők láthatlan, de mégis halló tanui valának annak, mikép a király, saját hálóosztályában kétértelmű hölgygel találkozik, - mi eddig sohasem történt.

Mihelyt Eszther távozott, a király azonnal csengetett s nemsokára azon komornyik, ki őt levetkőztette, lépett a szobába.

- Tudtad-e József, hogy Eszther itt van? - kérdé Kázmér szigorú hangon.

A komornyik habozni kezdett: Azt hittem, felelt némi tétova után - hogy felsőged akaratából történik ez.

- Ezt nem hitted! - viszonzá a király rögtön, - azután az örök egyikét beszólította. Pár másodperc múlva a szobába lépett ez alabárdjával.

- Ezen embert, - szólt a király, - le kell a palotaőrizethez kísérni további rendeletemig; mert épen most egy kérelmes jelent meg hálósobámban a nélkül, hogy ezt tudná.

A komornyik jól ismerte a királyt s egy hangot sem mert kockáztatni védelmére; hanem kilépván a szobából, az egyik őr kíséretében eltűnt szem elől.

Mihelyt eltávoztak, Kázmér a második szobában létező tisztek egyikét szólította be: - Kegye-tek, úgy látszik, - szólt haraggal, - azt sem tudják, mi szobáim közvetlen szomszédságában történik? de többet erről holnap, most a második komornyikot kell azonnal ide rendelni, hogy míg az első börtönben ül, helyét foglalja el.

A királynak minden parancsa teljesítve lőn. Mit gondoltak, mitől féltek a teljesítők, azon Kázmér nem sokat törődött; megtevéen maga részéről - mivel az ildomnak tartozott. - Mihelyt újra egyedül volt, valamivel több ruhát vett magára, be nem várván a második komornyik megérkezését; azután azon az ajtón át, melyen Eszther távozott, kisietett a szobából.

Eszther egyetértvén a király első komornyikával s egy-kettővel azon urak közül, kik alkalmasint azt hitték, hogy a király nem fog neheztelni, ha a szép Eszther tudta s akarata ellen jelenik meg az udvarnál! mindent úgy elintézett, hogy a királynak s az egész városnak, Eszther meghittjein kívül semmi eszméje nem volt arról, hogy a kis királyné - mikép őt az udvariak nevezték - Krakkóban van.

Meglehet, hogy főleg a fiatalság legkevesebbet sem gondolt volna azzal, hogy Eszther az udvarnál nyilvánosan, mint a király szeretője be legyen vezetve; sőt voltak, kik óhajtották, hogy az érdekes hölgy által meg legyen ingatva Kázmérnak azon rendszere, hivatalnokai választásában semmi befolyást nem engedni pártolásoknak s melléktekinteteknek.

Bármennyire hízelt - mindössze is csak kevés számú - lengyel főurak fiainak, hogy a király őket titkos ünnepélyeire meghívja, a pusztá czimboraságot minden más jutalom és járulék nélkül, nem igen tartották egyértékűnek azon fényes hivatalokkal, s az azokat köröző tisztelettel, melyeket mások nyertek.

Ezt előrebecsálva, nézzük, miként alkalmazta magát Eszther tovább s ha tudta-e a királyt arra bírni, mit bármi áron ki akart vinni, mert hiusága minden mértéket haladott s dicsvágya annál öszpontosultabb erővel birt, mennyivel inkább kellett azt szerénység s alázattal leplezni.

- Itt vagyok, Eszther, - szólt a király, - s mivel már ide jöttél, sokkal udvariasb s lovagiasbnak higgy, mint hogy ne kívánnám feledni, mi megjelenésedben helytelen s viszonyunkra nézve káros hatással van. Ezzel Kázmér gyöngéden vont a karjai közé a szép hölgyet s helyet foglaltak két széken, melyek egy arannyal hímzett szőnyeggel borított asztalka mellett álltak.

- Felségednek soha sem volt több oka béketűrésre velem, mint jelenben; - szólt a hölgy, - mert engemet féltékenység hozott ide.

- Féltékenység?

- Úgy van, féltékenység: vetélytársamnak sikerült, bár a legkönnyebben megoldható módon, de mégis rövid időre azzá lenni, hová engemet legmerészebb vágyaim sem mertek emelni. Ha felséged azon szerelemnek természetét ismeri, melyet én érzek személye s következőleg a király iránt is: úgy nem szükség mondanom, hogy elvesztett lelki nyugalmamát csak egy adhatja vissza.

- S mi az? - kérdé Kázmér.

- Elégtét!

- Elégtét? - kiáltott fel a király, - s minő jögon követelheted azt? engem akarsz talán hibáztatni, hogy nagyobb zajt nem ütöttem a dologból? vagy a gaz Zdenkót, az egész cselszövény elrendezőjét, el nem fogattam s háborút nem kezdek leghatalmasb szövetségesem, a magyar király ellen?

- Nekem sem a királyokkal, sem felséged bosszújával nincsen ügyem, - felelt Eszther, - én szeretek! vágytársam előnyt vivott ki, én nem követelek bosszút s felségedet sokkal bensőbbben és szenvedélyesebben szeretem, mint hogy oly valamit kívánnék, mi országos érdekeit zavarhatná meg! Nő vagyok! nem, nem! - hölgy vagyok! hiuságom sértve, szívemben éles fulánk fészkel, hátra vagyok vettelve, vetélytársam előnyben van, nekem elégtét kell - nem több - nem egyéb!

- S miként érted ezen elégtételt? - kérdé Kázmér.

- Egyszerűen, - felelt a hölgy, - egész Lengyelország tudja, hogy a legszerencsésebb hölgy vagyok, hogy az ország leglovagiasb férfának szíve enyim, hogy Eszther a héber hölgy, anyja a király gyermekeinek! - Vakmerőség-e tehát, ha óhajtom, hogy legyen a király elég bátor,

azon udvari körök egyikében engemet is elfogadni, hol annyian mozognak, kik velem sem hűségben, sem csatlakozásban nem mérközhetnek!

- Az nem fog történni! - felelt Kázmér, erőt vevén magán, - nem fog történni saját nyugalmadért s mert hiu vagy, tehát féltékeny és ingerlékeny! - nem történik ez; mert ha a király sértő szavakat tud gátolni s büntetni, nem fékezheti a tekintetek életét, nem ura a mosolynak, nem büntetheti a visszavonulás semlegességét. - - Ki nem tehetlek azon kinnak, mely reád vár, ha nem is sejtéd azt, mert szeretlek Eszther! s gátolni akarom tovább is, mitől mindeddig megóvott szerelmem és saját szerénységed - a mellőzést, hogy ne mondjam, megvetést. - Bátor vagyok s merek mindent, míg magam fölött forognak az esélyek, de félek gonosz ígézettől, mely téged érhet, a titkos megvetés ígázatától.

Eszther büszkén felvetette ajkait, pillanatra a felséges keleti arc, mely a bibliai szűzek alázatára emlékeztetett - megváltozott, mint Jezabelnek felszikkasztak szemei s azokban az önbizodalom fönsége világolt.

- Meg fog történni ez, - szólt a hölgy rövid szünet után; mert ha hiuságomnak hizeleg, hogy álljak királyi szeretőm oldalánál, míg Rokiczana a királynéi nevet bitorolja, nem rettegek tudni akarni, miként ítél népem Istene maga engemet az emberek tekintete s közvéleménye által.

Kázmér szembetűnőleg ingadozott, mit természetesnek találándnak mindazok, kik a történetekből tudják, hogy Lengyelhon e legdicsebb királyai egyike még halála pillanatában is éber gondosságot tanusított e rendkívüli nő s egytől egyig feltűnő gyermekei iránt.

Kázmér ingadozott, de voltak dolgok, melyeknek erkölcsi hatása nála kiirthatlan gyökeret vert. Neki éppen oly erkölcsien lehetetlen volt szeretőjét, mint olyat s e cím alatt - bevezetni az udvarnál, mint a minő anyagian lehetetlen leendő egy tornyot ledönteni kezével.

- Eszther! - mond a király komolyan, - úgy látom, hogy valami ellenállhatlan ösztön vezérel téged jövődbe csepegtetni azon örömadagot, melynek egy életből sem szabad hiányozni. Ám legyen! de egy feltét alatt; udvaromban s főleg vidám czimboráim közt, hol oly serge van szenvedélyes tisztelőidnek, sejtem, akad nem egy, ki neked örömet, talán büszkén leendő kész nevét kölcsönözni.

- Hogyan? - kiáltott fel Eszther; nem oly kellemetlenül meglepetve, mikép azt talán gondolná valaki, - hogyan, uram királyom, más ember nevével? tehát ha jól értem felségedet, mint más embernek, mindenesetre olyannak neje, ki előtt az udvari termek nyitva állnak, jelenhetek meg ott s nem másként? Feláldozzam tehát éppen azt, mi főbüszkeségem, hogy Kázmérnak szeretője vagyok?

- Nem áldozol fel semmit, - válaszolt a király, kinek Eszther mesterileg játszott hüléje hízelt, - nem áldozol fel semmit! - ismétlé; - sőt még nyersz, mert mint nő s előkelő férfiú hitvese, senki sem vitathatja el megjelenhetési jogodat az udvarnál, a világot pedig drága Eszther, jobban ismered, sejtem, mint azt hinnéd, hogy csak egyetlen leendő, ki új neved s férjed paizsa mögött - nem sejténé a király szeretőjét.

Eszther fölkelte üléséből s gondolkozva járt fel s alá a szobában. - Nehéz áldozat, nehéz választás! - szól - s minő leendő a viszony köztem s azon ártatlan báránnyal, kiról a világ oly oroszláni bátorságot teendő fel, hogy Kázmér királylyal mer szeretőjeért sorompóba lépni?

- Minő viszony? - kiáltott fel nevetve a király, ki ezen új eszmébe, mint saját felfedezésébe, szerelmes kezdett lenni, - semminemű viszony, Eszther; ellenmondok erélyesen minden viszonynak. Ha ilyen férjet kapsz s ne csaljuk magunkat, elég akad ilyen, ha nem fősvénykedünk; ezen egyénnek nem leendő egyéb teendője sem előbb, sem később, mint tégedet megkérni, veled megesküdni s azután pár hétig eltűnni a világból. Később aztán mint valami

szép kastélynak s jövedelmes uradalomnak birtokosa egyszerre megjelenni itt, vagy Varsóban az udvarnál, mintha semmi sem történt volna. Egy szép házban fogsz lakni, melynek egyik szárnya kirekesztőleg a tiéd s honnan mint jó gazdasszony gyakran látogatásokat teendsz falusi jószágodba, többi közt Lobzowba, a tündér kastélyba, melyet tőlem aradíjban nyerends, mihelyt férjet találtál.

Azon pillanat óta, hogy a király ily világosan nyilatkozott, Eszther azon kezdett gondolkozni, kit válaszszon számos tisztelői közül férjnek. Mint minden ily helyzetű hölgynek, nem volt neki is, bámulandó tapintata daczára, egészen tiszta fogalma állásáról; ő azt nagyobb részt annak ünnepies arczáról ítélte meg, melyet azonosított a belső képpel a sima vonások mögött, hol a valódi fogalom rejtőzött, mint a gondolat rejtőzik s nem nyilatkozik a szavak hüvelyében.

- Megállapodtunk-e? - kérde a király nevetve, - szabad-e a névsorozat tudnom s mint véleményező a kitűzöttek felől gondolatimat kimondanom?

Eszther a király karjai közé vetette magát, megszűnt minden okoskodás - s hajnalban nyoma sem volt annak, hogy Eszther megjelent az udvarnál.

Oly szigorú rendet tartott Kázmér király, hogy némely titok át nem szivárgott udvarában a harmadik teremig: az az nem szóltak róla s e hallgatás okozta leginkább, hogy az egész világ tovább hímezett az apró udvari eseményeken s néha a semmiből, vagy ennél nem sokkal többől, hosszú s nem ritkán valótlan regények (melyeknek a történetekben is nyoma maradt) szövettek ki; főleg az udvari hölgyek közt, de ezzel a király keveset gondolt.

Krakkóban tehát senkisé tudta, hogy Eszther meglátogatta a királyt s miben mesterkedik a nagyravágyó héber leány; hanem a helyett a legcsodásabb történetecskék kerengtek, valami nagy családbeli hölgyről, kit titkon, leplezett kocsiiban éjfélnél a királyi csarnokba vittek, s hogy a király komornyika hűtlenségben találtatván, elmellőztetett az udvartól. Mások állították, hogy nem más mint Rokiczana maga volt az, kit hajnalban hófehér ménen láttak a királyi csarnokból kiszáguldozni s több ehhez hasonlókat. Két nap múlva a komornyik újra elfoglalván szokott helyét s miután tudva lőn, hogy Rokiczana Boszniában van, nem egy az udvarhoz járó hölgyek közül került gyanúba. Szóval mindenki közelebb állt a terjedő gyanú árkához, mint Eszther maga. Sőt akadtak e hírben volt hölgyek közül oly hiuk, kik a szegényítő sejtelemmel szemközt, olyankép mentegetődztek, hogy a gyanút inkább igazolták, mint csökkentették.

Ez s ehhez hasonló főokai annak, hogy Kázmér királyról körülbelül százszor annyit beszélt a világ s legalább ötvenszer annyit jegyzett fel a botránytár s adott át a komoly történetnek, mint valóban történt.

II.

Mintegy három hét telt el a király ezen találkozása óta Esztherrel, midőn egy este igen fényes ünnepély vezette mindazokat a királyi palotába, kik az összejövetelekre feljogosítva voltak.

A király udvara különösen népes volt e napon; számos idegenek voltak jelen s ezek közt a külsőleg s színleg megengesztelt római pápa küldöttje is, mint szintén magyar urak s több németek és francziák. Az utóbbiakban már akkor sem hiányzott azon ismeretes tulajdon, hogy minden gazdánál jól érezték magokat, míg személyesen nem bántatnak.

A legelőkelőbb úrhölgyek fényesen a kitelhetőségig s néha az izlés rovására mozogtak a nappalian világított teremekben.

Az ünnepély kezdete, mint minden ily összejövétel az udvarnál, a hivatalosak közül azoknak bemutatásával telt el, kik vagy először jelentek meg, vagy külföldről jöttek.

Ily bemutatások nem csekély időt vettek igénybe, mert főleg a felső körökben, mihelyt a hölgyek a tizenhetedik évet betöltötték, szülőik siettek őket az udvarnál bevezetni, így e napon is igen sokan részesültek e kitüntetésben.

Mindez fel nem tűnt, míg egyszerre Smilinszky, egyik azon fiatal emberek közül, kiket a király egyéni mulatságaiból ritkán feledett ki s vidor kedve által valódi fűszere volt az ily titkos tréfáknak, - lépett be fiatal nejevel.

A jelenlévők közül, a lengyelhoniakat értjük, senki sem tudta, hogy az életvidor s elveinél és szokásainál fogva legkevésbé sem komoly házassági viszonyra hajlandó ifju nősült, még kevésbé tudták, kinek a szép hölgyek közül sikerült őt lánczaira fűzni.

Mihelyt Smilinszky és neje bevezetve lőnek, sajátnemű suttogás keletkezett. Mindenki tudni akarta nejének családi nevét, mikor, hol történt az összekelés? s ehhez hasonlókat; midőn egyszerre Eszther neve lőn említve s a csodálkozás főfokát érte el.

Eszthert visszavonulásaért még az időben kevesen ismerték személyesen, főleg az előkelőbb hölgyek közül; azokat pedig, kik őt ismerték, eleinte zavarba hozta azon új minőség, melyben először itt megjelenni látták. Annyira ment ez, mikép többen saját szemeiknek nem akartak hinni, tudván, hogy Eszther mennyire ragaszkodik vallásához, s hogy e szövetség csak úgy történhetett, ha a zsidó hölgy kereszténynyé lett; azért nem csoda, ha azt gondolták, hogy őket valami rendkívüli hasonlatosság hozza tévedésbe. Meg kell vallani, hogy Eszther öltözete által is igyekezett megzavarni ismerőit. Haja rendezése, főéke s a nemzeti lengyel öltöny, mely díszesen fődte karcsú termetét, szóval minden különbözött attól, miként őt azok látták, kiket érdek, a király kénye, vagy könnyed elvek egyéni körébe vezettek. - De mindez a hölgy előnyére látszott számítva lenni, s oly remekül sikerült, mikép Eszthert maga a király szerfelett szépnak találta ezen este. Nemcsak e külsőségek, de kiválólag szerény s még is tapintatteljes megjelenése igen is alkalmasak voltak, a - nem tagadjuk - kellemetlen benyomást elzsibbasztani, mely azonban szembetünő lőn, mihelyt a társaság a bájos fiatal nőben a híres héber hölgyre s a király kedveltjére ismert.

Azok is, kik Eszthernek minden gazdagságát és befolyását meg tudták bocsájtani, míg őt az udvari légtől elkülönözve a viszlai várban felkeresték, nem lőnek képesek a visszatetszést magokban legyőzni s kellemetlen feszély súlya alatt valának, valahányszor a fiatal nő őket, mint ismerőket megszólította s ez által másokat kérdezősködésekre s észrevételekre birt.

Smilinszky egészen hatalmába kerítette a helyzetet. Volt alkalmazásában olyas valami, miből ki lehetett venni, hogy az ifju, királya iránti személyes rokonszenvből s buzgó kegyeletből, nevét áldozatul hozta oly viszonynak, mely iránt jelen szövetségében sem igyekezett senkit tévedésbe hozni. Mind ez negély és elfogultság nélkül történt, s ha némely embernek sikerült szégyenét engesztelőleg hordani a világ előtt, a király jobb paizsot alig választhatanda hiányos oldala leleplezésére - mint ezen ifjut.

Smilinszky kifogyhatatlan derűtsége s azon tulajdon, hogy szives baráti szolgálatok által számosakat le tudott kötelezni a nélkül, hogy valakitől viszon szolgálatot követelne, okozták, hogy neki nem voltak ellenségei s ha bolondságokat tett, miként ez igen gyakran, de csak saját hátrányára s nem mások kárára történt, őt mindenki menteni szokta.

Most is többen voltak, kik őt sajnálták, mint a kik kárhoztatták. Jó szive vitte e viszonyba! ez lőn az általános vélemény. - Többen igyekeztek vele legkevésbé sem éreztetni azon állhelyzetet, melybe e homályos, árnyas szövetség hozta. Eszther, miként láttuk, célzott ért. A király, ki eddig lehetetlennek hitte őt ily ünnepélyek alkalmával s általában az udvarnál láthatni, most

a nő előtt s kit férjének neve óvott, nem érzett semmi feszélyt - s Esztherrel többször beszélgetett, sőt tánczolt is.

Ha a cselszövényes hölgy megjelenése által diadalt aratott, ha a szép Rokiczana irányában elégtétet vívott ki magának, egyetlen órai mulatása után e fényes társaságban, nem tükrözte le többé magát vonásaiban e diadálnak élve.

A szerény, de derült kifejezés lassankint szembetünő elfogultságnak adott helyet s a felséges vonások, a legszebbek ezen egész társaságban, valami hideg, sértett kifejezést nyertek, melyet hasztalan igyekezett nyájas mosoly alá rejteni.

Wolkowszky herczegnő egy a legelőkelőbb hölgyek közül az udvarnál, azonnal fölkelte üléséből, mihelyt Eszther táncz után véletlenül mellette foglalt helyet. Pár más hölgy felelet nélkül hagyta kérdéseit; többen tekintetük s arczkifejezésük által élesen kitüntették, hogy őt nem magok közé tartozónak ítélik. Szóval - Eszthernek diadala azon számos nevezhetetlen, de sajogva érezhető hüléknek lőn kitéve, melyek ellen fegyver s bosszú nem létezik: mert simák mint az angolna s észrevenni azokat, vagy elárulni, hogy észrevettük, adja reájok a sértés bélyegét; míg türelem s szórakozottság az egyedüli módok - némi értény megóvására.

Vette-e a király mindezt észre, nem állítjuk, de hihető; azonban nem sokat törődött rajta s ha - mikép mondva volt - Esztherrel társalgott, egyáltalában nem különböztette meg őt s udvariasága irányában átalános volt.

Smilinszky feléje sem ment nevének, néhány ismerőjével a távolabbi termék egyikébe vonult s ott beszélgetett, nevetett, tréfált, mintha semmisem változott volna.

Eszther lassanként el lőn a hölgyektől tökéletesen szigetelve, senki sem szólt vele, senki sem ült mellé, az előkelőbb hölgyek példája ragálylyá lőn. - Ha azon ifjak egyike, kik Eszthert nem ismerték, vagy multjával nem valának tisztában, s talán, mindezen túl tevéen magukat, őt - tánczra szólította, hogy gyöngédségből kinos, sértő elhagyottságának véget vessen, meg lehetett győződve, mikép a többi hölgyek rá sem néznek többé, a nélkül, hogy hatalmában lenne e mellőzést rossz néven venni.

Mennyi béketűrést fejtett ki Eszther e kis csatározások kezdetében, minő ügyesen tudta rögtön odahagyni ülését, ha valaki fölkelte mellőle, mintha ez nem érette történt volna; miként került minden kérdést s minden társalgást, mihelyt első közelítése visszautasított; annyira érezte ereiben hevülni a keleti vért később, s meglehet - nem egy sötét bosszúterv haboztatta keblét, mikor e folytonos szégyenkövi helyzet a botrány színét kezdé magára ölteni s oly végletet ért, mely a rögtöni távozást elkerülhetetlenné tette.

A király előtt nyilatkozni, vagy épen panaszt tenni - büszkesége nem engedte; de annyian is voltak a sértők, mikép végre az egész társaság ellen keresetet kellende indítani.

Smilinszkyt nem volt oly könnyű előkeríteni; mert ő mint a tüzet, úgy került bájos nejét, s barátival elfoglalva mit sem gondolt azzal, mi a teremben történik.

Egy-két pillantás, melyet a fiatal férj a főterembe vetett, meggyőzték őt, hogy nevének igen rossz dolga van s oda ért, hol már azok is feljogosítva érezték magokat, őt egy-egy jelentő tekintettel vagy kétes mosolylyal büntetni s minőségére emlékeztetni, kik először látták, vagy nem sokat vethettek szemére.

Eszther kénytelen volt őt maga felkeresni. Sietve, nem tekintve sem jobbra, sem balra, haladt a nagy táncztermen s pár mellékszobán keresztül. - Ah! - szólt magában, míg szemei szikráztak: - lehetnék a vak Sámson, hogy rátok borítsam ezen öblök íveit! - - Végre megpillantotta férjét és eleibe sietett.

- Igen rosszul érzem magamat, - szólt közelítvén férjéhez, ki azon udvariassággal kelt fel és sietett neje elé, minővel az illem minden hölgyközelítést fogad. - Fejem fáj! - folytatá Eszther, - elszoktam a zajtól, haza akarok menni.

Smilinszky szívesen köszönt barátinak, elkísérte nejét a nagy terembe, míg a suttogás kétszerezve lőn körül. Az ifju fel sem vette azt, mint ha nem őt ille né s Esztherrel együtt eltávozott.

A király szeretőjének hiányát észre sem látszott venni és szokása ellen tovább mulatott mint máskor.

*

Miként érkezett Eszther szállására, kevés érdeklődéssel bir történetünkre nézve, de kilesni azon pillanatokat, melyek a nőnek ezen első bemutatását kísérték, nem leend felesleges.

Eszther szerette volna maga előtt is titkolni a bosszúságot, melyet a remélt diadal helyett haza hozott; azért az egész uton a királyi csarnoktól szállásáig, egy hangot sem ejtett ki Smilinszky előtt, mely kedvetlenségét és kiábrándulását elárulná.

A viszony köztök olyan volt, hogy mikép az ifju, minden kérdést kerülhetett, a nélkül, hogy ez feltűnnék, vagy a negély színét viselné; de csalatkoznánk, ha hinnők, mikép az, a mi a teremben történt - nem érintette és érdekelte őt. Könnyelműsége mellett volt az ifjuban oly érzés, melyet másnál a becsületének lehetne nevezni, de a hiuság fővegyítékével. Bár visszavonult tehát, azért mégis látott, hallott mindent s örült, hogy Eszther vele értekeződésekbe nem elegendik.

Mihelyt a nő hálósobájában volt, s egyedül maradott hű komornájával, Rachellel, egy támlányba vetette magát. Azon heveség, melynek annyira ura tudott lenni, mikor ennek szükségét látta, most egyedüli meghittje előtt medret tört. Arcza harag és bosszú kifejezését nyerte s könnyei megeredtek.

Rachel, ki asszonyát soha sírni nem látta, kinek csatlakozásában ritka buzgóság s rokonszenv tündek fel mindig, ijedten sietett Esztherhez s megállván előtte, reszkető ajkakkal kérdezte: - Mi történt, drága asszonyom! tehetek-e valamit könnyebbségére?

- Ah a gyalázatos gyáva nép! - kiáltott fel Eszther, felkelvén üléséből s hevesen kezdvén a szobában fel s alá járni. - Mi történt, jó Rachelem? megmondom neked: úgy bántak velem azon fényes hölgyek és férfiak, mintha Kázmér király az út széléről szedett volna fel! Le nem írhatom neked azon pár óra szenvedését! - Gúnymosoly, jelentő lenézés, mellőzés minden alakban! ah csak az hiányzott, hogy ki nem vetettek a teremből!

- S a király? - kérdezte Rachel, kinek vonásai haragban égtek, - a király mindezt tűrte?

- Van, a mit tűrni kell! mi ellen fegyver nincsen; - szólt haraggal Eszther, - mi oly közel áll a botrányhoz, mikép nem szabad érinteni, hogy be ne szennyezzük magunkat! - - Én köszönöm, hogy a király tűrte, min segíteni sem lehetett, több kimélet volt e türelemben, mintha mindazokat rendre kérdőre vonandá, kik nekem többet mondtak hallgatva s egy tekintettel, mint a mennyit valaha eltűrhetni gondoltam.

- S mit fogsz tenni, drága asszonyom, és Smilinszky ur, mit mondott ő, mit tett a férj? Mit a királynak tűrni kellett kiméletből s gyöngédségből, ő, kinek nevét viseled, tartozott-e szenvedni?

- Smilinszky ellen nincsen panaszom, - mond Eszther, - a gondviselés számomra sok csalódást tartott fenn, előtted, te hű lélek, titkom nincsen: meg kezdem vetni magamat! egy iszonyú gondolat birkózik fel keblemben, rosszabb vagyok mint hittem!

- Rosszabb? Oh nem, nem, - vágott Rachel szavába, - jobb vagy drága asszonyom, mint hiszed s nem tűrnél annyit, ha rossz volnál! ki állhatna könnyebben bosszút azon mellőzésért, melyet tapasztaltál? ki lenne képesebb haragja egész súlyát éreztetni ama büszke nőkkel, mint épen te? kinek egy tekintete, egy ölelése többet vihet ki a királynál, mint ezen embereknek összesen minden törekedésük.

- Csalódot, Rachel, - mond Eszther, - a királyt nem ismered! Lengyelországnak kevés nagyobb királya volt, mint ő! nem lehet őt személyes bosszú végrehajtójává alacsonyítani, ha bosszút áll és büntet, magáért és saját érdekében, vagy országos nézetekből cselekszi. De én nem is akarom azt! ragasztani óhajtanék dicsőségéhez, nem elvonni abból!

- S magadon hagyandsz tehát, asszonyom, minden sértést, minden mellőzést?

Eszther hallgatott.

- De nem fogsz legalább azon helyeken többé megjelenni, remélem, - folytatá Rachel hevesen. - Oh! asszonyom, térjünk vissza szép vidám várunkba, nem kellett volna azt soha elhagyni! Nincsen-e ott udvarunk, melynek királynéja vagy, s nem szivesek és alázatosak-e ama varázshelyen a büszke hölgyek, kik a király közelében mellőzni és sérteni mertek.

- Igazad van, Rachel, - kiáltott fel Eszther, - oh igazad! térjünk vissza! E napnak nem szabad haszon nélkül elveszni, a gondviselés nem ok nélkül vezetett engem azon helyre, hol az emberek egész kicsinységemet éreztették velem. Rachel, e keserű tanulságnak veszni nem szabad! én királyné akarok lenni, nekem nép kell, mely szeressen, melynek reménye, réve legyenek! S én királyné leendek, én népet teremtek magam körül: úgy talán elfeledem e mai napot s annak minden kiábrándulásait.

- Királyné! - kiáltott fel Rachel, míg a büszke örömmek egy sugára vonult át arcán.

- Nem értesz, hű lélek! - mond Eszther ihletve; - királyné, de király nélkül.

ÉLET-ÖRVÉNY, ÉLETTERV.

I.

Másnap reggel, midőn Eszther már fel volt öltözve s készületeit tevé Krakkót odahagyni, Smilinszky lépett a szobába.

Az ifju egész tartásában valami volt, a mi Eszthert meglepte. Eddig benne csak a király feltétlen hívét ismerte s egyét azon embereknek gondolta látni, kik kegyért mindent koczkára vetnek s becsület-oldalon sem finnyások, ha másnemű hiuság és érdek nyerhetnek a számításban; mert az ifju komoly tartása semmi jót nem látszott sejtetni.

Az utóbbi estnek tapasztalásai Eszthert ingerlékenynyé tették; a viszony, mely őt jól hangzó névvel s egy férfiú védelmével ajándékozta meg, terhére vált; mivel néhány órai kísérlet bebizonyította, mikép vannak dolgok, melyeket lehetetlen erőszakolni s még kevesebbé elfödni.

Talán érezte azt is, hogy Smilinszky áldozata lön hiuságának, a nélkül, hogy a nagyvilágban jó elfogadtatás által ellensúlyt vethetne azon álhelyzetnek, hová az ifjut sodorta.

Mindez kínossá tette e találkozást, melyet Eszther annál inkább távolítani gondolt, mivel már a szövetség természete, közte és Smilinszky közt okozta, hogy csak akkor jött vele össze, ha ő akarta.

Smilinszkynek mindazt, a mi Eszther keblét nyomja s idegeit feszültségben tartja, nem volt ideje észrevenni; mert udvarias, de hideg üdvözlése után be nem várván a feleletet, ekkép szólt:

- Asszonyom, kegyed egy kísérletet tön, s e kísérlet nem sikerült. Szerettem volna, ha választása mást érende s nem én jövőndék azon nehéz körülménybe, királyom iránti benső vonzalmam és oly tett közt választani, melynek homályát, fájdalom! egy egész élet alig képes lemosni. Kegyed hölgy, s hozzám nem illő, akkor terhelni szemrehányásokkal, mikor inkább, mint valaha, szüksége van nevemre s védelmemre.

- Mi czélból történt tehát e kora reggeli látogatás, melyre kegyedet fel nem jogosítottam? - kérdé Eszther kinek heves vérét e bevezetés nem volt képes lehűteni.

Smilinszky arcza szigorú kifejezést nyert: talán most, midőn értelme más irányt vett, érezte legelébb azon szégyenítő szerep súlyát, melyet, s ezt nem kell felednünk, nem Kázmér király rábeszélésére, hanem Eszthernek első, egyetlen ajánlatára önkényt s előző készséggel felvállalt; de nem akart sértő feleletet adni. Úgy látszik, igen fontos volt az ok, mely őt e rendkívüli némbér elé hozta.

- Mi czélból történt, - viszonzá Smilinszky, - megmondom kegyednek. Viszonyunk bár igen rövid, oda ért vélem, hol annak megszűnni, vagy ha kegyedben egy árnya van azon magasztos akaraterőnek, melyet eddig benne csodáltam, meg kell változni.

- Megszűnni, - mond Eszther, - ezt értem, Smilinszky, s kegyed engemet csak megelőzőtt, megváltozni? ez fogalmaimon túl van. Miként változhatna az addig, míg szövetségem a királylyal tart, kinek mindent áldoztam, ha csak kegyed nem tud és talál módot e szövetséget megingatni?

- Én semmit sem akarok olyat, asszonyom, mit nem magam cselekszem, hanem másnak elhatározásától feltételeztetik. Egy ajánlás, vagy kettő, ha kegyed akarja, az, a mi ide hozott. Bizonyossá tehetem egyébiránt, hogy én saját személyemet illetőleg, egészen tisztában

vagyok, bárminő legyen kegyednek elhatározása, nekem egyik mint másik esetre életszabályom ki van tűzve.

Volt valami az ifju arcának kifejezésében, minek Esztherre nem volt kedvetlen hatása. A könnyű élet embere, a férfit, kit épen a szerepért, melyet érette vállalt, a jobb meggyőződéssnek ismeretes hálátlanságával szégyenítő szolgálatokért, becsülni nem tudott, eszköz volt eddig kezében, nem egyéb. Most azonban azt kezdé felfödözni benne, mit legkevesebbé keresett, hajlamot, talán erőködést önállásra; az érdeket gerjesztett a héber hölgyben.

- Igazságtalan valék, - szólt rövid szünet után s látván, hogy Smilinszky elhallgatott. - A szolgálatért, melyet kegyed nekem s ez által a királynak tön, illő, hogy ha elválunk egymástól, ez harag és félreértések nélkül történjék. Ülünk le, Smilinszky, ingerült valék, kegyeteknek kevély hölgyei keserű leczkét adtak nekem, talán mindkettőnknek; azért nyugodtan akarom kihallgatni, szóljon minden tartózkodás nélkül; a jog, melylyel fölöttem maga az egyház megajándékozta kegyedet, a férjé tudniillik.

- Ne szóljunk erről! - szakította őt Smilinszky félbe, míg a vér kezdett felszállni arcába.

- Mondjuk ki bátran, - folytatta Eszther, - jobb mindent maga nevére nevezni, s aztán, ha terhünk van, lerázni; ne hallgassuk el tehát a földolgot, sőt abból induljunk ki.

- Rövid leendek, - mond Smilinszky, Esztherrel együtt helyet foglalván, - s szintoly rövid feleletekre számítok kegyed részéről. Kettő közül egynek kell történni: én elhagyom Lengyelországot örökre s más nevet, más és jobb hírt vívok ki magamnak a magyarok nagy királya alatt, vagy kegyed nőm marad, a szó teljes és legnemesb értelmében. Széttépi a köteléket, mely eddig varázsa alatt tartotta, s én igyekezném, mint Kázmér király özvegyét tekinteni.

- Hogyan? - kiáltott fel Eszther, - kegyed azt reméli, hogy a király, ki épen tegnap adta engedékenysége által legnagyobb bizonyosságát szenvedélyének, e hűtlenséget boszúlatlan hagyandja?

- A bosszú, ha ilyenre számíthatnék, enyhül szolgálna nekem s ír volna álhelyzetünkre, azért kettőnk közt van a választás, asszonyom, - folytatta Smilinszky szigorú hangon - engemet vagy a királyt!

- Lehetetlen! - mond Eszther, - nem is tudnám, miként tehetném azt?

- Ha nőm marad - felelt rögtön Smilinszky.

- S kegyed ráállna ezen áldozatra, mely mindkettőnkre nézve csak szomorú s üres napokat ígér?

- Ismétlem, - mond az ifju, - ha kegyedé nem, akkor enyim a választás, én magam részéről jellemem szerint cselekszem s következetes vagyok. Áldozat volt első tettem, áldozat leend a második. Áldozat nagy és nehéz, az is, ha hazámat el kell hagynom; mert bennem egy nyilvánulás kel ki a rejtélyből: úgy tetszik nekem, hogy azon órában, mikor el vagyok szánva hazámat örökre elhagyni, inkább szeretem és becsülöm azt, minthogy becsületvesztve szolgálhatnám, vagy eddigi értéktelen kábult életvadászatomban örömet találhatnék. A választásban az elsőség kegyedé, asszonyom, szóljon őszintén, én el vagyok határozva.

- S ha neje lennék, Smilinszky, megszűnnék-e a homály, melyet a szövetség magával hoz?

- Megengedi-e nekem, - viszonzá az ifju, önkénytelen sohaj után, mely kebléből emelkedett, - ha elébe nem tárom titkos utógondolatimat! nem tudnám azt tenni legjobb szándékkal. Álomszerűek azok, a sejtelem, a vágyak határiba szivárognak át; nem látom még, mi fog akkor történni, azért csak annyit mondhatok: hogy ha kegyed nőm leend s megszűnik a király szeretője lenni, a világ szerelmet gyanít mindkettőnkben; s azt hiheti, mikép nem a király engemet, hanem mi egyetértve őt játszottuk ki. Higyje kegyed, a szenvedély sokat kiment, főleg ha következetes marad. Elvonulunk a világtól; kegyed semmit el nem fogad a királytól,

sőt a mit kegyéből bír, visszaadja neki, s mint feddhetlen életű és hű nő, két három, talán több év múlva kivívja a becsülést magának. Boldog leendek-e én? ki ez órában nem akarom elhallgatni, hogy kegyedet szeretem.

- Szeret? kegyed engemet szeret? és mióta? - kérde Eszther meglepetve, ki alkalmasint mindenre inkább, mint rövid regényének ily fordulatára volt elkészülve.

- Tegnap óta, - felelt Smilinszky, míg ajkai körül futó fájdalmas mosoly vonult el.

- Tegnap óta? - mond Eszther, - tehát mióta az első szégyen ért életemben; mikor a világ legelőbb visszautasított azon korlátok közé, melyeket soha sem kellende túllépnem?

- Úgy van, Eszther, - mond Smilinszky. - Az emberi természet oly csodás, hogy néha épen ellenkező eredményekhez jut, mint a melyekre számított. Nem tudom, miként van, de midőn a szép Eszthert, kinek az egész világ hódolt, kinek kegyét, pártolását annyian keresték, megszángyénítve, elnyomatva láttam, szivemben egy érzés kelt, mint a vihar, mint az ár, miként fejezem ki magamat! sajnáltam kegyedet, kínosan égő fájvágygyal, szóval éreztem, hogy szeretem!

Eszther szemlátomást meg volt ingatva; Smilinszky a legcsinosabb ifjak egyike, ha könnyelműsége miatt nem is bírt az ország komolyabb férfiai előtt értékkel; vidámsága s a könnyű odaengedés, mely tettein feltűnt, sok barátokat szereztek neki. Nem volt tehetős, de egy régi kastélya volt s neve jól hangzott: 25 éves korában az ember még sokat változhat, jóra s rosszra, s Smilinszky több reményt nyújtott az előbbire. Eszther, a héber hölgy sem oly sokkal ezelőtt a legszerencsésebbnek tartandá magát, ha oly ifju kéri meg kezét, mint Smilinszky. Mindezen eszmék varázsszal kezdték őt körülkeríteni.

- Mi leend Kázmér gyermekeiből? - kérde Eszther, - s mit fog a király mondani?

- Gyermekeiből férfiak és jeles hölgyek, - viszonzá Smilinszky, - mit mond a király? ezt nem fogja kegyed kérdezni, ha képes egy nagy s életreható elhatározásra. Míg nincsen azon elszántsága a király haragját kockáztatni s avval dacolni, addig nem tépte szét a hálózatot.

- És szóljon, Smilinszky, - kérde Eszther, - ha mindketten ezen áldozatot tesszük, mert áldozat leend mindkettőnk részéről, boldog leend-e kegyed?

- Nem tudom! - felelt az ifju, - szeretni fogok! de kegyed, Eszther, boldog leend-e?

- Soha Smilinszky! - mond a hölgy, - ez órában kezdem azt inkább, mint valaha azelőtt átlátni, soha! mert én is szeretem kegyedet.

- Engemet! - kiáltott fel az ifju, kinek arczát egy sugara az örömmnek derítette, - engemet, Eszther, és mióta?

- E pillanat óta, - mond a hölgy, míg sötét szemei leírhatatlan kifejezéssel nyugodtak az ifju vonásain.

- E pillanat óta, Eszther? - kérde Smilinszky kétkedő hangon, - de ha úgy van, vagy azt hiszi kegyed, mit fog cselekedni?

Eszther arcának kifejezése elvesztette azon ingerültséget, melylyel az e párbeszéd elején bírt. Látszott vonásaiból, hogy valami nehéz, válságos küzdelem munkál e hölgyben, ki most a választás határhoz érven, nem meri a jövőnek lakatját feltörni s a tündér igéjére, vagy a villámra vár, hogy az általa érintetlen kapu felnyíljon.

Smilinszky érzése hasonló küzdelmet állt ki a lelki erőfeszítésre nézve, mely benne munkált, de másnemű volt az; az ifju mielőtt névszerinti nejének küszöbét átlépte, talán egy átvirrasztott éj magányos óráiban jutott azon elhatározáshoz, melyet tőle már hallánk. Még sem volt nyugodt, nem tudta, mi az, a mi őt bántja, mi okozza, hogy bármi történjék, Eszther elhatározása után életében valami hiány és ür marad mindig.

Eszther darabig mély gondolatokba merülve nézett maga elé, egyszerre felkiáltott: - Köszönöm, barátom, hogy kegyed pillanatig azon édes álomba ringatott, mely önbizodalmamat ébresztette föl; köszönöm, hogy e rövid óra alatt feledve lehetett minden s elég szerény kegyed, elég büszke én arra, hogy köztünk az élet legszentebb, legtisztább szava hangzott, a szerelem! Mint ereklyét, mint a frigy szekrényét akarom e szót keblembbe zárni, hadd égjen, mint az örök lámpa s világítson elvesztett édenemben! De az áldozatot elfogadnom nem szabad! Olybá képzelem magamat, Smilinszky, mint Judith, ki egy mámoros éj után oda vetve magát a gyilkos Herodesnek, a népeért áldozta becsületét s lelke nyugalmát.

- Hogyan, Eszther! - kiáltott fel Smilinszky, kinek szenvedélylyel határos csatlakozása Kázmérhoz e pillanatban sem czáfolta meg magát, s ki a hölgy nyilatkozatában egy iszonyú tervet gondolt fölfedezni.

- Téved, Smilinszky, - szólt Eszther, - a király soha sem biztosabb, mint mikor én állok oldala mellett; nem értett engemet! Világosan szólok tehát: határoztam, barátom! Ne szakítson félbe, hallgasson ki egészen. Egy érzés van bennem, s hálát adok nemzetem istenének, hogy ki nem aludt az egészen keblemből; oly érzés, mely tiltja, hogy egy szép ifju életet magammal rántsak az örvénybe. A királyban sok nagy és nemes tulajdon van; de hevessége által engedi magát ragadtatni, szenvedélyessége lényegét kettéválasztja s két embert alkot belőle. - Még nem oly rég a hős király, férje a legfeltűnőbb hölgyek kettejének, pár kastélyában nemünk üledékét gyűjtötte össze s pihenést országos gondok után orgiák közepette keresett. Ki feledné valaha a szerencsétlen Zách Klárát s a király könnyelműségének gyászos következéseit. De a mindig kegyes király boszúálló is tud lenni, ha szenvedélye ellen tűzi magát a hatalom: az egy Bariczka esete eléggé bizonyítja ezt! Meglehet Smilinszky, hogy engemet is érhet e bosszú! Talán közelebb állok ahhoz, mint a világ hiszi, hogy a férfin, ki annyit szeretett s oly könnyen feled, engemet is visszavet semmiségembe! de ha más akar ebbe avatkozni, ha más, nem ő maga akarja e viszonyt megtörni, ezen ember veszve van!

II.

- Veszve! - kiáltott fel Smilinszky, - nem mondtam-e, hogy a király bosszúja ír szivemre! De e kockavetésre meg merném kisérteni szerencsémét mindig. Mit tehet a király, ki házasságunkba beleegyezett, mindkettőnket udvarába fogadott, s ki már csak az által, ha viszonya kegyeddel megszűnik, felét az országnak kiengeszteli?

- Nem ismeri őt! - mond Eszther, bús, de szilárd hangon, melyből a legmélyebb meggyőződés szólt. - A király szeret engemet, s ha azután, a mi tegnap történt, még bensőbben csatlakozik hozzám, ne bámúlja kegyed. Ez a szerelem természetében van; Kázmér nem vett fényes termeiben tudomást arról, mi ott Smilinszky nejével történt; de örül titkon, hogy ez által engemet, miként hiszi, örökre eltávolított a nap világából.

- S hiszi-e, Eszther, hogy a király boszút álland rajtunk, ha e színjátékot valóvá tesszük? s a mi eddig díszítmények közt történt, az életbe visszük át, s leendünk valóban azok, kiknek neveztetünk?

- Ez meggyőződése! - viszonzá Eszther rögtön, - én, ki szeretek, s ha kegyed szavainak hinnem lehet, szerettetem, elég bátorsággal bírok a világ bármely szögletében új életet kezdeni, magam mögé vetni a múltat s annak minden emlékezetét! ah, de Smilinszky, bárminő nemtelen s megvetett teremtésnek tartson a világ, az én lelkembe is tévedt egy szép, egy engesztelő gondolat, s nekem is megvan büszkeségem!

- S mi jobból állhat a büszkeség, - mond Smilinszky, érdeklően kisérve a hölgy beszédét, - mint abból, ha egy új életet kezdünk s a világot meggyőzzük arról, mikép a cél, melyet magunknak kitűzünk, nemesebb, mint a melyet a véletlen vetett elénk.

- Állhat valami jobból ennél, barátom, - mond Eszther, - a szégyent elvetni magunktól s új életet kezdeni, szép és nemes elhatározás, de nem nehéz, ha szeretünk; ellenben tudva s akarva kiszabni magunkra a büntetést, s öregbíteni elszántan a súlyt, mely éltünkre nehezkedik, s mindezt tenni azért, hogy egy üldözött s elkeserített fajnak sorsát könnyítsük, ha nem jobb, nehezebb!

- Nem értem e rejtélyes szavakat, - mond Smilinszky.

- Egy nemzet él, - folytatá Eszther, - elterjedve az egész világon, üldözötten mindenhol, bújva a napfénytől s az emberektől; elválva, egyénekké elszakadva, melyeket az ige tart csak együtt s a múltak emlékezete! Én e népnek leánya vagyok, s ha ideiglenesen áttértem azon vallásra, melynek magasztos erkölcsi tanai ellen soha kifogásom nem volt, s melyet nemzetem egyik fia teremtett, szívvel mindig zsidó vagyok s az is leendek; a világnak nincs az a hatalma engemet arra bírni, hogy gyermekeimet, más mint népem vallásán neveltessem. De hallja tovább. Nagyatyám és szülőim Európa nagyobb részét beutazták: Portugalliától Lengyelhonig, minden országban egy sírt hagytunk hátra! anyám, atyám, testvéreim elmaradoztak, mint a fáradt karaván egyesei a pusztán, engemet s öregatyámat megkimélt a sors. Én vezettem az üldözöttet fosztva szemefényétől Krakkóba. Miként vetett a sors oda, nem tudom, mentünk egy helyről a másikra, pihenve pár évet, pár holdat, olykor csak napokat, s a sors egy öl földet a másik után kirántott lábaink alól.

Valami oly bús és mégis elszánt volt a hölgy szavaiban, mi Smilinszkyt megkapta. Nem akarta, nem tudta őt félbeszakasztani, de míg a fönséges vonásokon legeltette szemeit, míg azoknak erélyteljes s mégis oly bús kifejezését tekintette, úgy tetszett neki, mintha őt inkább szeretné mindennél a világon.

Eszther folytatta: - Nagyatyám nem volt szegény; családunk emlékezzetelen idő óta drága keleti kövekkel és gyöngyökkel, szövetekkel, aranynyal és ezüsttel űzött kereskedést. A folytonos üldözés közben, s hol annyian vágytak vagyonára, melyet jó martaléknak tekintett bárki, nem csoda, ha csodás tökélyre vitte fajunk az ügyességet, elrejteni a mit bír. Világított kincsünk mint a leborított edény alatt a lámpa a nélkül, hogy a világ egy sugarát sejtene. Csak ha ideiglenesen biztos helyre jöttünk, ha akadtak emberek, kik szolgálatunkkal éltek, akkor léptek ki sötét szekrényeikből a fénylő gyémántok és rubinok s a tiszta keleti gyöngy. Krakkóban elég nyugodtan éltünk; nagyatyám bizottmányos szerepben, a pompát és fényt annyira kedvelő uraknak és hölgyeknek a legszebbet megszerezte, vagy inkább sajátjából eladta, állítván mindig, hogy másoktól kapja s neki csak kevés haszna van fáradságos üzletében. A szerencsétlenség megtanította e fajt elhallgatni, olykor eltagadni az igazat. Kivallani, mivel bír, mit ezer nélkülözések közt összeszerzett, mindig feledvén magát s mindig azokról gondoskodva, kik utána jönnek, kivallani, mondom, mivel bír, egyértelmű volt a kifosztással.

- Mikor szegény öregatyám szeme fényét elvesztette, nekem kellett őt e rejtett üzelmében segítnem. Én nem bírtam atyámnak sem óvatosságával, sem ügyességével; előbb, mint sejtettük, tudva lőn, hogy atyámnak rejtett kincsei vannak. A szegénység külszíne növelte a gyanút s mivel népünkről mindenki feljogosítva véli magát azt hinni, hogy alacsony, vagy rossz úton jutott vagyonához, találkoztak emberek, kiknek nem sok fejtörésükbe került ürügyet lelteni, őt minden pillanatban romlasztó adó alá vetni.

- Az öreg embert megtörte e soknemű zaklattatás, e lőtás-futás egytől a másikig, hogy valamit megmenthessen, vagy újabb zaklattatástól megóvja öreg napjait. Szeme nem látta többé, miként apad a kincs, miként olvad össze a halom, de keze érezte, nem lehetett őt megcsalni!

Oly finom volt tapintata, hogy ha néha álköveket vegyítettem a mindig tágabb hiány palástolására, azonnal észrevette. Ivadék gyűjtött ivadéokra; én vagyok, kire az öreg remélve a sír széleig, akarta hagyni, mit az emberektől meg tudott menteni! Ő nem csak kincseit látta apadni, jövőm reményei sorvadtak össze! Ah, Smilinszky, hagyja kegyed elhallgatnom e szomorú rohamot az örvény felé, mely mindent elnyelt! Egy reggel felébredtem ágyamban: atyám szegényes felső öltönyében egy kis alacsony széken ült a nyílás előtt, melyet a szoba padolata alá maga készített. A deszka kiemelve rovájából, mellette hevert; az öregnek keze a rejtett vasszekrénykébe volt merítve, mintha abban még valamit akart volna fölfedezni: minden eltűnt abból egy roppant nagyságú smaragdon kívül, melyet eleim egyike maga hozott keletről, de melyre vevő nem akadt, mivel árát szabni senki sem tudta. Ezen ereklyét őrizte ivadék ivadék után, mint utolsó menedéket, melylyel ha minden kiapad, valami gazdag fejedelemhez menjenek s őt avval megkínálják.

- E kövön nyugodott atyám keze. Szívem megszorult, mikor őt láttam; szakálla, így meghajolva, a földet érte s nekem úgy tetszett, mintha imádkoznék.

- Felkeltem nyughelyemből, csendesen közelítettem, hogy a vígasz szavaival bátorítsam a hanyatló öregot, ki a fizethetetlen árú kincs mellett, nélkülözni kezdé mindennapi kenyerét.

- Ki írja le borzadásomat! Atyám halva volt! Meredten ült, szeme kialudt. Oh! a tekintet, melylyel a tágra nyitott holt szemek a kincstre voltak szegezve, a kétségbeesés kifejezése a szép öreg vonásokon, mindez irtózatoss!

- Mit mondjak tovább? Még a szegény halott eltemettetése is szégyenülésekbe s küzdelmekbe került. Mikor a hideg ravatal, melynek minden maroknyi földjét, árverezett butorainak árával mértem föl, zárva lőn, mikor egyedül álltam a világon drága ereklyémmel, melyet dús hajam közt tartottam rejtve: mikor minden el volt adva, gazdánk az utczára vetett.

- Egynek jutottam azon nők közül kezei közé, kik élettől s becsülettől vásárt űznek. Nagy kilátásokkal, ábránd álmokkal kecsegtetve általa, hívémm, hogy a választott vagyok, míg csak a számot szaporítottam. Mindennek fogytán valék; nem tudva, nem foghatva meg világosan, mit kíván, mire akar venni, mire czéloz e némbert? elfogadtam végre nehéz küzdés után a szívesen s hizelgő szavakkal ajánlott és adott szállást, ételmet. Levettem nemzetem viseletét s szép lengyeles öltönyök födték tagjaimat. A nő jótéteményeit részvéte által igyekezett előttem megfejteti s érthetővé tenni irányomban, ki a megvetett héber osztályhoz tartoztam. Nem tudtam mindezt világosan érteni s titkos, gyötrő utógondolat örködött bennem, valami rettegett, bizonytalan jövő fölött.

- Veszve valék! mielőtt tudtam, megromolva, mielőtt értettem, mivé lettem. E nő által jutottam Rokiczana kíséretébe. Előbb a királynak más mulató kastélyába valék szánva, két szép lengyel leánykával; engemet ért a választás. Így jöttem a Vízla melletti kastélyba s Rokiczana eltávozássa óta a király kegyébe.

Smilinszky látta, hogy Eszther nyíltan beszél vele, semmit sem titkol, nem akar jobb lenni, jobbnak tetszeni, mint a minő valóban. Szíve mélyében megsajnálta őt; de egyszersmind a hely, honnan Eszther a királyi kastélyba került, az élet, mely bevezetésül szolgált mostani helyzetének, szóval minden, a mit hallott, meggyőzték őt arról, mennyire könnyelmű volt az elhatározás, ily hölgynek saját nevét adni paizsul. Nem akarta azonban Eszthert félbeszakítani s míg a hölgy az utóbbi szavak után mélyen elhallgatott, Smilinszky vonásai tünődést s fájdalmat árultak el, mi őt egészen leigézni látszott.

Hosszú szünet után Eszther felemelte az ifjura szeméit; azután oly alázattal, melyet e büszke teremtésben senki sem keresett volna, rebegte: - Ugy-e, Smilinszky, mi nem lehetünk egymáséi soha?

Az ifju hallgatott, nem tudta, mit feleljen, magának sem tudott számot adni gondolatról.

- Mint a keleti smaragdot, - szólt Eszther, - mely még birtokomban van, szem nem látta az élők közt, mióta szegény öreg atyáméi elhúnytak; úgy őrzöm az egyetlen gondolatot, mely még tűrhetővé teszi életemet. Nem magamnak többé, azon népnek akarok élni, mely úgy mint szegény öregatyám egy helyről a másikra vándorol, melyet vétkes szeszélyből s hiuságból megtagadtam; igen, Smilinszky, azon népnek akarok élni, s vallásomhoz visszatérni. Oh e nép olykor kincsei közepette a legszegényebb koldusnak becsülésével nem bír! Össze akarom vonni rokonságunkat, mert a mi fajunk egy család: tizenkét ága, annyifelé széledt el. Ide akarom őket hozni, hogy többen legyenek együtt! Akarom, hogy a szégyen s üldözés, mely eddig e faj életét elkeserítette, némileg szűnjék - s többen együtt - kevesebbé érezzék a teher súlyát, s egymásnak nyujthassák kezeiket s egymásnak foghassák be szemeiket?

- S miként akarja azt kegyed végrehajtani?

- Ha elvetek minden reményt magamtól álfénnyel kérkedni, ha be nem tolakodom azok közé, kiknek a szégyen, Kain-jegye, nem ég homlokukon, ha - oh! Smilinszky - ha egy király nyilvános szeretője maradok, mivel egy becsületes ember neje többé nem lehetek!

- Ez végső elhatározása, Eszther? - kérde Smilinszky, - tehát utaink elváljanak? s én törjem meg a viszonyt, mely köztünk eddig létezett? Legyen, de nekem nem szabad többé Lengyelhonban maradnom!

- Végső elhatározásom ez, Smilinszky, - felelt a hölgy, - s jól tudom én, lesznek számtalanok, kik azt fogják hinni, mikép semmi sincs könnyebb, mint arra határozni magunkat, hogy fény és kényelem, multság s szórakozottság közt fonva odább életünket, még a jóval, a mit célzunk is, hódolatot s elveink felfokozását eszközöljük. Ez a bűnhődés az első ballépésem, melyet tettem, s ez oka, hogy magamat akarom kitenni a legfájdalmasabbnak, mit most kezdek csak érezni, mióta szeretek, hogy egy megtérés útját is elvágjam magamtól.

- Ábránd! - mond Smilinszky, - túlfeszített eszmék!

- Hagyja, Smilinszky, a szikrát bennem munkálni, nekem előérzeteim vannak, s előttem az út ki van tűzve, azon kell haladnom: jöjön, a mi jó! én a titkos sugallást követem. Elválunk tehát, barátom, s én visszatérek a fényes bűn ösvényére, hogy legyek olyan mint az ár, melynek iszapjában gazdag aratás készül.

Folytatták-e még tovább beszélgetésüket, értették-e egymást, s miként ment véghez az elválás? nem akarjuk taglalni. Sokáig voltak együtt, de a találkozás után néhány nappal Smilinszky eltűnt Lengyelhonból s Eszther a viszlai várban volt újra. A világ a rövid színi jelenetet a krakkói udvarnál elfeledte; ha voltak még emberek, kik Eszthert néha hevenyészett férjének nevén említették: nemsokára újra minden melléklet nélkül hangzott a híressé vált héber hölgynek neve.

Hogy vallásához visszatért, magának a királynak beleegyezésével gyermekeit zsidó vallásban neveltette, történetileg tudva van. De nyugodt volt-e? de - a külfény és külszíne alatt a boldogságnak - nem hányattatott-e az indulatok és szenvedélyek hullámain? E kérdésekre eseményeink folyama adandja a feleleteket.

Smilinszky eltűnt Lengyelhonból s vele e történet folyamában többé nem találkozunk. - Sokáig semmit sem tudott róla a világ; csak később, jóval azon időkaraj után, mely az itt elbeszélendőket keríti, tért vissza honába, mint agg, de még erőteljes férfiú, ki magának idegen név alatt, Nagy Lajos király hadseregeiben jó hírt, vagyont, becsületet szerzett.

A HALICSI VÁSÁR.

Kázmér, miként eddig minden szabad óráját használta, hogy Eszthert koronként láthassa: úgy a krakkói udvarnál történtek sem változtattak semmit vonzalmában. A király túl volt már az ifjúságon s Eszther annyira tudott vele bánni, hogy inkább mint valaha hatott reá. A héber hölgy makacs következetességérzettel - legalább e czég alatt - kivitte tervét, melyet missiójának nevezett. Brabantból, Hollandiából s Némethon több részeiből, a zsidók elébb egyenkint, később egész karavánokban érkeztek Lengyelhonba s Eszther mindent elkövetett, hogy sorsukon könnyebbítsen. A király nem tudott tőle e részben semmit megtagadni.

De a gondok nehezettek Lengyelhonban; mert mielőtt a hős Kázmér álmodná, a vakmerő lithvániai hercegek újra fegyverben álltak. Mindazok, kiket az utóbbi csaták balszerencséje szétugratott - csatlakoztak velök, s kettőzött hévvel s elszántsággal támadták meg - a sokat szenvedett Vörös-Oroszországot.

Kjeistut és Lubart minden nagy csatát kerültek, de kifogyhatlan zaklatásaik kifárasztották a lengyel seregeket, s miután Vörös-Oroszországban Kázmér csak az volt és csak addig - hová és a meddig lábát tette le; beleunt a folytonos nyugtalanságba s békére lépett a két herczeggel, nekik hagyván Wolodomirt és vidékét, magának tartván a halicsi herczegséget.

Valami külszíne létezett tehát a nyugalomnak Vörös-Oroszországban, s a nép a békés élet medrébe kezdett visszatérni. Főleg Halics akkortájtban vásáraiért, melyeket a hadviselések sok ideig gátoltak, minden vidékről meglátogatottak.

Történt pedig, hogy Diana, a boszniai bánnak nővére és Lizinka annak leánya, a chelmi herczegnőt, Diana nővérét Katharinát akarták meglátogatni. Nem csekély kísérettel jöttek, szándékuk lévén elébb az akkor híres halicsi vásárt felkeresni; mert nem mindenhol lehetett annyi ritka szövetet és ékszer találni együtt, mint ott, hová a zsidók már sűrűbben jártak s Eszther védelme alatt több biztonsággal tárták ki áruikat.

Szeptember 6-ikán 1353-ban érkeztek a herczegnők a városba, hol számukra jó előre szállás volt rendelve.

A város minden utczái tele voltak sátrakkal és fabódékkal; ritkán gyűlt oda annyi idegen. Minden szállás el volt foglalva annyira, hogy Diana alkalmasint szállás nélkül maradanda, ha őt testvére, Micoslaw, meg nem előzi.

Kotromanovics István bán nem tudta, mi a félelem; mint Nagy Lajos király alattvalója és vezére oly tekintetben állt, mikép - főleg e rövid békeszak idejében - azt hitte, hogy Dianát semmi veszély sem fenyegeti s azért engedett leánya a szép Lizinka kérésének is - Dianát elkísérhetni, hogy másik nagynénjét, Katharinát ölelhesse, ki őt számtalanszor kérte atyjától rövid időre magához, de Kotromanovicsot rá nem bírhatta leányát távol eresztetni magától.

Lizinka jelenléte Diana társaságában okozta, hogy a bán testvérét, Micoslawot bizta meg a kíséret vezetésével.

Lizinka is örült a halicsi vásárnak, mint ez időben ritka eseménynek s rendkívüli mulatságnak. Játékszínek s ehhez hasonló szemlék akkori időben legfeljebb királyok udvaraiban léteztek; azért egy népes vásár, melyben néhány szemfényvesztő, zenészek vagy bohócok megjelentek - a nagyobb mulatságok közé tartozott.

A hölgyek az estét vidáman töltötték. Micoslaw, bár ismerői nem voltak a vidéken, többekkel találkozott, kik mihelyt a herczegnők érkezését megtudták, azonnal tisztelkedni óhajtottak nekik.

Nem volt még késő az idő; azon épületnek egyik termében, hol a hercegnők és kíséretük számára a halicsiak az estebédet szándékoztak rendezni, több hölgy és férfiú jelen meg. Ha a hercegnők nem leendének kissé kimerültek az uttól, alkalmasint Lizinka kedvéért a komolyabb, de komolyságában nem szigorú Diana nem ellenkezett volna a kis tánczvigalom elrendezésével, melylyel a halicsiak igen hajlandók valának szíveségüket és vendégszeretetüket bizonyítani; de Lizinka maga alkalmasint nagynénje iránti kiméletből, vagy talán, mert szíve nem volt oly könnyű s oly öröme kész, mint máskor, lemondott erről. - Ez okon a nagy teremben, mely a hercegnőknek és Micoslawnak szállásaikat elválasztotta, a multság csak társalgásból állt. A kellemes szeptemberi est megengedvén, hogy minden ablak nyitva legyen, a hercegnőket a vásári bódékban égő számtalan lámpa s a késő estig hemzsegő nép, s hangzó vidám zene és ének mulattatták.

Végre az estebéd órája ütött s ez bevégeztetvén, a vendégek lassanként elbucsúztak, a hercegnők pedig visszavonultak szobáikba.

A chelmi hercegnő semmit sem tudott a tervezett látogatásról, minden meglepetésre volt számítva. Utasaink azt végezték, hogy a jövő napot a vásár megtekintésére s vásárlásokra szánják, azután késedelem nélkül folytatják útjukat.

Világos, hogy Lizinka, bármennyire szerette atyját, óhajtotta tőle jelenben távolabb lenni; mert a bánnak béketűrése ki volt merítve s a hölgynek kevés reménye maradt atyja elhatározását megváltoztatni. - De mivel ennek mégis meg kellett változni, ha nem is tudta miként? egyről felelhetett magának, hogy tudniillik Kont lovagon kívül senkit sem választand férjül. Meg lehet tehát könnyen fogni, mennyire szerette e nehéz, válságos óra előtt, mely fenyegette állt előtte, a közidőt máshol tölteni s így nem lenni kitéve azon folytonos célzásoknak, melyek atyjának társalgásában - soha sem hiányoztak. Darab idő óta a bánnak rögeszméjévé vált veszélyt látni a késedelemben, s attól tartani, hogy leánya úgy jár mint Diana, ki hosszas választás után s elutasítván a legkitünőbb kéréket, végre apácza-kolostorok építésére adta magát.

*

Másnap reggel már hajnalban minden zsibongott, járt-kelt Halicsban. Nehéz szekerek gördültek az utcákban fel s alá, s a vidékről újabb vendégek jöttek, mígnem egy az elkésett kereskedők közül éj idején érkezvén, most vont a sátrát s felszerét - vagy gyékényekre rakosgatta ki áruját az utcák földjére.

A város tágas tere lőn gyűpontja a sokadalomnak; ott voltak a leggazdagabb árubódék s nyitott szövet-félszerek.

A sátrak közti tágas utcákban, a sürgő vevők és ácsorgók közt, olykor egy hadiasan felkészült fegyverest lehetett látni, vagy vidéki urakat lóháton, kik leszállván itt lovaikról, alkudoztak és vásároltak.

Diana és Lizinka gyalog járták be a boltokat, raktárakat; mindenütt, hol a két hölgy Micoslaw kíséretében s számos cselédjeivel megjelent, a legnagyobb figyelmet gerjesztette. Mindenből látszott, hogy őket az egész vásári közönség első s legfontosabb személyeknek tartja.

Mintegy tíz óra lehetett reggel, midőn Diana és Lizinka egy ékszeráros bódéjába léptek. Az öreg kereskedő azonnal ülésekkel kínálta meg a hercegnőket s mindent, a mi boltjában volt, kitarta eléjük. Magasztalta áruját s szeméből látszott, mennyire tudja vagy hiszi, hogy e magas látogatással a szerencse köszönt be boltjába. - Míg a hölgyek nem csekély kedvteléssel az ékszerek tokjainak felbontásával s a fényes kövek megtekintésével foglalkoztak, addig Micoslaw néhány vidéki úrral társalgott, kik nem régiben érkezvén haza Kázmér király udvarából, igen sokat tudtak beszélni.

A nép e közben az utcát eltöltötte, úgy hogy a kereskedő bódéja egészen körül lőn fogva áttörhetlen tömeggel, mely a ritka vendégek minden mozdulatát szemmel kísérte.

Az élénk beszélgetések, a sajátos és különböző öltözetek s azon zsinat, mely népes vásárt kísért - nem érdektelen tekintetet adtak az egésznek.

Egyszerre Micoslaw azt vette észre, hogy a népben szokatlan mozgás keletkezett. Úgy tetszett, mintha a bódé közelébe szorult tömeg valami nyomásnak engedne. Kétes zsinat, egyes távoli kiáltások hangzottak: de mindez oly egyszerre s oly hirtelen jött, mikép senki sem tudta világosan, mi történt.

- Minő zaj ez? - kérdezte Micoslaw, kijebb lépve a bódéból, a vidéki urak egyikétől, ki nem sok tudomást látszott arról venni akarni.

- Szokott dolog, - felelt ez, - valami ló szabadult el, szekér feldőlt, vagy a mi még hihetőbb, a sátrak közt lopás történt s a bűnöst üldözik!

- Tűz, tűz! - hangzott egyszerre, s a nép, mely addig valami önkénytelen nyomásnak engedve, előre tolongott, most visszatért s egyik a másikat kezdte nyomni. A jelenet fenyegető alakot öltött magára.

A sátrak körül annyira összeszorult a tömeg, hogy néhányan a szemtelenebbek közül a bódéba magába léptek, hol a két hercegnő vonásain félreismerhetlen lőn az ijedelem, mely a növekedő tolongással s mindig zajosabb kiáltásokkal nőttön nőtt.

Micoslaw hirtelen a hölgyekhez fordult. - Innen, - szólt nyugodt hangon, de nem minden aggodalom kifejezése nélkül vonásaiban, - minden áron mennünk kell!

- Mi történt - mit jelentenek e kiáltások, e tolongás? - kérdezték a hercegnők.

- Nem tudom, - felelt Micoslaw, - de itt más veszély fenyeget, mely közvetlen, az összehúzó veszélye. E nép, mint látom, nem szándékosan sűrűdik körünkbe, hanem valami külső erő által tolatik.

- De hova? - kérde Dina, szemeit a nép felé irányozva, mely valódi birkózásban volt egymással, s mely közül nem egyet legázoltak már a többiek, kik minden áron utat akartak magoknak a tömeg közt törni. A bódé deszkái recsegték, a kereskedő ijedten kezdte kincseit összeszedni s a ládába rakogatni.

E veszedelmes pillanatban többen, kik Dianát és kíséretét megismerték, összeverték magokat, s közel félve a bolt tág nyílásához, kiáltottak: - Ide közeink, mi kivisszszük innen hercegnőket! - Valahol tűznek kellett támadni, a nép maga magát rémíti el.

Mások mindenkép igyekeztek a tolongókat arra bírni, hogy álljanak meg, s várjanak, míg azok, kik elől vannak, kiérnek a szoros sátor-utczából.

Micoslaw azon szolgálatkész, jó szándékú férfiak közé lépett, kik a hercegnőket felszólították s leirhatlan erőködéssel sikerült végre, a szorosan vállatvető férfiaknak magok közt egy kört nyitni, melynek egész erejükből védett hézagában a hercegnők igen kétes védelmet nyertek. Nemcsak a kis úrt, hová menekültek, kellett mindig a lehetőségig szabadon tartani, hanem előre, s ki a bódék közül minden arasznyi tért el kellett küzdeniök azoktól, kikre pánrettegésük közben sem szó, sem intés nem hatott.

Vásári tolongás magában sem tartozik a veszélytelen körülmények közé, főleg hol ember, szekér, ló minden egy utcába szorul, mint az régibb időben még inkább napirenden volt, mint most - kisebb városokban s faluhelyen. De itt nemcsak a vásári tolongásból kellett a hercegnőket kimenteni, hanem tökéletesen elrémült emberek összeveszett erőlködései közül, kiknek ijedelmük nőttön nőtt.

Mintegy tiz-tizenkét lépésnyire haladhatott ama kis emberpaizs előre s a hercegnők szállásának irányában, összeszorítatva mint a vasgyűrű, midőn a jelenet valóban rémítő tekintetet nyert; mert a tűz a sátrakig terjedvén, a felkelt szél szárnyain dühös gyorsasággal ömlött el két hosszú, recsegő lángfolyamba, övedzve sűrű vakító füsttől.

A gyulékony anyag egyszerre lángot vetett s lehetetlen lőn valamit megmenteni; ki a mit felragadhatott, magáét, másét, miként a véletlen játszta azt kezébe, elhordta magával - s az egész léget leirhatlan ordítás, vegyülve káromkodásokkal töltötte el.

Miként a fa és szövetbódék hirtelen lehamvadtak s a szél mindenfelé kezdte a perjét s üszköket hordani, a hely is tágult, égő parázs s forró hamu közt széledtek el a menekülők, megtöltvén az egész teret s igyekeztvén minden áron a vesztes színhelyét odahagyni.

Mikor a hercegnők végre kiértek valamivel szabadabb helyre, a szélnek egy ellenkező csapása a füstöt fekete gomolyokban sodorta a leégett vásár helyére. Még jó távol voltak szállásuktól. Többen, kiknek erőlködése s elszántsága mentette meg őket eddig, most a tömeg által elsodortattak s alig maradt öt-hat férfiú Micoslaw mellett, mikor szabadabb helyre kivergődvén, kissé körültekinthettek.

Nem tudta mind e pillanatig senki világosan, mi történt s mi okozta a tüzet, főleg pedig az első ijedelmet még a tűz előtt: mert annyi mindennemű kiáltások közt lehetetlen volt tisztán kivenni, mi a rettegés első és főtárgya.

De a szabadabb helyre érvén, Micoslaw azonnal tudta hányadán van, s hogy Halics ellenség által támadtatott meg. Ki volt ezen ellenség, honnan hullott le mint villám az égből - békés időben? mindezt ő sem foghatta meg; de a növekedő kiáltások, még néhány háznak meggyújtása s most már érthetőbb jajveszeklése a népnek, semmi kétséget sem hagyott fenn.

- Előre - előre - barátim! - bátorítá Micoslaw azon néhány embert, ki még mellette s a hercegnők mellett maradt; - a város ellenség kezében van; igyekezzünk mindenk előtt a hercegnők életét biztonságba hozni. Előre! a támadás a város éjszaki oldalán történt, talán sikerül erre jobbra kimenekülhetni, mielőtt a vad martalócz sereg utólér.

- Utánam! - kiáltott egy ifju, ki épen most jött azon ház felől, hol a hercegnők szállva voltak. Az egész cselédség kísérte őt, míg azok, kik a vásárban követték a hercegnőket, egyenkint érkeztek minden oldalról vissza. Az ujon jöttek mint a bucsusok fel voltak podgyászolva s miként látszott, a mit csak lehetett, igyekeztek megmenteni.

- Erre! - kiáltott az ifju, épen azon irányban intvén kezével, merre Micoslaw is mutatott. - A lovakat lehetetlen volt kihozni az ólaktól, - folytatá: - nem késhettünk, azért igyekeztünk megmenteni, a mit lehetett, az ólak boltozata igen erős, s ha megóvatik a tüztől, a lovakat is előkeríthetjük később.

Mindezt az ifju a közben mondotta, míg intésére Micoslaw s mindazok, kik most ide összesereglettek, gyorsan igyekeztek elhagyni a teret s jobbra egy elég keskeny utca felé tolakodtak, az itt már gyéribben szaladó nép közt.

Egyszerre egy ordítás hangzott újra; a vásár tere felől egy lovas csapat rohant az itt-ott égő romok s a forró parázs közt előre. Füst övedzte a vadtekintetű arcokat, melyek annyira hasonlítottak haramiákéihoz, hogy Micoslaw nem kételkedett többé, mikép a támadás egyenesen rablótól jó, kiknek céljuk nem egyéb, mint ijedelmet idézni elő s annak zsibbadtsága közben rabolni és gyilkolni.

A csapat mint felleg körülözönlötte a kis kíséretet, mely a hercegnőket s hölgy-cselédeiket középbe szorította.

Micoslaw s a férfiak, kik körüle gyűltek, kardot, buzogányt, szóval a mi fegyver náluk volt, előragadtak s dühösen védték magokat.

A hercegnők a közeli épületek egyikének falához simultak, hol legalább hátuk védve lőn, míg a vitézségéről ismeretes Micoslaw már nehányat a káromkodó, bortól elázott támadók közül leejtett lováról.

De mindig sűrűdtek a martalócok s a hercegnők helyzete kétségbeesettebb lőn, mint valaha.

Azon perczen, midőn a lovas rablócsapat megrohanta őket, többen, kik minden oldalról menekülni akartak, látván, hogy utjuk el van állva, Micoslawhoz vették magokat s ez okozta, hogy a hercegnőket eddig egyéb veszély nem érte, mint a tolongás nyomása, melytől ők és nőcselédek nem tudták megóvni magokat.

Míg ez itt a város terének egyik szöglete irányában történt, addig az egész várost előzőnlötték a rablók.

Házak gyújtattak fel, minden kiraboltatott s a vérengző nép semmit sem kimélt. A polgárok közül sokan, aggok, hölgyek, gyermekek a felbőszült ellenségnek áldozatai lőnek.

Csak miután e veszedelem és pusztulás e végleteket érte el, kezdett egy név hangzani, mely mindent megfejtett s legkisebb kétséget sem hagyott fenn.

De nemcsak e nevet hallani, hanem birtokosával személyesen találkozni is rá volt a sorstól a hercegnőkre mérve, kik soha sem álmodták volna, hogy midőn a chelmi hercegnőnek látogatására szándékoznak s előbb a híres halicsi vásárt akarják megtekinteni, házuknak egyik legdühösebb, s miként hitték, engesztelhetetlenebb ellenségének közelébe jussanak.

Az, a ki minden békealkuk s újabb kötelezettségek daczára az egész halicsi földet s e napon magát a fővárost megrohanta, nem volt más, mint Lubart, a Gedimin fiak másodika, a vad Olgerd öcsce.

Azon perczen, mikor Micoslaw már apadozni érezte erejét s a hercegnők látták, miként gyérül védőik száma, bár az ellenség minden halálért kétszeresen lakolt, vágatott elő Lubart.

Egy lovas csapat kíséretében jött, mellette Bogdán, kivel már találkoztunk.

- Megálljatok! - kiáltott fel Bogdán, a legkevesbbé vad e vérengző bosszut lihegő nép közt; - uram herceg, igaz a mit hallottunk, - folytatá hirtelen Lubarthoz ugratva. A hercegnők itt vannak s kíséretükben Micoslaw, a bánnak öcsce; amott látom a hercegnőket körülvéve némbereitől. Megálljatok, senki se emeljen több fegyvert - - !

Ideje volt e közbeszólásnak; mert a hatályos védelem által felfingerlett támadók látván, hogy Micoslawnak s többi társainak erejük csökken, kettőzött hévvel akartak véget vetni a régen már egyenetlen csatának, melyet csak Micoslaw rettenthetlensége s társai elszántsága nyujthattott ennyire.

Micoslaw, mihelyt Lubartra ismert, helyet szabadított magának kardjával, melyről a vér csurgott, s Lubart elé lépett.

Lubart, Bogdán felszólítására, s látván minő veszélyben van a hercegnők élete, azonnal megszüntette a támadást.

Gyaníthatólag több hasznat látott ügyére nézve, ha a hercegnőket s Micoslawot magát kézhez keríti, mint ha azok leöletésével nehezíti hadi szerencséje esélyeit, gondolhatván jó előre, mikép nagy Lajos sohasem fogja legkedvesebb emberei egyikének gyermekét s testvéreit boszultatlan hagyni.

- Lubart! - kiáltott rá Micoslaw, - a béke ellenére az idegyűlt vásáros népet megtámadták embereid; gyujtogatnak, ölnek, rabolnak: ne feledd, hogy még élnek, kik ezt számon kérik tőled! - Én a két hercegnővel, nővéremmel s unokahugommal ide jöttem, megtekinteni a halicsi vásárt s szándékozáván innen a chelmi hercegnőt meglátogatni; felszólítlak tehát, hogy

bántatlan hagyhassuk el a várost s folytathassuk utunkat, te magad Lubart felelj aztán Lajos és Kázmér királyok s a római pápa ő szentsége előtt, azért, mit ma itt véghezvittél.

- Bogdán! - kiáltott Lubart, - legyen gondod, hogy a hercegnők bántódás nélkül visszavezetessenek szállásukra és senki se merje bántani őket s a mi övék! felelőssé teszek életeddel erről.

E pillanatban Dianának úgy tetszett, mintha Lubart, kit soha sem látott, vagy gondolt látni életében, nem lenne ismeretlen előtte. E hang, ezen vonások - - Ő volt! - Ő - de ki? s minő viszonya lehetett azon emberrel, kinek vonásaira gondolt ismerni, nem tudta senki. A hölgy felsikoltott.

Lubart utóbbi szavai után embereihez fordult, kik közül többen a heves védelem közt lovaikat vesztették el, s emelt kardokkal s buzogányokkal vad, irtózatot csoportozatot képeztek.

- Te, - folytatá egy fiatal harczoshoz intézvén szavait, - itt maradsz közelemben néhány emberrel, - ti többiek, s ezt emeltebb hangon kiáltotta: vegyétek széltébe, hosszába a várost, a tiétek minden! akár a házakat is magatokkal vihetitek, ha birjátok; szabad martalék három óráig! akkor a kürt- és trombitajelre, tovább megyünk!

- Hah rabló! - kiáltott rá Micoslaw, ki a szorongó veszély daczára nem birta fékezni dühét.

- Ugy-e Micoslaw! - felelt Lubart, míg Bogdán sietett megbizását teljesíteni s ezt a lehető legudvariasabban igyekezett végrehajtani.

- Ugy-e Micoslaw! - ismétlé Lubart; - a Gedimin testvérek is értik a mesterséget rabolni, ölni, gyujtogatni, ha kell! Te szabad vagy Micoslaw; nem tartóztat senki, siess vissza bátyádhoz a bánhoz, s mondd meg neki nevemben, hogy nővérére és leányára jó gondom leend.

- Nincs jogod őket letartóztatni, - kiáltott reá Micoslaw, - s én nálok nélkül nem indulok innen!

- Nincs jogom, Micoslaw? - mond Lubart gúnynyal, - igaz, de szabad ember vagyok! kifosztatva ősi birtokomból, s ha ez embereknek joguk van jogtalant elkövetni, én sem maradok hátra. Ha kedved van a hölgyek fogságát megosztani, ám lásd, szabadságodban áll! de nem vár kényelmes szállás a szép angyalokra! Erdőben fognak tanyázni, mint az égi madarak s helyről helyre menni, ha a legelő elfogy s a források kiapadnak.

- Ha férfit vagy, - kiáltott Micoslaw, - szállj le lovadról s állj ki a síkra velem, csak testemen át vezet az út oly szemtelenségre, minő a tiéd.

- Mert férfit vagyok, - felelt Lubart hidegen, - nem veszttem el béketűrésemet, Micoslaw, még egyszer, eredj, s légy hirmondó; beszéld el, mit szemeid láttak s füleid hallottak; vagy maradj itt s meséljess hölgyeidnek a hosszú estéken át a rokka mellett!

Micoslaw béketürése kiapadt; ott állt, hol az ember mindent feled; hol nem lehet többé szemére vetni, hogy hihetlent, oktalant, eszeveszettet cselekszik; mert nem tudja, mit tesz s az indulat mint ár felragadja. Súlyos, véres kardjával rohanta meg Lubartot, ki felhahotázva rántotta balra lovát s intett kezével kíséretének.

- Ne bántsátok! élve maradjon! - kiáltott rájuk, - de vigyétek biztos helyre s őrizzétek. Ismerem e fajt, nagyon meleg vérök van, meg kell hűteni kissé.

Ezzel Lubart körültekintett, s míg a hercegnők Bogdán kíséretében már jó közel voltak szállásukhoz, Micoslawot pedig megrohanták s lefegyverezték emberei: Lubart az égő város füstölgő utczáin nyargalt végig s nem sokára eltűnt szem elől.

HOLLÓKÁROGÁS.

I.

Lubart felvervén Halicsot s eltöltvén az utcákat halottakkal, roppant martalékkal mindenemű árukban, lovakban, marhákban, odahagyta a még füstölgő várost s miután a vidéken ölvé s gyujtogatva átrombolt: mielőtt Kázmér király valamit tehetett ellene, visszavonult azon rengeteg hegységekbe, melyeknek járhatatlanokká tett szorosai és szakadásai minden támadással daczoltak.

Apor István, nagy Lajos vezére, hős székegyeivel megsemmisítvén Olgerd hadseregét, ezen utóbbi is, csekély kísérettel ellenséges seregeken átküzdve, Lubart menhelyébe érkezett, hol már Kjeistut megtörve a sok fáradságtól, de kibékülhetetlen lélekkel várt.

Itt tanácskozott a három testvér; mit tegyenek tovább, miután tudták, hogy nagy Lajos a velenczeiek ellen készülvén, hadsereget nem küldhet Kázmér segítségére s így hihetőleg a halicsi kerület birtokában háboríttatni nem fognak.

A herczegnők számára roppant sudarokból ideiglenes lak hevenyésztetett. Lubartnak köszönheték inkább, mint a más két Gediminnek, hogy fogságuk a hely távolságához képest polgáriasodottabb lakhelyektől, a rablott martalékból elég kényelemmel fel volt készítve s a herczegnők élmezésére is gond lőn.

Lubart egy volt a rendkívüliebb jellemek közül azon vad és háborgós korban. Makacs, erőteljes bosszúban és harcban, nem hiányzott benne azon neme a lovagiasságnak, mely a vadság közepette némi nemességet árul el. Főleg hölgyek irányában, ez időben példa nélküli kimélettel birt s szíve távol volt attól, hogy a szerelemnek ne lenne arra nagy és rendkívüli befolyása. Mostani tervét e nevezetes foglyaival senki sem sejtette: az akkori hadszokások szerint minden vezér rendelkezett foglyaival, s mivel Diana és Lizinkáért gazdag váltságot lehetett remélni, Micoslaw pedig hatalmas kezes volt a megsértett Kotromanovics ellenében, mindenki azt vélte, mikép Lubart herczeg erővé teendi s kiaknázza az előnyt, melyet a véletlen kezeibe juttatott.

Mintegy három héttel a halicsi vérvásár után, az éj elborította árnyait azon torkolatban, hová Lubart a herczegnők lakát építette. Oly szűk volt e völgymélyedés, hogy valódi katlant képezett s annyira körülnöve ezredes rengeteggel, mikép az egész hely, hol az elég tágas épület állt, egy kis udvart képezett, vagy inkább nyílást, körülkerítve szikláktól, melyeket az erdőség egészen elfödött.

A hold csak gyéren lőn képes ezen árnytelt helyet világítani s az egésznek tekintete bús és mogorva volt.

Az épület valami egyházzá alakított tágas csűrhez hasonlított; egyik oldalából kis torony nyúlt fel, hová éles hangú harangot függesztettek, alkalmasint jelt adni váratlan eseményekre.

Lubart rendeletéből az egész épület körül földkunyhók vonattak, megszakadatlan gyűrűt képezvén. E kunyhókba volt az őrizet szállítva, így lehetetlen volt a herczegnők és Micoslaw fogságát megközelíteni, a nélkül, hogy a látogató e kunyhókon át ne jöjjön, melyeknek magas éles földfedelei karókkal tele vert erősséget s védfalat képeztek.

Lubart párszor meglátogatta Micoslawot, a nélkül, hogy a herczegnőkkel összejöjjön. Célja e látogatásoknak az volt, magának s testvéreinek Micoslaw és a bánnak közbenjárása által a halicsi birtokot biztosítani. Feltételül a herczegnők szabadsága lőn ajánlva.

Micoslaw átlátta, hogy e szilaj s féktelen indulatú emberek hatalmában lévén, ellenállás még erőszakra is bősítheti őket, s hogy nincs okosabb, mint időt nyerni s e közben kiérlelni, mi legyen a legüdvösebb e veszedelmes körülmények közt.

Mindenkép azon volt tehát, határozatlan ígéretekkel tartani ellenségét s megértetni vele, mikép a fontos ügy, mely az alku fő tárgyát képezi, csak hosszas értekezések eredménye lehet; azért elkerülhetetlen, hogy irhasson a bánnak s később valahol a bán személyesen találkozhassék Lubarttal.

Micoslaw annyiban czélt ért, hogy Lubart egy meghitt emberét rendelte hozzá, ki által leveleit elküldhesse bátyjához; de ki lőn kötve, hogy ezek nyitva adassanak át s fogságuk helye említve ne legyen.

Diana maga részéről semmi áron nem akart találkozni Lubarttal; minden látogatás alkalmával ürügyül a sok fáradság által megromlott egészségét használta, míg Micoslaw Dianának szavát adta, hogy őt mindenről, mi közte és Lubart közt végeztetik, értesítendi.

Igen eszélyesen volt ez elintézve; mert Lizinka rendkívüli szépsége s a roppant aradíj, mely reá gazdag atyjától várt, elég ingerül szolgálhatanda a vad és szenvedélyes Olgerdnek, hogy őt testvérétől bármi áldozattal átvegye s arájának nyilvánítsa.

Micoslaw minden béketűrését összeszedte s Lubartot mérséklettel s nyugodtan fogadta. Ennek köszönhetette azt, mi főczélja volt, hogy tőle gondolkozásra nyert időt s e közben ígérte, hogy bátyjának a bánnak irni fog s igyekezni őt rábírní az egyezés békés utoni elintézésére.

*

Így állt az ügy. Lubart és testvérei pillanatig sem feledték, hogy bárminő kedvezők legyenek is pillanatra a körülmények, nekik két hatalmas királylyal, mint elszánt ellenséggel leend dolguk, s hogy Kotromanovics egy azon emberek közül, ki olynemű sértéseket, mint saját öcscsének, hugának s leányának elfogatása nem hagyand bosszulatlan, ha valahogy kiszabadulnak a kötendő alku előtt foglyaik. Ez oka, hogy minden idejökre szükségük volt s kevés pillanata maradt Lubartnak a herczegnökkeli társalgást keresni; inkább azon volt, őket kiméletes óvatossággal, de kettőzött éberséggel őriztetni, nehogy idő előtt kikerüljenek hatalma alól.

Seregeket kellett ezenkívül gyűjteni, a vad csoportot, mely velők szövetkezett, élelmezni, foglalatoskodtatni s őrizni, hogy a bár rövid ideig tartó tétlenséget is megunván, máshoz ne szegődjenek s barátokból igen veszedelmes ellenségek né váljanak; miután azon rejtekek ismeretével bírtak, melyek eddig utolsó szükségben biztos menhelyül szolgáltak.

A herczegnők tehát nagyobb részét idejüknek magányosan töltötték. Bogdánra volt a lak elintézése bizva s rá minden helyes okok mellett a haragra, nem tudtak a herczegnők annyira neheztelni, mint Lubartra; de mihelyt mindent elintézett, hogy a herczegnők fogságát szenvedhetőbbé tegye, eltávozott és többé nem mutatkozott nálok. Volt egyébiránt Lubartban is valami emberiebb s ha ily fajú emberek közt és azon korban - a gyöngédség eszméjét használhatnók, valami gyöngédebb, mint hogy gyakran azok közelében mutatkozzék, kiknek elfogatását s erőszakos letartóztatását előidézte.

Azon este is, mikor e rengeteget s annak e rejtett búvhelyét megközelítettük, a herczegnők magokra voltak hagyatva Micoslawval.

Bogdán szolgálatukra két nőcselédet, saját kíséretükből, meghagyott; a többiek le lőnek tartóztatva, de hol? Halicsban-e vagy más valami helyen? azt a herczegnők nem tudták.

A szoba, hol Dianát, Lizinkát s Micoslawot együtt látjuk, a késő órában kénforgácsokkal volt világítatva; mert e távoli helyre nem igen lehetett gyertyát szerezni. Úgy látszott, hogy e tágas szobából nyíltak a hálókamrák s minden a legszűkebbre s kis háztartásra volt számítva.

Akkortáiban a legelőkelőbb hölgyek is egyszerűbb, de gyakorlati nevelést nyertek; s oly kivételes körülmények közt, mint a minőkben a hercegnők jelenben voltak, sokat könnyen túrtak s nem tartottak sem nagy szerencsétlenségnek, sem terhes nélkülözésnek, mit talán mostani időben egy szegény háztól került hölgy kétségbeejtőnek hinne.

Főzni, sütni, az időt varrással, fonással eltölteni, nem volt az, a mi a hercegnőket keserítette; sőt ha valami képes lőn fogságukat némileg enyhíteni, e foglalatosságok, e betöltése minden időhözagnak, adott nekik erőt a szerencsétlenség azon részét túrni, mely a lélekre hatott s következőleg nehezebb és súlyosb volt. A szobának minden butorzata egy hosszú asztalból s néhány lóczából állt. Falait sárgás tapasz borította, melyre a falnak fél magasságáig káka-gyékények voltak borítva.

Itt ültek a hölgyek az egyik karos lóczán, közel a nyitott ablakok egyikéhez, melyből egy része a szoba egyik szögletébe emelt nyitott kemence füstjének szivárgott ki.

Micoslaw keresztbe font karokkal sétálgatott fel s alá, néha megállván a hölgyek előtt, kikkel beszélgetett. - Meg nem foghatom, hova késik oly soká emberünk! - szólt Micoslaw, kitekintvén a lak előtti kis térre, melynek kunyhó körözetében néha egy sötét alakot lehetett látni, miként jó egyik nyílásból ki, s megy a másikba be.

Mindössze két tűz égett künn, de ez is a kunyhókon túl az erdőség szélén s csak egy részét világának s az azt megelőző füstöt lehetett kivenni.

- Kérdés, ha elmehetett-e? - mond Diana, - tudod-e bizonyosan Micoslaw, ha elindulhatott-e Halicsból?

- Bizonyosan? ezt nem mondhatom, - felelt a kérdett, - de annyi igaz, mikép legügyesebb s vakmerőbb embereink egyikét küldöttem, s ki oly jól védte magát ama tolvaj nép ellen, hogy egy karczolást sem kapott.

- Félek, - mond Lizinka, - hogy valahol elfogták s atyám három-négy nappal később tudandja meg, mi történt, ha véletlenül olyan valaki viszi meg a hírt atyámnak, a ki tudja, hogy mi épen azon a napon voltunk ott, mikor Lubart Halicsot megrohanta. Mert a mit a város tisztviselő-sége tudott, nem következés, hogy azt más is tudta; a halicsiak nem utaznak, az idegenek pedig nem ismernek bennünket.

- Emberünket nem féltsem, - viszonzá Micoslaw, - mikor Lubart közelünkbe érkezett, a zavar általános lévén s mivel a füst a félvárost ellepte, nem volt könnyebb, mint megszökni. Egyébiránt én emberünket nem bátyámhoz, hanem egyenesen Zdenkóhoz utasítottam; nem akarván, hogy Stefán legyen az első, ki a dolgot megtudja. Bátyám okos ember, de indulatos s meglehet, hogy ha az eseményekre elő nem készítetik, első hevében oly valamit cselekszik, a mi itt állásunkat megnehezíti s terveinket elárulván, azok sikerét kétséssé teszi.

- Azt igen okosan cselekedted, Micoslaw - mond Diana, - nekünk csellel kell élnünk s időt nyernünk, míg a Gediminek elé oly seregek gördíttetnek, melyek őket tiszteletes távolban tartás s elvegyék bátorságukat rajtuk nemtelen bosszút állni.

- Engemet egyéb aggaszt még, - szólt most Lizinka, - talán emberünk eljárt küldetésében, de legjobb szándoka mellett sem férhet közelünkbe, hiszen úgy körül vagyunk kerítve, mintha vasabroncs vonulna körülünk; Lubart tudtával küldött hírnököd pedig bátyám, Micoslaw, még ott sem lehet.

- Van mindenben mód, - felelt a herceg, - egy jó nyíl segedelmével emberünk, ha idáig jó, a tudósítást akármikor belőheti az ablakon.

- Én ennél jobbat is tudok, - jegyzé meg Diana, míg Lizinka nagy figyelemmel nézett ki az ablakon, körben járatván szemeit s igyekeztén a tárgyakat megkülönböztetni.

- Mi ama jobb? - kérde Micoslaw.

- Az, - felelt Diana, - a mi sem különös, sem hihetlen ily áruba bocsátkozó nép közt; hogy tudniillik őrünk egyike vagy másikának erényét könnyű lenne megkísérteni.

- Magam is hiszem ezt, - viszonzá Lizinka, - mindenesetre nem kell semmit elmulasztanunk, ha célzt akarunk érni. Ha emberünk már itt van a közelben.

- Nincs itt, erről felelni mernék, - erősíti Micoslaw félbeszakasztván Lizinkát, - mert eddig jelt adott volna. Nem tudván, hová utasítsam, idő kell, míg nyomunkba akad, s én ezen időt arra használandom, valamit felgondolni, hogy azon esetben, ha a segély késik, magunk tudjunk segíteni magunkon.

E pillanatban három hosszú és szomorú hollókárogás hangzott; úgy tetszett, hogy az erdőség felől jő.

Micoslaw felkiáltott: - Halljátok? itt van emberünk s nem igen távol; azon kell most gondolkoznunk, mikép kaphassuk őt ide s intézhessük el, hogy a kunyhókon át hozzánk férjen.

Az őrizet mindössze 30 főből állt, s a tiszt vagy főnök, kire a parancsnokságot bízák, nem sokkal különb szövetű ember alattvalóinál; legfeljebb azzal különböztette meg magát, hogy többet ivott és káromkodott. Jelenben késő levén már az idő, alkalmasint a földkunyhók valamelyik tisztább szögletében horkolt.

Micoslaw az ajtó felé intézte lépteit, midőn ez felnyílt s egy férfiú lépett be.

Fel volt ez fegyverezve s mindenben hasonlított azon harcosokhoz, kik a hercegnők őrizetére voltak rendelve.

Micoslaw hirtelen megállt s heves szavakra készült, meg nem foghatván, mi adja e betolakodónak a bátorságot - minden jelentés nélkül, s ily késő órában a hercegnőkhöz belépni. Hogy nem azon ember, kit megbizott, kitől a jelt gondolta hallani, azt azonnal észrevette. De mielőtt szólhatna, a fegyveres pár lépést tett előre s Diana felkiáltott: - Zdenko!

Ő volt! Zdenko, kit mindnyájan Sutiskán, a bán udvarában gondoltak: sőt néha aggódva gyanították, mikép Lajos királyhoz sietett, hol most nagy sürgés és mozgás volt; mert a velenceiek ez időben sereget gyűjtöttek, mert Jádra felett igényeltek felsőséget, s a hős király távollétét akarták felhasználni.

- Te vagy Zdenko? - kiáltott fel Micoslaw, míg Lizinka egy sugarával az örömmek sietett eléje.

II.

- Én vagyok, - felelt Zdenko, - mihelyt hercegséged hirnökétől megtudtam a szemtelen s jogellenes tettet, mely a hercegnőket s kegyedet törbe ejtette, azonnal leghűbb embereinket szétküldöttem, nyomban követni Lubart seregeinek mozgalmait. Semmi sem volt könnyebb, mint ez; mert minden martalócz kedves vendég volt e vad seregben s üdvözök, mihelyt a számot szaporították.

- Még nem voltak kegyetek e rengetegben, s már kémeim szemmel tartották mindazt, a mi történt. Itt az őrizet emberei közt is van egy, ki mihelyt közelükbe férhetett, pillanatig sem maradt el s talán nagy buzgósága kegyetekre felügyelni okozta, hogy azok sorába választott, kikre a felügyelet fogságukra bízva van.

- Mihelyt a rengetegbe jöttek, embereim egyike visszatért s hírül hozta ittlétüket. Ez fejtsen meg mindent; de most nincsen veszteni idő!

- Hogy jöhetett kegyed ide, miként férhetett fogságunkig? - kérde Lizinka élénken, - miután az a földkunyhók, vagy inkább egyetlen körbe épült kunyhó által kerítettik, s az őrizet aligha kevesebb emberből áll harmincznál.

- Megmondom mindezt később, - felelt Zdenko, - most csak az a kérdés, fel akarják-e herczegségtek becsesb ékszereiken kívül minden egyéb podgyászukat áldozni, vagy nem?

Diana s Lizinka egymás szemébe néztek, mintegy kérdést és feleletet cserélvén tekinteteikkel; azután Diana szólt:

- Nem tagadom, Zdenko, hogy testvéremet menvén látogatni, mindketten sokat hoztunk magunkkal, minek itt csekély részét találtuk, bár Lubart, miként Micoslaw erősíti, azt állítja, hogy minden holmink Halicson s jó gondviselés alatt van; a mit megmentettünk, nem sok, de ha lehet koczkáztatás nélkül megtartani, nem szeretném e gaz nép kezei közt hagyni.

- Mindenesetre nőcselédeinknek követni kell minket, Zdenko, - mond Lizinka.

- Mindenesetre! - szólt Diana, - nem szabad őket feláldoznunk!

- Ez változtat tervemen, - mond Zdenko kissé gondolkozva, - igyekezzenek kegyetek mindazt, a mit megmenteni akarnak, a lehető legtömöttebb csomagba összeszorítani; mert csak úgy vihetjük el; én addig távozom. Két óra múlva legkésőbb itt leendek újra, akkor kérem herczegségeteket s kegyedet, herczeg, intézkedjenek úgy, hogy rögtön indulhassunk. Nincs most fejtegetésekre idő, ne mozduljanak innen; jó leend az ablakokat betenni s a szokott lefekvés órában eloltani minden világot.

- Nem lehetek-e segítségére lovag? - kérde Micoslaw; elkerülhetlen-e, hogy tétlen heverjek itt?

- Mindent együtt teendünk néhány hű cselédem segítségével, kik közelben vannak. Véletlen felfedezés vagy akadály esetére, - mond Zdenko, - tehát herczegséged nyugodt lehet, nem fog tétlen maradni; ha pedig kikerülhetjük a zajt, annál jobb. Míg innen kimenekülünk, s a halicsi kerületen átvergődünk, lesz elég alkalom, melyben mindnyájunknak egész lélekjelenlétünkre szükségünk leend. Herczegségednek semmi fegyvere nem lévén, miként gyanítom, engedje, hogy e törrel szolgáljak, mely bátor kézben s főleg, hol senki sem gyanít fegyvert, hatalmas eszköz.

Evvel Zdenko jókora éles tört vont ki kebléből s átnyujtotta Micoslawnak, ki azonnal kivonván azt hüvelyéből, élet, hegyét vizsgálta. Zdenko a herczegnőkhöz intézvén szavait, folytatá: - most mindenek felett óvatosságot s nesztelen készülést találok szükségesnek, hogy ne veszítsünk időt. - Evvel be nem várván több feleletet, kisietett a szobából, maga után huzván az ajtót.

- Megfoghatlan! - kiáltott fel Lizinka, - hogy juthatott ide? a kunyhók alig vonulnak el hat-hét ölnyire fogságunktól, a főajtó előtt őr áll, s a kunyhókon át idáig csak úgy lehet jutni, ha külről az ajtók egyikén bemegy s a befelé nyílókon kijő.

- Hagyjuk ezt! - mond Diana, - jer, kövess bennünket, Micoslaw; nőcselédeinket kell előkészítenünk, nehogy ijedségük a kivitel pillanatában elárulja, a mit tenni akarunk.

*

Miként Zdenko mondotta, még be nem telt a két óra s ő szintoly nesz s a nélkül, hogy az ő, vagy a többi őrizet részéről legkisebb mozdulatot észrevennének, a szobába lépett.

- Minden kész? - kérdé.

- Minden! - felelt Micoslaw.

A szobát a holdnak világa kétesen derítette, Zdenko csak félig-meddig különböztette meg a tárgyakat. Micoslaw, Diana, Lizinka és két nőcseléd voltak abban s egy jókora podgyász-csomag hevert a két nőcseléd közt a földön.

Diana és Lizinka is egy-egy csomagot vittek s nem kevésbé hasonlítottak valami bucsura járó zarándokokhoz batyuval hátukon.

- Ime egy kard, - szólt Zdenko, rövid félgörbe kardot nyújtván át Micoslawnak, melyet ez azonnal átvett.

- Menjünk! - mond Zdenko, halkítván hangját, - én leendek a vezető, herczegséged pedig, ha úgy tetszik - leghátul marad.

A csatarendet s indulási tervet nem volt idő megvitatni; Zdenko szavai a legpontosabb engedelmességre találtak.

Nem lehetett távol éjfélről, midőn most Zdenko másodszor belépett az érdekes foglyokhoz, mulatása pedig alig tartott két percet.

Zdenko megindult; mikor a főajtóhoz ért, a fegyveres, ki őt állt, helyet adott nekik, s a nélkül, hogy egyetlen hangot ejtene ki, megelőzte Zdenkót s elől haladt.

Minden néma és csendes volt; az őrizet tisztjei s emberei, miután az első napokban még az éji órákban sem engedtek pihenést magoknak, annyira örködtek foglyaik fölött, - látván, hogy azok legkisebb megszökési szándékot nem mutatnak, már jó darab idő óta lassanként felhagytak a nagy figyelemmel. Koronkint felváltották azt, ki a laknak főajtaja előtt foglalt helyet, hogy ott néha kényelmesen üldögéljen a kis hágcsó lépcsőzetén, s azt hitték, hogy minden megtörtént, a mi szükséges, hogy egyetlen fegyvertelen férfit s négy hölgyet - 30 ember közepette biztosságban higgyenek.

Nem mondhatjuk, az őrnök szolgálatkészsége mennyire meglepte a herczegnőket; de mivel Zdenko említette, hogy az őrizet emberei közt is létezik egy megbízottja, nem találták az időt alkalmasnak kérdezősködésekre s követték Zdenkónak s az őt megelőző őrnök lépseit, míg Micoslaw a podgyászcsomagot czipelő nőcselédek sarkában volt, kiknek maradozó lépsei s nyakuk mindenkori forgatása, mintha csavaron járnának, mutatá, mennyire rettegnek s miként félnek felfedezéstől.

A merény egyáltalában nem tartozott a könnyűek közé, még azon esetben sem, ha az őrizet közt nemcsak az egyetlen s gyaníthatólag épen az, a ki ma a főajtó előtt őt állt, hanem többen is készen volnának azt elősegíteni.

Mert jókora csapat ellen kellett magokat védeni felfedeztetés esetében, a siker és menekülés kevés valószínűsége mellett.

Mikor az őrnök a földkunyhót elérte, a nélkül, hogy annak gödöralakú kisdud bejárásán igyekeznék abba jutni, egyenesen a fedélnek tartott, mely föld és gyeptől összeverve igen meredeken nyult fel.

Diana és Lizinka azonnal látták, hogy a fedélre kuszik fel, de miként történhetett ez, meg nem foghatták; csak mikor közelebb jöttek, fordult Zdenko feléjük és suttogta Dianának: - A kunyhón át kötélhágcsó van vetve s túl biztosan megerősítve, igyekezzenek herczegségek, az oldalköteleket igen erősen tartani, ki nem bocsátani kezeik közül s egy lépcsőt a másik után

keresni lábaikkal, mindig felfelé és soha vissza nem nézve; ebből áll az egész mesterség. Én elsőséget engedek; mert ha veszély fenyeget, innen jó, nem túlról, hol gondom volt a két egyedüli kijárást elzáratni.

Mindezt Zdenko hirtelen mondotta és suttogó hangon, míg a kunyhóból jól lehetett az őrség horkolását kihallani.

Diana bátran neki fogott a kúszásnak s követte a ficzkót, ki a macska ügyességével ért a tetőig s onnan lefelé ereszkedett, Lizinka Diana után jött. Mikor a sor a nőcselédekre került, Zdenko intett, hogy a podgyászt csendesesen ereszszék le a földre s megsugván nekik azt, a mit az előbb a herczegnőknek mondott utasításul, a két nőcseléd egyik a másik után úrnőiket követték.

A hold, mikép már mondva volt, gyéren hatott ugyan e katlanba, de mégis annyi világot derített, hogy az őrség részéről igen könnyen fel lehetende földözni a menekülőket s szándékjukat.

Nem sok idő telt el, míg az első fegyveres s a hölgyek eltűntek szem elől, midőn a kunyhók szemközti egyik nyílásából Micoslaw egy sötét alakot látott kibujni.

- Hó, ki járt ott, mit miveltek gaz ficzkók! - kiáltott a férfiú, ki miután lehajolva bujt elő a sötét nyílásból, most felegyenesedett s szemeit azon oldal felé szegezte, hol Zdenko Micoslawot kínálta meg az elsőséggel a lábtón, s azzal együtt a földre helyezett málha mellett állt.

- Nyugodtan! - susogta Zdenko, - a herczegnőket nem kell féltetni, túl lovak várnak s biztos vezetők, de nekünk alkalmasint meggyűl bajunk, ha e bolond ember zajt talál ütni; bátorság! ez segít.

- Mi vagyunk, czimbora! - felelt Zdenko, - az őrt váltottuk fel.

- Micsoda őrt? - dörögött a férfiú előbotorkázván. Látszott jól rajta, hogy azok egyike, kik a herczeg s herczegnők számára kerített borból néha többet vettek magokhoz mint a foglyok rendes italul.

- Az ajtó előtt nem látok őrt! - motyogott a jött, igyekeztén szavának rekedt hangját erőködő kiáltás által növelni, - hol az ő! nem ismertek reám, gaz kölykök főnökötökre!

- De hogy nem ismerünk kegyedre, tisztos úr! - felelt Zdenko, - méltóztassék csak közeledni, én vagyok az ő! s eme pajtásomat váltottam fel.

E közben a férfiú, ki, miként láttuk, magát mint az őrizet hatalmas főnökét ismertette meg, mindinkább közeledett s nem egy botlás s folytonos káromkodás közben végre csak pár lépésnyire volt Zdenkótól s Micoslawtól; kik - magok részéről egy bokor mögé rugdalván a podgyászt, eltávoztak a kunyhó mellől, melynek földél borítékán közlelő ki lehetett jól venni a durva kötélből s hámozatlan fapálczákból készült kötélhágcsót.

Akkor, midőn az őrtiszt első hangja megcsendült, vagy inkább meghördült, Zdenko éles füle hallotta a kunyhón túliak gyors, de lehetőségig nesz nélküli távozását s szíve könnyebbenedett.

Mind a két férfiú nem tudta, mi a félelem, fel voltak fegyverezve, a kötélhágcsó előttök nyúlt s így akként számítottak, hogy ha a jöttek zajongására valóban fel is ébred az őrség, míg az egyenkint kibúvik a földkunyhókból, addig bőven elég idejük marad a fedelén túlhatni, hol reájok alkalmasint lovak vártak.

Mindenesetre, hogy épen az őrség tisztje volt az, kit a véletlen e szerencsétlen órában szabadba hozott, nem tartozott a kedvező körülmények közé.

Mikor már egészen előttök állt, előre tette jobb lábát s meredten nézván szemeik közé, felkiáltott: - A herczeg maga! - azután sarkán fordult s a legmegerőttettebb ellensúlyozás

közben iramodott vissza a kunyhók felé, ordítván miként torkán kifért, - árulás! fel - fel! - keljen fel mindenki!

- Nincs veszteni idő, - mond Zdenko, miután egy nyilat eresztett az őrfőnök után, a nélkül, hogy tudná, érte vagy nem. - Siessünk, mert ha rendeleteim teljesedtek, itt mindjárt komoly veszély áll elő!

Mintha a jövő percz kötelességének tartandá Zdenko szavait igazolni, egyszerre a kunyhók egyik távoliabb nyílásán láng csapott ki s iszonyu zsibaj hangzott.

Micoslaw és Zdenko pár pillanat alatt a kötélhágcsonál termettek, s mikor minden oldalról előrohant a nép, akkor ők már túl leértek a meredek födélről.

Nem lehet az általános zavarodást leírni, mely a hercegnők lakását övedző szűk udvarban keletkezett.

Hosszabb ideig tartó szárazság okozta, hogy a láng, mihelyt a kunyhók belső szalmáján és szaruzatán végig futott, s kitört a nyílásokból, azonnal megkapta a magas faépület vakolatlan oldalát, s a hasított fenyőkből, faszegekkel összeállított födelet.

A kis szellő, melynek e szűk közben elég éles vonala volt, hirtelenebben, mint valaki gondolná, általános égéssé változtatta, a mi talán csak az őrizet elbódítására volt számítva; ha a gyújtás, miként Zdenko szavaiból sejtenünk lehet, az ő parancsából történt.

Az őrtiszt, kit a nyíl megsebzett, de nem veszélyesen, a váratlan veszély közben csudásan kijózanodott, s mit sem gondolván az égéssel, mihelyt pár embere szabadba lépett, rájuk kiáltott: - Ide mindnyájan, a herceg meg akar szökni, itt kell lenni! e perczen állt előttem s mellette egy ismeretlen suhancz.

E közben nagyobb része az őrizetnek elbódulva a füsttől s első álmának mámorában összegyűlt az udvaron, alig értvén, mit mond főnökük s nem tudván hirtelen, magukat vagy a hercegnők égő szállását mentsék-e.

Mindnyájan öltözetlen s csak kevesen jöttek egy-két darab fegyverrel, melyet felragadhattak.

E közben alkalmasint beégvén a kunyhók szarvazata s felemésztetvén minden gyúanyag azok beljében, a nehéz földborék lezuhant s az egész körözetet elborította a füst.

Idő kellett, míg néhányan annyira magokhoz tértek, hogy a vezér szavait s parancsait megértették s a mennyire a füst gomolyai közt lehetett, a bekerített köznek minden zugát kikutathatták, de siker nélkül.

A hőség oly nagy volt, mikép legtöbben mindenek előtt kimenekülni igyekeztek az égő tanyából, mi nem csekély feladat lőn.

Lubart, ki e fogházat tervezte, főleg csak arra gondolt, a menekülhetést meggátolni, s a véletlenségek közt alkalmasint a leghihetlenebb, tudniillik földkunyhóknak meggyújtása eszébe sem jutott.

A főnök látván, hogy az épületekhez semmikép nem lehet férni, s bár meg nem foghatta miként, hinnie kellett mégis, hogy ha már a herceg eltűnt, alkalmasint nem hagyta oda égni a két hercegnőt; s így gyanította azt is, mi fog reá várni, ha igen közeli táborban az égés vörét az égen megpillantják s Lubart és testvérei számon kéri tőle a reábizott foglyokat.

Itt nem üdvös bevárni a bírót, ki ítélend ily hanyagságról s legjobb használni az alkalmat s jó tért nyerni, míg az üldözők megjelennek. Ezt gondolta, nem igen hősiezen, de bőre megóvásáért igen bölcsen.

Az egész táborban egyetlen ló sem volt; a vezérek úgy vélekedtek, hogy ha senkinek sem leendő lova, akkor ha a foglyok valahogy meg is menekülhetnének, mi már magában hihetlen, gyalog fog ez történni s könnyebben utolérhetik őket.

Mihelyt az őrség főnöke, magát gondolatiban helyzete veszélyességébe beleokította, azonnal az összeomlott kunyhókon át az erdő sűrűjébe lopózkodott s onnan, ki tudja hová, eltűnt, mert őt többé senki sem látta.

Az őrizet közül is néhányan legüdvösebbnek vélték a megszökést, míg a félig összeperzselt hátramaradottakat a táborból az első jeladásra oda sietett csapatok a hely színén fogdosták össze.

Mikor Lubart, meghallván a mi történt, odaért, a tanyát romban s a becses foglyokat sehol sem találta.

NEM MIND ARANY, A MI FÉNYLIK.

I.

Mintegy hat hét telt el e jelenetek után, midőn lépteink újra, hosszú távollét után, Sutiskába, a híres bánnak udvarába vezetnek.

Már Lajos és Kázmér királyok gyors hírnökök által megtudták, a mi Halicsban történt, s mindketten rögtön rendeleket tettek, a Gedimin utódokat Micoslaw s a hercegnők kiadására birni. A leggazdagabb váltság ígértetett, bosszú, viszontorlás utógondolatával.

Mennyire haladtak a készülétek, mi történt Lubart és testvérei részéről, s megérkeztek-e a királyok küldöttjei hozzájuk? annak emlékeztét a történetek fenn nem tartották ugyan; de az eseményekből világos, hogy mielőtt Lajos és Kázmér királyok még lépéseik eredményét várhatnák, meghallották, hogy Micoslaw s a hercegnők megmenekedtek s Kotromanovics István bosszút esküdt a lithvániai hercegek ellen.

Pár órai mulatás közben a bánnak várában mindenki megtudhatta a nevezetes menekülésnek részleteit, mely akkor, mint szintén a halicsi vásár alkalmával történt rablások és gyilkosságok s a hercegnők elfogatása, közbeszéd tárgya volt s e napok legnevezetesebb eseményei sorába tartozott.

Mondjunk utólagosan pár szót arról, miként vihette ki Zdenko azon merényét, melynek tanui valánk.

A merész lovag értesült Micoslaw s a hercegnők fogságának helyéről azon emberei által, kik, mikép mondva volt, a Halicsban történtek hírére, tőle a lithvániai hercegek táborába küldettek.

Azon vakmerőséggel, melynek oly gyakran adta az utóbbi hadviselésekben példáját, megtette titkon készülékeit, s néhányat legelszántabb emberei közül magához vévén, járatlan s csak martalóczoktól tudott utakon, oly közel lopódzott azon jól elrejtett tanyához, melyben a foglyok letartóztatva valának, hogy egyes kémei által mindent megtudott s maga is párszor oly közel volt a hercegnőkhöz, mikép csak az eleinte igen szigorú s éber őrködés okozta azon óvatosságot, hogy közellétét el ne árulja idő előtt.

Alig szükség ismételní, mikép emberei közül sikerült egynek az őrcsapat közé jutni, s hogy alkalmasint ez adott tüzet az alvásra szánt szalma-fekteknek, mikor a keletkező zajt hallotta, s az időt megérkezettnek hitte ezen utolsó eszközhez nyúlni az őrizet elbódítására s hogy a legsikeresebb akadályt vesse a menekülők üldöztetése ellen.

Minden úgy készen állt, Zdenko oly biztos embereket hozott magával, mikép a hercegnők alig érvén le a kötélhágcsóról, védőkre és kísézőkre találtak, kik őket hirtelen a közeli sűrűségbe vezették, hol reájok lovak vártak.

Micoslawot és Zdenkót a hercegnők be nem várhatták, mert a parancs oly szigorú volt, hogy mihelyt lovaikon ültek, azonnal indultak, tudokra adatván, mikép Zdenko s Micoslaw herceg szükség esetében s hogy a netaláni üldözőket tévegezzék, más uton fognak haladni s reájok is közel lovak s fegyveresek várnak.

Minden úgy történt s mivel a részletekből is láttunk sokat, csak azt teszszük még hozzá, hogy Zdenko nemcsak Micoslaw herceget kíségette a bajból, hanem ama podgyászcsomagot is megmentette, melyet az őrfőnök megjelenésekor egy bokor mögé tolt volt.

Sok történt tehát azon idő óta, mikor Lizinkát Kont lovaggal utoljára láttuk.

A kedves teremtésnek, Lizinkának, sikerült atyjától, kit megmentetése magán kívül helyezett örömében, még néhány hónapi időt nyerni gondolkozásra. E közben Kont lovagtól tudósítást kapott, mely meggyőzte őt, mikép csak az okozta, hogy az ifju nem jelent meg első a kedves hölgy megmentésére, mivel mindazt, a mi Halicson történt, későn tudta meg s mikor az első hírre hirtelen megtette a legczélszerűbb lépéseket, akkor már barátja, Zdenko, megelőzte őt s örök hála kényszerítette.

Mi volt egyéb a levélben, azt Lizinka alkalmasint senkinek sem árulta el; de vonásaiból látszott, hogy ha nem is aggodalom nélkül, de mégis leverten s veszítve minden reményt, békés kiegyenlítésre, nézett a haladó idő elé, mely sorsa fölött határozand; vagy hogy az igazhoz hűbbek maradjunk, azon idő elé, mikor ő maga készült vég és változhatlan elhatározását tudtára adni atyjának. Egy más nevezetes körülmény is érdekelte azokat, kik a bánnak vendégszeretetével s pártolásával régibb idő óta éltek.

A római pápa, mikép azt előre mindenki tudta, s min senki pillanatig sem kételkedett, Kázmér király s a szép Rokiczana közt feloldotta a szövetséget. Ezen egész ügyet oly titok leple fődte, mikép csak azok tudtak valamit, kik közvetlen befolytak abba; s a történet nem is említi e körülményt.

Lajos király maga úgy akarta s Kázmér s Rokiczana iránti gyöngédség a szerint tette kötelességül, hogy bár a szerencsétlen hölgyet mindazok, kik őt a bánnál látták, mint királynét tisztelték s mindenkép azon voltak, vele az elégtét becsületét teljes mértékben élveztetni, a sutiskai váron kívül ezen egész szövetségről ha többen tudtak is valamit, az a társalgásban érintve ne legyen, főleg udvarnál.

Rokiczana az elválási oklevelet nyugodtan vette, bár kedélye régen elvesztette azon vidámságot s könnyed odaengedést, mely annyira növelte báját társalgásának. Megvetette azon embert, ki a legszentebbel, mit a fiatal szív ismer, szerelmével, oly nemtelen játékot űzött; nem bírta volna őt senki arra, hogy ama férfiuval, ki őt oly hamar feledte, megcsalta s lealacsonyította, a trónt magát megoszszza. Volt valami nemesség e fiatal szív büszkeségében, minek talán maga sem birt öntudatával, de a mi mindig biztos delejtűül szolgált cselekvéseinek.

Becsülete a világ fogalmai szerint mentve volt; az erény s a valódi erkölcs fogalmai szerint sohasem járult ahhoz legkisebb szenny.

Mindnyájan, kik e jámbor, tiszta hölgy kedélyét ismerték, örültek, hogy e kedvetlen, sok találgatásokra ürügyül s anyagul szolgáló ügynék vége szakadt.

Kázmér minden haragja mellett Zdenko ellen, kivel sohasem tudott kibékülni s kinek irányában szoros rovást tartott, bosszúban igen is hű emlékezete, Rokiczana részére lovagiasságot tanusított. Talán saját méltóságát akarta tisztelni azon levelében, melyben néhány hónapi névszerinti nejtől egyszerű, de érdemes szavakban, búcsut vett s tartásáról királyi bőkezűséggel gondoskodott.

Rokiczana az évi bért, mely neki kényelemteljes, gondtalan jövőt biztosított, el nem fogadta; de válaszából, minden célzások nélkül a múltra s kínos csalattatására, azon higgadt tiszta értelem, azon bájos gyöngédség tűnt ki, mely az égi ajándékok koszorújában a legszebb, a legritkább virágok egyike.

Mikor Kázmér a levelet olvasta, mélyen meg volt hatva, s szívében édesen keltek fel azon kedves órák távoli viszhangjai, melyekben először életében, levetkőzve a fényt, mely annyi kalandjaiban az egyedüli csábót képezte, önmagáért szerettetett.

Úgy tetszett neki, mintha ezen egyszerű sorok, melyekben a legérzékenyebb oldalon megsértett hölgy, a király uralkodásának szerencsét, szívének nyugalmat kért a gondviseléstől, több tartalommal bírnának, mint egész tündérzettel telt költőisége a szerelemnek, melylyel

Eszther kifogyhatatlan üdvösséggel s bájjal őt körülhálózva tartá. Rokiczana e pár sorral a távolból, a visszaemlékezés pár ködképével, nem emlékeztetve a királyt semmire, nem idézve fel semmit, önkénytelenül vonta őt magához; míg Eszther, bárminő varázsszal tartotta kötve érzékeit s képzelő tehetségét, ha mellette volt, oly kevésbé tudta szívét felmelegíteni leveleivel.

De míg Kázmér kedélyében Rokiczana rövid levele mély hatást eszközölt, s abban kétes, de hatalmasan követelő vágyakat költött fel: addig Rokiczana saját szívébe szállt vissza, korlátokat vont maga körül s határozott sorsa s jövője fölött.

Ő és Diana, az akkori idők szellemében, a szent földre akartak búcsúra menni, egyedül, nem kísértetve senkitől, elszánva magokat mindazon veszélyekre, melyek akkortájt keleten, inkább mint valaha, napirenden valának.

Mikép látjuk, a bán udvarában sok készült s egy részt mély titokban, mert Rokiczana és Diana senkinek sem árulták el terveiket, s még Zdenko sem tudott semmit arról, mi lassan s óvott magányos órák leple alatt érleltetett tette, bár némi nyugtalanság és szórakodottság a két hölgyben ki nem kerülendő az élesb figyelmet.

Diana nyugtalansága néha magának a bánnak feltűnt; de annyira megszokta az utóbbi időkben hugának szórakodottságát, mikép nem akarta őt kérdésekkel ostromolni, melyek úgy is soha sem vezettek eredményre; mert Diana vagy mellőzte a feleletet, vagy idegei ingerlékeny gyöngeségével mentette ki magát. Este a vendégek a nagy termekbe gyűltek össze s Diana ki nem vonhatta magát a társaságból.

Egy óra telt a másik után; a hölgy ritka lelki erővel igyekezett levívni a vihart, mely keblébe dúlt, s a fárasztó ünnepély minden szertartásain át erőt tudott magán venni. Társalgott a vendégekkel, részt vett magában a tánczvigalomban; de ha a lélek kiállta hősiesen a csatát, az idegek mindig legfeszültebbek, a kedély mindig nyomottabb lőn. Azok, kik vígadtak, kik az órának éltek, mely jött és ment, hogy többé vissza ne jöjjen, kevés figyelemre vették Diana szokatlan komolyságát. Ők mulattak, míg e hölgy ismeretlen okokból a kinzópadra látszott feszítve lenni.

Végre jóval éjfél után a zene elhangzott, a vendégek visszavonultak szállásaikra s Dianát kimerülten a nap fáradalmi és zaja után, testvére Micoslaw szobáiba kísérte.

Egy óra telt el újra, a vendégek alkalmasint pihentek már mindnyájan. Diana ébren volt! Miután cselédei őt levetkőztették s eltávoztak, a hölgy csendesen felkölt ágyából.

Minden tagja reszketett, de erőt vett magán s könnyű bő palástot öltvén tagjaira, szekrényei egyikét nyitotta fel s egyszerű öltönyt vett ki abból, minőkben Kotromanovics egész családja járt, ünnepies alkalmat kivéve.

Az éji lámpát felemelte a földről s az asztalra helyezvén, sietve felöltözött. Egy fővénnyel tekintett minden pillanatban; mintha a homokkal, mely csendesen és nesztelenül gyöngyözött alá, a keblében zúgó vihart hasonlítani össze: mintha valamit várna, minek a jövő fővennyel jöni kell, hogy azon nehéz pillanatok egyikét idézze fel, minők elhatárolólag s válságosan nyúlnak be az életbe s végeznek jövőnk fölül.

Mikor öltönyével kész volt, falszekrényéből, minők akkori időben ritka lakásban hiányoztak, egy tört vett ki.

A lámpa fakón lobogó világa derítette a szép, életteli, s mégis gyöngéd s bájos vonásokat, növelvén azoknak halványosságát s megtörvén a sötét szemek sugárban.

Gyöngéd ujjai tapogatták a kis veszélyes fegyver élet, s miután azt keblébe rejtette, úgy tetszett neki, mintha vonásai megfeszülnének s a zsibbadtság tagjaiban elmúlna.

A lakosztály, melyet Diana magának bátyja ősi várában választott, összeköttetésben volt az egyik szöglet-bástyával. E négyszegű torony egészen e szálláshoz tartozott alsó emeletével együtt, melyet Diana ruhatárul s némely becsesb holmijának rejtekéül használt. A felső szoba két egymás melletti góth ablakkal hálósobájából nyílt s a hölgy azt virágokkal s legcsinosabb butoraival felékesítve legtöbbet használta. A napnak nagyobb részét ott töltötte s oda jöttek hölgy-látogatói és Lizinka, ki nagynénjét tisztelte, de mennyire szerette a szép chelmi grófnét, Katalint, annyira nem tudott azon érzésnek nevet adni, mely szívében Diana iránt élt. - Tartózkodás, szájalom s talán nem csekély vegyítése a félelemnek, melyet e magában zárt kedély felidézett, okozták, hogy ez ifjú szív nem tudott iránta soha megmelegülni igazán. Volt, ha szabad ily hasonlatossággal élnünk, a vonzalom közt, mely Dianát valóban hevítette kedves unokahuga iránt, s ennek magára kényszerített szeretete közt, egy fuvalma az éjszaki szellőnek, hideg árával választván el őket, a nélkül, hogy a lelkek ezen érinthetlensége visszavonulásnak vagy ellenszenvnek látszassék.

De kísérik Dianát. Mihelyt fel volt öltözve s a hideg törnek vasát szívére érezte öltönye alatt, a lámpát visszahelyezte a földre s egy kis bádoggal lámpás gyertyáját gyújtotta meg.

Evvel kezében, lépett az egészen sötét bástyába, hol csak most terjedt csekély fény, kiáradva, mint csillag s hosszú vékony tűzszálaktól övedzve, melyek mögött Dianának magas emelt alakja, hóhalvány vonásaival, kísértethez hasonlított inkább, mint élő lényhez.

Mikor a bástyába ért, a szoba egyik szöglete felé közeledett; lépése biztos volt, nem reszketett többé, mintha soha ott nem leende, úgy eltűnt a zsibbadtság tagjaiból.

Kisdéd lábának nyomására a kemény tölgypadolatnak egy koczkája kimozdult, s a hölgy, a nélkül, hogy pillanatnyi időt venne magának gondolkodásra, megtette az első lépést lábát helyezvén a hágcsó fokára, mely a koczka helyén ereszkedett láthatatlanul, az alább terjedő sötétségbe.

Nemsokára a szobában csak egy kis világkaraj tünedezett reszketve a boltozaton ama nyílás fölött, azután halk surranás hallatá csekély neszt, a nyílás bezáródott s minden visszatért néma csendességébe.

II.

Nem igen távol a sutiskai vártól, Mladin öreg vadásznál, újra vendég mulatott, mint mindig, mikor a bánnál valami nevezetes ünnepély tartatott, vagy igen sok látogatói voltak. Ilyenkor, ha más nem, legalább az érkezett vendégek kíséretéből egy-kettő ritkán hiányzott házában.

Soha sem kért vendégeitől semmit; megosztotta velök, a mivel bírt, de azért a vendégszeretet bőven jövedelmezett; mert ritkán távoztak az ily szívesen látott vendégek a nélkül, hogy valami szép ajándékot ne hagynának gazdájuknak emlékül. Fegyvert, néha emlékpénzt: mert fizetést, azaz folyópénzt senkitől sem fogadott el, s azzal őt megsértendé az ajándékozó; sérteni pedig az öreg Mladint nem volt üdvös.

Jelenben egy férfiú volt nála szállva, ki nem először jött oda már, s kivel Mladin, senki sem tudta mióta s mi okon, nagy meghittségben élt. Nem lehetett ezt barátságnak vagy valami különös rokonszenvnek nevezni, mert a két ismerős közt szembetűnő különbség létezett. Mladin, bár még jó erőben, agg férfiú volt, míg a másik harmincz néhány évesnek látszott.

Mladin öregsége daczára víg és tréfára mindig kész, ama másik, szigorú s hideg, mint a szikla; Mladin még nem látott mosolyt ellebbenni ajkain, bár e hidegség daczára mély érzés honolt az idegen keblében s valami sajátos megkapó érdeket nem lehetett tőle megtagadni.

Ha e férfiu jött, igen szívesen látta őt a vadász, de mindig nemével a titkolódzásnak; mert lakában meg volt parancsolva, hogy a vendég jelenlétéről senki se szóljon, s a jöttek lova azonnal egy távoli ólba vezettetett, neki magának szállásul pedig az öreg Mladin egy kis kamrát szánt, melynek kijárása a vadászlakot köröző s eleven zöld gypűvel övedzett vete-ményes kertbe vezetett.

Néha, mikor már leánya s egyetlen cseléde lenyugodtak, Mladin benyitott vendégéhez s ott egy serleg bor mellett órákig elbeszélgettek együtt.

Történt-e egyéb, Mladin az egyedüli volt-e, ki e rejtélyes idegennel összejött? ezt senki sem tudta. Nagyrészt e vadászlak távolléte a sutiskai vártól s annak erdőség közti helyzete okozták megóvását a látogatási titoknak; más részt azon körülmény, hogy a vendég, mintha mindent tudna, mi a bán várában s annak közelében történik, csak akkor mutatkozott az öreg vadász-nál, mikor nála semmi más vendég nem volt s többnyire oly igen későn jött, hogy érkezését csak Mladin maga vette észre, még az öreg eb sem ütött zajt, mintha régi ismerője jőne.

Azon éjen, mikor az éjfélelőtti órákat a bán udvarában a számos vendégek a legderültebb jókedvvel töltötték el, s Diana távozását szobájából lestük ki, a rejtélyes idegen megérkezett Mladin háza előtt.

Mindnyájan aludtak már, bár olykor, a vár felől lengő éji lehel egyes trombitaharsogásokat elmosódott talányos visszhangokban szállított a magányos erdőig.

A házi eb a venyige-borított pitvar előtt hevert s hallván a közeledő lódobogást, fülelve emelte fel orrát; azután nehézkesen kelvén fel fekhelyéből, a ház előtt kezdett, mint gondos őr, fel s alá sétálni, söpörvén lompos farkával a sárga homokot.

Egyszerre pár ugrást tett s mintegy támadó szándékkal rohant elő, halk visításhoz hasonló ugatást hallatván, mi a jövő perczben barátságos nyöszörgésnek adott helyet.

Egyszerűen öltözött vadász, a holdtól világítva, léptetett csendesén és óvatosan a ház felé a hű eb kíséretében, mely fel-felugrott a lóra, hogy a vendégtől pár czirógatást nyerjen.

Mikor az idegen a vadászlak elé érkezett, leszállt lováról, annak nyakában hagyván a kantárt, míg a szép állat leeresztette fejét s egész béketűréssel várta, mi történik vele tovább. A lovag a laknak balszárnyán egy kis ablakhoz közeledett s azt néhányszor megveregette, míg belülről pár álmos hang felelt az éji üdvözletre: - megyek... megyek!

Mladin annyira megszokta a vendégeket, főleg ha a bánnál víg napok és éjek folytak, hogy soha sem kérdezte a jöttek nevét s büszkeségeihez tartozott a készség, melylyel minden kopogásra ajtót nyitott.

Az öreg ficzko bőr-köczét kanyarított nyakába s az ablakhoz közeledett. - Ismerős! gondolá magában, az eb nem ugat.

Evvel kinyitotta a kis ablakot s azonnal felkiáltott: - Kegyed az, herczeg! már azt hittem, hogy el se jó, pedig - -

- Hallgass! - felelt a herczegnek szólított férfiu, kinek mogorva, de jeletlen éles és szép vonásait a holdnak egy sugára öntötte el, hatalmas tölgynek két óriási ága közt, mint ezüstszalag törvén elő. - Hallgass, - ismétlé a jött; - talán elkéstem?

- Nem, nem, uram! hallja-e kegyed, mikép harsog a trombita a sutiskai várban; nem oly hamar mozdulhatnak ott az emberek, hová szívők szólítja őket. Megyek ajtót nyitni s a lovat elvezetni láb alól, hogy ne lássa senki; mert ilyenkor nem ritkaság még ily késő órákban is az utas.

Evvel Mladin nyitva hagyván a kis ablakot, elsietett s nemsokára felnyílt a vadászlak ajtaja.

Míg az idegen, ki miként látszott, igen jól ismerte a járást, az ajtón át eltűnt, hogy azon kis kamrába lopódzék, melyről már tevének említést: addig a vadász hű ebének kíséretében a fáradt lovat elvezette szokott szállására, hol a soroglyában üde fű, a jászolban zab várt reá.

Mladin műértőleg levette a kantárt a ló fejről s megeresztvén a heveder csatjait, fővel kifelé kötötte azt az állás oszlopaihoz.

Mintegy negyed óra múlva Mladin, ki addig visszatért a házhoz s pár száz lépést tett az erdő széle felé a sutiskai úton, újra az ólhoz ment s megitatván a lovat, véget vetett sovárgásának s a jászol felé fordítván fejét s megbogozván a kötőfék szarait, csendesén közeledett lakához, helyet foglalván azon lócán, hol őt először pillantottuk meg.

Az eb, mintha még valakit várna s mintha tudná, hogy jó barátjának az ismerős idegenek érkezése más látogatást is von maga után, nagy méltósággal sétálgatott ura előtt, néha egy-egy örmenetet intézván távolabb a háztól s szembetűnő nehezteléssel becsületes kutyaarczában, térvén vissza.

Újra eltelt egy negyed, egy másik és harmadik. Mladin is veszteni kezdé béketűrését, de mintha vendégét oly sokáig magában hagyni illetlennek tartaná, benyitott annak szobájába.

- Még mind nem jó! - E szavakkal köszönt be a vadász.

A vendég e közben lekerítette nyakáról könnyű köpenyét, fegyvereit lerakta a kis asztalkára maga elé s egy széken ült minden más világítás nélkül, mint a melyet a nyitott ablakon át a hold árasztott reá.

- Eljő, Mladin! ne aggódj, - felelt az idegen.

- Ah! - kiáltott fel a vadász. - Isten bizony, minden világ nélkül hagytam herczegségedet, tüstént mécses gyújtok.

- Ott a szövétnek magasan azur tartóban, Mladin, - mond az idegen félig merengve, - maradj! Sokszor világított nekem, majd annyiszor, mint a fényes nap! Szeretem világát, mert nem oly árulatos, mint a napé és sokat földve hagy! szólj, mit tudsz róla, mindig a régi makacsság, a megrögzött előítéletek?

- Nem tudom, - felelt Mladin, - herczegséged előtt nem titok, hogy magam is fejémmel játszom! Ha a bán megtudná, mi háta mögött történt, nem volna maradásom.

- Gondolod, Mladin? - viszonzá az idegen, - legyen úgy, mint a bán akarja, ha kedvesebb neki másokkal tartani szövetséget, mint azokkal, kikben egy vér szivárog századok óta az övével. A bán a magyar király híve; természetes, hogy a Gedimin utódokat gyűlöli; ő a római pápának minden intésére hajol, nővére kolostort épít, leányát Jézus hitében nevelteti; hogy férne meg egy sátorban velünk, kiktől ama nagy sátort is felettünk, melyből a csillagok lenéznek, irigyli! Hagyján, Mladin, a ki választ, ne hibáztasson mást, ha választása balul üt ki.

- Csitt! - mond egyszerre a vadász; - valami árnyat látok a fák közt erre jőni.

- Ő az! - mond a vendég, - eredj, öreg, gyűjtsd meg a mécses, mert szemem világosan akar látni; én addig elébe megyek.

Mindketten kisiettek a szobából, Mladin hogy világot hozzon, a vendég a ház elé, s onnan az ösvényen a sutiskai várnak irányában.

Ezen oldalon az erdőkön elég széles nyílás volt, mely a sötétbe szokott szemnek a hold ily fényes világításában, nem engedé eltéveszteni a tárgyat, melyet várt s melynek első körvonalait észrevette.

III.

Sutiska felől s már jó közel a vadászlakhoz valóban egy karcsú árny sietett elő s mi, kik Diana eltávozásán jelen valánk, pillanatig sem kételkedhetünk, hogy az, ki az éjnek homályában, e vízárkokkal kerített s dobogó által védett várból egyedül jött, nem más, mint a bánnak nővére, a szép Diana.

Pár percz múlva találkoztak: ő és a férfi, kit Mladin herczegnek nevezett, megálltak pillanatra; némán tekintettek egymásra, mintha az éj kétes világításában gondolataikat akarnák kiolvasni vonásaikból.

A férfi kezét nyújtott, melyet Diana elfogadott a nélkül, hogy e mozdulatában valami öröm, vagy vigasz szelleme nyilatkoznék.

- Eljöttem! láthatod Diana, hogy parancsodat teljesítem, pontosan betűszerint! - mond a férfi.

- Köszönöm! - felelt a nő, míg hangjából a felindulás reszketegsége nem hiányzott; - de ennyiből állt a felelet.

- Menjünk, - inté a férfi, - itt valaki láthatna s te nem akarsz velem láttatni.

- Menjünk! - ismétlé a hölgy s mindketten a vadászlak felé intézték lépteiket, míg az öreg utánok ballagott, hizelgéseivel figyelmet igyekezőn gerjeszteni.

Míg a rövid út a házig tartott, Diana nem szólt s a férfi nem akarta szótlanságát félbeszakasztani.

Valami megfoghatatlan létezett e két érdekes alak viszonyában, mi szövetségük közt, mint éles kard hevert, kínossá tévén minden érintkezést.

És mégis a hölgy, a hatalmas bánnak nővére, kinek kezéért gazdag fejedelmek sovárogtak, gyalog jött megfoghatatlan módon s minden kíséret nélkül, éjfél után, hogy e férfival találkozassék! Ki lehetett ezen ember, kiért a félig szentnek tartott Diana s kinek szigorú komolysága az egész férfinemet tartózkodóvá tette, ennyit vetett kockára?

Nemsokára a ház elé értek, hol Mladin állt; mikor a herczegnő pár lépésnyire volt tőle, az öreg vadász leemelte ősz fejéről süvegét s csendesen meghajtotta magát.

- Légy üdvöz, Mladin! - rebegte a hölgy, - ne hagyd el házad küszöbét, örködj, talán utoljára teended azt, s vigyázatra soha sem volt annyi ok, mint épen most.

Mladinnak egy főintése volt a gyorsan kimondott szavakra minden felelet.

Az idegen elébb lépett a lakba s mintegy vezetvén a herczegnőt, benyitott a szobácskába, hol már a mécses világa a kis hézagot felderítvén, minden tárgyat látni lehetett.

A férfi lesegítette Diana válláról a felső öltönyt, mely sok hasonlatossággal bírt azon sötét színű porköpenyekkel, melyeket akkortáiban a hitzarándokok viseltek keleti útjaikban.

Szembetűnő volt a feszültség mindkettejük közt; úgy látszott, hogy mindegyik azt várja, hogy a másik kezdje meg a közlést, melynek fontosnak kellett lenni; mivel Diana maga hívta meg a herczeget, kinek még nevét sem tudjuk s annyit kockáztatott, hogy vele találkozassék.

- Ide hivattál hosszú négy év után, Diana, - szólt végre a férfi, - egy sugárt árasztottál arra, mit már végkép elhúnytának véltem; szólj, miért tevéd ezt, mit kívánsz tőlem?

- Egy esküt Lubart! - szólt a hölgy, miután mindketten helyet foglaltak.

- Esküt? - kérde a férfi, ki, miként halljuk, nem volt más, mint a Gediminek egyike, a híres Lubart, Kjeistut és Olgerd testvére. - Mi erőt tulajdonítanál te egy férfi esküjének, - folytatá, - kinek vallása nem a tied? hanem színlett áttérése után hitetekre, mindig őseié s kinek esküje a római pápa előtt mit sem ér?

- Én az esküt, magamért és magunk közt kívánom, Lubart, s bízom a férfiuban, ki azt önkényt s minden viszonyban, ősi ildényeink szerint, bánthatatlan nőnek kezébe leteszi.

- Mit esküdjek neked, Diana? - szólt komolyan Lubart, míg a szigorú, nemes arczon egy fellege a búskomolyságnak vonult el. - Nem esküdtem-e egykor, mikor bátyád távol volt Sutiskától s engemet szépséged híre álruhában hozott vára közelébe; mikor egyedül habtól borított lovon jöttem messze földről, egy pillanatért, egy ölelésért! Nem védtelek-e meg olykor gaz tolvaj néptől s esküdtem neked a haldokló martalóczok vonaglásai közt, a véres karddal kezemben, szerelmet? Nem tartottalak-e karjaim közt az elragadtatás azon pillanatában, mikor szemeink találkozáskor, életre s eszméletre ébredtél? Tehetek-e magasabb esküt? S mégis, Diana, az esküt ama csudás boldogság órájában, az erdő homályiban, melyet öröknek hívénk mindketten, nem szegtük-e meg, te és én, s én miként te?

- Nem kellett volna tennünk, azt, Lubart, soha! s talán azért szegtük meg mindketten, mivel öntudatlanul, elragadtatva a pillanat hatalmától, tevők. Most tőled nyugodt, megfontolt esküt kérek: esküdj istenedre, vagy őseid hamvára, vagy a mi szivednek legkedvesebb, mindegy, Lubart! a rövid álom, melyet átéltünk s annak szédítő visszaemlékezete, a mit áldoztam éretted s a szövetség záloga, melyet szerelmünk egykor elrejtett a világ előtt, s mely most bizonytalan jövő elé néz, mind ez elég alap arra, hogy a mit nekem ez órában ígérendesz, az eskü szentségével s bonthatatlanságával birjon, ha férfiú vagy.

- Szólj! - mond Lubart.

- Esküdj nekem: hogy a viszony, mely köztünk létezik, örök titka marad szivednek. Tudom Lubart, hogy házunknak nagyobb ellensége nincsen mint te, bátyád Kjeistut s öcséd Olgerd; mindemből, a mi köztetek s bátyám közt történt, világos előttem, hogy a harcz mielőbb lángra gyúl újra.

- Életem egyetlen, de nagy botlását eddig átláthatlan lepel fődte. Nem ismertelek, nem tudtam, kit rejtenek a vonások, melyeket annyira szerettem egykor! Most a halicsi vérvásár óta tudom, ki vagy. Mladinnak is megbocsájtottam titkolódzását; de ígérd nekem, Lubart, a férfiú szónak esküszentségével: hogy bármit hozzon a jövő, bármiként forduljon a had szerencséje, veszíts vagy győzz, senkinek sem árulod el titkunkat! Nem engedened sem bosszú, sem viszontorlás által magadat elragadtatni, hogy engemet használj eszközül bármire, legyen az béke, vagy alku s engemet egészen kihagyandsz a számításból.

- Legyen! - mond Lubart, - esküszöm őseim sírjára s arra, mi legkedvesebb előttem, saját gyermekünkre! titkunkat csak Mladin tudja, ő el nem árulandja soha; ő volt, ki szerelmünk első mámoros óráiban meglepett, hol te az alig 15 éves, nem tudva vétkezel-e vagy üdvezülsz, enyim levél, feltétlenül elő- s utógondolat nélkül. Azóta kezeim közt valál te, Lizinka s kevély bátyáid egyike, mondd, elárultalak-e? Mladin, igen, ő volt a jámbor öreg, bátyád hű szolgája, ki együtt talált bennünket s kit könnyeid megengeszteltek s elcsábítottak, hogy áruló helyett meghittünk legyen. Légy nyugodt, Diana, ah, ha te akartad volna, akkor, a mit akartam én! Most nem kellene e szövetséget titkolnunk, de te rettegtél bátyáid haragjától s tőlem azt kívántad, mit én nem tehettem!

- Lelked kárhozatára, Lubart, - felelt Diana; - nem tetted, a mit kívántam! nem kérdeztem nevedet, nem lakásodat; egy gondolatom volt a földi szenvedések után, veled együtt tárva lelteni a kaput ott, hol egyenlőek leendünk mindnyájan, közhazánkban. Ha tetted volna, mi leende könnyebb, mint kibékülvén bátyáimmal s lemondván az örökös harczokról, melyek úgy is vesztésre vezetnek végre, a keresztény fejedelmek és hercegek sorába lépni. Ha mint ilyen kérő fellépsz, bátyám meg nem tagadta volna tőled kezemet.

- Tehettem-e azt, Diana? - szólt Lubart, - hagyjuk ezt, nem akarom neked ismételni, mit most már úgy is tudsz, hogy ez nem leende kevesebb, mint végkép megválni testvéreimtől s a

néptől, mely agg hitéhez s ősei istenéhez ragaszkodik. Nem mondtam-e neked, hogy elragadlak s elviszlek oda, hol engemet egy bátor, szabad nép urának ismer s kezeimen hordozlak és leendsz istennőm, kinek oltárán ki nem alszanak soha áldozatim! Nem akartad, elméd más irányt vett s mihelyt az első mámornak varázsa megszűnt, vétkeket láttál abban, mi addig üdvödé és boldogságod volt.

- És te Lubart! ki ifjúságom tudatlanságával visszaéltél, ki a szemrehányás olthatlan, lassan emésztő mérgét csepegtetéd szivembe, mit tevéél te? Nem feledtél-e el? s voltál-e jobb fékvesztett indulatú testvéreidnél? megtartottad-e hűség-esküdet, s nem szöveteztél azóta számtalanokkal, kik nem valának oly szigorúak hűségükben, mint én? mert mióta valódi nevedet tudom, nem titok életed is előttem.

- Nem akarom tagadni, Diana, azon idő óta, hogy te minden találkozásunkat nehezíteni kezdted, mióta megtudtam, hogy egyházi férfiak küldetve Rómából, körülhálózta ifjú elmédet s kiirtotta egykori szerelmedet szivedből, én is engedtem a pillanat csábjainak s az alkalom, elébb egy-két botlásra, később elhidegülésre vezetett. Viszonyunk elaludt, mint a tábor tüze elalszik, ha a vihar elsöpör felette. Azt hittem, hogy az életben nem találkoztunk többé s azért gyermekünket kerestem fel.

- S megtaláltad azt, tehát él? - kiáltott fel a hölgy nagy felindulásban.

- Felkerestem s megtaláltam; mert tudtam, hol van s ha én magam eltávolítottam onnan, hol közeledben volt, egy vétkeimet vallom meg neked, féltettem gyermekemet tőled!

- Tőlem, az anyától! ah Lubart, e gyanú - kiált fel Diana, míg vonásai égtek s valami különös nyugtalanság mutatkozott arczában.

- Hagyjuk e tárgyat, Diana, - mond Lubart, nem mutatván semmi különös figyelmet a hölgy igen észrevehető zavarodására.

- A gyermek él, - folytatá azután, - ennyit elég tudnod róla. Ha gyanúm ért, ne csudálkozz rajta: sok történt már a világon, egy fiataalkori botlás emlékezetének elfödésére s te nem vagy egészen saját hatalmadban; gyanúm egyébiránt nem közvetlen téged ért.

- Hogyan tehetted fel rólam ily iszonyuságot? - mond Diana, a nélkül, hogy zavarodása szünnék. - A gyermek tehát él? - folytatá, - s én halálát sirattam, mikor az eltűnt! s te magad évek óta nem fedezted fel előttem, hogy valamit tudsz róla.

- Ne vádolj, Diana! - szólt Lubart. - Vad csatákban növekedve, vér és veszély közt, a hatalom fokán olykor, máskor pedig mint üldözött vad, szivembe egykor egy szelid vendég szállt, - folytatá Lubart, - míg a téliesen hideg vonásokon, mint a tavasz lágy szellelte valami árnya a szelidebb érzetnek vonult át. E vendég a te szerelmed volt - - - Ó! nem talált ott kedves szállásra, mert hamar elköltözött mint az álom, mely kincset hoz s melyet ébredés követ üres kézzel! Nekem e vendég egy ereklyét hagyott hátra, egy angyali kis gyermeket! hidd nekem, a széles világon e gyermeket szeretem leginkább; talán egyedül szeretem azt, mert a hölgyek, kik mint meséink vilári éltem éjjelét körülánczolják, élvezni igen, de nem tanítottak szeretni, s a te szerelmed Diana - - átszállt ez angyalnak szemébe, honnan azt kiolvastam, mikor fáradt karomból kihullt a véres aczél! Ne csodáld, ha őt féltettem az éjszaki szellőtől, mely gyöngéd arczát érhetné, a gonosz szemtől, mely megigézhetné, a szerető mosolytól, mely őt elcsábíthatná. Kisérttem éveit, mint a kertész a fejlődő növényt - most 17 éves; ah, ha tudnád épen most - - mennyire szüksége van névre és szülői karokra! - - Ne bámuld, ismétlem, ha félttem tőled is, félttem azoktól, kik titkunkat kileshetnék s téged másként szeretnének talán, mint te magadat, s gondolhatnák, hogy míg a gyermek él, egy homály folt borong életeden, melynek felfedezésétől rettesz!

Diana összerázkódott, Lubartnak egy éles tekintete suhant el arczán, azután a férfit folytatá: - hiszed-e már, hogy titkunkat el nem árulom?

- Hiszem, akarom hinni, Lubart, - felelt a hölgy, - de előttem nem fogod örökre elrejttem e gyermeket, látni akarom őt egyszer életemben s te nem lehetsz oly kegyetlen, tőlem, az anyjától, örökösen elvonni őt!

- Kegy és kegyetlenség viszonyos szavak, Diana, - mond a herceg, - lehet olykor a kegyben több kegyetlenség, mint magában, mit a világ kegyetlenségnek nevez; ellenben a kegyetlenség külszíne olykor mély irgalmat rejt. Ki a fenés tagot lemetszi, ki a betegről az ízes gyümölcsöt megvonja s ki saját anyjának vigyázatlan szerelmétől titkolja gyermekét, kinek élete hajszálra függ, az irgalmas tettet követ el. De nem fogod őt látni, Diana! halottnak hitted, tizenöt év óta sirattad őt s talán anyai szíved az ártatlanok jobb világába helyezte már; élhetnél egy föld alatt vele s rá nem ismernél. - Azért ne háborgassuk a halottakat, ő reád s a világra nézve meghalt, senki sem tudja, hol van, honnan eredt; nem fog utadba lépni, s Lubart, a vad Kjeistut s Olgerd testvére, a Gedimin utódok egyike, nem visel harcot, nem gyakorol bosszút hölgyek ellen!

- Ez utolsó szavad, Lubart? - kérde Diana, - evvel véssz búcsút örökre az anyától, kit egykor, miként állítád, szeretted - inkább üdvöznél?

IV.

Lubart felkelt üléséből, látván, hogy Diana oda hagyta székét s darabig némán tekintett a hölgy arczába. Diana harminczharmadik évét töltötte be, de az évek nyom nélkül haladtak el a hölgy felett. Lubart, ha nem találta is szebbnek őt mint egykor, midőn egy gyöngéd virág virult fel ez útjában, de még mindig szépnek mégis. Maga arczának szigorú kifejezése valami márványszerűt, mesterkézből kikerült szobori szépséget és tisztaságot kölcsönözött a hölgy vonásainak. Pillanatra úgy tetszett e hajónak az élet zajos tengerén, mintha egykori vágyainak messze sugára törne elő ifjabb éveiből, mikor még szeretni tudott, mikor még szeliden s enyhén álmodott nehéz csaták után békés tüzelőről! Ah, vége mindennek! csalékony játéka volt szeszélyének, mi most mint árnya egykori szebb napjainak incselgett képzelete előtt. - De valami ösztön ragadta meg, úgy tetszett ezen erőteljes természetnek, mintha nem lenne méltatlan hozzá a lehetlenségen rázogató! - Diana, - szólt végre megragadván a hölgy kezét, ki azt csak vontatva engedte át. - Vagy-e egy nagy elhatározásra képes, nem csalod-e magadat, mikor azt hiszed, hogy gyermekedet szereted, akarod-e, hogy az újra tiéd és enyém legyen? Egy szilárd pillanat átöntheti a multat a jelenbe s te egyedül vagy képes mindkettőnk végzetét megakasztani s más jövőt felidézni!

- Nem foghatom fel tisztán szavaidat! - mond Diana. - Mit értesz az által, hogy gyermekünk a tiéd is legyen, holott nem másé mint a tiéd, s tőlem egy tekintetét félted?

- Megfejttem neked, - viszonzá Lubart, míg vonásaiból látszott, hogy neki a társalgás újabb fordulata nehezebb és kínosabb, mint az, a mi eddig köztök mondatott. - Megfejttem neked, - ismétlé, - leányom nem enyém, miként nem a tiéd. Más nevet visel, más családban növekedett, nem tudja, hogy atyja vagyok; egykor gyakran láttam őt, - most - - -!

E szavak után Lubart pillanatra elhallgatott, azután folytatá: - Mindez megváltozhatik, ha te lemondasz egetvivő terveidről, nem vegyülsz a vallási üldözések s térítések nehéz harcába s a helyett, hogy falakat emelnél szentegyházul istenednek, szívedbe építenél oltárt az anyai szeretetnek. Ha lemondanál azon viszonyokról, melyekben élsz, s elfoglalnád a helyet, hol szebb és szelidebb kötelességek várnak reád! - Nem értesz-e, némben! ki egykor mondtád, hogy mikor szívemen pihensz, annak minden dobbanása egy nyilvánítás s hogy beszédemet érted, mielőtt gondolatim szavakká fejlenek ajkaimon?

- Mit kívánsz tőlem, Lubart, - kiáltott fel Diana összerázkódva, - nem azt-e, hogy midőn a tetőre értem, lépteim vérnyomai mögöttem vannak, ereszkedjem le újra az örvénybe, hol nem tudhatom az órát, mely megint a nehéz útra szólít? - Azt akarod-e, hogy mikor az igazság leszállt égből hozzám s megtanított megvetni az életet, hogy emeljek arcom verejtékében lépcsőket egy jobb életre, - - most, a nehéz, kínos diadal után térjek vissza a mindennapiság jelentéktelen semmiségébe! Nem, Lubart, vad szived, mely a házi üdvöt nem ismeri, de érti, mi egy nagy elhatározás, nem fogja tőlem kívánni, hogy mindenről mondjak le, mi még engedi magamat eltűrhetni s a gondviselést kiengesztelni életemmel.

- Kivánni? - mond Lubart, - nem Diana, én nem kívánok semmit, egy előítéletem van, eltiltani magamtól minden kívánatot, mert végzetem az, hogy kívánataim egyike se teljesedjék. Nem kívánok tőled semmit, szabad vagy! szabad voltál mindig; - de megmondom neked az egyedüli lehetőséget, mely életednek más és nyugodtabb irányt képes adni. Hallj engemet, be nem várom feleletedet, távozni fogok, gondolkozz arról, a mit mondandok, nem késő még! Egy hosszú évet engedek neked, határozz s adasd tudtomra, a mit végeztél, Mladin, az egyedüli által, ki valódi nevedet tudja.

- Nem akarlak hallani, Lubart! - mond Diana.

- Hallani fogsz! - szólt a herceg szigorú hangon s a hölgynek útját állván, ki egy lépést tett az ajtó felé.

- Szólj tehát, - mond Diana, kinek sugár szemöldei összevonultak, s kis kezei egyike ökölre szorult, jeléül, mennyi akarat volt e szelidnek s szentnek látszó teremtésben s minő nem örömet és szégyenülve engedett a férfiú hatalmának, kit kimélnie kellett.

- Az élet delében vagyunk mindketten, Diana! - szólt Lubart, egy árnyalatával a kedélyességnek, - 38 éves én, 33 legfeljebb te, gyermekünk 17-dik évét tölté be, egy kész, szép család együtt, a végzet által három oldalra kiteszítva az életbe! Egy elég ifju, még teljes életerőben lévő család, melynek egyetlen szilárd elhatározásától függ, egygyé olvadni - s szép egészet képezni.

- Itt állok előtted: senki sem tudja, hogy itt vagyok! Ó ha a bán tudná, nem pihenne éji mánora után oly csendesen. Senki sem tudja azt is, hogy a toronyból, mely mellett lakol, föld alatti út vezet a vár árka alatt egy mohos szikláig, honnan nem egyszer jöttél karjaim közé jobb napokban! - Gyermekünk angyalian szép és jó - jobb mindkettőnkénél! - és mégis Diana - nem szerencsés; ah - ha sejténéd, mennyire szüksége van épen most reánk!

- Hármunk előtt egész hosszú élet áll s talán, ha van miért és van kikért, kivetem végre én is a horgonyt s hajlom békére és nyugalomra.

- Ki tudja, Diana! nem ígérem ezt, de szívemet a sivár élet üresen hagyta s nekem úgy tetszik, hogy nem leendne okod megbánni, ha gyermekedért feledni tudnád, mikép a szerelem kihalt mindkettőnk szívéből, de azért a béke, kimélet és barátság visszatérhetnek azokba.

- Nem ismered magadat, Lubart, - viszonzá Diana, ki lassanként erőt kezdett venni ingerültségén s izgatottságán, mely ezen egész társalgás közben feltűnt rajta, - te a csendes tüzelőről álmodozol, hol nőd és leányod - hosszú téli estéken népünk mondáit mesélik el neked s jámbor vendégek köszönjenek be ajtódon. - - Hallod a rivalló kürtöt! - ajtód előtt nyerít a mén, - amott a falvak égnek s jó a harc vérhullámokban! - Tudnál-e te egy pillanatig ellenállni annak, mi életed, lehelleted, minden czéled és gondolatod? Kelni harczról harczra, égetni, pusztítani, ölni, merre lovad patkója gázol! S aztán, ha a harcnak moraja elhangzott, ha méned fáradtan ereszti le nyakát s körüled a diadal örjöngése, vagy a vesztett csata síréneke hangzik; tudnál-e ellenállni a sivár ösztönnek, mely borba, szerelembe fullasztani kész, mit egy szerencsés óra adott, vagy egy szerencsétlen elvett tőled! Ó, hogy ti erős

férfiak, oly nehezen tudjátok magatokkal elhitetni, minő gyengék vagytok néha, s minő csekélységek azok, melyek csábjaiknak minden erőtok elégtelen ellenállni!

- Én, - szólt Lubart, - egy oszlophoz fogódzva kinállak meg a révvel, Diana! ezen oszlop gyermekem iránti szeretetem. Ha gyermekem mellettem áll, nevemet adhatom neki, ha rád mutathatok az anyák még most is egyik legszebbikére - s mondhatom: imé - nézz ide leányom - ez anyád és én atyád vagyok! Ha ezt tehetem, felelek mindenről. Legyen harcz vagy béke, nem engedem az egyházat összeomlani felettem, melyet építetek számotokra őseim néma rengetegei közt, vagy a táborok sátrai alatt. Nem vagy-e te a híres Stefán bánnak nővére, kinek már atyja napjait csatákban élte le? nem vezetett-e a sors hőslélekű anyáddal ezer életveszély közt Raguzába és onnan vissza? Nem élted-e át ifjúságod egy részét örökös hányattatás közt, többször pihenve az ég boltja s könnyű sátor alatt, mint fényes palotákban? Egész családod többet ült nyeregben, mint szunnyadt lágy vánkosságon: miért félnél te az élettől, melyet megszoktál, mely korunk és fajunk végzete.

Diana hihetetlenül rázta fejét. - Lovam az ólban vár, Diana! - folytatá Lubart, - nyergem mögé ültetlek; pár óra múlva az erdő homályában embereimre találunk s néhány nap múlva a lithvániai nép közt vagyunk. Te nőm, én férjed, s Mária gyermekünk! Viszonyunk rejtélye feloldatik szép valósággá! - Bátorság, Diana! hiszen családotban a bátorság s elszántság a vérben van!

Diana hallgatott.

- Te nem felelsz? igaz, ígérem neked, hogy feleletre nem várok, gondolkozzál.

Evvel Lubart hirtelen válla körül kerítette köpenyét, fegyvereit felragadta s a jövő pillanatban a nélkül, hogy Diana egy intéssel, egy hanggal marasztaná, vagy feltartóztatná, kisietett a szobából.

Diana a szobácska közepében állt, mikor Lubart hirtelen eltávozott; azután csendesen közeledett a nyitott ablakhoz, mely előtt nem sokára Lubart férfias alakját felséges lován látta elrohanni mint setét felleget.

A hercegnő két kezét szorította szívéhez; ajkai reszkettek s vonásaiból látszott, mikép Lubarttal együttléte nem volt képes azon nyugalmat szállítani keblébe, melyért annyit kockáztatott.

Alig tűnt el a férfi, alig hangzott el a távozó ménnek dübörgése, az öreg Mladin lépett be.

- Herczegnő, - szólt az öreg, - engedje nekem, hogy elkísérhessem a rejtek nyílásáig; nem egészen biztos a vidék s ha néhányan a vendégek közül be nem várván a hajnalt, haza felé térnek, felfedezhetnék, mit senkinek sem szabad csak sejteni is.

- Igazad van, Mladin, - felelt Diana, - engemet úgy is, azt hiszem, utoljára vezetendsz életedben ily titkon s ily alkalommal.

- Utoljára, asszonyom?

- Gondolom, öreg, - felelt a hölgy, - ideje is, hogy e titok örökre földbe és feledve maradjon és semmi se szólítsa ezt életre többé. Ime, Mladin, vedd ezt, - evvel Diana nehéz erszényt nyújtott át Mladinnak, - nem adom jutalmul neked, hű ember, te jutalom nélkül is hű és biztos vagy mint a kőszál, de tedd el, jó lesz kiházásításul egykor leányodnak. - Mladin vonakodott.

- Vedd, vedd! - mond Diana, - a napok, melyeket élünk, változnak a véletlenségek szeszélye szerint, jó egy kis ízes almát megtartani a szomj esetére. - És most, folytatá Diana, miután Mladin az erszényt átvette, - kísérv engemet, még sok közleni valóm van.

Evvel mindketten eltávoztak a háztól, arra felé irányozván lépteiket, merről Dianát jöni láttuk.

A VÁRATLAN BEAVATOTT.

I.

Míg a lithvániai hercegek, névszerint Kjeistut és Olgerd, felbőszülve foglyaik megszökésén, mindenfelé szétküldötték czirkálóikat, addig Lubart, mikép láttuk, e foglyok egyikét, alkalmasint valami meghitt embere által Dianának, a hölgytől magától felszólíttatva felkereste.

Volt-e valami hatályos eredménye e látogatásnak vagy nem, később tudandjuk meg, addig eseményeink további gyors kifejlésének érdekében, más, nem kevésbbé megható jelenetek elé sietünk.

Jegyezzük meg itt - bevezetésül, hogy Zdenko, mikor Micoslawnak halicsi hírnökétől az ottan történeteket megtudta: véteknek tartandá azokat Kotromanovics előtt titkolni. Kiméletesen tudtára adta tehát a vad Lubart viszontorlási merényét; de szinte megbánta azt, mert alig bírta a bánt arra venni, hogy a Gedimin urakat tüstént meg ne támadja. - Csak miután meggyőzte arról, mikép nővérének s leányának kimenekülhetése korán sem tartozik a lehetlenségek közé, ha nyílt támadás helyett csel leend alkalmazva, lehetett őt arra venni, hogy az első kísérlet eredményét bevárja.

Minő ügyesen volt ez elintézve, minő gyorsan végrehajtva - láttuk. Mielőtt a bán hinné, Diana és Lizinka a gyors és folytonosan veszély által körözött úttól kimerülten, de ép egészségben megérkeztek Sutiskára.

A bán örömét lehetlen leírni; ha Zdenko egy leende azon emberek közül, kik a jót és nehezét jutalomért teszik, vagy egy nemes tettért, egyebet köszönetnél elfogadnak, minden áldozatra késznek találandá őt. De Zdenko maga oly boldog volt, mikép örömét nem mondhatjuk csekélyebbnek annál, melyet a bán érzett.

Volt egy más utógondolatja is, melyet a bán távolról sem sejtett s melyet Zdenko híven megőrzött szívében. Ezen utógondolat boldogította őt inkább mint valaha.

Rokiczana sorsa el lévén határozva, a derék férfiú azon gondolkodott tudniillik, hová telepítse le kedves nővérét. Prágában nehéz leende nyugodt megmaradhatása; mivel az, a mi rajta történt, sokkal nagyobb zajt ütött, mint hogy a szegény hölgy azt érthette volna el, mire egyedül vágyott, a csendes elvonult, figyelmet kerülő életet.

Míg sorsa fölött a római pápa határozott, becsülete és helyzetének sajátságos, kivételes minősége - elkerülhetlenné tévék, hogy oly hatalmas védőnek szárnyai alatt maradjon, kit kevesebbé mint bárkit - mert volna Kázmér király megbántani. Nem azért, mivel tőle rettegett, mert Kázmérnak nem volt jellemében a félelem, sőt, főleg ha szenvedélye ragadta, igen könnyen el tudta magát vakmerő merényekre határozni, hanem - mivel itt is a király nyerte a túlsúlyt az igen érzékeny oldalon megsértett Kázmér felett. Lengyelország pártokra volt szakadva s a Gedimin testvérek törhetlen kitartása ismeretes lévén előtte, átlátta, mennyire kimélnie kell Lajos királyt, hatalmas szövetségesét; s következőleg mindazokat, kiket a király szeretett s kik tágas birodalmának valamelyik tartományát kormányozták.

De mondva volt, hogy Kazimirt Rokiczának levele nagyon meghatotta s nincs okunk hosszasan indokolni, mikép történt, a mi szenvedélyes és a szeszély szárnyain röpkedő embereknel mindennapi jelenet; mikép történt, mondjuk - hogy Kázmér egyszerre ellenállhatlan vágyat érzett Rokiczánát meglátni s ha lehet - - de csalódunk, - - mi történjék tovább a lehetősegek tág határain - gondolatai mellőzték.

Nem leende ő Kázmér, ha azon pillanatban, mikor élte legszebb órái egyszerre mintegy felgyuladtak emlékezetében, egyébről tudott volna gondolkozni, mint az egyetlen eszméről, mely őt szívéen ragadta meg s elméjének minden avatkozását lezsibbasztotta. - Hű cselédei közt volt különösen egy, kit a király szerfeletti ügyessége és pontossága miatt, darab idő óta majdnem kirekesztőleg használt kényesebb megbízásokra. Nem tudta senki, honnan származott ezen ember, ki lassanként Zborovszky szolgálatából, kihez mint vándorló órás szegődött, Eszther háztartásába ment át, hol a király figyelmét felidézte.

Voltak, kik állították, hogy zsidó: de részint mivel a héber jelleg akkortáiban még nem volt annyira ismeretes mint most, részint mivel a csinos külsejű ifju németül szintoly tökéletesen beszélt, mint csehül és lengyelül, nem lehetett tisztán elhatározni a fajt, melyből eredetét vette.

De lett légyen ez bárminő, a királynak az ifju megtetszett, s Herrmann, ez volt neve, saját előnyére jól tudta használni a király előszeretetét.

Semmi sem lön könnyebb, mint őt Eszther szolgálatából a királyi udvarba áttenni; mert a héber hölgy nem tanusított különös rokonszenvet iránta s első felszólításra a legnagyobb készséggel átengedte őt a királynak.

E hű cselédjét parancsolta a király egy napon, mikor Krakkóban mulatott, maga elé.

Mihelyt a király egyedül maradt vele, a mindig szerény s minden tolaakodástól ment ifjut tetőtől talpig megtekintette, a nélkül, hogy egy szót szólna. Herrmann urának szigorú szemle-tartását hunyorítás nélkül kiállta s várta, mi okon vette parancsát - megjelenni.

- Herrmann, - szólt a király, - bizhatom-e benned, hogy arról, a mit most hallasz s a mit kötelességeddé teendek, egy lélek sem tudand meg semmit?

Az ifju alázattal felelt: - Felséged meg lehet győződve, hogy ha titkot méltóztatik rám bizni, azt a kinzó pad sem csikarja ki tőlem, s ha egyébként meg nem menthetem azt, életemet vetem mellé s elnémítom azzal együtt örökre.

- Az eljárással nagy jutalom szövetkezik, - mond a király, - te, ki fiatal vagy s miként látom, azok egyike, kik nem szeretnek egész életükön át egy helyen a soha-mozdit játszani, számíthatsz rá, mikép e szolgálatod ügyes végrehajtása nem megvetendő első fokozat leend valami jobbra, mint óráim rendezése s a hímzett bársony, mely tagjaidat földi.

- A jutalom nem határoz, uram király, - válaszolt Herrmann, én mindenre kész vagyok, kísértsen meg felséged.

Kázmér kissé gondolkozott, mintha még el nem tudná magát egészen határozni arra, mivel ezen embert meg akarta bizni; azután tréfás hangon szólt: - Tudod-e Herrmann, hogy én nem szeretem az olyan embereket, kik magokat egészen kifeledik a számításból? Ha nem csalatkozom, te minden hűséged és szolgálatkészséged mellett, jól tudod, hogy magad is a világon vagy. Ha magunkat nem szeretjük, nem igen szoktunk másokat szeretni; azért ismétlem, a szolgálat, melyet tőled várok, nagy jutalommal jár, de a legmélyebb titoktartást igényli. A legkisebb vigyázatlanság, vagy ügyetlenség saját életedet veszélyeztetendi; mert vannak dolgok, melyeket, ha sikerülnek, magunkéinak vallhatunk; de ha a siker kimarad, a kudarcot okvetlen más nyakába kell vetnünk, s az ügyetlent - - - a király rövid szünetet tön, aztán jelentő hangon folytatá, - s az ügyetlent elnémítanunk!

Herrmann elhalványodott; nem tudjuk, észrevette-e a király a hatást, melyet szavai gyakorlottak ezen emberre, kinek bátorságát, sőt vakmerőségét Kázmér nem egy veszélyes vadászat alkalmával tapasztalta, s e részben emberén nem kétkedett; annyi igaz, mikép ezúttal reá hatni nem akart, s így, ha célzott ért, nem történt egyéb, mint a mit maga akart.

Herrmann arcának önkénytelen elhalványulását kivéve, legkisebb zavarodottságot sem mutatott - s azonnal visszafojtván magában a rövid rémületet, mely őt meglepte inkább, mint elzsibbasztotta, hirtelen s nyugodt hangon felelt:

- Felséged nem tehet boldogabbá, mint ha engemet oly valamivel méltóztatik megbizni, minek fontosságáról magának is oly nagy eszméje van, hogy ahhoz az ügyetlen eszköz megsemmisítését ragasztja; mit az teljes mértékben megérdemel, ha tudva és akarva elvállal valamit, minek veszélyes voltát s esélyeit előre tudja s aztán kudarcot vall.

- Igazad van ebben, Herrmann, - szólt a király, tudva és akarva kell elvállalnod, mit reád bizok; de mielőtt tudnád, mi az, elég, ha annyit mondok neked, hogy a vállalat a legnagyobb ügyességet kívánja s fordulhat úgy, mikép bátorságodra is teljes mértékben szükséged leend. Azért szólj tartózkodás nélkül: kész vagy-e ily, miként már tudod, eszélyt s bátorságot kívánó merényt elvállalni, s magadat kudarczvallás esetében kitenni annak, hogy a titkot benned elnémítsam? Ha e bátorsággal bírsz, nyilatkozz, ha érzed, hogy annak meg nem felelhetsz, szólj, azért nem fogok neheztelni reád.

Kázmér őszintén szólt; neki alkalmasint feltétlen engedelmességű eszközre volt szüksége s igazságérzete meggyőzte őt arról, mikép ily eszköz csak akkor biztos, s akkor van teljes hatalmában, ha önkényt ajánlkozik azzá és saját magát veti kockára.

- Parancsoljon felséged velem, hűségemben nem fog csalatkozni, - mond Herrmann, ki minden árnyát a félelemnek legyőzte s e pillanatban valóban késznek érezte magát a legvakmerőbb vállalatra: utógondolatok nélkül-e? s minő más alap adott neki minden esetre s lehető véletlenségek közt biztosságot? azt maga tudta csak, ha ilyes valami járult még elhatározásához.

- Jól van, Herrmann, - mond a király, azután íróasztalához közeledett, mert a király dolgozószobája volt az, hol a párbeszéd folyt, s felemelvén egy szépen metszett porphyrdarabot, az alól két levelet vett ki s újra Herrmannhoz lépett.

- Látod e két levelet? - szólt a király.

Herrmann meghajtotta magát.

- Egyike ezeknek, - folytatá Kázmér, míg vonásaiban némi felindulás mutatkozott, - miként a felirásból látod, neked szól: egyszerűen Herrmann van arra feljegyezve. A másikon semmi felírás nincsen; de a neked szóló iratban megtalálod annak nevét, kinek e levelet átadandod s mindazt, a mit egy vagy más esetben tenned kell. - Életet és halált nyujtok neked e két levélben, - folytatá a király rövid szünet után, - azért még egyszer kérdelek Herrmann: vállalod-e a megbizást?

Valami oly ünnepies volt a király kérdésében, mikép az bárkit gondolkozásba ejtende; de Herrmann nyugodtan vette át a két levelet, bársonyöltönye alá elrejtette azokat, és szilárd hangon felelt: - Vállalom, uram, királyom; s remélem, megfelelek várakozásának.

- Jó, - mond Kázmér, - ennyiből áll megbízásom. Nincs egy szavam, melyet ahhoz függeszthetnék, a neked szóló levélben mindent megtalálsz, röviden, szabatosan, indokolás nélkül. Azt fogod tenni, mit e levél mond; s nem gondolkozol egy pillanatig is azon, miért? s ha lehet-e!

- Még egyet, Herrmann, itt egy erszény pénz utiköltségül, - ezzel a király egy erszényt nyujtott az ifjunak át. Tüstént s a nélkül, hogy valakinek egy hangot mondj, megteszed uti készülleteidet. Lovaim közöl, saját paripáimat kivéven választhatod, a melyik tetszik; de tanácslom a legerősb s legjobb menők egyikét vedd; ne feledd, hogy szállásról nem leend módod mindig rendelkezni s hogy miként a bölcsnek, szükség mindenedet magaddal vinni.

Herrmann jeléül annak, hogy urát tökéletesen megértette, csak egy főhajtással felelt.

- A neked szóló levelet Halicsban fogod felbontani, hová azonnal intézended utadat, előbb nem! Értettél?

- Tökéletesen, felséges uram, - felelt Herrmann.

- Isten tehát veled! - mond a király, - bucsúra intvén kezével, a kiszabott napra számítok reád, a nap fel van jegyezve leveledben.

II.

Itt félbeszakadt a párbeszéd s Herrmann eltávozott. Hová ment Halicsból, mit cselekedett, miből állt a megbízás: talán később tudjuk meg; most visszatérünk a bosniai bánnak várába, hol, mikép röviden megemlítettük már, mindnyájan, kiket a Gediminek egyike ideiglenesen elválasztott egymástól, újra együtt voltak s lassanként minden visszatért a régi rendbe s szokott kerékvágásba.

Diana nyugtalansága nem kevesedett utóbbi találkozására óta Lubarttal; bár e nyugtalanságot senki sem vette rajta észre. Csak mikor magányos szobáiba vonult vissza, vetette le ünnepies álcát.

Egy napon szokása szerint az újon épülő s bevégzéséhez gyorsan közeledő kolostort látogatta meg. Ez többnyire lóháton történt minden kíséret nélkül, néha, ha az idő kedvezett, gyalog is.

Mikép érintettük, ott egy czellát készíttetett fel maga számára s a bán megszokta már őt néha egész nap nem látni. E czellába vonult vissza, mihelyt a munkások fölött szemléljét bevégezte s az építómesterrel rövidebb, vagy hosszabb értekezést folytatott.

Mihelyt a mind inkább szent híru s a római pápa által különösen kegyelt hölgynek célja ismeretessé lön, s tovább terjedt: sokan találkoztak, főleg szegényebb családok hölgyei között, kik vagy magok akaratából, vagy szülőik által arra biratva, igyekeztek az újon állítandó apácza-rendbe fölvetetni, de Diana óvatos lön választásaiban.

Akkori időben az építési gyorsaságot nem lehet a mostanival összehasonlítani; bár a kolostor emelkedése mindenkit csudálatra birt, nem csekély idő kellett, míg az oly tökéletesen kész volt, hogy Diana arról gondolkozhatott, oda szólítani a szent életre magokat szánt szüzeket, kik fölött az apátnői felsőséget magának tartotta.

Volt tehát ideje választásra s nem egy utasított el, ki összeköttetéseinél fogva csalthatlan reménnyel kecsegtette magát.

Gyakran megtörtént, hogy a követelők szülői, olykor magok, kik érdeket találtak benne a híres hölgynek példáját követhetni, őt e kolostori czellájában keresték fel. Diana senki előtt sem zárta el ajtaját, mindenkit szerény béketüréssel kihallgatott, de elhatározott választ senki sem nyert; ezt később adatta azoknak tudtára, kik kegyét és pártolását vették igénybe.

E napon is, midőn őt történetünk érdekében a vártól czellájáig kísértük, egy fiatal hölgy érkezett a kolostor elé. Megjelenése a munkásokat annál inkább meglepte, mivel a kíséret, melylyel az új vendég jött, egyáltalában nem volt békés színezetű. Maga a hölgy uti, de igen világias tekintetű öltönyben s lóháton jött; három férfiú követte őt: egy koros, mogorva tekintetű lovag, minőket akkortáiban számosakat lehetett látni válláról lefüggő tegezettel s szíjas ívvel, oldalán karddal s tüskés buzogánnyal. A második karcsu, csinos ifju volt, szigorú, hideg vonásokkal, melyek az arab jellegre emlékeztettek. Ez is teljes fegyverzettel birt, s csak annak válogatottabb minőségével s öltözete úriasb szabásával különbözött társától. A harmadik hasonlóul jól felfegyverkezve, pillanatig sem hagyott fel kétséget, hogy a jötteket szolgaminőségben kíséri.

Mindnyájan jeles, erős idegű s válogatott paripákon ültek. A kolostor körül járó-kelők az öreg lovagot a hölgy atyjának gondolták s nem volt meglepetésük csekély, midőn a jöttek le szállván lovaikról s a hercegnőről tudakozódván, a hölgy egyedül s hátrahagyván kíséretét, sietett a munkások egyikétől szokott készséggel vezetettve, a hercegnő czellájába.

Diana fekete öltönyben, olvasóval kezében, melynek végén a római pápától ajándékba nyert arany feszület függött, egyszerű tölgysszéken ült. A szobácska egész felkészítése a szigorú életnemre gyaníttatott, melyre Diana szánta hátralévő napjait. - Egy kis asztalkán ezüst kapcsokkal ellátott, fehér bőrbe kötött bibliát s egy kisebb imakönyvet látunk, a csendesen homokját leeregető clepsidrával.

A hercegnő vonásai halványak voltak, tekintete komoly, bár legkevésbé sem bús, jeléül, hogy a nap, melyet e rendkívüli egyéniség megközelítésére választottunk, régiesen szólván a fehér koczkával jegyzettek közé tartozott.

Valóban Diana épen e napon igen hizelgő levelet kapott a római pápa saját kezétől írva, s a mi még nem kevésbé derítette fel őt, számos megbízottai egyike visszatérvén hosszú vándorlásaiból, nevezetes összeggel szaporította a kolostori pénztárt.

A hölgy az építés zaja és csörömpölései közben nem hallotta a csak most érkezett vendégek lovainak dübörgését s mivel kissé távolabb ült az ablaktól, csak akkor lőn figyelmessé, midőn a hosszú folyosón megkondultak a visszhangot ébresztő lépések, a munkásai tudniillik, ki az idegen hölgygel a czella ajtajához érkezett.

- Ave! - hangzott a hercegnő felelő szava a vendég kopogására; azután betette a kisebb könyvet, melyből imádkozott, s szép arcát a nyíló ajtó felé fordította.

A vendég, ki czellájába nyitott, feltűnő szépségével s illemteljes tartásával meglepte őt.

Az alázat, melyet a kedélyében büszke hercegnő törvényül tőn magának, itt sem czáfolta meg magát; mihelyt a váratlan s miként első pillanatra észre lehetett venni, előkelő vendég benyitott, azonnal fölkelte székéről s nyájasan üdvözölte őt.

- Hercegnő! - szólt a jött, mielőtt Diana egyebet mint pár üdvözlő szót kiejthetne, - egy idegent lát itt maga előtt, ki messze földről jő, a szent életű s hirű hölgyet, egy botrány meggátlására felszólítani, mely hercegségedet magát igen közel érdekli s képes nyugalma is felforgatni, ha jókor meg nem előztetik.

- Egy botrány? s mely engem közről érdekel? - kiáltott fel Diana, meglepetve ezen előzmény nélküli, rögtön nyilatkozatra, s kiesvén tüstént azon alázatos tartásból, melyet szerény s nyájas fogadása tanusított. - Kegyed téved! ha valahol botrányt elháríthatok, keresztényi kötelességemnek tartom, mert mondva van, jaj annak, kitől a botrány jó! de én nem tudok semmit, mi körözetemben ily botrányt idézhetne elő.

Az idegen nagy fekete szemeit szegezte a hercegnőre s valóban érdekes jelenet volt e két hölgyet így szemközt látni.

Dianának szavai, tartása, tekintete képesek voltak tiszteletet és tartózkodást előidézni; de a vendég arcának kifejezésében semmi sem változott; szintoly nyugodt, hideg s talán mernők állítani, méltóságteljes maradott, mint Diana felelete előtt.

- Hah, jaj annak, kitől a botrány jó, - szólt rövid szünet után s le nem emelvén élesen fürkésző tekintetét Dianáról a jött, - úgy jaj kegyednek, hercegnő! mert bármi ártatlan lepel fődje az élet titkait, Isten előtt minden titok oldva van.

E szavakra Diana vonásain hirtelen ijedelemnek rángása vonaglott át; olyan hatást tőnek reá a szép ismeretlen igéi, mint a kigyó csipése, ha lábunk virág-borék alatt hideg hátára lép.

- Mielőtt tovább hallgatnám kegyednek bámulatomat gerjesztő s rosszul választott szavait, - mond a hercegnő visszanyervén lélekjelenlétét s növekedő haraggal: - szabad-e tudnom annak nevét, ki magányos czellámba lép, hogy engemet sértsen és háborítson.

- Hercegnő, - mond az idegen, - nevem abban mit hercegségednek jó szándékból s mivel szeretem s tisztelem, mondani jöttem, mit sem változtat s jobb lenne, ha az hercegséged előtt örökösen titokban maradna. Engedje ismételnem, hogy engemet nem ellenséges szándék, nem botrány előidézésének vágya, hanem épen ellenkező hozott ide. Méltóztassék nyugodtan kihallgatni, hogy meggátolhassuk, mi azonnal lehetlenné válik, mihelyt én kihallgatlanul elutasítva, meg nem akadályozhatom azt.

Diana meg nem foghatta, mi történik rajta; nyomott-e lelkiismeretén valami, azon az egyetlen fiataalkori vétken kívül, ha valóban vétek volt az? vagy az ismeretlennek vakmerősége s hideg biztossága gyakorolt-e fölényt reá, ki megszokta másokra hatni? nem lehet elhatározni, de zsidbadság kábította el érzékeit s kíváncsisággal szólt: - Beszéljen kegyed.

- Hercegséged előtt nem titok, - szólt az idegen, - mit az egész világ tud, a viszony, mely ő felsége a lengyel király, Kázmér, s hercegségednek leánya közt létezett?

Mihelyt e pár szó, «hercegségednek leánya», ellebbent az idegen ajkairól, Diana vonásai megváltoztak; lehetett azonnal észrevenni, hogy valami ellenállhatlan rettegés ragadta meg őt; de egyszersmind az elhatározást, le nem engedni magát az által győzetni.

- Kegyed örült! - kiáltott fel Diana rögtön, - minő leányról szól, holott én hajadon vagyok s semmi összeköttetésem nincsen a lengyel királylyal? Nem remélem, hogy a kétértelmű némbert, a király szeretőjét Eszthert, leányomnak tartja?

- Eszther, - felelt a hölgy némi büszkeséggel, - becsületes szülők törvényes gyermeke; nincsen erről szó, nem azon viszonyt említem, mely jelenben is létezik, hanem egy régibb viszonyáról szólok; arról, mely a király, s a prágai Rokiczana, kegyednek s Lubart lithvaniai hercegnek természetes leánya közt létezett.

Diana le volt sujtva; két dolgot tudott meg egyszerre, melyek egyike már képes leende őt eszméletétől megfosztani, a kettő együtt viszonyhatása által látszott eszméletét együtt tartani.

Hallá, hogy egy idegen, kit soha sem látott, kinek nevét sem tudta, be van életének egyetlen homályos titkába avatva s megtudta, vagy inkább erősítettett előtte, mert Diana nem hitte, vagy el nem hihette, hogy Rokiczana tulajdon leánya.

Ily helyzetben saját érdeke kívánta, hogy végére járjon, mennyit s miként tudja azt az idegen s nem pusztá hazugság-e, valami setét ármányra célzó, hanem valóság azon állítás, hogy a prágai hölgy, Zdenkónak nővére azon gyermek, kit Lubartnak sikerült eddig elrejteni előtte.

Saját biztossága, a gondolat, mikép a botrány, melynek előidézése egy idegen ismeretlen hölgy önkényétől függ, s hogy eddig önfeláldozással szerzett híre, neve azon kockán függene, melyet a rejtélyes vendég elébe gördített, vagy inkább mind ez együtt, visszaadták ezen erőteljes természetnek egész lélekjelenlétét.

- Kegyed, - szólt a hercegnő, - mennyire képes volt első sértő nyilatkozatai után méltó haragomat felidézni, annyira kényszerít most száanalomra! - Igen, - folytatá Diana szelidített hangon; - kegyed, szeretem ezt hinni, akaratlanul, talán a legjobb szándékból, de másnak vagy másoknak eszköze. Midőn, még mindeddig nem tudom, minő célból, előttem oly körülményekről szól, melyeket csak valamelyik ellenségemnek, vagy bátyám a bán ellenségének túlhevült szeszélye gondolt ki, midőn, mondom, ezt tevő, nem tudja, hogy a botrány, melytől fél, nem létezik másban, mint e fellépésében. Kegyed, ismétlem ezt, tévedésben, irányomban sértő tévedésben van. Mivel a Lubart nevet, a lithvániai hercegek egyikének nevét, kik

mindhárman házunknak esküdt ellenei, említette, világos előttem, mi az, a mit ezen emberek terveznek, kiknek kegyed eszköze, miként hiszem.

Míg Diana szólt, az idegen nyugodtan szegezte reá szemeit s ajkainak izgalom nélküli mosolya tanúsította, hogy a hercegnőnek fejtegetései meggyőződését legkisebb részben sem ingatták meg. De nem szakasztotta félbe a szót s Diana e hallgatás által némi zavarba hozatva folytatá:

- A terv az, asszonyom, vagy hölgyem, mert azt sem tudom mind e pillanatig, kivel szólok, a terv az, mondom: hogy miután a Gedimin utódoknak nem sikerült hős bátyám ellen férfiasan s fegyverrel előnyöket kivívni, most kötének mögé bujnak s botrányos férfiatlan cselszövényekkel akarják házunkat a legérzékenyebb oldalról megtámadni. Kegyednek vonásai, tartása, s egész valója jobbra gyaníttatnak, mint valakire, kit eszközül lehetne ily gyalázatos ármányra felhasználni, mihelyt annak céljával megismerkedik, engedje hinnem, hogy miután mindazt, mit eddig hallottam, szélből kapott hazugságnak nyilvánítom, kegyed leendő első, ki pártomra áll s nekem segíteni fog a csomót feloldani, hogy házunk ellenségei előtt biztosságban legyenek.

- Herczegnő! - mond a jött tiszteletteljes, de szilárd hangon, - helyesen méltányolta az idegent, ki hercegséged előtt áll: mert alacsony ármányra valóban képtelen, s ha kénytelen, talán egy részt saját legközelebbi érdekében, maga előtt is kedvetlen védfegyverhez nyúl, méltóztassék azt hercegséged a viszonyok mostohaságának s nem azon személynek tulajdonítani, kinek sem szíve, sem joga nincsen egy fiatakori botlásért az első követ vetni felebarátjára. A mit mondok, a mit nyilvánítottam, nem tévedés, hercegnő! kegyed leginkább tudja, hogy annak, mi előttem egészen tárva áll, egy része régen nyomja saját kedélyét is, és tud még valamit, hogy a jó Isten, ki nemesb eszközei egyikéül választotta hercegségedet, nem engedte, hogy végre hajtassék, mit talán hercegséged soha sem leendő képes magának megbocsátani.

Diana elhalványodott, valami görcsös reszketegség kapta meg őt s kezével az asztalkához fogódzva felkiáltott: - Kegyed tévedéseiben rettenetes! szóljon, tudni akarok mindent, mert látom, ellenségeim nem vonakodnak a legsötétebb eszközökhöz nyúl, hogy eddig sértetlen becsületemet s tisztán megóvott nevemet beszennyezzék! Szóljon! tárja ki egész titkát, s ha ez megvan, engedje tudnom, mit kíván tőlem s mi hozta e szerény falak közé, honnan nemsokára minden, a mi világi és hiu, ki leendő örökre zárva.

Az idegen látván a hercegnő fölindulását s a hatást, melyet reá titkának felfedezése gyakorolt, egy széket igazított ülésre, mit a hercegnő szó nélkül s egy másik széket jelezve ki kezével vendégének ülésül, elfogadott.

- Folytassa! - sürgeté Diana, oly hangon, mely minden erőltetés dacára nem volt ment reszketegségtől, - de ha lehet, röviden, ne nyújtsuk e kínosan kellemetlen perczetet, nekem minden pillanatomban ki van számítva.

- Ha hercegséged félbe nem szakít engemet, - mond az idegen, - s igéri, hogy nem igyekezend titkolni, mit úgy is tudok, rövidre vonhatom, a mit mondani akarok s a mi ide hozott.

- Hallom, mond Diana, miután mindketten helyet foglaltak.

- Ha hercegséged nem tudja, de a min kétkedem, hogy azon ifju, kinek szerencséje volt szívét megnyerni s ki e szerencsáját a véletlenség hatásának köszönhette talán, nem más, mint Lubart, a Gedimin utódok legfeltünőbbike, s ha arány van jó és rossz közt, legjobbika, egyet nincs oka előttem titkolni, mikép ily viszony létezett. A gyermek egyelőre, nem távol ide, egyszerű családnál volt elrejtve, hol azt hercegségek magok meglátogatták álruhában, a nélkül, hogy azok, kik pazar jutalomért a kisdedit ápolták, tudnák szülői nevét és minőségét.

Ekkor történt, hogy telvén pár év, herczegségednek gondolkozása megváltozott s megbánván s megsiratván fiatalkori egyetlen s szívét nem nemtelenítő botlását, rá engedte magát vétetni, én ezt hiszem legalább, a botránykövet eltávolítani!

Diana összerázkódott.

- Valami csemege a gyermeknek szánatva, vigyázatlanságból a házi eb martaléka lőn, s ennek hirtelen elveszte figyelmessé tette azokat, kik a gyermekre felügyeltek. A véletlen úgy akarta, hogy mielőtt herczegséged a tett eredményéről meggyőződne, ha csakugyan a tett herczegséged szándékos műve volt, mit soha sem mernék állítani, a véletlen úgy akarta, mondom, hogy Lubart herczeg, ki e kis leánykáját saját életénél inkább szerette, elébb jöjön annak gyámjaihoz, s megtudván, a mi történt s talán sejtve a veszély forrását, a gyermeket elvigye. Ez megtörtént, a herczeg a kis Máriát elvette gyámjaitól s úgy elrejtette, hogy arról herczegséged, miként hinne kell, semmit sem tudott.

- S hová rejtette a lithvániai herczeg e gyermeket, melyet kegyednek rögeszméje enyimnek nevez? - kérde Diana feszülten. - Engedje herczegséged folytatnom, - mond Eszther, - e gyermekből ott, hová azt a herczeg elrejteni tudta, felséges hölgy vált, s ha ismétlem, hogy e hölgy nem más, mint a szép és híressé vált Rokiczana, ki magát darabig lengyel királynénak nevezteté, úgy herczegséged egyszersmind azt is tudja, hogy Zdenko lovagnak atyja volt az, kinek akkor 11 éves fia Zdenko, a házon kívül elhelyezve tanulmányait végezte; kire mint egykori hadtársára és hivére, Lubart herczeg leányát bízta. Nem szükség mindazt ismételnem, mi utóbb történt, s ez óráig elég zajt ütött a világban.

- Miután ezt fölfedeztem, meg kell herczegségednek mondanom azt is, ki vagyok én s minő érdek az, mi engemet, higgye nekem herczegséged, e reám nézve is nehéz és keserű lépésre bírt.

Diana látta, hogy e némben mindent tud, többet mint ő maga s főleg azt, mit a herczegnő eddig oly gonddal tudott elrejteni. A kínos, feszült kíváncsiság, az ellene intézett egész ármányt felfedezni, volt jelenben az egyedüli ösztön, mely őt uralta s mely ajkait zárva, eszméletét folytonos feszültségben tartotta.

Az idegen tehát minden félbenszakíttatás nélkül folytathatá. - Én egye vagyok azon száműzötteknek, herczegnő, kiket a világ legszigorúabban elítélni s megvetni szokott; de a kik közt vannak és számosan, kevesebbé vétkesek, mint azok, kik titkos botlások elfödözésére rejtett gonoszságok végrehajtásáig sülyednek. Vétkem s tévedéseim a sors kockajátékai; de nem földi álcza azokat; a világ tudja, mit és mennyit érek! Szóval én Eszther vagyok, a héber hölgy, Kázmér királyunk nyilvános szeretője.

III.

Eszther! - kiáltott fel Diana, kit a hölgy néhány utolsó szava felrázott jeges elszántságából. - Ah most értem a gyűlölséget Rokiczana iránt! Csak azt meg nem foghatom, miként kell nekem, e gyűlölség eszközéül szolgálnom! - De folytassa kegyed, ha már e látogatással megtiszteltettem, - tevé hozzá nem észrevehetlen vegyítékével a gúnynak; - folytassa! most már semmi kétségem, hogy a kelyhet fenéig kellend kiürítnem. Kegyednek faja a számításokból egyetlen számtöredéket sem szokott kihagyni!

A herczegnő szavaiban s vonásainak kifejezésében valami keserűség volt, melyet le nem tudott birkózni magában.

- Herczegséged engemet sérteni akar, - viszonzá Eszther nyugodtan s a nélkül, hogy hangja, vagy arcának kifejezése változnék, - az nem eszélyes modor, de nem fog engemet ingerelni.

Hangulatom keserű, ajkaimról néha éles czélzások lebbennek el; érzem ezt s nem kellene tennem; de herczegséged meg fog bocsátani annak, kinek a világgal s annak előítéleteivel úgy is elég hosszú számvetése van; én ellenben ígérem, hogy, ha jó számító vagyok is, kifeledendek néhány számot abból, mi engemet illet.

- Igen, herczegnő - folytatá Eszther némi szünet után, - én Eszther vagyok s mindamellett nem gyűlölöm Rokiczanát személyesen; de megóvom saját érdekeimet s gyermekeim jövőjét, mert nekem is vannak gyermekeim, nem egy, mint herczegségednek.

Diana minden erejét összeszedte s nem szakította a beszélőt félbe, ki, miként láttuk, semmiben sem maradt adós, bár hangja mindig nyugodt volt.

Eszther folytatá: - Ezen érdekek s gyermekeim veszélyeztetett jövője hoztak ide; anya vagyok s ha mások a hősiességet gyengeségeik tanuinak eltávolításában keresik, én, a világvándor népnek megvetett leánya, abban keresem, hogy ha kell, a legnagyobbat merem érettkük. Kázmér királynak szeszélyei vannak s bár az ifjúságot túlhaladta s odaért, mikor a szeszélyek megszűnnek: a kiábrándulás jó, vagy amazokból rossz szokások és bűnök szoktak válni, Kázmér szíve, mi a változékonyságot illeti, oly ifju, mint valaha volt. Kegyed, herczegnő, tudja ama sajátos házasságot s elválási bohózatot, mely a király s Rokiczana közt eljátszatott. Én s a világ azt hittük, hogy evvel a botrány be van végezve; - csalatkoztunk! - Rokiczanának búcsúlevele - a királynak félig kielégített s első tavaszában meghiusult szenvedélyét felújította. Itt a levél, melyet Rokiczanának irt; ítéljen herczegséged, minő mértékét kellessék ahhoz illeszteni, mit a király maga ezen iratban legyőzhetetlen örök szerelmének nevez - s mit várhatok én? kiről e levélben olyanszerű említés tétetik, mint a szeszély ideiglenes báb-játékáról, melytől undorral fordulunk el, a valódi, a nemes, a tiszta szerelem oltárának áldozatai előtt.

- Tartsa kegyed e levelet magának, - mond Diana, visszautasítván kezével a neki nyújtott iratot, - szóljon röviden, mi hozta ide, mit kíván tőlem?

- Herczegségednek érdekében leende, - mond Eszther, - e levél minden szavát érett fontolással kísérni, hogy átláthassa, mi hozott engemet ide, s mikép nem ábránd az, mi magamra s gyermekeimre nézve örvényt sejtet. De nem akarom arra ösztönözni s kénytelen vagyok egyenesen s tartózkodás nélkül nyilatkozni. Én a királyt ismerem s jól tudom, hogy ellenkezés vágyait s akaraterejét csak felfokozzák s hogy ő az első kísérletnél meg nem áll. Rokiczana szenvedélylyel szerette a királyt, vagy inkább Polávszki lovagot; ha e hölgy ingadozik, ha szerelme győz, ha őt a viszketeg megkapja, engemet - ki követője valék - a király szívéből kiirtani, úgy veszve vagyok - gyermekeim veszve - s a nép, melynek tüzelőt, kevesebbé keserű sorsot tudtam szerezni, visszasülyed az átokba, melyet szerető kezem megoldani kezdett! - Ennyi érdek ösztöne vezet, herczegnő! én védeni fogom magamat s minden eszköz-höz nyúlok, míg eszköz van, mely ígér reményt, ígér védelmet. Herczegséged nem akarta a király levelét elolvasni, velejét megmondottam: Rokiczana nyilatkozatától függ sorsom s azoké, kik szívemhez legközelebb vannak!

- Rokiczanát, - mond Diana, - a király soha sem fogja nemtelen engedékenységre birni! Ezt nekem elhiheti kegyed. - -

- Én hitemre és sejtelveimre nem építhetem jövőmet herczegnő! Nekem teljes biztosság kell s ezt csak kegyed adhatja, - mond Eszther, félbeszakítván Diana szavait.

- Én?

- Igen, herczegnő, s én kényszeríteni akarom és tudandom arra, hogy ezt tegye. - Sajnálom, hogy épen herczegséged az, kit nekem a sors fegyverül kezembe adott; vádolja ezért a végzetet; de mivel ez így van, s én e hatalmamnak öntudatával bírok, élni fogok avval.

Lehetetlen e hatást leírni, melyet Eszthernek ezen elhatározott, kegyetlen s önző nyilatkozata előidézett. - Diana látta, hogy itt egygyel azon jellemek közül van dolga, kik egészen tisztában vannak magukkal s melyeket megingatni lehetetlen, ha nem birunk az övékhez hasonló, vagy súlyosb fegyverrel.

E hatás okozta, hogy Eszthert félbe nem szakította s ez folytatá:

- Hallja tehát hercegséged nyilatkozatomat, ha Rokiczana el nem tűnik a világ színpadáról s a királynak sikerül vele találkozni s őt erő vagy csellel - - mert a szenvedély nem ismer határokat s Kázmér megtette már intézkedéseit - kézhez keríteni, akkor én - Eszther, a megvetett szerető, a sértett anya - Rokiczana születésének titkát fel fogom fedezni. - - -

Diana érezte, hogy vérét jég környezi, hogy becsülete, talán élte célja e némben kezében van. Ezer ellenkező indulat ragadta meg őt: Lubart házuk ellensége s leányának atyja; e leány maga, ki oly sok anyagot adott a világnak beszédre s bírálgatásokra, végre e némben, a király nyilvános szeretője, s mindezek együtt mintegy akaratlanul szövetkezve, hogy a fénykört szétszakasszák, mely őt eddig övezte! Ah ez nehéz, irtózatos óra volt! aláesve égből, mint a villám. Dianának éles esze s Esztherénél nem kevésbé szilárd, de sötétebb alapszínű jelleme eléggé indokolják, mikép át kelle látni, hogy itt végezni s hirtelen végezni kell. - Pillanatra eszébe jutott az óra, mikor Lubart feltárta előtte az egyedüli s legbiztosabb módot mindezt kikerülni, s a sorsnak baljósát jóvá varázsolni. E hideg hulláma a visszaemlékezésnek lepattant szigorú buzgóságának sziklájáról s Diana nyugodtabban, mint gondolnók, szólt:

- Tudja-e valaki kegyeden kívül Rokiczana születésének titkát? - azaz hiszi-e valaki még a mesét, melyet kegyed előttem elmondott?

- Én úgy hiszem, - felelt Eszther, - hogy ezt jelenben Lubart hercegen és rajtam kívül alig ha többen tudják.

- Jól van, - viszonzá Diana. - A tévedés dacára s mindamellet, hogy kegyed maga, miként hiszem, oly cselszövénybe szövetett, melynek alapja valótlan, íme biztosítom: Rokiczana el fog távolíttatni. - Megelégszik-e kegyed ezen ígérettel? melyet csak botrány kikerülésére teszek, s önvédelemből, mivel kegyed nyugalma s becsülete ellen esküdött.

- Be fogom a teljesítést közelben várni - felelt Eszther; - engedek hercegségednek 24 órai időt, mert az én óráim meg vannak számlálva, s a királynak legkevesebbet sem szabad arról sejteni, a mit tenni akarok: a király pedig nemsokára visszatér s engemet otthon kell találnia.

- Kegyed be akarja Rokiczana eltávolítását várni? - mond Diana, baljóslatú tekintet vetvén a héber hölgyre.

- Igen, - felelt a kérdett, kinek figyelmét a hercegnőnek egy hangja, egy tekintete, ajkainak egy rángása sem kerülték ki.

- Tudhatom-e, hol kellessék kegyedet keresnem, hogy vele az eredményt közöljem?

- Holnap, ugyanezen órában magam eljövök ide, - mond Eszther, - de óva intem hercegségedet, vigyázzon jól arra, a mit cselekszik; mert engem még nem ismer! Ha kijátszatva látom magamat - - ne kétkedjék, fogok elégtételt venni! s ez akkor sem maradna el, ha meghalnék előbb.

- Ugy-e? - kiált fel Diana, - tehát kegyed előtt közönyös minden eszköz, s azt hiszi, hogy mivel fiatalságom egy ballépése martalékul nyújtott kezei közé - fel van jogosítva nekem parancsokat osztani! Most már tudom, kivel van dolgom - - s hallja kegyed is nyilatkozatomat.

- Ha ma, ezen órában, vissza nem tér szemtelen életének színterére, ama királyhoz, ki bár végkép lemondana arról, mi dicső s értelmes uralkodását homálylyal árnyazza, én

Kotromanovics Diana Rokiczanát nyilvánosan leányomnak vallom! Ha kegyed a szennyben, hol növekedett s melyben él, azt hitte, hogy a bűn hatalmat ad mások megbecstelenítésére, ha azon nyomorúak közé tartozik, kiknek fölényül szemérem és gyöngédség fölött a botrány szolgál, tudja meg azt is, mikép, a hol csak e kettő közt marad fenn a választás: egy be-szennyezett nevű személynek eszközévé válni, vagy egy bűnt, mely nem létezik, magáénak vallani. Kotromanovics Diana választásán senki sem kételkedhetik. Most távozzék kegyed színem elől! - sajnálom a perczeket, melyeket ily - ily! érintkezésre vesztegettem. - Evvel Diana felegyenesedett s egy tekintettel, melyben gyűlölet, undor és bosszú olvadtak össze, - eltávozott; a czellában hagyván Eszthert, kinek minden tagja reszketett felindulásában s szemei szikrákat szórtak.

- Ah! - kiáltott fel, görcsösen fogódzva az asztalhoz, - tehát letiporva, elutasítva, mint nyomorú rabszolgáló! - tehát megszégyenítette - én! ki azt hittem, hogy e szenteskedő, babonás aggszüzet kezeim közt tiprom össze, mihelyt akarom! - Vesztes angyala! te nem fogsz elhagyni engemet! E némbér, ki kész volt saját gyermekét megölni, hogy szégyenét örökre elföldje, kinek óvakodó bosszúját talán Lubart alig kerülte ki - - e némbér mindenre kész!

Ezek voltak Eszther gondolatai, midőn őt Diana magában hagyta. - Úgy nem számítottunk, szent hercegnő! - kiáltott fel egyszerre, - meg kell előznöm őt, - evvel az ajtó felé sietett, de ki írja le meglepetését, mikor azt zárva találta.

Tudva van, hogy a régiek igen sokat tartottak az épületek erősségére s hogy főleg hölgykolostorokban kemény, gyakran vaspántokkal erősített ajtókról s mindig nehéz ablakrostélyokról gondoskodtak.

Diana czellája nem az volt, melyet a kolostor tökéletes elkészülése s benépesítése után magának, mint a kolostor apátnőjének, vagy fejedelemasszonyának szánt; hanem azok egyike, melyek a közönséges apácák számára készíttettek. Kisdéd, világos s derült tekintetű szobácska volt ez: de erősségére s biztosságára akármely börtönnel kiállandá a versenyt!

- Fogva! - kiáltott fel Eszther, - törbe ejtve, én - ki azt hittem, hogy e némbert reszketni látandom magam előtt, talán a többiek is osztják sorsomat? - Evvel a hölgy az ablakhoz rohant; a rostélyokon át letekintett a térre, mely a szép erdőségben óriási fáktól övedzve a kolostor előtt nyílt: - a lovagok, kik kíséretében jöttek, eltűntek, nem látott senkit.

FORDULAT.

Mindaz, a mit Eszther Dianának mondott, - igaz volt; ő a titkot Prágában tudta meg nagyatyjától, ki Rokiczanát gyermekkorában egy nagy betegségtől mentette meg s ekkor árulta el Lubart maga, ki megtudván leánya veszedelmét, álruhában oda sietett - az egész titkot. Lubart feledvén fájdalmában az óvatosságot, gazdag ígéretet tőn a zsidónak, ha gyermekét megmenti s midőn az orvos megütközését észrevette, nehogy annak találgatásai veszélyes sejtelmekre vezessenek, őszinte vallomást tőn s megvásárolta Lewynek némaságát. Az öreg hiven megőrizte a titkot; csak Krakóban, talán magának sem akarván kivallani közelgő végének előérzetét, - e tárgy volt egyike azoknak, melyeket Eszthernek felfedezett, gondolván igazi kereskedői számítással, hogy e titok jól használva, utolsó szükségben nem leend gyümölcstelen.

Maga Rokiczana előtt fel nem lőn fedezve atyja s anyja neve, mert csak úgy, ha Rokiczana valóságos leányának tartatik, ígérte a prágai család hű gondoskodását. Lubart, kinek merényei számos ellenséget idéztek elő, átlátta, mikép leányát nem hurczolhatván minden hadviselésiben magával, nagyon őriznie kell titkát, nehogy valamelyik ellensége leányára tegye kezét - s e drága zálogot előnyök kicsikarására felhasználja.

Mikor a gyermek gyámnyját elvesztvén, a derék nő férjenek gondjaira maradt s Lubart látta, minő fölségesen fejlik ki testileg s lelkileg, ellenállhatatlan ösztönt érzett magában Dianávali nőszülés által a gyermeknek nevet adhatni; valószínű, hogy e reménye, vagy inkább óhajta nem maradt Rokiczana gyámatyja előtt titok. Épen azon időben, mikor ezen tervezett, midőn kezdte hinni, hogy Dianát talán e lépésre bírhatja, halt meg hirtelen az egyetlen ember, ki Lewyn kívül a gyermek születése titkát tudta, Rokiczana gyámatyja.

A halál hirtelen, lóróli bukás következtében történvén, Rokiczana még fiatal, de férfias lelkű s szilárd jellemű bátyjának Zdenkónak felügyelete alatt maradt. Imádásig szerette ez nővérét s róla majdnem jobban gondoskodott mint szülői, távolról sem sejtvén, hogy az nem testvére. - Hogy ezt nem gyanította, azon körülményből megfejtethető, mely már említve volt, hogy tudniillik akkor, mikor Lubart leánykáját, Zdenko szülőihez hozta, ez mint 11 éves fiú, egy kisebb városban végezte tanulmányait, s mikor néhány év múlva haza jött, Rokiczanát - kinek - e közbeni születéséről szülői őt tudósították - nővérenek hitte s mint eddig egyedüli gyermek a háznál, az új vendégnek szerfelett örült.

Lubartnak nem sikerült valami olyat feltalálni, mi által leányához atyai jogát törvényes alakban bebizonyíthatná. Ő mindig az időtől várt, de Rokiczanának gyámszülői a leányka jövője iránti gondoskodásból szükségesnek látták egy jámbor lelkésznek felfedezni az egész titkot s vallomásaikról írást is vettek tőle; kérvén őt, hogy a titkot, ha Rokiczana születéséről a homály le nem száll, óvja meg örökre magában.

Így állt Lubart viszonya Rokiczana iránt, mikor Kázmér király a szép hölgyet megismerte s mind az megtörtént, minek tanui valánk.

Lubartot inkább ez, mint bármi egyéb ingerelte fel Kázmér ellen s íme egyik főoka a halicsi vásár alkalmával történt bosszúnak; de a szégyen, mely gyermekén történt, fejti meg, hogy Lubart nem gondolt egyébre, mint bosszúra, s csak - miután a hölgy becsülete világi fogalmak szerint helyre volt állítva, ébredt fel újra szívében a vágy Dianával szövetkezni.

Mindezt, hogy történetünknek kapocsul szolgáljon, ki nem hagyhatván annak szövegéből, térjünk vissza Esztherhez, ki, miként láttuk, magát fogolynak hitte, midőn a legfeltűnőbb fölény gyakorlatába akart lépni, hogy Rokiczanát kézhez kerítse, mert nem kevesebb, mint ez volt terve.

*

- Fogva tehát! - kiáltott fel Eszther, midőn egyszerre zajos szóváltás hangzott, a folyosón léptek hangzottak s néhány percz múlva Herrmann és társa a betört ajtón át a czellába rohantak.

- Ah, kegyed az, Brzeslawszki és te Herrmann! - kiáltott fel Eszther.

- Mi vagyunk, - felelt az ifjabb, kiben e felszólítás után könnyen Herrmannra, Kázmér királynak hű és ügyes megbizottjára ismerünk. Nem megfoghatlan, miként és mi okon jött ide, miután láttuk, hogy Eszther a királynak Rokiczanához írt levelét birta.

- Nincs veszteni idő, - szólt a másik, - mert a hercegnő sietve távozván, a munkások felügyelőjére bizta összeszólítani sok dolgosait s örködni kegyed és felettünk, ha gonoszabb nem czéloztatik. A nép gyűl, de a lárma-harang megkondítását avval gátoltam meg, hogy kötelét levágtam.

- Jól van, - mond Eszther, haladék nélkül folytatván utját; mert, hogy mindaz, a mit hallánk, nem a czellában egyedül, hanem Eszthernek onnani hirtelen kisietése után már a folyosón mondatott, alig szükség említenünk.

Mikor szabadba értek, Eszthernek fegyveres szolgája s a négy ló körül voltak véve, szerencsére kevesektől; mert a munkások a kolostor tulsó részén lévén elfoglalva, csak azok, kik a meszet vitték s ezek közt nők és gyermekek hallották Diana gondnokjának felszólítását, ki a levágott harangkötél mellől, egy sebbel vállán Brzeslavszky kardjától, ordítva rohant a munkások felé.

Ugyane pillanatban tört elő az erdőség homályából hat jól felfegyverzett lovas, emelt kardokkal rohanván a munkások csoportozata felé, kik a váratlan segínyt észrehevén, azonnal helyet csináltak Eszthernek s kíséretének.

Néhány percz múlva mindnyájan nyeregben ültek s a hölgy minden erőszakot megtiltván, sietve távoztak azon oldalra, honnan a hat fegyverest előrohanni láttuk.

Világos, mikép az eszélyes hölgy, a vakmerő vállalatot nem koczkáztatta, az akkori időkben igen is szükséges kíséret nélkül - s hogy - miként az ismeretes jelleme már magában indokolja, ellenséges esélyek nem voltak kifeledve számításaiból.

Míg ők gyorsan haladtak, a kolostor lelkésze, az építómester - s a munkások összegyűltek, de későn - mert Eszther s kísérete gyors lovaikon eltűntek az erdő homályában.

Ugy látszik, hogy Eszther igen jó vezetőről gondoskodott; mert az erdei ösvények, patakárok és szakadások, melyeken e kis számu, de a legveszélyesb szélsőségekre is kész csapat haladott, mutaták, hogy az út választásában kiállandák még az öreg Mladinnal is a versenyt, kit a vidékben s a rengeteg tévegei közt mindent tudónak tartott a nép.

Alig telt el egy óra e fáradságos lovaglás közben, midőn vadon sziklacsoporthoz közelébe értek, hol részint az özön előtti kőképezetek, részint az itt őserdei alakban összesűrűdött rengeteg védelme alatt, lovaiknak s maguknak biztos pihenési pont kínálkozott.

- Megálljunk itt, - mond Herrmann, ki, mikép sejtenünk lehet, ezen egész merény alkalmával a főtényező volt.

- Itt biztosan pihenhetünk, lovaink e szűk katlannak terén darab ideig legelhetnek s kegyednek, úrnőm, nem fog ártani, ha kinyugodván magát, arról gondolkozik, minek kellessék történni, mert gyanítom, mindnyájunk érdekében van, hogy elintézetlen ügygyel ne térjünk vissza. Kegyed tudja, - folytatá Herrmann, - hogy főleg én fejemmel játszom, ha a király meghallja, a mi történt, vagy inkább, hogy semmi sem történt abból, a mit ő felsége akart.

Eszther az egész lovaglás közben annyira el volt mélyedve gondolatiba, mikép csak Herrmannal, ki, a hol a hely engedte, szorosan oldala mellett lovagolt, közlötte Dianávali összejötteinek eredményéből azt, a mit és a mennyit szükségesnek vélt, minden egyebet elhallgatván. Maga sem volt még tisztában az iránt, mit kellessék cselekednie, miután a dolog ily váratlan fordulatot vőn.

Most midőn mindnyájan megálltak s Eszthernek egy intésére leszállván lovaikról, ezek a nedvtelt zománczos fűvön kezdtek mohón legelni, Eszther a két lovaghoz fordult s oly nyugalommal, mintha semmi sem történt volna, szólt:

- Brzeslavszy, Herrmann, amott egy hús forrást s moha-borított kőseleteket látok. Jerünk oda; hagyjuk embereinket a lovaknál s te Herrmann, mondd nekik, hogy tarisznáikból vegyék elő az eleséget s falatozzanak, míg lovaink jól kipihenik magukat. Nekünk sem fog pár falat s egy ital jó bor ártani.

E parancsot vevén Herrmann, az emberekhez sietett, kik éhes lovaik zabláit kifordították s lecsapván a lágy fűre fővegeiket s fegyvereiket, azonnal igen készeknek mutatkoztak Herrmann felszólítását használni s tarisznáikból az e korban soha sem nélkülözhető utravalót előszedni.

Mihelyt Herrmann intézkedett, mire kevés percz elégséges volt, Eszthert és Brzeslavszyt követte, kik leemelt fővegekkel csendesen közeledtek azon csurgóhoz, melyet Eszther említett.

Mihelyt oda értek, helyet foglaltak a mohos sziklákon, s Herrmann kitárta a kis tarisznya tartalmát, melyet valamelyik lováról a kíséretnek leemelt volt.

Egy serleg, alkalmasint igen jó bor a király pinczéjéből, volt a hevenyészett hideg lakoma főékessége. Eszther önbizodalma, az őt egész életén át kísérő szerencsehit, melyet még a kudarczok sem valának képesek megingatni, - itt sem hagyta el. A legjobb étvágygyal költötte el a rövid ebédet s miután a hús forrás gyöngyeivel üdített szomján, a serleg tartalmából is vett magához egy kis ezüst pohárkával szíverősítésül.

Brzeslavszy legelfogultabb volt hármuk közül; pedig már csak azon körülmény, hogy Eszther számos tisztelői s hódolói közül épen őt választotta e kényes eljárásban segédül részesül, tanuskodik e férfiú bátorságáról s áldozó készségéről.

Herrmann ellenben, bár valóban életével játszott, ha hűtlenségét Kázmér megtudja s ki Eszthernek feltétlen híve volt, nem mutatott aggodalmat. Ő igen jól tudta, mit és mennyit merhet s ez oka, hogy mihelyt a királytól elbucsúzott, nem Halicsba sietett, hanem feltörte a neki szóló levelet s megismerkedvén annak tartalmával s látván, mikép ha a király terve sikerül, Eszther uralkodását veszély fenýíti, pillanatig sem időzött, hanem megtévén gyorsan minden véletlenségre úti készületeit épen úgy, mintha semmi egyéb nem járna fejében mint a király megbizásában szigorú pontossággal működni, egyenesen Esztherhez sietett s neki a két levelet átadta s mindent elbeszélt, mi közte s Kazimir közt véghezment.

E felfödözés következménye lőn, mikép láttuk, Eszthernek gyors elhatározása felhasználni Rokiczana születésének nevezetes titkát, melyet eddig saját érdekében rejtegetett - s a dolognak elejét venni.

Ebéd után Eszther a pihenési időt arra használta, hogy találékony elméjének pillanatnyi nyugalmat se engedjen, hanem azt, mit gyors lovaglásának némaságában kiérlelt - rögtön foganatosítsa.

- Herrmann! - szólt a hölgy, - te, ki a királynak jellemét ismered s jól tudod tapasztalásból, minő gyöngéd hiusága van abban, hogy szeszélyeiben s előszereteteiben akadály által meg ne szégyenítettessék, tudni fogod azt is, mi vár rád, kinek eljárásodról jelentést kellend tenni.

- Nem szoktam semmit meggondolni, - szólt az ifju árnyával a szenvedélyességnek, - mikor arról van szó, kegyednek akaratát teljesíteni, vagy oly szolgálatot tenni, mi által, ha nem többet, egy derült percet okozhatok úrnőmnnek.

- Ezt tudom, Herrmann, - mond Eszther, pillanatra az ifju vonásain nyugtatván fekete szemét, - s épen úgy meg vagyok Brzeslavszky hűségéről s odaengedéséről is győződve. Mindketten bátor, sőt vakmerő férfiak vagytok s én magam sem szoktam akadályoktól visszarettenni. Diana azt hiszi, hogy győzött, segíteni kell e tévedésen.

- Hogyan asszonyom? - kérde a két férfiú majdnem egyszerre.

- Rokiczanát kézhez kell kerítnünk, - felelt rögtön Eszther, - mivel nincsen kétség benne, hogy Diana valami rendkívülit teend; mit? nem tudom, de nem lehet késnünk.

- Kegyed azt hiszi, - kérde Herrmann, - hogy Rokiczanát leányának vallja?

- Nem tudom, - viszonzá Eszther, - de miután már egyszer annak élete ellen tört, nem lehet kiszámítani, mi fog történni. Ha kézhez keríthetjük Rokiczanát, átadjuk őt Lubart herczegnek, ki megőrzi a király minden közelítésétől.

- Ha Rokiczana Dianának áldozatja leend, a cél el van érve, - mond Herrmann, - s nem szükség egyebet tennünk, csak bevárni valami biztos helyen kegyed látogatásának eredményét.

- Ez igaz, Herrmann, - mond Eszther, - de egyet feledtél, a fődolgot, hogy az, a mit mondasz s a mit én is lehetőnek, sőt valószínűnek hiszek, végre is még a bizonytalanság határaiban van, s feleded főleg a herczegnő jellemét! Nincs rettenetesebb bosszú, mint azé, ki évek óta mesterségesen felépített oltárt véd, melyen erényének s tisztaságának tömjéneztek. Diana herczegnő, nem tudom, lelkiismerete furdalásaiból-e, vagy minek e korában a térítéseknél s vallási harcoknak annyi csudás példáját láttuk, vakhitből, de feltétlenül szent életre adta magát. A megtiszteltetés a római pápa részéről s a szomszéd fejedelmek méltányoló készsége őt térítési kezdeményeiben elősegíteni, mind ez benne azon hiuságot idézte fel, melynek nem lehet halálosb döfést adni, mint egy nagy és pirulatos gyöngesség felfedezése. Világos tehát, hogy ha e megszegényítettetésnek kiteszi magát, minden törekedése az leend, engemet, a botrány előidézőjét megsemmisíteni. Ha Rokiczana meghal, ne kételkedjétek, Kázmér király azt hiendi, hogy én vagyok a gyilkos s Dianának semmi sem leend könnyebb, mint itt létemet bebizonyítani és saját tettét tanúk által reám fogni. Nincs-e igazam, urak? - mond Eszther, - s nem oly világos, mint a napfény, hogy Dianának, ha Rokiczanát elveszti, azt csak az én rovásomra lehet tennie?

- Ez valószínű, - mond Brzeslavszky, kinek Eszther okoskodása nem oldotta meg minden kételyeit, de ki nem tagadhatta, hogy szavainak súlya nem csekély s Diana jelleméről ítélvén, valószínű dolgot sejt. - Nem tagadom ezt asszonyom, - folytatá a lovag, - de nem fogja-e Diana Rokiczanának elragadtatását is mint kegyed tettét kikürtölni, s nem leend-e Kázmér királynak ezer oka ezt elhinni s kegyedet, úgy mint Herrmann barátomat első bosszújában megsemmisíteni? Emlékezzünk csak vissza Bariczkára, az egyházi férfiúra s ki a pápa parancsából s mint akaratának hírnöke küldetett a krakkói püspöktől ugyanazon helyre, hol kegyed még eddig mint királyné uralkodik vára s a király fölött.

- Helyes Brzeslavszky, - felelt Eszther sajátos mosolylyal s oly felsősséggel, mi meggyőzhető a két férfiut, mikép e hölgy nem fogja félig fel az ügyet, melynek egyszer tevékenységét szánta.

- Helyes, - ismétlé Eszther, - csak az a baj, hogy ti férfiak mindig erősek s elszántak, ha

merész tettekről van szó, a lehetőségek és viszonyok megítélésében hátrább maradtok, mint mi hölgyek. Mindenesetre gondja leend - úgy hiszem - Dianának Rokiczana eltűnésének okát kitalálni, s tudtul adni a királynak. Ez pedig perczig sem fog kételkedni e dolog valóságán, mert büszkeségemet ismeri és tudja, hogy én nem saját érdekemben, hanem egy nagy és szent cél kivitelére áldoztam fel, mit egyszer áldozni elég, hogy visszahozhatlan legyen. De nem fogjuk Diana hírnökét bevárni, hanem magam leendek az, ki a királyt mindenről tudósítandom.

- Kegyed mindenről akarja a királyt tudósítani! s én mit mondjak? - kiáltott fel Herrmann, ki, miként látszott, ily fordulatát az ügynek egészen kifelelte számításaiból.

- Te, Herrmann, semmit sem fogsz tenni s bevárod, a mi jó. Feltétlennel, határtalannak állítod mindig szolgálatkészségedet; erősíted, mikép a lehetlent lehetővé tudod tenni, hogy nekem egy derült pillanatot szerezz? Nemde mondtad csak néhány percz előtt, és hányszor? s íme Brzeslavszy, ki nem értelmezi ily szabatosan hűségét, ki hű, elszánt, önáldozó szó és hímezés nélkül - hallgat!

- Nem magamat féltem, - mond Herrmann hévvel, - hanem kegyedet asszonyom! ha kérdem, mi leend belőlem? nem a királynak kimaradhatlan bosszujára céloztam, mert ha kegyed mentve van, mit gondolok én magammal! hanem azt akartam mondani, mikép az által, hogy magát feláldozza, engemet is megsemmisítend.

Eszthernek egy fényes tekintete függött az ifjun, míg e szavakat mondotta, azután bájos mosoly szállt ajkaira, mint a korány első zománcza, élet és ígéretteljes tekintet és mosoly! képes e tündér által minden örvény fölé hidat építeni. - Jó Herrmann, - szólt azután szeliden, - hiszed-e, hogy fel tudnék oly embereket mint te, hű lélek, s e derék harczok fia, áldozni, hiúságból vagy önzésből? nem, nem! számításom nem csal. Magam mondom meg a királynak, hogy miután Rokiczának élete másodszor volt veszélyeztetve, anyjának szégyene s szenteskedő hiúsága által; ezt megtudván, hirtelen nem véltem jobbat tehetni, mint őt tulajdon atyja védelme alá helyezni.

- Ah! - kiáltott fel a két férfiú.

- Kezdték-e már sejteni, urak, hová céloz tervem? - folytatá Eszther, - nem eddig van, halljátok tovább: Lubart, ha valaki - úgy ő - megőrzendi Rokiczánát attól, hogy miután a király nejének minőségében élt darabig, ne süllyedjen azzá, mi én vagyok. De a mi én szándékosan maradtam, mert lehetnék más állásban is. Én tehát veszélyes vetélytársamtól mentve vagyok s nem leend semmi könnyebb, mint a király háláját felidéznom magam, s irántad Herrmann -

- Irántam? - mond Herrmann kételkedő hangon, - hogyan? ez lehetlen.

- Lehetlen? - mond Eszther megvető mosollyal, - de hagyjuk ezt, az én dolgom s eredményéből ítélenditek meg, ha jól tudok-e számítani. Legrosszabb esetben is felteheti-e valaki rólam, hogy ne legyek elővigyázó s óvatos azok megmentésében s védelmében, kiknek ragaszkodása s hűsége az egyedül biztos alap amaz ingadozó álláson, hová engemet a gondviselés mint céljai egyikének vak és akaratlan eszközét helyezett. Hagyjuk ezt, - ismétlé Eszther, - szóljunk arról, mikép fogjuk végrehajtani tervünket?

- Mi engedelmeskedni fogunk, asszonyom! - szólt a két férfiú.

- A merény vakmerő, - mond Eszther, - s azok közé tartozik - - ah nem hallasz semmit, Herrmann? - kiáltott fel egyszerre a hölgy, félbeszakítván beszédét.

- Kürt-jel! gondolom vadászok, - mond Brzeslavszy.

- Vagy üldözők, a bán emberei, kiket Diana hercegnő utánunk küldött, - szólt halkítván hangját Herrmann.

- Gondolod? - mond Eszther, hirtelen felkelvén üléséből.

- Ugy hiszem, - viszonzá a kérdezt, azután felkiáltott: - Lóra, lóra! hirtelen, asszonyom; messze vannak még, a kürt hangjából itélek, csitt! amott jobbra felel egy másik kürt, most a harmadik! még egy negyed órai időzés s be vagyunk kerítve.

- Fel! - mond Eszther, legkisebb árnya nélkül az ijedtségnek, - azon uton, melyen jöttünk, lehetlen, hogy nyomunkba akadjanak, bár a lágy agyagban eddig lovaink patkói után nyomozhattak bennünket.

Brzeslavszky legelől ment, mintha az elsőséget e nyaktörő merényben senkinek sem akarná átengedni.

Közel a csurgóhoz, domborodó s bokrokkal benőtt sziklában keskeny ösvény kanyarodott lefelé a sűrűségbe. Oly meredek volt ez, s görelylyel lepett alja oly biztalan, mikép ahhoz érvén Brzeslavszky, rövid gondolkodás után leugrott lováról, intvén a többinek, hogy példáját kövessék.

Azon pillanat óta, hogy ez megtörtént s az erőteljes lovagnak vezérlete alatt a nyaktörő út ezen ösvény meredek kanyarodásain megkezdett, az egész csapat óvatos vadászokhoz hasonlított, kik minden neszre kerülnek, igyekeztvén minél közelebb férni a vadhoz, melyet üldözőbe vettek.

Majdnem osztoznánk e fáradtságban, e kifogyhatatlan koczkajátékában az akadályoknak s ügyesen kikerült bukásoknak, melyek e járatlan utakon, főleg lovas csapat haladása elé tüzik magokat, ha őket nyomról-nyomra kísérni akarnók.

A TÖMLŐS VENDÉGEK.

Hová szándékoztak, el akarták-e egészen hagyni a vidéket? Eszther először életében mondott volna le egy tervéről; vagy kitette-e magát s azokat, kiket, miként mondá, szeretett, a király bosszújának? Mindezen kérdésekre egyedül az eredmény képes kielégítő feleleteket adni.

Történetünk érdekében is legjobbat teszünk tehát, ha e talányok kulcsigéjét a személyesen megjövendő órákra bizzuk s le engedjük áldozni a napot, hogy előidézzük az éjet, mely ezen Esztherre s Dianára nézve oly nevezetes hézagot követte.

*

Csendesen pihentek az erdők, a szelek elnémultak és felkeltek újra; mert a holdat csillagzáporával sötét had kísérte, fekete felhők, mintha a föld egész rétegeit saját anyagának szállítandá a szép kék égre, hogy irigyen boruljanak fényes szőnyegére.

Minő kedély-hányattatásban érkezett a leendő kolostor-apátnő haza, alig szükség említenünk.

Diana hosszú évek óta megszokta a világ előtt titkolni, mit érez, mit gondol; de vannak pillanatok, mikor e titkolódzás kétszeres nehézségű feladat s épen ily pillanatok voltak ezek.

Rokiczana egy tervet font odább saját anyjával, ha Diana csakugyan az volt; mert inkább mint valaha, vágyott e jókor felvert kebel a vigasz s a kitisztulás révébe, s ott az üdvözítő sírkövén hitte feltalálhatni azt.

A bán s mindazok, kik vele Sutiskábani mulatása közben megismerkedtek, ellenállhatlan rokonszenvet éreztek e szerény s szerencsétlenségét hősies elszántsággal tűrő hölgy iránt. Zdenko maga, a király meghívásának, hogy Visegrádra menjen, hol reá előmenetel vár, még mind eddig meg nem felelt; be akarván szeretett nővére sorsának elhatározását várni.

A sutiskai vár soha sem volt látogatók nélkül s a bánnak e napon is vendégei érkeztek.

Diana jelen volt az ebédnél; mert tudta, hogy a bán ily alkalommal akarta, hogy mindazok, kik házához tartoznak, ugyanazon szíveséget és tiszteletet tanúsítsák vendégei iránt, melyet ő. Dianának bárminő kedve leende, valami ürügy alatt meg nem jelenni, nem merte ezt épen most kockáztatni, midőn - miként sejtenünk lehet - bátyjának védelmére s befolyására volt szüksége.

Megtett tehát mindent s ki őt asztalnál s az esti órákban a vendégek közt látta, távol sem gyanította, hogy e hölgy egész öntudatával bírt azon veszélynek, mely Eszthernek általa történt büszke s erélyes elutasítása s letartóztatása által őt fenyegette. - Érezte főleg az utóbbi lépés meggondolatlanságát s hogy magát sértett büszkesége s ritkán hatalmat vevő hevessege által igen messze engedte ragadtatni.

Nem növelte tehát nyugtalanságát, mikor Eszther s kíséretének menekülését megtudta, csak új irányt adott ezen esemény tűnődéseinek.

Kázmér király szövetségese levén Lajos magyar királynak, természetes, hogy a bosniai bán mindent került, mi által Kázmér királyt sérthetné, kit mint uralkodót s hős erélyes férfit szintűgy becsült, mint óhajtaná, hogy ne legyen semmi Kázmérban, mi valaha a történetnek jogot adjon féktelen kicsapongásait feljegyezni.

Alig lehetett tehát a bánra nézve kényesebb s kellemetlenebb érintetű esemény, mint oly valami, a mi őt a király gyengeségeinek illetésére kényszeríthetné, főleg, ha erre az alkalmat és okot saját nővére adja.

Mindaz megfejtí, hogy Diana szerette volna egy részét annak, a mi megtörtént, változtatni, s megbánta, hogy szokott eszélye őt cserben hagyván, nem igyekezett egy középösvényt találni, vagy üres ígéretek által időt nyerni, hogy Eszthert megnyugtatóván, annál biztosabban kijátszhassa a féltékeny, s miként gyaníthatá, tervei kivitelében makacs elhatározású hölgyet.

Azon pillanatban, midőn bátyja elfogadó termébe készült, hol már a vendégek együtt voltak, vette a hirt, hogy Eszther kiszabadult s nincsen többé a kolostorban; könnyen el lehet tehát gondolni, minő lelki erőbe került ott nyugalmat tettetni s a vendégekkel nyájasan társalogni.

De ez változtatott tervén; Diana e hír vétele előtt félig el volt határozva, délután visszatérni a kolostorba, maga sem tudván, mit fog ott Esztherrel végezni; most egyelőre azt izente gondnokának, mikép a dolog nem fontos s akarja, hogy minden visszatérjen a szokott napi-rendre.

A helyzet oly természetű volt, mikép épen azon nehézségek, melyeket maga elé gördített, nem engedték, hogy ily rövid idő alatt valami elhatározáshoz juthasson. Másrészt a bán annyira el volt foglalva, mikép lehetlen lőn vele szólni. - Ha Diana magával tisztában leende is a fölött - mit mondjon, elhatározva szóljon-e bátyjával s mi legyen az - s mennyi, mire őt kérje; mióta Rokiczanában saját leányát ismerte meg, egészen más színben tűnt fel helyzete. Maga sem tudta magának megfejtí, mi kapta meg őt, mi okozza, hogy a kedves, szenvedő teremtet, ki iránt annyi benső jó indulatot érzett, most egyszerre oly vendégnek tartja bátyja várában, kiveli találkozás neki a legkinosabb érzést okozza. Mintha épen azon felfedezés, melynek e bensőséget s rokonszenvet még nevelni kellett volna, egészen ellenkező hatást idézende elő. Diana, a tapintattal teljes hölgy, ki minden körülményekbe oly csudás ügyességgel beletalálta magát, most legyőzhetlen retteget érzett, ha eszébe jutott, hogy Rokiczanával még néhány napot kellend egy földél alatt töltenie.

Mindaz, mi e hölgygyel történt eddig, szégyenítő, sértő visszahatást gyakorlott reá s még Zdenko sem került ki azon talányos ellenszenvet, mely Diana szívébe kezdette magát befészkelni.

*

A nap végre lehanyatlott s miután mindenki pihent a várban, talán Dianát kivéven, azon az oldalon, hol Rokiczana szállva volt, a legsötétebb éjek egyikének védelme alatt néhány lovas embert látunk a vár árka felé közeledni. Hatan, heten lehettek ezek, s alig leende képes valaki kitalálni, a vár őrizetéhez tartoznak-e, vagy vidékiek, kik valami útjokban elkéstek.

Mihelyt a vár árkához érkeztek, leszálltak lovaikról, melyeket a közeli bokrokhoz vezettek s négyen az árokba ereszkedtek.

Alig lehet ennél valami meglepőbb, mert a széles várárok tele volt vízzel. Ezeknek az embereknek tehát okvetlen veszniök kellett, s annyival bizonyosabban, mivel a tulsó partot a várépületek meredek falai képezték, s az alsó épületesztálynak ablakai, miként az ily várakban szokás, az udvar felől voltak. Senki sem tudta volna tehát megfogni, mit akarnak ezen emberek, s minő reményével a sikernek ereszkednek a várnak mély árkába.

Ez azonban mégis megtörtént; négyen a jöttek közül néhány percz múlva a vízben voltak, mely őket kétszer is elboríthatandá, a nélkül, hogy a más kettő, ki az árok szélén egy bokor alá leült, legkisebb neszt hallana, mit mégis a legóvatosabb uszás feltételezett.

A homály oly tökéletes volt, hogy mind abból, a mi eddig történt, semmit sem lehetett kivenni s csak azok láttak, vagy inkább sejtettek valamit, kik magának a merénynek részesei lévén, közvetlen érintkezésben voltak s szemeik hozzá szoktak a sötéthez.

Mig ez kívül a vár árkában történt, addig Rokiczana csendesen pihent. Őt alig egy órával ezelőtt hagyta el bátyja, ki e napon inkább el volt foglalva, minthogy szeretett nővérével elébb beszélgethetne.

Zdenko szállása összefüggött Rokiczanaéval annyiban, hogy az épületnek ugyanazon szárnyában volt, bár külön bejárással.

Rokiczana egyszerre felriadt álmából, mintha valami szokatlan zörej ébresztette volna fel. Szobájában az éji mécses csekély fénye pislogott, inkább talányossá tévén mint derítvén a homályt.

A hölgy körültekintett; de mivel semmi neszt nem hallott, a szobában senkit sem látott, épen készült újra elszenderedni, midőn egyszerre az ablakok egyikénél újra valami zörej hallatszott s közvetlen ez után a nehéz függönyök alól oly alak lépett ki, minő akárkit tévedésbe hozanda, főleg e korban, emberi alakot lát-e vagy magát a megtestesült sátánt? ki, mikép tudja van, leginkább az éji órákat szokta látogatásaira s boszorkány-gyűléseire használni.

E szokatlansága a jelenetnek okozá főleg, hogy a hölgy, kinek erényeihez azon neme a bátorságnak nem tartozott, mely ily alkalmakkor nyugtató alapot ad, rémületében minden erőködés daczára az ösztönt igen, de a tehetséget, kiáltani, nem tudta megtalálni.

Az éji látogató emberi alak volt, miként ezt kezei, lábai s a vadon tekintetű arc elárulták; de dereka oly idomtalan, mintha egy jókora hordó kerítkezne a körül; ezenkívül a víz szakadt le róla s mihelyt az ablakon át s a függöny alól a szobába lépett, egész tócsa jelelte ki állása helyét.

Alig tért csak valamennyire magához Rokiczana, midőn az előbbihez tökéletesen hasonló vendég épen azon az uton jelent meg, növelvén a padló áradását.

Itt határozásra másodperczek valának csak, s miként láttuk, ezeket egészen az ijedség s a jelenet ujdonsága által okozott zsibbadtság foglalták el.

A két férfinak, a mit Rokiczana megfejteti nem tudott, idomtalansága derekaik körül övedzett tömlők által okoztatott, mi egyszersmind megfejt, hogy az árok vizében életveszély s nagyobb nesz nélkül működhettek, bár aztán hogyan jöhettek a meredek falon az ablakokig, még jelenben előttünk is, kik e szemlét a szobában teszszük, talány.

Mihelyt a férfiak vizi és légi vándorlásuk után biztos alapot éreztek lábaik alatt, gyorsan s a nélkül, hogy egy hangot kiejtenének, Rokiczana ágyánál termettek, kinek az újabb rémület hangját és eszméletét visszaadta.

Ágya mellett függött a cselédszobába lévő csengőnek zsinóra, s a fal, mely mellett ágya állt, igen vékony s egyszersmind Zdenko szobájának fala is lévén, Rokiczanaé, e válságos perczben nem maradt egyébre ideje, mint három teendőre, mit úgy szólván, ugyanazon másodperczben hajtott végre.

E három: egy kiáltás volt, azon éles visitó női hangon, melyet hirtelen ijedelem idéz elő, egy hatalmas kopogás a Zdenkó felőli falon imakönyvének ezüsttel szegélyezett hátrészával, s egy erőlyes rándítás a csengő zsinórán.

De mielőtt mindezen igen kétes védeszközöknek eredményét bevárhatná, a két tömlős úr felragadta őt úgy, a mint volt ágyából, hátrakötötte kezeit s egy lepedőt rántván elő fekhelyéből, azt dereka körül megerősítette s ehhez egy hosszú kötelet kötött. Ez meglévén, a mi ruhadarabot észrevettek a székeken, felragadták s az éji mécses elfújták.

Rokiczana ezen, meg kell vallanunk, szerfelett rövid műtét alatt nem kimélte torkát s kik őt így felkészítették, sokkal inkább el valának foglalva, mint hogy arra is érnének száját betömni.

Nem csoda, ha a hölgyet örüléssel határos kábultság fogta körül s ezen örültség erejével igyekezett védeni magát, de hasztalan! A két tömlős az ablakhoz vitte őt. Innen, az első igen magas emelet ablakából, elég gyorsan arra, hogy ijedelméhez még szédülés is járuljon, leeresztette az árokba.

Rokiczana folytonosan kiáltozott; érezte, hogy lábai a mély sötétben a vizet érik, s mihelyt mintegy derekáig abba mélyedett, kétfelől megragadtatik. Nehány percz múlva a tulsó parton volt, rögtön azután vizesen s a lepedővel dereka körül lóra emelték őt; hallotta, mikép többen lovagolnak mellette s főleg ketten szorosán oldalánál.

Míg ez, a mint láttuk, alig néhány percznyi időt foglalt el, Rokiczana hálósobája körül zaj s kiáltások hallatszottak. Az első, ki berohant, Zdenko volt, úgy miként ágyából felugrott, súlyos kardjával kezében: utána jött egy nőcseléd más ajtón. A légvonal figyelmeztette Zdenkót, hogy az ablakok nyitva vannak s azonnal oda rohant.

- Mi történt, Rokiczana, hol vagy? - kiáltott.

Semmi felelet.

- Hamar világot! - mond Zdenko.

Míg a nőcseléd világot gyujtott, pár hirtelen kérdés és felelet volt mindaz, a mit Zdenko vele váltott. Láta homályosan, hogy épen azon pillanatban, mikor az ablakhoz ért, előtte valami sötét tömeg suhant le az árok felé. Kardjával utána döfött, de csak a léget érte s a mély sötétségben nem hathatott tekintete az árokig.

Ha azt, a mi alatt történt, nem láthatta, igen könnyen észrevehette, hogy felülről alkalmasint a földél valamelyik nyílásából kötélhágcsó nyúlik le.

- Az ablakon át elragadták! - kiáltott fel, - elő kell a cselédséget szólítani!

Nemsokára hirtelen felöltözködven, a vár udvarán termett, hová már az örök, kik Rokiczana sikoltását hallották, lesiettek a falakról s hol mindenki talpon volt. A várnagy kötelessége szerint magát a bánt felköltötte, ki a vár tulsó szárnyában sejtelmével sem birt annak, a mi a másik oldalon végrehajtott. Az örök jeladására azonnal pár lovat hoztak ki az ólaktól, melyek, miként ily háborgós időkben mindenütt szokásban volt, nyergelve valának.

Oly merények, a minőt láttunk s a milyen a halicsi vásárban történt, nem tartoztak a szokatlan események közé. Ez oka, hogy sehol a világon készebb nem volt az őrizet véletlenségekre, mint az akkori várbirtokosoknál.

Zdenko lóra ült s míg a dobogó leeresztetett, többen lovakra kaptak; ezek közt maga a koros bán s mindazon férfiú-vendégek, kik e napon Sutiskában voltak.

Bárminő gyorsan történt mindez, míg a bán Zdenkótól megtudta az eseményt s mindnyájan lóra kaptak, idő telt, melyet gyaníthatólag azok, kik e vakmerő, megfoghatlan merényt végrehajtották, igen tudtak használni. Zdenko leggyakorlatibb felfogásának mutatkozott ezen általános zavarban; mihelyt a bán maga lovon ült, azonnal előadta röviden az üldözés tervét.

Rokiczánát más mint Kázmér, a lengyel király, el nem ragadtathatta, ezt gondolta, s hogy ugyanezen eszmére jöttek mindnyájan, nem lehet bámulni, mert egyebet egyáltalában nem lehetett gondolni, Diana el nem árulván Esztherreli találkozását.

Azon kellett tehát lenni, hogy a Lengyelország felé vezető utakon üldözzék a nőragadókat. A bán maga senkinek sem akarta átengedni a vendégén történt erőszaknak megbosszulását; a tartományt, melyet kormányzott, tökéletesen ismervén, néhány elszánt férfiúval azon utat választotta, melyet mint legrövidebbet annak gondolt, merre Rokiczánát elragadták az éji rablók.

Zdenko kevesek kíséretében más nehezebb s járatlanabb út felé nyargalt, míg végre a várnagy a vidék minden oldalára gyors czirkálókat indított s maga egy harmadik uton igyekezett a haramiákra akadni.

Ezen intézkedés az üldözésben Zdenko lovagnak rövid terve, mely, miként láttuk, mind a bán, mind a többiek által mint legczélszerűbb elfogadtatott. A bánnak s Zdenkónak igen jó lovaik voltak, azért nem kétkedtek, mikép, ha egész Lengyelországig kellend is a nőragadókat üldözniök, rájuk fognak elébb-utóbb akadni.

KI SEJTI, MIT A JÖVŐ ÓRA HOZ?

I.

Mindenki átlátta, mikép e merény egyéni érdekből történt, s hogy a ki ezt intézte, nem lehetett más, mint az egyedüli ember, kinek oka volt Zdenkón és Rokiczanán bosszút állni.

De ha mindenki ezt hitte, Diana másként vélekedett; mihelyt az általános zajban megtudta, mi történt, azonnal világos lőn előtte, hogy Eszther s nem más az, ki e vakmerő hölgyragadást tervezte, s épen mivel ez hihetlen és senki ily gondolatra nem jöhetett, ritka szerencsével végre is hajtotta.

Aggasztó volt mindezekben főleg az, min senki sem kétkedhetett, hogy a sutiskai várban s alkalmasint a bán cselédei közül valakinek tudni kellett a dolog felől. Mert az épület földelének egyik ablakából leeresztett hosszú kötélhágcsó semmi kétséget sem hagyott fenn, mikép a nőragadást csak a várban lakozó czimbora segítségével lehetett végrehajtani; de ki légyen ez? soha sem lehetett végére járni.

Mi eredménye leend e merénynek, Diana nem tudta hirtelen átgondolni; de igen azt, hogy veszedelmes ellenséggel van dolga s Rokiczanát nem kevesebb veszély fenyegeti, mint saját, eddig oly óvó gonddal megőrzött, hölgyi becsületét. Különös mindemellett az, hogy Diana sokkal nyugodtabb lőn most, mióta Rokiczana nem volt Sutiskán, mint csak kevéssel ezelőtt. Lélektani fejtegetése e talányos, talán muló nyugalomnak, azt hiszszük, felesleges.

Sutiskában az egész éjen át senki szemét be nem húnyta. Lizinka és Diana meggyújtván a gyertyákat, hirtelen magokra vették pongyola-öltönyeiket, s egy szobában virrasztottak, hová a hölgy-vendégek is gyűltek, mindennemű gyanításokkal és sejtelmek közlésével töltvén el az éjet.

*

De ideje, hogy Rokiczanát felkeressük, kire, az események fonala kezeink közt lévén, alkalmasint hamarább ráakadunk, mint azok, kik, miként tanui valánk, annyi uton, oly buzgó lovagias készséggel rohantak megmentésére s talán épen azért téveszthették el az irányt, mivel a legjobbat gondolták tenni. Eszthernek minden gondolatja az volt; a lehető üldözők tervét kijátszani, több esélye tehát sikerre.

Rokiczana, mihelyt lovon volt, erejét, eszméletét tünedezni érezte; az utolsó, mire elég világosan emlékezett, néhány bátorító udvarias szó volt, szöges ellentétben a durva erőszakkal, mely őt rablói kezeibe adta; azután minden homályos lőn előtte. Hogy ájulása közben le nem hanyatlott a nyeregből, ama két férfiú segélyének köszönhetette, kik, miként mondva volt, szorosan oldalánál lovagoltak.

Mennyire és meddig haladtak, arról legtávolabb eszméje nem volt; mikor szemeit először felnyitotta s eszmélete vissza kezdett térni, már hajnal derengett s a kétes szürkületben Rokiczana képes lőn kivenni a tárgyakat maga körül.

Közel hozzá egy csoport lovat pillantott meg, melyek mogorva fegyveresek által féken tartva pihenni látszottak igen gyors út után; mert fejeiket leeresztették s zabláikról a tajték szakadt le.

Rokiczana lágy mohán hevert, a vízzel telt lepedő eltűnt derekáról s azonnal észrevette, hogy az éji légnak hűve ellen öltöny födi.

Mellette ketten voltak, egy hölgy térden s ébredését lesve s egy férfi alig pár lépésnyire ettől. Egyiknek sem vehette ki vonásait, de mennyit azokból a homálylyal küzdő derű sejteni engedett, ismeretlen volt s nem találkozott emlékező tehetségével.

- Hogyan érzi kegyed magát, hercegnő? - kérdezte a hölgy, ki épen feleszmélése pillanatában emelte el kisded, selyemlágy kezét az ájulásából ébredő hölgynek halántékairól, melyeket, mikép Rokiczana érezte, valamivel megnedvesített.

Rokiczana meredten tekintett reá, felelet nélkül hagyván a kérdést, míg neki úgy tetszett, mintha e kijelölt vonásokat, melyek ily közelben mind inkább kifejlendeztek vizsgáló tekintete előtt, valaha látta volna. Egyszerre felkiáltott.

- Kegyed-e az, Eszther! Itt, mellettem, hol vagyok?

- Nyugodtan, asszonyom, - viszonzá Eszther, - nincs idő most e találkozás csudáját megfejtünk; legyen elég biztosítnom kegyedet, mikép azon merény, melynek vakmerőségét nem akarom sem menteni, sem tagadni, adta kegyednek szabadságát, talán életét vissza!

Rokiczana igen jól tudván a szerepet, melyet Eszther Lengyelországban játszott, kétszeresen sértve lőn e hölgy jelenléte által, ki szándékosan s akarva volt az, a mivé őt rövid időre ármány s nyilvános csalás tevék. - Szabadságomat? - kérde szigorú hangon, - nem valék-e szabad, mindenkép szabad?

- Engedje kegyed, hogy újra türelemre intsem, - nyugtatá Eszther, - a veszély még nem érte végét, talán annak csak előcsarnokát léptük át: mert üldözni fognak. Erősítse meg kegyed magát! Igenis, asszonyom, én vagyok, ama híres Eszther, kivel a világ annyit bibelődik, de bebizonyítandom, mikép irányában nem valék rossz s a mit most tevék, mert én tettem azt, saját feltételemből, fel nem idéztetve senkitől, a legnagyobb szerencse kegyedre nézve.

- Hová akar engemet hurczoltatni? - kérde Rokiczana, derülő eszméletével egész lelki erejét érezvén visszatérni.

- Saját atyjához! - volt a rövid, de váratlan s meglepő felelet.

- Atyámhoz! - kiáltott fel Rokiczana, - atyámhoz a sírba.

- Kegyednek atyja és anyja élnek, - mond Eszther halkítván hangját s intvén kezével Herrmannak, ki közel állt, hogy hátrább vonuljon, - igen, asszonyom, születésén titok lebegett eddig; mindent meg fog tudni, de újra kérem, erősítse meg magát, mert bármennyire óhajtanám a pihenést hosszabbítani, biztosságunk, főleg a kegyedé, gyors távozásra int.

- Én nem fogok távozni, - felelt Rokiczana, ügyekezvén felemelkedni fekvő helyzetéből. - Kegyed ámitó s engemet Kázmér király bosszujának akar feláldozni.

- Nem! - felelt Eszther, esküre emelvén kezét s oly hangon, melyből igazság szólt, de melynek Rokiczana, a legirtózatossb gyanú martaléka, hitelt nem tudott adni.

- Nem fogok menni! - ismételte a hölgy, - erőszak hozott eddig, erőszak kényszeríthet csak; de ha kegyedben még irgalom van, mondják pedig, hitsorsosai iránt irgalmas és jótevő, adassa nekem e fegyveresek egyike által a halált: életem úgy is elvesztette érdekét és himporát!

- A halált! - mond Eszther, kinek szívére Rokiczánának szavai nem hibázták el egészen hatásukat, - a halált? nem, asszonyom! én kegyednek az életet adom, egy új életet! Szülői élnek, mondom! kegyed nem Zdenko lovag nővére, hanem egy alapszinben nemes és lovagias férfiúnak leánya, ki már egyszer legnagyobb tanuságát adta atyai érzelmének.

- Nem akarok erről többet hallani! - szakítá őt Rokiczana félbe, - kegyed atyám és anyám sírjától s emlékezetétől, s oly férfiú vérségétől akar megfosztani, kit az életben mindenek felett becsülök, s ki eddig a sors viszontagságai közben támaszom és védelmem volt. Hall-

gasson! nem akarok semmit tudni, s innen csak erőszak viend tovább. - Oly valami fönség s elszántság volt Rokiczana szavaiban, mi Eszthert megdöbbsentette.

Herrmann most visszatért s előbbre lépett.

- Asszonyom, - mond e pillanatban Eszther, - kegyednek életét veszély fenyegeti, a minő sajnos nekünk erőszakkal élni -

- Éltek-e kegyetek egyébbel e pillanatig? - szólt megvetőleg Rokiczana.

- Elismerem, hogy nem, mivel egyébre idő sem maradt, - viszonzá Eszther.

- Mihelyt kegyed tőlünk maga erőszakot kíván, - tevé hozzá Herrmann, - más szavakkal, asszonyom, ha erre bennünket kényszerít, nem marad egyéb hátra. Azért szívesen kérem, készüljön, mert innen tovább kell haladnunk, ha mindent kockára nem akarunk tenni.

Eszther el kezdte veszteni béketüresét. Egy körülmény kívánta a legnagyobb óvatosságot. Miként könnyű gyanítani, Herrmann eddig a legrejtettebb utat választotta, s itt épen azon helyen találkoztunk vele s társaival, hová akkor kísértük, mikor e kolostorból siettek el a gyűlöngni kezdő munkások elől. Közel voltak tehát még a sutiskai várhoz, s igen hihető, mikép az üldözők őket az e rejteket köröző erdőségben keresik fel; gyanítván, hogy a nyílt országutat kerülni fogják. Herrmannak terve az volt: mihelyt elhagyandják az erdőséget, azonnal keresztülvágni az országutat, s azon nyiltabb vidéket, melyen át kellett okvetlen haladniok, míg újra vadonságot érhetek, s öblözetein át megközelíthették Halicsot, hol, mikép a történetek is tanúsítják, akkortáiban a Gedimin-utódok mulattak, messzevágó terveket koholván, kamatostul visszafizetni a Wolodimirban vallott kudarcot. E nyílt téreni áthaladás volt a feladat legnehezebb része: mert gyanította Herrmann s Eszther, hogy a sutiskai várban Dianát kivéve, mindenki Kázmér királyt tartandja a merény elintézőjének, de a leendő apátnő igen jól tudandja, mit kellessék hinnie, ha vallani akar. Egyébiránt azon esetben is, ha titkát örökre el akarja temetni, tudand utasítást adni, hová és merre vitték leányát, s érdekében leendő úgy lépni föl, hogy a titok Esztherrel s talán Rokiczánával együtt örökre eltemetve legyen.

Kik a helyiséget ismerték, és annak sejtelmével, a mit Eszther akart, birandának, tudandák azt is, hogy ama nyiltabb teren minden esetre át kell menniök s így leende gondjuk arra, hogy a menekülők útját elállják.

Minden attól függött tehát, Diana beavatkozott-e a dologba vagy nem, s azon földetlen vidéket átvágni, mielőtt üldözőik oda érhetnének.

Erre teljes remény volt; mert nemcsak gyorsan, hanem a legrövidebb uton haladván, hihetetlennek látszott, hogy üldözőik őket utolérjék. Ez határozott s bár Eszther óhajtandá oly kevés erőszakkal élni, mint csak lehet, már a rövid negyed órát, melyet pihenésre kellett szánnia, hosszasan tartotta, s felkiáltott:

- Herrmann, Brzeslavszyk! emeljétek lovára őt, de gyöngéden s kimélettel.

Rokiczana minden ellenállás nélkül, miként azt bárki elgondolhatja, engedett ezen új erőszaknak, nem akarván magát a durva férfiak érintéseinek kitenni. Nemsokára lovon ült, kísértetve közvetlen s a hol a hely engedte, szorosan oldala mellett lovagló s minden moczczanására vigyázó két fegyverestől.

Mély szakadásokon, hol talán ekkora lovas csapat soha sem járt, siettek előre, mielőbb ki akarván érni a rengetegből, hogy átmetszhessék a fentemlített nyiltabb vidéket, melyen az országut vonult végig s hol pár helységet kellett kikerülniök, hogy figyelmet ne gerjeszenek.

Utjokban néha egy távoli kürtjel tanusította, mikép üldözők vannak nyomukban s a lovakat nem szabad kimélniök, ha őket ki akarják kerülni.

Rokiczana Eszthernek pár kérdésére nem felelt, s a szép tündérnek, ki annyi szívet meg tudott nyerni, nem sikerült a legkisebb érintkezési pontot e hölgygyel felfedezni; mert ez némán és sötét gondolatokba mélyedve ült lován, megfeszítvén minden erejét s felköltvén lelke tehetségét, hogy eszmélete őt el ne hagyja.

Éber figyelemmel örködött ő is a mellette lovaglók minden mozdulata fölött.

Semmitől sem félt kevesebbé mint a haláltól s egész tartása tanusította, mikép elragadóit büszkesége által inkább ingerleni, mint engesztelni akarja. Mindazok után, a mik rajta történtek, régen számot vetett az élettél. Eszther nyilatkozatai oly hihetetlenek, oly minden valószínűség nélküliek valának, hogy azokat nem tekinthette egyébnek, mint cselnek s tökéletesen meg volt győződve arról, mikép Eszther őt Kázmér király bosszujának átadandja.

Mindeddig akadály nélkül hajtattott végre a merény.

Eszther útközben Herrmannal társalgott, néha Brzeslavszkynak is mondván néhány szíves szót. A terv egészen ki volt csinálva, mikép látszott, s a számításból semmit sem feledtek ki, legkevesebbé Rokiczana elragadásának szükségét s azon véletlenségeket, melyeket mellőzni soha sem szabad, mert kimaradhatatlanok.

- Mihelyt átmetszettük az országutat, - mond Eszther Herrmannhoz intézvén szavait, - elválunk egymástól; te átadod Lubart hercegnek Rokiczánát és levelemet, melyben mindaz meg van mondva, mire a herceget figyelmeztetnem kellett; azután visszatérsz titkon s álruhában. Addig én tisztában leendek avval, mit érdekünkben tennünk kell, s miként leendünk képesek a királyt megengesztelni. Talán sikerül végkép eltitkolni tőle, hogy magam, személyesen befolytam Rokiczana eltávolításába.

- Velem ne gondoljon kegyed, - mond Herrmann, - csak magával; én örködni fogok azon élet fölött, mely nekem azóta kedves, mióta annak minden percét kegyed szolgálatára szentelhettem; de örködni fogok kegyed élete fölött is, s ha sorsa változik, ha a viszony a király s kegyed közt megszűnik, kísérem a hová akarja, hová parancsolja.

- Hű ember! - mond Eszther. - Lubart herceg, levelem után, - folytatá a hölgy, - hálával leend irántam s annál kevesebbé fog azon kétkedni, hogy leányát senkitől sem féltheti inkább, mint saját anyjától, mivel eddig is minden tette arra mutat, hogy anyjától féltette leginkább.

Eszther és Herrmann társalgás közben mind azt megmondották egymásnak, mit e koczkáztatott vállalatuk közben szükségesnek véltek. Azután hosszú szünetet tőnek s kiki gondolataival és sejtelmeivel elfoglalva, legfelebb arra ügyelt, hogy lova félre ne lépjen, vagy össze ne bukják e járatlan utakon.

Igy értek ki végre a sűrű erdőségből; a nap már hanyatlani kezdett s mikép a ritkább facsoportozatokban emelkedő erdőszélekig jöttek, szép és egyszersmind szelid tájkép nyílt előttök.

Tágas térség volt ez, messzire és szélesen terjedő s kék hegyektől övedzett, melyeknek a közlgő est párázati majd nem égszint kölcsönöztek. Balra e térség elég tágas völgygyé szorult, hol a hegyek már közelebb voltak egymáshoz s azoknak dús erdőségeik sötéten borultak ormaikra és halántékaikra. Két falut, többnyire földkunyhókból építve, lehetett kivenni, melyek egyike közel az erdőséghez nyul el hosszan és ritkás lakjaival; a másik kissé távolabb esett jobbra, s e kettő közt vonult el az országút, melyet át akartak metszeni, hogy a térségnek kevesebbé széles oldalán mielőbb a szemközti hegységet s annak szorosabb s járatlanabb völgyeit elérhessék.

A vidék, mely most az utasok előtt terült, elhagyottnak látszott; az országút az említett két helységet metszette át s jelenben egészen üres volt. Eszthernek szíve könnyebbedett, a merény végre volt hajtva; mert az alig negyed órányi széles völgyet áthasítani, s a közelebbi hegységbe mélyedni, csekély feladat lőn.

Herrmannnak egy éles, vidám tekintete találkozott Eszthernek szemeivel, melyekben félreismerhetlen diadalérzet égett. Azután egy szó, hang, intés nélkül, gyorsan mint a villám vágattak egyenesen az országút felé.

Nem voltak ennek árkai; azon utak sorába tartozott, melyeket az utasok magok készítenek s akkor legjobbak, ha legtöbb utasaik vannak. Nem várt tehát rájuk itt is akadály, bár a helységtől alig egy nyíllövetnyire kellett elhaladniok, ha a völgynek legkeskenyebb részét akarták áthasítani.

Eszther két elszánt ficzkót jelelvén ki a kíséretből maga mellé, úgy intézkedett, hogy mihelyt újra a hegységet elérék, ő elváland a többitől s a legrövidebb uton visszatér lobzovi várába, míg Herrmann és Brzeslavszky Rokiczánát oldalutakon Halicsba kísérik s ott Lubartnak átadják.

Épen az országútra értek s a balra emelkedő hegység irányában voltak, midőn a közeli faluból hirtelen egy felséges lovag-csapat bontakozott ki.

Eszther elhalaványodott; de Herrmann hirtelen mellette termett s felkiáltott: - Lélekjelenlét, asszonyom! Ezek nem a bán emberei s nem Bosnia felől jönnek. Lassítsuk menetünket, nehogy gyors illanásunk gyanut gerjesszen.

Mihelyt Rokiczana a lovagokat megpillantotta, éles kiáltást hallatott: - Segítség, segítség!

A jövő perczben kísérőinek törei mellére voltak szegezve; de Rokiczana megrántotta lova kantárát s felkiáltott: - Öljetek meg, nem akarok egyebet!

Míg a fegyveresek időztek, alkalmasint egy intést várván Eszthertől vagy Herrmantól, Rokiczana folytatta kiáltását.

- Az egekre asszonyom, - mond Herrmann, Rokiczana mellé sietvén - mit cselekszik? ama lovasok alkalmasint Kázmér király és kísérete, ha magát elárulja, minden veszve van s maga legelébb.

Kázmér nevének megemlítésére, s mivel Rokiczana látta, hogy üldözői a helyett, hogy gyorsabb száguldásra nógatnák lovaikat, lassítják azok lépteit, tétozába jött. - Nem tudta, mi jobb, hallgatni vagy kiáltani? s míg ő darab ideig elhallgatván, a többiekkel együtt csendesén áthaladta az országutat, addig Eszther Herrmannal előre lovaglott, mindig szemmel tartván a fényes lovas csapatot, melyet alig pár percz előtt pillantottak meg.

Oly közel voltak az érkezők, mikép lehetetlen lőn Rokiczana első kiáltásait meg nem hallaniok, mint szintén észre nem venniök, hogy Eszther és kísérete sebes nyargalvást haladtak az országút felé s csak miután őket az ujon érkezők megpillantották, igyekeztek lovaik buzgóságát fékezni.

Mindez alkalmasint gyanúsna, vagy legalább szokatlannak látszott s talán okozta, hogy amaz útiasan, de fényesen felkészült seregből egy deli fiatal lovag, fegyveres szolga kíséretében kivált, s pompás lovának féket eresztvén, elővágatott s Eszther előtt termett.

II.

Mihelyt Herrmann a lovasnak szándékát észrevette s szemével megszámlálta, mintegy hányan lehetnek körülbelől a jöttek, hirtelen Brzeslavszkyhoz fordult s felkiáltott: - Védendjük magunkat halálig, ha kell!

- Hátrább a hölgyek! - kiáltott fel Brzeslavszky. Egy perc alatt Eszthert és Rokiczánát kísérői körülfogták s megállítván lovaikat, várták az eléjük száguldó lovagot.

Mikor a lovag a csapat elé érkezett, Rokiczana, daczára annak, hogy előtte többen állván, hátrálták szabad látását, azonnal ráismert a jöttre s felkiáltott: - Kegyed az Kont lovag!

- Én vagyok, - felelt az ifju, hirtelen rá nem ismervén a hölgyre, azután a kísérethez fordulva, parancsoló hangon kérdezte: - Mi történik itt?

- Semmi rendkívüli, uram! s mi kegyedet érdekelné, - felelt Herrmann, daczosan a lovag elé ugratván s az urias beavatkozást, merész majdnem kihívó tekintettel viszonzván.

- Látja kegyed, hogy itt kíséretünkben békés hölgyek utaznak.

- Ezen ember hazudik! - kiáltott Rokiczana.

- Miként van az, asszonyom, - szólt Kont, felelet nélkül hagyván Herrmann szavait, - hogy kegyedet, kit még Sutiskán gondoltam, ezen előttem ismeretlen társaságban találom?

E kérdésből sejthetjük, hogy Rokiczana szavait, a lovak topogása s nyerítése közt Kont meg nem értette, bár a hölgyre egy élesebb tekintet után ráismert, nem csekély meglepetésére.

- Helyet, uraim! - folytatá azután, - e hölgyek egyikét ismerem és szólni akarok vele.

- Minő jogon? - kérde Herrmann, - kiben forrott a méreg s úgy hitte, mikép a czifra lovag-csapattal még elbánhat, ha ez legkisebb kedvet mutatna beavatkozásra.

Herrmann kérdésére Kont lovag rögtön felelt: - Azon a jogon, melyet ismeretségem ad s a lovagi kötelesség törvénnyé tesz, s mivel kegyetek gyanusoknak tetszenek előttem.

- Előre! - kiáltott Herrmann; - különös mód az utasokat feltartóztatni! - evvel sarkantyut adott lovának s a csapat mindig körülfogva tartván a hölgyeket, előre kezdett azon irányban haladni, melyben az utat keresztülmetszették.

Rokiczana, ki előtt a szabadulás reménye állt, látván minő fordulatot vesz a dolog, élénken felkiáltott:

- Uram, ezek rablók, mentsen meg!

Kont a kíséret fegyvereseinek arczaikról s egész tartásukról itélvén, ha Rokiczana szavait nem is értette, hallott annyit, hogy a hölgy vele szólni akar, s azért kardot rántván, a gyorsan meginduló csapat előtt termett.

- Megálljatok! - kiáltott rájuk, - tudni akarom, mit akartok s hová mennek e hölgyek?

E pillanatban Eszther kivált a csapatból s Kont elé lovagolt, - Uram, - szólt, - semmi erőszak! mi, miként látja, útban vagyunk. -

- Kegyed, úgy látszik, - szólt a lovag, - utban van és saját akaratából; de miként jó azon úr-hölgy társaságába, kit oly gondosan körülfogott kísérete s ki, úgy látszik, csak az erőszaknak enged?

Azon pillanatban, mikor Kont lovag kardot rántott, Herrmann, Brzeslavszky s a többiek hasonló cselekedtek, ama fényes lovagcsapat előrenyargalván, Kont mellett termett.

Szemközt álltak most. Kont lovagnak kísérete, vagy inkább a lovagcsapat, melyhez ő is tartozott, urakból s fegyveres szolgákból állt, összesen mintegy huszonnégyen lehettek.

Eszther nem azon természetek egyike, kiket valaki egyhamar elijeszthetende, mivel évek óta egy királyt s hatalmas királyt, látott lábainál s Kont lovaghoz s kíséretéhez hasonló elég férfiú tartotta magát szerencsésnek tőle intést és parancsot várni, megfogható, hogy ha Rokiczana nem leende társaságában, igen könnyedén felelt volna; de Rokiczana az ígérkező védelmet észrevevén, a fegyverzőre s lótopogás daczára, melyet szavai letompítására szándékosan előidéztek kísérői, folytonosan kiáltott Kont lovagra, ki nem kétkedhetett többé, hogy itt előtte megfoghatatlan, de valódi erőszak történik.

Eszther semmit sem vesztvén el tartásából, udvariasan, de erélylyel felelt:

- Uraim, meglepő előttem, hogy kegyetek, számra többen mint mi, de mindnyájan, miként látom, nemes lovagok, utazó hölgyeket vonnak idegen földön kérdőre! Ha kegyed azt véli, hogy utitársam nem jó szántából jó velem, legkevesebbé sem csalatkozik. Őt atyjához viszem, kinek hatalma alól ki akarja saját veszélyére vonni magát. Ez, uraim, minden feleletem. Ha tudni akarják, kik vagyunk, hallják: nevem Eszther, eléggé ismeres gondolom a lengyel földön s kinyilatkoztatom, mikép, ha kegyetek nem pironkodnak békés hölgyek ellen erőszakkal élni, én és kíséretem védendjük magunkat. Evvel Eszther lován fordított s Rokiczana mellé állván, Herrmann és Brzeslavszyk újra megindultak.

Kont lovagot Eszther felelete pillanatig zavarba hozta, Kázmér lengyel királynak viszonyát a híres héber hölgygyel tudván, ellene, mint a magyar király régi és hű szövetségese ellen véteni, mindenestre a kényesebb dolgok közé tartozott. De Kont lovag tétovája kevés ideig tartott, Rokiczana multját szintoly jól ismerte, mint Eszther jelenét s ez őt még inkább megerősítette azon gondolatban, hogy Kázmér király, ki nem szerette és szokta feledni, a mi legtávolabbról kudarczhoz hasonlít, alkalmasint kézhez akarja Rokiczanát keríteni, hogy rajta azon nevetséges szerepet megboszulhassa, melyet félig öntudatlan s kíváncsi szeszélyből a Viszla melletti romban játszattatott vele.

- Erőszak! - kiáltott fel Kont lovag, - úgy látom, hogy itt kegyed és kísérete részéről követtetik el a gyalázatos erőszak; akarom hinni, a hős király tudta és akarata ellen, - tevő udvariasan hozzá, - még pedig egy hölgy ellen, kit ismerek és tisztetek. - - Megálljatok, urak! - folytató Kont, - míg ama hölgygyel nem szólhatok szabadon s tőle magától meg nem tudom, minő atyáról van szó, holott szülői rég meghaltak, erőszakot erőszakkal fogok viszonzni.

E szavakra Herrmann s Brzeslavszyk újra sarkantyút adtak lovaiknak, melyeket a most velők szemközt felállott csapat mozdulatlansága zavarba hozott.

- Legyen erőszak tehát! - kiáltott Eszther, - védjete s menjünk!

Míg e szóváltás folyt, addig a helységből, honnan Kont lovag a térségre jött, a nép kitolon-gott, inkább kíváncsiságból mint jó vagy rossz szándékból: férfiak, nők, gyermekek, kik csak akkor gyanítottak veszélyt, mikor látták, hogy Eszther emberei fegyvert rántottak s Kont lovag s kísérete hasonlót cselekedtek.

Volt-e valaki Esztherrel, kit e nép ismert, vagy a lengyeles öltöny több rokonszenvet idézett-e elő bennök, mint a sokkal fényesebb, de idegenes magyar öltözék s fegyverzet, mely Kont lovagot és társait azoktól megkülönböztette, nem lehet elhatározni. Ez időben a nép harcias szellemű volt jóval mint jelenben; a mit most békésen, beavatkozás nélkül tekintendne, abban - nem csuda, ha e folytonos csaták és hadjáratok korában - pártot vett s talán ehhez a martalék reménye is járult.

Mihelyt komoly összeütközés esélyei álltak elé, a nép előre tolongott. Többen, gyermekek és nők visszasiettek a faluba, míg a férfiak, kik közöl néhányan, szénakészítés ideje levén,

kaszákkal voltak ellátva, azon oldal felé tolongottak össze, hol Herrmann erőszakkal akart magának utat törni.

Komolyabb volt a pillanat, mint az ember egyelőre gondolná; mert Eszthernek s főleg Herrmannak érdekében levén e kockáztatott, kétes sikerű merény mielőbbi végrehajtása, a legelszántabb s mindenre kész eszközöket választották.

A harczias szellemű Kont s mindazok, kik vele voltak, azonnal átlátták, hogy itt heves harcz fog keletkezni, a nélkül, hogy annak szerencsés végeredményén hősies szívük kétkednék.

Miután Eszther pártján, a mindig sűrűdő falusi nép is nem vetendő súlyt dobott a mérlegbe, és a magyarok számát háromszorosán haladta, nem maradt ezek részéről hosszas választásra idő, valódi kudarcz és bátor beavatkozás közt.

Nem is kellett erre sokáig várni; azon pillanatban, mikor Herrmann dühösen nekirugtatott a már ellenségesse vált utas lovag csapatnak, valódi csataelegy keletkezett.

A nép előre tolongott s bár a magyar fegyveres szolgák néhány jól irányzott nyilat és kopját intéztek e kaszásokra, hol legsűrűbb volt a tömeg, fegyvereiknek korán sem volt oly hatásuk, minő jelenkorunkban a tűzfegyvereké leende, s a kaszák igen hatalmas támadó és védeszközt képeztek főleg lovak ellen.

Nem akarjuk hosszasan és részletesen leírni ezen összeütközést, melynek bonyodalmai jó hosszú félórát töltöttek be; legyen elég annyit feljegyeznünk, mikép Kont lovag mindjárt az összecsapás kezdetén, s mihelyt a nép beavatkozását észrevette, pár rövid szóval, mintha soha életében egyebet nem teendé mint parancsolni s intézkedni, megtette rendeleteit. A fegyveres cselédség s kíséret a népet igyekezett akadályozni a beavatkozásban, míg azok, kiket öltöztünk s fegyverzetük mint urakat jelelt ki, Eszther kíséretét támadták meg.

Kont lovagnak pár hatalmas vágása az összeütközés elején mindjárt Brzeslavszykt leszállította lováról. Herrmann hosszas dühös védelem után körül lőn fogva, míg többen a fegyveresek közül halva s sebesülten heverték a földön.

Eszther és Rokiczana, kiknek füleik mellett hasítottak el a nyilak és kopják, kiknek közelében osztattak a halálos csapások, még eddig hozzáférhetetlenek valának.

Rokiczana korán sem birt Eszther hatalmas idegzetével s férfias bátorságával; de bár halványan mint a halál, lélekjelenlétét el nem veszítette s az első perczet, hol maga körül szabadabb rést pillantott meg, arra akarta használni, Kont lovaghoz közelíteni s magát üldözői köréből kiszabadítani.

Mihelyt Eszther, ki őt pillanatig sem veszítette el szem elől, e szándékot észrevette, megragadta Rokiczana lovának kantárát s a csatázók elfoglaltatását a sűrű porfellegben használván, sarkantyut adott lovának s egynek a még ép fegyveresek közül, pár szót kiáltván, mint a villám kitört a csataelegy közől s a völgy hosszában, egyenesen az erdőségnek tartott, mindenütt maga után vonván Rokiczana lovát, melynek nem kellett nógatás; maga sem akarván semmit inkább, mint az állatoknál ismert előérzetével a veszélynek, annak színhelyétől menekülni.

Véletlen nem egyéb okozta, hogy épen Kont lovag Eszther emberei egyikét, ki menekülni akart, egy hatalmas kardvágással megbélyegezván, kihatott a porfelleg közől és észrevette, mikép Eszther használván az alkalmat - jó közel ért már Rokiczánával az erdőséghez, melynek ismeretlen homálya lehetlenné teendé, vagy mindenesetre nehezítendő - kézhez kerítésüket.

Mihelyt ezt látta, azonnal a nyargaló hölgyek s egyetlen fegyveres után száguldott.

Ugy látszott az egész csata közben, hogy Kontra különös gondja s figyelme volt kíséretének, mit indokolnunk nem szükség, miután őt szintoly jól ismerjük, mint Rokiczana is tudta, ki az, a ki védelmére jött; bár ezt sem Sutiskán, sem e veszélyes órában, egyetlen tekintete, vagy hangja el nem árulták.

Mi volt jelenben célja, minő szerencsés véletlen vezette őt Eszther útjába, nemsokára megfejtendjük.

Ha, miként mondtuk, Kont kísérete tanusította, mennyire becsesnek tartja a lovag életét, ő maga legkevesebbet sem látszott avval gondolni: mert annyira kockáztatta, mintha valami sérthetlenséget biztosító amulettel lenne ellátva. Ketten tehát, kik észrevették, hogy Kont ama menekültek ellen intézte futását; távolról kísérték őt s épen akkor érkeztek közelébe, mikor a lovag egy vágást kanyarított a nők mellett száguldó fegyveres szolga nyakára, s annak nyila Kont süvegét átfúrván, a közeledő lovagok mellé esett a földre.

Eszther e közben hátra sem tekintett, hanem a lódobogást hallván, Rokiczana felé fordította haragban felséges arcát és rákiáltott: - Láthatja kegyed, hogy mindent kockáztatok védelmére, de első kísérletére magát kimenteni, éles töröm véget vetend szándékának.

Rokiczana szeretett volna leugrani lováról; de az akkori nyergek magos kápája nem engedte ezt oly könnyen tenni, mint a mostaniak s a gyors haladásban nem bírt elég bátorsággal, a bizonyos életkockáztatással járó merényre. Minden törekedése az volt, nyergében maradni s mindig avval biztatta magát, hogy Kont lovag elébb-utóbb győzend s megmenti őt.

Mihelyt a lovag Eszther elé került s annak útját állta, a hölgy egy éles tört ragadott ki övéből, s oly hirtelen vetette magát Rokiczánára, mikép, ha ezt fenyegetése, melyet hallánk, meg nem előzi, Rokiczana ki nem kerülendé a bizonyos halált. De Eszther fenyegetése óta annak minden mozdulatát szemmel kísérte. Első törántására tehát a héber hölgynek, egy hajlással jobbra kikerülván a szúrást, a jövő perczben Eszther karja Kont lovag vas kesztyűjének szorítását érezte, ki a tört kifacsarta kezéből.

Rokiczana mentve lőn! Kont lovag azokat, kik az ellenséges csapatból megmaradtak, lefegyvereztette.

Eszther dühödt volt felindulásában s bosszújában nem bírt magával; de semmit sem tehetett, mert ketten a magyar fegyveresek közül visszavezették őt az út mellé, hol a csata közben magára hagyta védőit s ott szoros őrizet alatt tartották.

Kont lovag, a kísérettel jött számos vezetékek egyikét előhozatta Rokiczana számára, s miután az utasok társaságában jelenlevő orvos, a sebészi tisztet magára vállalván, a sebesülteket mindkét résztől ellátta a szükséges első kötelékekkel: arról tanácskoztak a magyar urak, mitevők legyenek Esztherrel? mindent kerülni akarván, mivel Kázmér királyt megsérthetnék, a mennyiben ezt lovagiasságuk hátránya nélkül tenni képesek lennének.

Eszther mintegy száz lépésnyire a tanácskozó uraktól ült lován, dühös haraggal kiejtett szavait a magyar fegyveresek, mert lengyelül szólt velök a hölgy, nem értették.

Herrmann és Brzeslavszy, kik a csatában a legnehezebb sebeket kapták, az orvos által a lehetőségig gondosan bekötöztetve, leszálltak lovaikról s az út szélén ültek, várván a magyar lovagok tanácskozásának végeredményét.

*

Úgy látszott, hogy miután a jelenlévők mindegyike kisebb nagyobb felindulás közben véleményét kimondotta, abban állapodtak meg, a mit Kont lovag, ki utoljára szólt, határozott, s a mit mindjárt meghallunk.

Kont egy fiatal erőteljes tekintetű lovag kíséretében Esztherhez lovagolt, s miután ennek pár hirtelen s haraggal kiejtett szavát kezének egy intésével félbeszakította, ekkép szólt:

- Asszonyom, a magyar lovag mindenütt a hölgyek védelmére siet, hol azok ellen erőszak követtetik el. Kegyed Rokiczanát akarhatja s beleegyezése nélkül távolította el, nem tudom mi célból, a sutiskai várból, ezt gátoltuk meg; de mi némben ellen nem folytatjuk a bosszút. Szabad tehát kegyed! - mehet akárhová; hogy pedig gaz czimboráit, kik érdemlett büntetésüket megkapták, nem tartom mint foglyokat magamnál, csak Kázmér király iránti tiszteletemnek köszönhetik; szabadok ők is! De ha bármi történik azután Rokiczana, vagy övéi ellen, biztosíthatom kegyedet, hogy abba Lajos királynak magának szava leend s aligha oly engedékenynek találandja őt, mint minket.

Eszther végig hallgatta a szólót, azután nem minden büszkeség nélkül, bár jóval lehangoltabban, mint csak kevés perczel ezelőtt, szólt: - Kegyetek lovagok s azt állítják mégis, hogy erőszakosan támadván meg bennünket s ontván vért, nem követtek erőszakot!

- Ám lássák következését, - folytatá, - én egy törzsurással akartam véget vetni a nagy és fontos következésű botránynak, melyet úgy nevezett védelmük felidézend s melynek nem vetek több gátot; feleljen azok lelke róla, kik kéréstlen beavatkoztak mások egyéni ügyeibe!

- Kéréstlen! - kiáltott fel Kont lovag, - kéréstlen? miután Rokiczana segítségért s védelemért kiáltott?

- Nem felelek erre! - viszonzá Eszther, azután éles bosszú kifejezésével s mintha méregtegzéből az utolsó tövist vonná ki, hogy avval vérezzen és mérgezzen egyszerre, felkiáltott: - kezeik közt vagyok, lovag urak, s életemmel mit sem gondolok, bár halálomnak akadna, s mindenesetre hősies megboszúlója; de ha szabad vagyok, hallják kegyetek utolsó szavaimat.

- Rokiczana Lubart lithvaniai hercegnek és Dianának, Kotromanovics István boszniai bán szent hírű nővérének, természetes leánya! A mit itt állítok, be is tudom kétségtelenül bizonyítani! Okom volt tehát őt atyjához visszavinni, miután saját anyjának szenteskedő bosszújától féltetni lehetett, mert ellenei ármányainak nyomára jöttem. Kegyetek egy könnyelmű, elvetemült némbert vonnak el az atyai hatalomtól, mely egyedül leend képes engesztelő fátylat vonni az elég szennyes történetre, mely Rokiczanát oly szomorú módon tette híressé.

- Ez az, a mit mondani akartam, most kész vagyok menni, vagy maradni, élni, vagy meghalni, nem érezvén magamban legkisebb hajlamot, az elsőt megköszönni, az utóbbi ellen kifogást tenni.

A mit Eszther mondott, csak Kont lovag értette, mert a magyar ifjak, kik mellette voltak, nem tudtak lengyelül. Míg a hölgy beszélt, Kont ajkai körül kétes mosoly lebegett, mikor bevégezte szavait, csak ennyit felelt: - Jót akart-e kegyed tenni? ezt tisztázza ki saját lelkiismerete előtt; de egyet jegyezzen magának, hogy Rokiczana születésének titka, ha ily titok létezik, leplezve maradand, míg kegyed él, ha csak én magam fel nem oldom nyelvét! Ha ellenkező történik - - e szavaknál Kont Esztherhez közeledett s néhány szót súgott fülébe.

Mihelyt Kont lovag a szavakat kiejtette, Eszthernek vonásai elhalványodtak, a nélkül, hogy kifejezésük félelmet, vagy megrettenést árulna el; azután nagy fekete szeméit szegezte a lovagra. Volt valami neme az elragadtatásnak a tekintetben, mely az ifjú nemes nyílt arcán nyugodott, s a hölgy felkiáltott: - Ezen óra tehát nem volt veszve mégis! - - hölgy vagyok, bámulom és szeretem kegyedet!

E talányos értelmű szavaknál szakítjuk a találkozást félbe, csak röviden megemlítvén, hogy Kont lovag a megszabadított Rokiczanával s egész kíséretével azon az úton haladott előre, melyet Eszther átmetszett azért, hogy mielőbb a szemközti Lengyelhon felé nyúló erdőségek szélét elérhesse; Eszther pedig leolvadt számú híveivel amaz erdőségek felé vonult.

A halottakat a megszaladt nép Kont lovag felszólítására s fenyegetései után, hogy a falut rájok gyűjtja, ha a halottakat visszatérően nem találja tisztességesen eltemetve, átvették, és tisztességesen-e? nem tudjuk, de bizonyosan már csak egészségi tekintetből is eltakarították.

A magyar lovagok e rövid, de véres összeütközésben, melynek tanúi valánk, oly férfiaknak mutatkoztak, kiknek nem jó haragját felidézni s ezt a nép jól megjegyezte magának.

A KIRÁLYNÉ.

I.

Míg Kont lovag a szép, de halálosan kimerült Rokiczanával tovább, de nem tudjuk hová siet, történetünk néhány napi szünet után újra a bosniai bánnak udvarába vezet.

Talán soha a tágas, de még sem nagy kiterjedésű várban annyi nép nem gyűlt, mint jelenben: mert két nap óta minden oldalról érkeztek a vendégek, annyira, mikép a váron kívüli épületekben is többen valának elszállásolva; még az öreg Mladinnak is fényes alkalma lőn, közmondásos vendégszeretete gyakorlatára.

Azon napon, midőn a sutiskai vár dobogóját túlhaladtuk s a sötét öblű kapun át a főépületbe jutunk, a bán hivatalos elfoglaltatásai után a reggeli órák egyikében Lizinka szobájába nyitott. Minden előszeretete mellett leánya iránt, ritkán történt, hogy a már koros s atyai méltóságáról sokat tartó úr ily látogatásokat tegyen.

Lizinka egyedül ült, gondolatokba merülve s munkával elfoglalva, mint mindig. Ablaka nyitva volt s ha néha szemeit felemelte munkájáról, tekintete a vár körül terjedő zöld természetben legelt. Fák és bokrok fénylettek az erő s üdeség zománczában; messze, a mennyire a szem hatott, a föld népe a mezőt lepte el munkával elfoglalva, s az egésznek azon békés, otthonos színezete tűnt fel, mely az örökös csaták ama korában annyira jól esett a szemnek s oly kedves változtatást idézett elő.

Minden mezei munka a hevenyészett színét ölté magára; a munkás kezek nem egyszer hiányoztak; mert a ki fegyvert foghatott, főleg e hősiecs népfaj közt, melynek oldaláról ritkán tűnt el a fegyver, messzi csatákban vívott és vérzett.

Olykor a megtámadott tüzelők védelmére kelt; többször s több szenvedélylyel maga e nép volt a támadó s harczolt a martalékért; több hasznot igérvén ez, mint a béketűrő föld, mely nem szokott pazar lenni ajándékaiban, de hű és kitartó.

Mikor az ajtó felnyílt, a fiatal hölgynek szemei atyjáéval találkoztak s Lizinka vonásaiban szembetűnő lőn a nyugtalanság, bár minden erejéből törekedett megtartani egykedvűségét.

Azonnal átvillant agyán a gondolat, hogy atyja épen most, midőn vára tele van vendégekkel, nem csupa atyai gondosságból látogatja őt; hogy valami rendkívülinek kellett történni, vagy vele közvetlen őt érdeklő tárgy fog közölni.

A bánnak vonásai derültek voltak, de ez kevésbé nyugtatta meg Lizinkát; mert Kotromanovics arcza ritkán volt mogorva, még akkor is, mikor legszigorúbb parancsait adta ki, vagy a legveszélyesebb vállalatokra készült.

- Jó reggelt, Lizinka! - szólt a bán, miután leánya felkelvén üléséből, eléje sietett s megölelte őt üdvözlésül; - jó reggelt, gyermekem, - ismétlé a bán, - tudod-e, hogy én neked ma jó hírt hozok?

- Jó hírt, atyám? - kérdé Lizinka, - talán Katalin néném érkezett meg férjével.

- Nem, Lizinka, - felelt a bán; - a hír egyedül téged tárgyaz; üljünk le, gyermekem, néhány komoly szóm van veled, de melyek alkalmasint megnyugtatósodra leendnek.

A fiatal hölgynek, mióta a választásra kitűzött határnap óriási léptekkel közeledett, minden gondolata e tárgy körül forgott. Neki úgy tetszett, mintha atyja semmi reá nézve fontosabbat elő nem tudna hozni, mint a nehéz választás szükségét. Mivel pedig sokban eltértek nézetei a

nyersebb szövetű s csaták zajai közt férfiúvá ért bánéitól, nem várt magára nézve semmi különös vigaszt abból, mit vele atyja közleni készült.

Miután helyet foglaltak, a bán hosszasan tekintett leánya szemei közé s azután egyszerre felkiáltott: - Mondd meg nekem, Lizinka, mi volna az, a mi neked hirtelen legtöbb örömet tudna okozni.

A fiatal hölgyet e kérdés meglepte; meg nem foghatta, hová czéloz atyja s távolról sem remélhette, hogy az, a mi neki valóban a legnagyobb, talán egyedüli örömet és vigaszt vala képes adni, atyja elméjében megfordúlhatott. Késett tehát a felelettel, míg atyja tekintete valami rejtélyes kifejezést nyert, melyben nem csekély vegyítke volt a növekedő derűtségnek.

- A mi nekem legtöbb örömet okozhatna az életben, kedves atyám, - felelt Lizinka, - nem tartozik a nehéz s kivihetetlen dolgok közé. Minden szívnek meg vannak titkos vágyai s álmai s az enyimek egyszerűek s talán épen azért esnek oly távol a teljesedés reményétől.

- Mit mondanál gyermekem - szólt a bán, - ha a gondolkozási időt, melyet neked nem oly régen adtam, s azután kérésedre még megnyújtottam, továbbra hosszabbítnám.

- Oh, atyám! erre azt mondanám, - viszonzá Lizinka, - hogy engemet az ég a legjobb, legkegyesebb atyával áldott meg, s hogy ily fontos elhatározással késni soha sem lehet káros.

- Gondolod, gyermekem? - kérde a bán, - míg férfias vonásait futó mosoly derítette. De ha történetesen e hosszú várakozási idő közben más kérő jelentkeznék, mert hasztalan, gyermekem! nagyon sokan vágnak kezedre.

- Új kérők! - mond Lizinka, - igen kellemetlenül meglepetve, mert azonnal átértette atyja engedékenységeinek okát s hitte, hogy talán az újabb követelők közt olyan valaki jelentkezett, kit atyja az előbbieknél többre becsül; azért nem akarja sem sürgetni, sem erőtetni leányát.

- Új kérők? - ismételte Lizinka kis szünet után, - valóban ideje, mikép sorsom valahára elhatározva legyen, kedves atyám, hogy e fajától az embereknek meneküljünk, kik kész anyagúl szolgálnak leendő ellenségekre.

- Igaz, gyermekem, - mond a bán, - egyhez mehetsz csak s a többiek majd haragot tartanak; de ezen segíteni nem lehet. Sorsotok az, leányokul, hogy szerettessetek s ha szívetek meg nem indul, ellenségeitek számát lássátok növekedni. Többen neheztelnek már reád s félek, ezek száma még egy-kettővel növekedni fog, míg végre el tudod magadat határozni.

Lizinka hallgatott, nem vágyott egyáltalában tudni: ki, vagy kik lehetnek azok, kiknek követeléseit őt újra hátrább vetik reményei teljesedésében.

- Látom, nem vagy kíváncsi, gyermekem, - mond a bán, - szokot ismerni, kik kezedre vágnak, kénytelen leendek magam megnevezni őket, hallgass ki nyugodtan. Saját választásomat tudod, én csak azon egy mellett emelek szót, a többiek pártolásomon kívül esnek; de ha a szerencse kedvez nekik s több kegyelmet nyernek szíved előtt, mint az én kijeleltem, ám legyen! Kérőid közt még egy sem volt, ki ellen elhatározott ellenszenvet éreznék, meg nem kötöm kezedet: halld tehát.

- Miért új neveket hallani, kedves atyám! - mond Lizinka, - látván, hogy atyja semlegességének daczára, nem tud eléggé sietni vele új szerencsáját tudatni, s pártoltja iránti előszeretete mellett, igen hajlandó annak boldogságát késlelni. - Miért atyám? - ismétlé kérdését, - nem akarok több nevet tudni, hanem mivel a nevek száma minduntalan szaporodik, engedje, kedves atyám, hogy leánya őszintén kimondja gondolatit.

- Szólj, gyermekem, - viszonzá a bán, kinek leánya utóbbi szavaira szemöldei kissé összevonultak s vonásai komolyabbakká váltak.

- Ha valamivel vádolhatnám magamat, kedves atyám, - szólt Lizinka, - talán rettegnék azon vallomástól, melyet most előkészületlenül, a körülmények kényszerűsége függeszt ajkaimra; de mivel magamat semmivel sem vádolhatom, s a mi szívemet áthévíti, önkénytelen, nem én idéztem fel, hanem kiérett s felnövekedett keblemben a nélkül, hogy tudnám miként, bátran tehetek vallomást, s a gondviselésre bízhatom, minő úton fogja reményeim teljesítését eszközölni. - A bánt Lizinka előzménye figyelmessé tette, fürkésző tekintetet vetett leányára, azután sokkal kevesebb kedvetlenséggel, mint akármikor talán azelőtt, ily előzményt veende, szólt: - Beszélj bátran, leányom, akarom végre, hogy e tárgy egészen tisztába jöjjön köztünk; mert magad átlátod, hogy e folytonos védelmi helyzet annyi követelő irányában szintoly kedvetlen, mint többé nem sokáig tartható.

- Legyen, - mond Lizinka, - szólni fogok, hallgasson ki engemet nyugodtan, kedves atyám: kezében a hatalom, bennem a szilárd akarat s bizalom Istenben. Én szeretek, atyám, s bár az, a kit szeretek, minden tekintetben érdemes kedves atyám szeretetére is, nem tartozik azon fényes osztályához a kérőknek, kik hercegi birtokkal dicsekedhetnek s nevemhez címeket ragaszthatnak. Egyszerű, de szépen hangzó névvel bíró, talán gazdag az, kit szívem szeret; de aligha atyám követelésének képes megfelelni, kinek előszeretete engemet mindig túlbecsült. Bármilyen más kérés jelentkezék, szívem hideg marad, s felettem minden előnye csak az leend, ha atyám pártolását nyerte meg s tőlem a legnehezebb áldozat követeltetik, lemondani arról, kit szeretek, hogy kezemet adjam annak, ki közönyös előttem.

- Szabad-e a lovag nevét tudnom, - kérde Kotromanovics oly hangon, mely közel állt ahhoz, hogy szigorúnak tartassék.

A hölgy erőt vett magán, egyszerre át akarta a csomót metszeni, de midőn annak nevét vágyott felfedezni, kit szeretett, erejét érezte fogyni s atyja tekintetéből kevés bátorítást s vigaszt gondolt kiolvasni.

- A lovag, kit megnevezendek, mert parancsolod nekem atyám, - felelt Lizinka, nem a legbiztosabb hangon, - nem tartozik a kérők közé, mert szerénysége szint oly nagy mint szenvedélye, szóval az nem más mint kegyenczed s talán Lajos királyunk kedves embere is, miként gyakori ide küldetése azt gyaníttatja: Kont lovag.

- Kont lovag! - kiáltott fel a bán a legnagyobb meglepetéssel, - Kont lovag, ki Rokiczanát mentette meg, ama gaz kéjhölgy kezei közül; tagja a királytól ide, hű szolgájához küldött követségnek? E fiatal lovag, ki többször volt már udvaromban s kit, nem tagadom, eddig mint királyom hű emberét s derék férfias lovagot, magam is kedveltem, de hiszen ez lehetetlen!

- Lehetetlen? - kérde Lizinka, - s miért volna lehetetlen? Nem tanítottál-e engemet atyám a férfiuban az érdemet, mint a külsőségek előnyeit becsülni? Kont lovag egyből ered Magyarhon legrégebbi családjai közül, hős faj ez! atyáról fiura, ősről unokára.

- Lehetetlen, Lizinka! - mond a bán, - kinek arcából látszott, hogy valami megfoghatatlan dolog iránt akar tisztába jöni magával. Kont lovag a kérők egyike, Lizinka, de nem maga számára kéri kezedet.

- A kérők egyike? - mond a hölgy, ki nem tudta, mi történik egyszerre vele. A mit atyja neki mondott, oly valami rendkívüli volt, annyira kívül esett mindazon, a mit várt, mikép a felelet elhalt ajkain s nem jöhetett tisztába magával, mit kérjen, mikép nyúljon e tárgy megfejtéséhez, melynek szálai égtek kezében.

Atyja és ő egymás szemébe néztek, mintha egyik is, a másik is várná az első világító eszmét, az első szót, mely némi derűt terjeszt e homályba.

- Úgy van! de jól van! - mond végre a bán felkelvén üléséből s a szobában járván fel s alá. - Fel tudni áldozni egy Lizinkát! Ez hihetetlen, de nagyszerű öntagadása a hűségnek! - E fel-

kiáltás után, leányához fordult: - Tudta-e ezen ember, - kérde a bán megállván leánya előtt, - hogy Kotromanovics István leánya őt szereti?

- Megállj, atyám! - mond Lizinka, ki a bánnak szavait nem tudta más, mint gúnyos értelemben megfejtteni magának. - El ne ítélj őt, ne törj pálczáat felette! Engedd, hogy halljak előbb mindent; szívem nem hiszi őt képesnek arra, hogy ily szolgálatra adja magát, miután tudja, hogy szeretem őt, s kész vagyok érte minden áldozatra.

Ha a bán talán más alkalommal leányának ily vallomását hallandá, ha a fiatal szűz így elárúlja előtte, hogy minden eddigi törekedése a legtekintélyesebb kérőket visszautasítani onnan eredt, mert más bírja szívét, alkalmasint nem veendé azt oly könnyű vállra. Most azonban úgy tetszett, hogy őt valami egészen más eszme foglalta el, vagy tartotta kötve. A bán észrevette, hogy leánya őt nem érti világosan, de úgy látszik, hiténél akarta őt hagyni, mert az egyenes feleletet mellőzve szólt: - Tudod-e, leányom, hogy a gondviselés két nagy szerencsét nyújt nekünk egyszerre, melyek mindegyike elég arra, feledtetni veled, hogy tévedtél s aranynak néztél, a mi fénylik.

- Én nem tévedtem! - mond Lizinka a szerelem hitével.

- Igen, gyermekem, két egyenlően nagy szerencsét! - vágott szavába atyja. - Az első az, hogy Kont lovagnak fellépése mint kérő más nevében, kiirtandja végkép szivedből a meggon-
dolatlan szerelmet, melynek bár soha abban helyet nem adandál. A második szerencse, s ezt első helyen kellende neveznem, - itt a bán pillanatra elhallgatott; mintha annak, a mit mondani készült, hatását akarná felfokozni: azután büszke meglepődés hangján fölkiáltott: - mert kinek nevében Kont lovag fellépett, kinek számára kezdetet megkérte, az Lajos, Magyarország dicső és hős királya!

Lizinka elhalaványodott; e nyilatkozat őt úgy érte, mint a villám.

Egy futó gondolat tűzte magát eléje: e hölgy csak nemes eszméken függhetett, mi e tiszta lélekből felkölt, nem lehetett nemtelen. A király! ezt gondolá: a király maga! Kont, ki a királyt szereti, teljesíti megbízását, tán kész feláldozni magát, hiszi hogy kötelesség vissza-
lépnie, midőn reám ily nagy, ily váratlan szerencse vár! - Mert a világ azt szerencséjének nevezi s kevés szív van, mely ennyiért üdvét ne adná! - E gondolat, ezen eszme villant át elméjén, azután mintegy tévedve, gondolá: Lehetetlen! előkészítettett volna, inkább kell szívemet ismernie, ha szeret, mint hogy ne tudná, mennyire van annak előkészítésére s gyöngéd érintésre szüksége, legyen vesztés, vagy váratlan öröm, mi ráhat.

Gondolatit kísértük a hölgynek, atyja csak a néma meglepett arczba tekintett, megfejtven saját nézetei szerint e halványságot; előnyére magyarázván a hallgatást s örömmel legeltetven szemeit a hölgyön, kiben saját vére folyt s kit a világ leghiresebb férfja érdemesnek tartott kezére és szívére.

- Érted-e most, a mit Kont öntagadásáról mondtam? - szólt a bán.

Lizinka még hallgatott, nem volt képes szavakat adni annak, mit szíve sugalt neki; atyja a feleletre várt.

- Értem, atyám! - mond a hölgy, - valami leirhatatlan kifejezésével a hitnek s boldogságnak, - ha Kont lovag a király számára megkért, - mond Lizinka a meggyőződés hangján s fényes tekintettel emelvén szemeit atyjára, - úgy - úgy Kont lovag a király maga!

II.

- A király maga! - kiáltott fel a bán, kit e szavak egészen kivetettek eszmefolyamából; azután békétlenül tévé hozzá: - Minő vétkes tévedés, a király maga! Kont lovag? ki oly gyakran volt vendégünk s kinek egyszerű módjában semmi sem árulta el a királyt. Ah, Lizinka, minő sértő tévedés! mit mondana a király, ha megtudná, hogy követét személyével tévesztetted össze?

- Azt mondtad, atyám, hogy Kont lovagban semmi sem árulta el a királyt? tévedsz te, tévedsz te, nem én! szive árulta el őt! Szive! mely valami szentet és nagyot hord mélyeiben: a hazát s annak dicsőségét! nem tévedtem, atyám, mint a nyilvánulás fejlik le a burok szemeimről. Ugy képzeltem az ifju hőst, ki Európa tiszteletét tudta kivívni, ki Magyarország határait oly tágra tudta terjeszteni, kinek nyomában a győzelem és dicsőség jár mindenha! Oh én nem tévedhettem, Kont lovag a király!

A bán nem tudta, mit feleljen leányának. Ugy tetszett neki, mintha e magasztaltságot a királyi kérő irányában nem lehetne másként, mint vágyai előnyére magyarázni. Ha leányom ezt hiszi, annál jobb, mihelyt tévedése bizonyos, a varázs megtört. - Kont lovag visszaolvad semmiségébe, s a király, ki kezével s egy nagy ország koronájával hú vezérei egyikének leányát kínálja meg, csak nyerhet e feloldás által.

- Nem vitatkozom veled, Lizinka, - szolt a bán végre, - de felelettel tartozol nekem; mit mondjak Kont lovagnak, kinek csak annyit feleltem, hogy tégedet akarlak rá előkészíteni s hogy megbizását legyen szives előtted ismételni.

- Azt akarod tehát, atyám, - kérde Lizinka, - hogy Kont lovag előttem adja elő a király kívánatát?

- Igen, Lizinka, mert hogy erre mindkettőnknek csak egy feleletünk van, érteni fogod.

Lizinka atyjának e szavai után késznek nyilatkozott a kérő lovag elfogadására. Egyszerűen, miként e reggeli órákban öltözve volt, saját szobájában, minden ünnepiesség nélkül óhajtotta a lovagot látni: ez volt Lizinka kívánata.

A bán egy későbbi órát akart erre kitűzni, szeretne volna, hogy minden oly ünnepiességgel történjék, minőt a szerencse igényel, mely küszöbén beköszönt. Egyáltalában azon buzgóság, melylyel a bán Lajos királynak nagy tulajdonai iránt viseltetett, fejtik meg a rendkívüli hatást, melyet rá az esemény gyakorlott. Volt büszkeség és dicsvágy e férfiuban, s már csak azon fénykör, melyet maga körül felidézett, azon címek, melyek nevét s báni méltóságát körözték, tanusítják, még pedig történetileg, hogy a mindenben erős férfiúnak volt egy gyöngesége, a nagyravágyás. Lajos királylyali szövetsége által több történet, többet ért el, mint a mit valaha várt és remélt; nem csoda, hogy meg volt ingatva, hogy idegrendszerre egy lökést nyert.

- A király, - folytatá Lizinka rövid szünet után, - hú vezérei egyikének hajadonát a rokka mellől kínálta meg kezével; maradjunk azon egyszerűség mellett, atyám, mely szívét meghódította. Láthatod, hogy nem fejedelmi fény, nem trónok mennyezetét keresi, a király nőt választott, nem királynét egyedül.

- Legyen, - mond a bán rövid gondolkodás után; - de ne feledd, leányom, hogy sajnos tévedésben vagy s feleletedet intézd úgy, hogy a királynak ne legyen oka pillanatig is hinni, mikép őt hivei egyikével tévesztetted össze, kik közül sokan kegyvadászatból teendék azt, a mit a derék Kont lovag királya iránti tiszteletből s buzgóságból cselekszik.

A bán be nem várta leányának feleletét s eltávozott.

Lizinka hitébe fogódzott, mint a megkisértett a keresztbe; a hit élő sugárára szegezte szemét, nem akart a kétely homályára vissza gondolni. Hite olyan volt, mint valami égi tünemény; látta azt, értette azt, de nem tudta megfogni. Ugy tetszett neki, mintha minden közeli érintésre

összefolyva, mint valami tündérzet. - S mégis! - kiáltott fel, - s mégis ő az! nem lehet más, Kont lovag a király maga.

*

Hosszú félóra telt el, midőn a bán, kiben leánya tántoríthatlan hite, valami öntudatlan óvatosságot költött fel, a szoba ajtaját megnyitotta s azon Kont lovag lépett be, a bánnak engedvén az elsőséget.

Ott ült Lizinka az ablak közelében, munkájával elfoglalva. Midőn a lovag izletteltjes, de egyszerű hadi ékben a szobába lépett, Lizinka felkölt s atyja s a lovag felé közeledett.

Arcza halvány, vonásainak kifejezése szelid és szerény, mint mindig. Tekintetének egy sugára találkozott Kont lovag szemeivel.

Az ifju arcának szelleme kifürkészhetlen volt; vonásainak kifejezése komoly, majdnem szigorú; látszott, hogy valami nagy és nehéz áll előtte s a mit cselekszik, nem kötelesség teljesítése egyedül, hanem több annál, egy kérdés sorsához intézve, melyre felelet vár egy kísérlet saját szerencséjével szemközt.

Mikor a lovag Lizinka közelében állt, és szólni akart, arcza pillanatra felgyúlt, mintha lelke szállna ki arra, de Lizinka megelőzte őt.

- Lovag! - szólt nyugodt hangon, - mielőtt kegyedet úgy mint uram s királyom küldöttjét, fogadnám el, engedje, hogy mint Kont lovaghoz, házunk szives vendégéhez intézhessek pár szót.

- Kegyed, - folytatá a hölgy pillanatnyi szünet után, - tudja, hogy velem szeretett atyám közölte eljárásának célját; de nem tudja talán s atyám meg fog leányának bocsátani, ha ily ünnepies órájában életének nem akar hajszányira azon nyíltságtól eltérni, melylyel magas kérőjét leginkább megtiszteli, atyám mondom, meg fog nekem bocsátani, ha itt ő felsége küldöttje Kont lovag előtt kimondom, mikép azon órában, midőn atyám velem a nagy megtiszteltetést közölte, melynek nyilvánítására kegyed megjelent, feloldottam szívemet előtte s vallomást tettem arról, hogy Kont lovag birja szerelmemet! Ezt akartam előre-bocsátani, most kész vagyok hallani, mit kegyed nekem a király nevében mondand, hogy arra azon tisztelettel feleljek, melyre ily megbízás számíthat.

Nehéz feladat lenne azon indulatot értelmezni, mely a bánt leányának e nyilatkozatára megkapta. Nem tudta a nyers, hadnak edzett, minden veszélyben egész lélekjelenlétével s bátorságával bíró férfiú, itt szemben saját leányával s egy férfiúval, kit magánál sokkal alább rendeltnek hitt eddig s ki előtte csak a király tisztelő megbízása által nyert értéket és fontos-ságot, mondjuk, nem tudta feltalálni, mit tegyen? Szó nélkül hagyja-e leánya észrevételét, vagy erélyesen nyilatkozzék azon férfiú ellen, ki ha háta mögött vívta ki leánya szívét, most nyíltan, de a király nevében lépett fel mint kérő.

Kont lovag vonásai nem árultak el legkisebb meglepetést; de ha figyelemmel tekintendé őt valaki, könnyen észrevehette, hogy arcának komoly kifejezése enyhült.

- Bán úr! - mond Kont lovag, - én itt mint a király megbízottja kötelességemet teljesítem: nem szabad e pillanatban saját szívemnek indulatára hallgatnom s arra, mi Kont lovagot, az emberek legboldogabbikává teendő. Ismétlem tehát mindazt, a mit kegyednek, bán úr, alig egy órával ezelőtt uram s királyom nevében mondtam s várom a hölgy feleletét, miután atyjáét, ha nem is szabatos szavakban, de mégis már mint elhatározottnak vehetem.

- Lizinka! - szólt a bán méltósággal, - a legkitűnőbb megtiszteltetés, mely hű emberét a legnagyobb fejedelemnek, kit a világ e nehéz és súlyos időkben ismer, ért engemet és házamat! megtörtént rajtam. Kont lovag hátra lép királya előtt s a hűség és királya iránti tisztelet e

példájával megy elől, remélem, hogy a felelet, melyet ajkaidról hallandunk, alkalmas leendő őfelségét meggyőzni arról, hogy egész értékében fel tudjuk fogni azon megtiszteltetést s a vonzalom azon boldogító voltát, mely bennünket ért.

- A király, - szólt Lizinka, - nagy és igazságos, nem fogja tehát sem balra magyarázni, sem vétkül tulajdonítani az egyszerű hajadonnak, ki ily szerencsét soha sem várt és soha sem remélt, ha azt csak úgy fogadhatja el, miként ez mély hite s tántoríthatlan meggyőződése szerint a király szívének legjobban eshetik.

- Szólj! - mond a bán nyugtalanul.

- Az én feleletem, Kont lovag, egyszerű: Szívem egy és oszthatatlan! Ha a király és Kont lovag ugyanazon egy személy, miként azt egy óra óta szívem és hitem erősítik, akkor e kéz s éltém minden szerelme és hódolata a királyé.

- Leányom, e vakmerőség! - kiáltott fel a bán magán kívül, ki utolsó pillanatig nem akarta hinni, hogy leánya akkor is balitéleténél s rögeszméjénél maradjon, mikor az óra üt, hol a királynak felelnie kell.

Alig szükséges itt emlitenünk, mit csak a multakrai elevenebb visszaemlékezés előidézéséül ismétlünk: hogy Kotromanovics István azon idő alatt, míg történetünk lefolyt, a királyt személyesen nem ismerte, vagy inkább nem gondolta ismerni. Lajosnak sikerült e kedves titkát mindvégig, a bán, Lizinka és Diana előtt elfődni. Katalin, a chelmi grófnő, ki őt Visegrádon személyesen látta, nem találkozott vele Sutiskán; Rokiczana pedig és Zdenko, alkalmasint tudván a király nemes szándékát, hallgattak.

Kont lovag a bánnak utóbbi szavaira, nem is hunyorított szemével, ennek nem csekély megütközésére. De még inkább meglepte őt a felelet, melyet a király követe s megbízottja készült adni, mindent meghaladván kételyeivel, mit a bán csak álmodhatott.

- E feleletet, herczegnő! - szólt a lovag féltérde ereszkedvén a hölgy előtt, - egészen úgy, miként adatott, királyom nevében elfogadom s itt miként királyom maga tenné, hódolva cselekszem azt, az erény és szépség lábainál.

- Hogyan? - szólt a bán haraggal, - kegyed feledi, hogy itt személye tökéletesen kimarad a kérdésből s elég vakmerő előnyére akarni magyarázni, mit ez éretlen gyermek a megfontolás első nyugodt órája után, eszelősségnek leendő kénytelen nyilvánítani?

- Azt nem fogja tenni! - mond Lizinka, kezét nyujtván a loagnak felkelésre, - mert Kotromanovics István leánya tudja, hogy e szerény lakot a király magas személye tisztelte meg látogatásával! Atyám, s te még kétkedni tudsz? íme e szív nem kétkedik, itt a király!

BEFEJEZÉS.

Ki lévén eseményeink főérdeke merítve, ide függesztjük még azt, a mi a netalán felidézett kíváncsiságot megnyugtathatja s azoknak utóhangjául szolgálhat, kik e történetben a jeleltebb szerepvivők valának.

Hogy Kont lovag Esztherrel megismertette magát akkor, midőn tőle Rokiczánát megszabadította, abban semmi kétség nincsen; s ez fejt meg Eszthernek felkiáltását, kinek szenvedélyes, magasztalt jelleme eszményképpé alkotta az akkor legünnepeltebb királyt. - Ez oka, hogy Rokiczana születésének titka nyilvánosan soha sem került világ elé; habár sokan, s mondhatjuk, kedvtelve, susogták mély titok fejében egymásnak, minő tövises ösvényeken vezette a sors a szent hirű Dianát a csillagkoszorúig feje felett.

Annyit tudunk azonban kétségtelenül, hogy Lubart soha sem egyesült többé Dianával, kit főleg leánya iránti nagy szeretetből igen örömet vett volna nejül. Diana pedig, miután hosszú éveken át feddhetlen életnek példáját adta, magát majdnem szentség, az általa épített kolostort pedig csodatevő búcsuhelynek hírébe hozta, az utolsó kövön akart még könnyíteni, mely lelkiismeretét nyomta, azon, a mi őt leánya iránti érzésében vádolta, s mit alig szellőztethető homályul sikerült mind végig elfödni a világ előtt. - Azért zárandokságot vállalt s Jeruzsálembe utazott, hol a szent sírnak közelében tett egész életéről gyónást s vette a feloldozást. Kényes lelkiismerete Rómában akarta maga a szentséges pápa által ezt megerősíttetni; de ezen út kimerítette a már agg apátnő végerejét s a történetek fentartották emlékezetét, hogy Rómában mint szent hirű zárandok halt meg.

*

Rokiczana sorsáról csak annyit tudtunk s nem csekély fáradság után kifürkészni, hogy miután a hölgy születésének titka Eszther kíméltelensége által elárultatott, Lubart maga felkereste őt, s ünnepiességgel leányának fogadta. Ez akkori időben annál inkább kielégítő becsületmentésnek tartatott, mivel a Gedimin-utódok pogány hitben növekedvén, családjuk nem keresztényi szertartások szerint kötött szövetségekből származott le; s maga Aldon Anna, Kázmér király első neje, ily házasságban nemzetett.

Mihelyt Zdenko tudta, hogy az, kit a világon leginkább szeretett, a szép Rokiczana, nem nővére, szeretete szerelemmé vált, s közte és Rokiczana közt bensőbb viszony keletkezett.

E szövetségre, maga a krakkói püspök, most már saját személyében, adta udvari kápolnájában áldását. A boldog pár később Magyarországra költözött, s Zdenko, a király életének megmentője Wolodimir alatt, a ki Lizinkát és Dianát a lithvániai hercegek fogságából ki tudta szabadítani, végig kedves embere; sőt több, barátja maradt Lajos királynak, ki Rokiczának aradíjul szép birtokot ajándékozott.

Eszther sorsa a lengyel történetekből ismeretes; utolsó találkozása óta nagy Lajos királlyal kevesebbet hallott róla a világ s úgy látszik, sikerült neki Kázmér király osztatlan kegyének birtokában kivinni, mi életének fő s engesztelő feladata lön, tudniillik a héber fajnak sorsán könnyíteni, s a zsidóságot maga körül gyűjteni.

Herrmannak is tökéletesen sikerült magát kivágni a bajból s kitisztítani a gyanúból, Eszther befolyása által alkalmasint; mert a királynál végig nagy kedvességben maradt, Eszthernél pedig - még nagyobbban és bensőbbben.

*

Hogy a világ legszebb hölgye, a szelid erényeiről is híres Kotromanovics Lizinka a nagy királynak szenvedélylyel szeretett és holtig nagy becsben tartott neje lön, a történet vésője jegyezte föl.

Új és ritkább szavak jegyzéke.

Csatány	<i>Eclat</i> - franczia szó.
Czég	<i>Firma</i> - olasz szó.
Dallamos	<i>Mélodieux</i> - franczia szó.
Dicsélyes	<i>Plausible</i> - franczia szó.
Emély	<i>Schwung</i> , nemes emély, edler Schwung.
Értény	<i>Contenance</i> , fr. szó, értényt tartani, vagy megóvni - tenir contenance.
Esély	<i>Chance</i> , franczia szó, bonne - chance jó esély.
Fogamzatos	<i>Empfänglich</i> .
Görbél	<i>Retorta</i> .
Görelly	<i>Geröll</i> .
Hat-hat	<i>Douzaine</i> , fr. szó, tuczet, <i>hat-hatonkint</i> - tuczetenkint.
Hüle	<i>Désappointement</i> , fr. szó.
Jelleg	<i>Typus</i> - mint <i>jellem</i> character.
Ildény	<i>Sitte</i> , ildényes <i>sittlich</i> - ildénytelen <i>unsittlich</i> .
Ildom	<i>Convenance</i> , fr. szó, és nem <i>Klugheit</i> , mert erre <i>eszely</i> a kitétel.
Ingam	<i>Schwingung</i> egyértelmű a <i>sajkálát</i> szóval.
Irlap	<i>Papiros</i> , rövidebb, jobb és magyarabb - a papiros - vagy épen <i>papirnál</i> .
Idda	<i>Itatós papiros</i> - valamivel rövidebb az <i>idda</i> szó.
Kéjde	<i>Coquette</i> - franczia szó, kéjdeség, - <i>coquetterie</i> .
Keret	<i>Ráma</i> , képkeret, képráma.
Kezdetleges	<i>Primitivus</i> .
Kimély	<i>Discretio</i> , kimélyes - <i>discretus</i> ; kimélyetes - <i>discretionalis</i> ; kimélytelen - <i>indiscretus</i> .
Lakályos	<i>Wohnlich</i> .
Láttáv	<i>Perspectiva</i> .
Léh	<i>Hauch</i> .
Lépcze	<i>Staffelei</i> .
Merevély	<i>Praecipitum</i> .
Növényde	<i>Serre</i> francz. szó, <i>üvegház</i> - <i>virágház</i> .
Öbély	<i>Concavitas</i> - öbélyes - <i>concavum</i> .
Öltékeny	<i>Kleidsam</i> - öltékeny ruha, kleidsamer Anzug.
Ömlény	<i>Fontaine</i> .
Pélke	<i>Flacon</i> , származtatva <i>palaczk</i> szóból: <i>palaczk</i> , <i>pélcze</i> , <i>pélke</i> .

Rova	<i>Fuge.</i>
Szédületes	<i>Schwindelnd</i> , szédületes magasság - <i>schwindelnde Höhe</i> .
Sivar	<i>Wüst.</i> - Sivar kedély - <i>wüste Gemüth</i> - sivar üzelem - <i>wüstes Treiben</i> .
Sim	<i>Glätte.</i>
Tálna	<i>Tácza.</i> Findzsa, vagy kávé tál - <i>findzsia</i> , csésze vagy kávéstál, származtatva tál - szóból.
Támlány	<i>Fauteuil.</i>
Téveg	<i>Labyrinth</i> , nem <i>tömkeleg</i> - mert ez <i>Verknotung</i> -ot jelent.
Tévegezni	<i>Dérouter</i> , francia szó.
Üde	<i>Frisch</i> - friss, <i>üdülni</i> szónak gyöke - <i>üd</i> ; <i>üdvezülni</i> szónak <i>üdv</i> .
Válságos	<i>Criticus</i> , <i>válságos óra</i> - <i>válságos állapot</i> .
Viszonkodás	<i>Recriminatio</i> - mondhatni <i>viszonvád</i> nak is - vagy <i>viszonbűnhítésnek</i> .
Vilár	<i>Opacum.</i>
Vetény	<i>Projectil.</i>

Mindezen szavak távol vannak azon igénytől, maguknak polgári jogot követelni; céljuk csak: - bebizonyítani, mennyi telik ki felséges utánozhatlan nyelvünkől. Jobb szavaknak örömet helyt adnak; de gyarlóságukban annyit bizonyítanak, hogy nyelvünk megérdemli, ennyi belső kincs birtokában, a tisztítási kísérletet. - Mig nyelv van, és *minő nyelv!* melyet szeretve ápolunk, van nemzet.